

DORIN ȘTEF

ISTORIA
FOLCLORISTICII
MARAMUREȘENE

EDITURA ETHNOLOGICA

Cultura tradițională

DORIN ȘTEF

ISTORIA FOLCLORISTICII MARAMUREȘENE

& Bibliografia generală a etnografiei
și folclorului maramureșean

- 100 de ani de la publicarea primei colecții de folclor: Alexandru Țiplea, Poezii populare din Maramureș, București, 1906
- 50 de ani de la înființarea Centrului Creației Populare Maramureș

Editura Ethnologica
Baia Mare
2006

Redactor de carte: **Ștefan Mariș**
Tehnoredactare computerizată: **Dan Săsăran**
Corectură: **Monica Pop**
Foto coperta 1: **Marin Giurgiu** (Tânjaua de la Hoteni)
Foto coperta 4: **Ghiță Porumb** (Ceterași)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ȘTEF, DORIN

Istoria folcloristicii maramureșene / Dorin Ștef; ed. postf:
Mariș Ștefan. - Baia Mare: Editura Etnologică, 2006
ISBN (10) 973-87117-9-7; ISBN (13) 978-973-87117-9-2

I. Mariș, Ștefan (ed. ; postf.)

398(498.41)

Editura Ethnologica:

Baia Mare, str. Culturii nr. 7A, OP 9, CP 24
Tel./Fax: +40-262-211560
e-mail: ccpmm@rdslink.ro
Director Ștefan Mariș

© Editura Ethnologica

**LUCRAREA A FOST EDITATĂ DE CĂTRE
CENTRUL JUDEȚEAN DE CONSERVARE ȘI PROMOVARE A
CULTURII TRADIȚIONALE MARAMUREȘ**

Notă asupra ediției

În 1970, când a apărut lucrarea profesorului Dumitru Pop, *Folcloristica Maramureșului*, recenziile au evidențiat ineditul demersului, studiul constituind „o primă lucrare de istorie a folcloristicii unui ținut”. (Ion Cuceu, *Dumitru Pop: Folcloristica Maramureșului*, în *Maramureș*, decembrie 1970, p.15). Chiar și în prezent, puține regiuni etnofolclorice din țara noastră beneficiază de un studiu amplu cu caracter folcloristic.

Am socotit necesar să reluăm subiectul din mai multe motive. În primul rând, deoarece profesorul Dumitru Pop (1970) a avut în vedere, în mod preponderent, activitatea culegătorilor de folclor de la sfârșitul secolului al XIX-lea (vezi și valoroasa antologie din anexă), respectiv colecțiile clasice publicate la începutul secolului al XX-lea de **Alexandru Țiplea**, **Tit Bud**, **Ion Bârlea și Tache Papahagi**. Cercetările ulterioare (datorate lui Iordan Datcu, Mihai Dăncuș ș.a.) au scos la iveală și alte documente și colecții din perioada respectivă, motiv pentru care se impunea o cuprindere a acestora în istoria folcloristicii locale.

Perioadei postbelice, Dumitru Pop îi dedică doar patru pagini, dintr-un total de 129. E drept că, în primii ani după al Doilea Război Mondial, studierea folclorului și în general arta și cultura nu s-au numărat printre priorități (regimul și ideologia comunistă urmau alte făgașuri). Singurele apariții notabile au fost editarea târzie a colecției *170 de melodii populare românești din Maramureș* (1957) a lui **Tiberiu Brediceanu** și volumul *Folclor din Maramureș* (1962), o culegere colectivă apărută în seria *Folclor din Transilvania*. „Explozia” editorială avea să se petreacă spre sfârșitul anilor '60 (Atlasul Lingvistic, reeditarea colecției I. Bârlea, seria *Marmația* etc.) și începutul anilor '70. Numai în anul 1980 apar o *Antologie de folclor*, un *Calendar* și o colecție (Vasile T. Doniga). După 1990, consemnăm un număr apreciabil de periodice și volume care tratează fenomenul folcloric maramureșean. În aceste condiții, perioadei postbelice i-am acordat o atenție specială, printr-o analiză contextuală pe două paliere: în raport cu studiile dedicate fol-

clorului românesc în ansamblu, dar și prin consemnarea lucrărilor cu caracter etnografic, ca rezultat al cercetărilor în spațiul nord-transilvănean.

În sfârșit, cel de-al treilea motiv este legat de convingerea că orice *Istorie a folcloristicii* trebuie să se finalizeze cu o **Bibliografie generală**, aceasta din urmă constituind un prim instrument esențial în cercetarea de specialitate, alături de *Tipologiile și Corpusul speciilor folclorice*. La rândul lor, aceste instrumente participă, într-un cadru mai larg, la definirea și constituirea folcloristicii ca știință: „Instrument de lucru pentru a cărui utilitate nu este, cred, nevoie de nici o pledoarie, **bibliografia**, una bine făcută, stă mărturie mersului disciplinei în timp și reprezintă sprijinul cel mai prețios pe care autorii de studii particulare sau de sinteze cuprinzătoare îl pot primi în munca lor.” (N. Constantinescu, în revista *Cerc*, nr. 1, București, 2005, p.124)

Cu siguranță, *Bibliografia generală a etnografiei și folclorului maramureșean* va putea fi revăzută și adăugită cu studii și colecții risipite în periodice. Însă colecțiile majore și studiile esențiale au fost parcurse și consemnate. Cu toate acestea, subscriem mărturisirii formulate de Ovidiu Bârlea în prefața lucrării *Istoria folcloristicii românești* (1974): „Ambiția de a da o lucrare fără lacune în informație, în primul rând de a trece în revistă toate colecțiile de folclor, s-a dovedit iluzorie...”

În concluzie, considerăm că procesul de tipologizare și de adunare a variantelor într-un **corpus al folclorului maramureșean** este o problemă de actualitate. *Istoria și Bibliografia* din volumul de față ar putea sta la temelia acestui demers.

Autorul

P.S. Pentru realizarea acestei lucrări am găsit un real sprijin la Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” din Baia Mare. Mulțumiri, în special, doamnei director adjunct Laura Temian, Ioanei Dragotă, bibliotecar „Colecții speciale” și personalului de la Serviciul Depozit Legal. ■ Ilustrațiile provin din fondul Bibliotecii Județene, precum și din colecțiile particulare Pamfil Bilțiu și Mihai Dăncuș.

I. PRIMELE ATESTĂRI DOCUMENTARE

■ Secolul al XVII-lea. Codicele Petrovay (1672)

Preocupări răslețe sau accidentale privind consemnarea unor producții folclorice românești (cântece, legende sau poezii populare) s-au semnalat încă din secolul al XVII-lea. Astfel, Ovidiu Bârlea atrage atenția asupra unui codice manuscris cu un cuprins miscelaneu, scris pe la 1652 de un oarecare Ioan Caioni¹ (1629-1687), în timp ce exegeții maramureșeni propun ca reper anul 1672, dată la care a fost redactat Codicele Petrovay.

Nicolae Petrovay (c.1650-1723) a fost un cărturar originar din Maramureș, fiu al preotului Ștefan Petrovay. În 1685, documentele îl menționează ca asesor și jude în comitatul Maramureș. În perioada aprilie 1671- ianuarie 1672, N. Petrovay a copiat, cu litere latine și ortografie maghiară, Codicele care îi poartă numele². Manuscrisul se află la Biblioteca Academiei Române, filiala Cluj-Napoca “și este în perfectă stare”³. Codicele conține cântece istorice care au la bază un *can-tio de amore*, compus de un preot maghiar, la Sibiu, în 1660 (al cărui prototip s-a păstrat în Codicele Mátray și Codicele Vásárhelyi, colecții de cântece ungurești⁴). Însă, pe foaia numărul 135, se pot citi o poezie de dragoste, rugăciunea *Tatăl Nostru* și un fragment de poezie populară. Cât privește autenticitatea acestui ultim fragment, părerile sunt împărțite.

Codicele a fost descoperit de filologul și folcloristul Gheorghe Alexici (1864-1936), profesor universitar de limba română la Budapesta, în timp ce a cercetat colecția de manuscrise a bibliotecii fostului gimnaziu

¹ Ovidiu Bârlea, *Istoria folcloristicii românești*, Editura Enciclopedică Română, București, 1974.

² vezi *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, Editura Academiei, București, 1979, p. 678.

³ Ioan Petrovai, *Texte românești din Codicele de la Petrova*, în *Acta Musei...*, vol. I, Sighetu Marmației, 2002, p. 405-408.

⁴ Ibidem.

calvin din Cluj. În studiul publicat în *Revista pentru istorie, arheologie și filologie* (1913)⁵, Gh. Alexici este de părere că versurile ce urmează după rugăciune (“Ci-unde-ți cat în față / Fată dalbeneață / Inima mă învață / Cum să-ți fac viață / Sară dimineață”) sunt de factură populară: “...poezia românească din *Codicele de Petrova* nu e numai cel mai vechi cântec de dragoste cunoscut al nostru, ci totodată și cea mai veche traducere artistică din literatura română. Trebuie precizat faptul că cele trei texte românești din *Codicele de Petrova* mai au un merit, *sunt primele scrieri românești cu litere latine din cultura română*”⁶.

În schimb, N. Drăganu (1927) este de părere că versurile analizate de Gh. Alexici nu vin “de-a dreptul din popor”, iar cărturarul din Petrova a fost doar copistul lor, după ce le-a cunoscut ca și cântece de lume⁷.

Alexandru Filipașcu⁸ (1940) și N. Albu⁹ (1944) au găsit de cuviință să-l numească pe N. Petrovay drept “harnicul culegător de poezii populare”.

În studiul introductiv la Colecția Pauleti, folcloristul Ion Mușlea (1962) face câteva observații asupra *Codicelui de la Petrova*: “În ce privește poezia lirică, precizăm că Gheorghe Alexici amintește de un cântec popular dintr-un caiet de la 1672, notat de un nobil maramureșean. El există într-adevăr, dar e vorba mai degrabă de un cântec cult, în manieră populară”, definindu-l ca pe un “madrigal rustic”¹⁰. În aceeași tabără se situează și Ovidiu Papadima (1965) apreciind că prin “structura lor strofică și ritmică”, textul cărturarului maramureșean se apropie de cele cuprinse în volumul *Cântece câmpenești cu glasuri românești* din 1678¹¹.

⁵ *Revista pentru istorie, arheologie și filologie*, vol. XIII, partea I-II, (1912), București, 1913, p. 278-293.

⁶ Gh. Alexici, în *Revista pentru istorie, arheologie și filologie*, vol. XIII, București, 1913, p. 278-293; vezi și I. Petrovai, op. cit., p. 405-408.

⁷ N. Drăganu, *Contribuții la istoria culturală românească din secolul al XVII-lea*, în *Dacoromania*, partea I, 1927, p. 101, cf I. Petrovai, op. cit.

⁸ Al. Filipașcu, *Istoria Maramureșului*, Tipografia Universul, București, 1940, p.126-127.

⁹ N. Albu, *Istoria învățământului românesc din Transilvania*, Blaj, 1944, p. 99.

¹⁰ cf. Vasile Bologa, *Poezii populare din Codicele de la Petrova*, în *Acta Musei...*, Sighetu Marmăției, 2002, p. 403-404.

¹¹ Ovidiu Papadima, *Vechi legături între cântecul de lume românesc din Transilvania și cel din Țara Românească*, în REF, X, nr. 3, martie 1965, p. 239, apud I. Petrovai, op. cit.

Teoria formulată de N. Drăganu și O. Papadima este reluată de Dumitru Pop (1970) într-o formulă mult mai categorică. Exegetul maramureșean consideră că afirmația potrivit căreia N. Petrovai ar fi fost un culegător de poezii populare “este fără îndoială greșită”¹².

Polemica nu se oprește aici, deoarece la Sesiunea de comunicări științifice pe teme folclorice de la Sighetu Marmației, Vasile Bologa și Ioan Petrovai prezintă două comunicări care transmit același mesaj: “fragmentul citat poate fi socotit drept una dintre primele mențiuni documentare de literatură românească de factură populară, după notațiile făcute de călugărul Ion Caioni”¹³. Profesorul Ioan Petrovai este tranșant: “Al treilea text românesc din *Codice* are meritul de a fi *primul text folcloric din folcloristica românească*”¹⁴.

■ Secolul al XVIII-lea. Cronicarii moldavi și Școala Ardeleană

În tumultuosul secol al XVIII-lea, cronicarul Ion Neculce (c.1672-1745), mare spătar și sfetnic la curtea domnitorului Dimitrie Cantemir al Moldovei, redactează *O samă de cuvinte*, lucrare pe care Mihail Kogălniceanu (în 1845) și Iorgu Iordan (1955) o vor publica cu titlul de *Letopiseșul Țării Moldovei*. Istoriile literare consemnează faptul că Neculce este singurul cronicar care s-a ocupat de culegerea tradițiilor, păstrate în scris sau oral, în legătură cu diferite personalități și evenimente¹⁵. Ovidiu Bârlea opinează că “Neculce alcătuiește prima colecție de legende istorice din folcloristica noastră”¹⁶.

Savantul umanist Dimitrie Cantemir (1673-1723) a avut privilegiul, în timpul anilor petrecuți la Poarta Otomană în calitate de ostatic, să urmeze studii de filosofie, logică, istorie, medicină, folclor și limbi străine cu cei mai vestiți profesori ai epocii. Operele sale i-au adus un prestigiu european: *Istoria ieroglică*, *Istoria creșterii și descreșterii curții otomane* sau *Descriptio Moldaviae*. Aceasta din urmă a fost elaborată între anii 1714-1717 și este consacrată geografiei, politicii, religiei și învățământului din ținutul moldav. “Ceea ce a realizat Cantemir în *Descriptio Moldaviae* rămâne o piatră de hotar în anele etno-

¹² Dumitru Pop, *Folcloristica Maramureșului*, Editura Minerva, București, 1970, p.12-13.

¹³ Vasile Bologa, op. cit.

¹⁴ I. Petrovai, op.cit.

¹⁵ v. *Istoria literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 612.

¹⁶ Ovidiu Bârlea, *Istoria folcloristicii românești*, București, 1974, p. 22

grafiei și folcloristicii românești¹⁷. Iar transilvăneanul **Samuil Micu** (1745-1806), în lucrarea *Scurtă cunoștință a istoriei românilor* (1792-1796), introduce la noi noțiunea care mai târziu va fi denumită *tradiție*. De altfel, Samuil Micu va activa alături de Gheorghe Șincai și Petru Maior în *Școala Ardeleană*.

În aceeași epocă, florentinul **Antonio Maria Del Chiaro**, trăitor la curtea lui Brâncoveanu, cercetează obiceiurile românești și avansează teoria originii dacice a doinei¹⁸.

Însă, în țările din centrul și apusul continentului, preocupările pentru folclor sunt mult mai intense, dovadă fiind lucrările publicate de **J. Herder** (*Fragmente Über die neuere deutsche Literatur* - 1767). În viziunea lui, poezia populară, cântecul, este "arhiva unui popor". Pornind de la acest concept, Herder va izbuti să publice (în 1807) o primă antologie de cântece engleze, germane, sârbo-croate, lituaniene etc. (*Stimmen der Volker in Liedern*), care s-a bucurat de aprecieri unanime din partea cărturarilor vremii.

În Maramureș, sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea coincide cu simple însemnări manuscrise "în corpul unor cărți bisericești; altele ne apar în cuprinsul unor cărți de verșuri, foarte răspândite în acel timp în întreaga Transilvanie"¹⁹.

¹⁷ O. Bârlea, op. cit., p. 23.

¹⁸ V. Barbu Theodorescu, Octav Păun, *Folclor literar românesc*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1967, p. 7

¹⁹ Dumitru Pop, *Folcloristica...*, 1970, p. 13.

II. EPOCA VECHIE. 1800 – 1900

Secolul al XIX-lea debutează cu o explozie de culegeri de folclor în mai multe țări europene: Achim von Arnim și Clemens Brentano în Germania (*Des Knabenwunderhorn*, 3 volume, Heidelberg, 1806-1808), Kirșa Danilov în Rusia (*Vechi cântece rusești*, 1804, ediția a doua în 1818), Vuk Karadžić în Serbia (*Cântece populare sârbești*, 1814-1815, reeditată la Leipzig, în 1823-1834), Ch. Fauriel în Grecia (*Chants populaires de la Grèce modern*, 2 volume, Paris, 1824-1825) sau Waclaw Zaleski în Polonia (Liov, 1833)¹. În țările române abia se naște generația pașoptiștilor, care, după 1850, va manifesta un vădit interes pentru producțiile folclorice (M. Kogălniceanu, V. Alecsandri, N. Bălcescu, C. Negruzzi), iar discipolii lor vor publica primele colecții ample de folclor (Atanasie Marienescu, Petre Ispirescu, B.P. Hasdeu, Simion Florea Marian, G. Dem. Teodorescu).

■ **Copiști maramureșeni: Uibardi, Botezat Lupu, D. Țicală, Ioan Koman**

În acele vremuri, în cătunele și satele maramureșene, “modești cântăreți de biserică, «diecii», au notat cântecele poporului”, dovadă, “cele câteva manuscrise păstrate, dintre cele probabil mult mai multe ce s-au pierdut”². Din fericire, preotul și folcloristul Ion Bârlea (1883-1969) a adunat, la începutul secolului al XIX-lea, 798 de însemnări și documente pe care le-a publicat, cu cheltuiala Ministerului de Instrucție Publică, în volumul *Însemnări din bisericile Maramureșului*³. Lucrarea a fost cercetată cu de-amănuntul de profesorul Dumitru Pop (1970), care a reținut patru manuscrise ce prezintă interes din punctul de vedere al istoriei folcloristice locale, datate 1814, 1820, 1821, respectiv 1841-1843⁴.

¹ I.C. Chițimia, *Folcloriști și folcloristică românească*, Editura Academiei, București, 1968, p. 17.

² Mihai Pop, cuv. înainte la vol. *Literatura populară din Maramureș*, EPL, București, 1968, p. VI.

³ I. Bârlea, *Însemnări...*, Atelierele grafice Socec & Comp, București, 1909, 242 p., prefață de Nicolae Iorga.

⁴ v. *Folcloristica...*, 1970, p. 14-20.

În 1974, **Mihai Dăncuș**, directorul Muzeului Maramureșului din Sighetu Marmației, a intrat în posesia unui caiet redactat între anii 1799-1824 de către un preot greco-catolic din Moisei. 12 ani a durat transcrierea textelor din alfabetul chirilic în cel latin. “O întâmplare fericită ne-a dus la descoperirea unui manuscris păstrat în stare bună de la pagina de titlu până la cuprins. Cuprinde 632 de pagini”. Autorul, **Koman P. Ioan** (n. 30 martie 1774), a fost uns ca preot în 24 iunie 1803. A slujit în Săcel un an și în Săpânța 9 ani; “în anul 1821, 1 martie, am revenit ca paroh în

Moisei, la neamul meu”. Manuscrisul începe cu două colinde de Crăciun. “Majoritatea textelor sunt versuri, creația lui Ioan Koman, dar și multe producțiuni populare consemnate (culegeri de folclor)”⁵.

La Institutul de Lingvistică și Istorie Literară din Cluj, se păstrează un document care prezintă importanță din punct de vedere al istoriei folcloristicii maramureșene. Este vorba de un manuscris datat 30 noiembrie 1814, descoperit în localitatea Șieu și care cuprinde 60 de “versuri” amprentate de “numeroase elemente folclorice și crâmpie de veritabilă poezie populară”⁶.

Cercetând catastihurile din vechile biserici, Ioan Bârlea a avut șansa să descopere mai multe însemnări ale preoților, diecilor sau cantorilor ce conțin elemente specifice culturii populare. Un prim document este un Octoih, copiat în decembrie 1820 de diacul **Teodor Uibardi** din Sighet. Pe ultimele pagini ale manuscrisului sunt notate pres-

⁵ Mihai Dăncuș, *Atestări privind viața socială maramureșeană cu accente privind nașterea în tradiția populară*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 1, 2001, p. 46-52.

⁶ D. Pop. *Folcloristica...*, 1970, p.13-14; vezi și Ioan Breazu, *Versuri populare în manuscrise ardelenne vechi*, în *Anuarul arhivei de folclor*, V (1939), p. 79-110.

cripții de medicină empirică populară și sunt descrise mai multe leacuri. “Tot acolo se întâlnește textul colindei *Trei crai de la răsărit*⁷.”

Cantorului **Botezat Lupu** din Cornești îi datorăm o *Carte de versuri alese la prohoade și la mese de veselie și multe feluri de trebi*. Pe una din filele caietului apare data 24 iulie 1821⁸. Despre acest manuscris Nicolae Iorga scria în *Istoria literaturii românești* (I, 1925) că este o “culegere maramurășană” ce “cuprinde după cât se pare, numai bucăți lirice”. Ovidiu Bârlea (1947) face corectura de rigoare: “În realitate este vorba de un *codice miscelaneu*, cu cuprins neașteptat de variat, scris numai cu intenția de a-i face alcătuitorului un fel de aide-mémoire”⁹. În lucrarea din 1909, preotul Ion Bârlea reproduce doar 16 rânduri din *Bogatu și săracu*, menționând că “după multe versuri, se află, la capătul cărții” rețete de medicină empirică și magică.

Dumitru Pop (1970) consideră că “și mai important pentru conținutul său folcloric este un manuscris din anii 1841-1843 care ne-a fost semnalat de Gh. Dăncuș”¹⁰. Caietul are peste 200 de pagini și a fost scris, cu caractere chirilice, de **Dumitru Țicală** din Dragomirești. Din alte surse aflăm că Țicală a deprins arta caligrafică, alături de cântecele de strană, de la diacul Ioan Roșca din Glod¹¹. Pe parcursul a doi ani a notat într-un caiet cântece lumești, versuri la morți, cântece religioase și istorice.

Exegeții sunt de părere că, la începutul secolului al XIX-lea, manuscrisele de acest gen “suplineau aproape în întregime cartea de literatură beletristică tipărită mai târziu”¹². În consecință, numărul acestor caiete trebuie să fi fost mult mai mare.

1869. Orientul. Ioniță Bădescu / S. Botezanu (Familia). După revoluția pașoptistă, ideile de independență și unitate națională își fac simțită prezența în toate domeniile. Deschiderea culturii românești spre Occident va avea un rol benefic, iar cărturarii autohtoni descoperă cu surprindere literatura populară. Cel care a intuit primul adevărata di-

⁷ D. Pop, *Folcloristica*,...,1970, p.16; vezi și I. Bârlea, *Însemnări*..., 1909, p. 17

⁸ D. Pop, *Folcloristica*,...,1970, p.17; vezi și I. Bârlea, *Însemnări*..., 1909, p. 77-80

⁹ O. Bârlea, *Istoria*..., 1974, p.50-51.

¹⁰ D.Pop. op.cit., p. 19.

¹¹ Aurel Socolan, *Circulația cărții românești pînă la 1850 în județul Maramureș*, Editura Maria Montessori, Baia Mare, 2005, p. 51

¹² D. Pop, op. cit., p. 20.

mensiune a folclorului a fost **Vasile Alecsandri** (1821-1890), care va juca "un rol de adevărat ctitor prin influența covârșitoare în acest domeniu"¹³. În 1852, vede lumina tiparului broșura *Poezii populare – Balade (Cântice bătrânești)*. Aceasta conține doar 17 balade, printre care *Miorița, Toma Alimoș și Mihu Copilul*.

În ciuda proporțiilor modeste ale lucrării și a prejudecății că astfel de producțiuni promovează "poezia colibelor", volumul lui Alecsandri a stârnit interes în mediile intelectualilor români. Astfel, **Atanasie M. Marienescu** (1830-1915) își propune să realizeze în Transilvania "ceea ce făcuse Alecsandri în Moldova"¹⁴, motiv pentru care cere sprijinul cărturarilor sătești. În 1859, Marienescu izbutește să publice, la Pesta, două broșuri (144 p. și 175 p.) intitulate *Poesia Populară. Balade culese și corese de...* Doi ani mai târziu, lucrările vor fi reeditate la București.

Dar adevărata bornă în istoria folcloristicii românești este anul 1866, când Vasile Alecsandri publică *Poezii populare ale românilor*. "Un volum masiv de 425 de pagini, culese cu literă fină pe o hârtie aproape pergamoidă, sugera în primul rând trăinicie, permanență, chiar ostentație. Era doar tezaurul unui popor care se ridica impetuos pentru a-și revendica locul ce-i revenea potrivit trecutului său glorios și însușirilor sale alese"¹⁵. După acest eveniment, istoria folcloristicii autohtone părăsește făgașul sinuos al ezitărilor și al ideilor preconceptuate. Interesul pentru folclor devine aproape general: iau ființă cercuri literare, se publică reviste de specialitate noi, iar cărturarii, apoi profesorii și învățătorii din mediul rural inițiază sau participă la acțiuni de culegere a folclorului.

Efectul acestei mișcări se va resimți treptat și în Maramureș: "Ideea străngerii creației populare maramureșene își va face mai întâi loc în capitala României și în centrele culturale din Transilvania. Ea apare în conștiința cărturarilor nu atât datorită informațiilor ce le aveau despre bogăția și specificul folclorului acestui ținut, ci mai ales ca urmare a conștiinței rolului ce l-a jucat Maramureșul în istoria poporului nostru"¹⁶.

¹³ O. Bârlea, *Istoria...*, 1974, p. 75.

¹⁴ O. Bârlea, op. cit., p. 136.

¹⁵ O. Bârlea, *Istoria...*, 1974, p. 77-78.

¹⁶ D. Pop, op. cit., p. 10.

În vara anului 1869, Societatea Literară **Oriental** (înființată în București, la 1 aprilie 1869, din inițiativa lui Gr. H. Granda) stabilește un plan de culegere sistematică a folclorului din toate provinciile românești. Din acest motiv, organizează “excursii în Dacia” pentru a aduna “tot ce se poate din ceea ce se atinge de literatura poporană: poezii, basme etc.”¹⁷. Ioniță Bădescu făcea parte din comisia pentru Ardeal, alături de Miron Pompiliu și N.D. Barcianu. În toamna aceluiași an, I. Bădescu desfășoară *prima acțiune de culegere a folclorului maramureșean*.

Ioniță Scipione Bădescu (n. 15 mai 1847, localitatea Răstoț, județul Sălaj - m. 4 octombrie 1904, Botoșani) a urmat liceul din Beiuș și Universitatea din Budapesta și București; a fost redactor la *Trompeta Carpaților* și la *Timpul*, împreună cu Mihai Eminescu, Ion Luca Caragiale și Ioan Slavici. Ulterior investigației din Maramureș, a publicat 38 de producții în *Convorbiri literare* (21) și alte reviste. O parte au fost citite la *Junimea*. Dumitru Pop (1970) nu exclude ipoteza că autorul “dispunea de un material mult mai vast”¹⁸, din simplul motiv că s-a recurs la o “selecție estetică destul de severă”. Colecția sa cuprinde doar creații lirice: cântece de dragoste (21), cântece de cătănie (7), satirice (2), înstrăinare (1) și de petrecere (7). “Multe dintre ele se situează printre cele mai realizate piese ce le cuprind colecțiile noastre de folclor”¹⁹.

■ În Transilvania, un rol important în acțiunea de culegere a folclorului l-a avut revista *Familia* (Oradea). Îndemnurile din paginile publicației au găsit ecou printre intelectualii din Ardeal. Astfel, în anul 1869, “maramureșeanul **S(imeon) Botezanu** publică în *Familia* (nr. 5, p. 49-51) articolul *Seara de Sânt-Vasiu în Maramureș*, care fusese citit mai întâi la Societatea *Petru Maior* din Budapesta”²⁰.

Primii culegători maramureșeni. O analiză impecabilă a contextului în care s-a dezvoltat o mișcare folcloristică pe teritoriul Maramureșului în a doua parte a secolului al XIX-lea, a fost realizată de Dumitru Pop.

¹⁷ v. *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 652-653.

¹⁸ D. Pop, *Folcloristica...*, p. 25.

¹⁹ Idem, p. 26.

²⁰ Idem, p.21.

Înființarea *Asociațiunii pentru cultura poporului român din Maramureș* la 5 februarie 1861 va deveni un moment decisiv în istoria învățământului, a folcloristicii și a culturii în general din această regiune a țării. Sub auspiciile Asociațiunii, își deschide porțile la Sighet, în toamna anului 1862, *Preparandia română*, care avea principala misiune "să formeze cadrele de învățători necesare școlilor din Maramureș". *Preparandia* a avut, din păcate, o existență scurtă, însă din rândurile celor 120 de învățători pe care i-a dat s-au recrutat o seamă de cărturari însemnați, printre care și câțiva dintre reprezentanții primei generații de culegători locali ai folclorului maramureșean. După închiderea *Preparandiei*, o seamă de tineri din Maramureș s-au îndreptat spre școlile din Năsăud, Gherla, Blaj, Beiuș și Oradea²¹.

1871. Teodor Michnea / A.P. Alexi. Contextul politic și greutățile materiale au determinat închiderea *Preparandiei române* de la Sighet în 1871. Anul coincide cu debutul publicistic a lui **Teodor Michnea**, unul din absolvenții *Preparandiei*, întors "docent" (învățător) în satul de baștină (Valea Stejarului). În perioada 1871-1879, Michnea a trimis spre publicare 53 de producții (cele mai multe fiind strigături) revistelor *Familia* și *Șezătoarea*²². Tot revista *Familia* (nr. 7, p. 498) publică, în 1871, 7 texte de *Doine și hore populare (din ținutul Cetății de Piatră)* datorate lui **A.P. Alexi**. "Faptul nu este deloc întâmplător, gândindu-ne că numai cu doi ani în urmă s-a ținut la Șomcuta Mare adunarea generală a ASTREI, unde Iosif Vulcan rostește pateticul discurs «*Poporul român în poezia sa*», prin care redactorul revistei *Familia* îndeamnă la culegerea producțiilor populare în maniera lui V. Alecsandri"²³

Între timp, la București, se pregătesc pentru tipar marile colecții de folclor. În 1872, **Petre Ispirescu** (1830-1887) publică prima parte a colecției de basme *Legende și basmele românilor. Ghicitori și proverburile* (cu o Introducere de B.P. Hasdeu). Partea a doua va apărea în anii 1874 și 1876. În opinia exegetului Ovidiu Bârlea, culegerea de basme a lui Ispirescu "a avut la noi întrucâtva un rol similar cu colecția fraților Grimm..."²⁴.

²¹ după D. Pop, *Folcloristica...*, 1970, p. 31-33.

²² D. Pop, op. cit., p. 35.

²³ *Graiul, etnografia și folclorul zonei Chioar*, 1983, p. 164.

²⁴ O. Bârlea, *Istoria...*, p. 159.

1878. **Grigore Balint / Ilie Pop.** În anul în care B.P. Hasdeu (1838-1907) difuza, prin grija Ministerului Învățământului, primul său chestionar (400 de întrebări pe tema *Obiceiurile juridice ale poporului român. Programa*), maramureșeanul **Grigore Balint** publică patru texte în revista *Șezătoarea* (IV, 1878, nr. 9, p. 69). În ciuda contribuției modeste, G. Balint se anunța “un culegător corect și exigent în alegerea poeziilor”²⁵. Mult mai prolific se dovedește a fi învățătorul **Ilie Pop** din Șomcuta Mare, care trimite la revista *Transilvania* (nr. 11, 1878, p. 171-172) articolul *Cetatea de Piatră (Chioar)*. În același an, publică în revista *Șezătoarea* (nr. 4, 1878, p. 65), *Doine din giurul Șomcutei Mari*, patru texte lirice, iar în colecția *Cărțile sățeanului român* (nr. 3, 1878, p. 181 și 210) găsim, sub numele aceluiși culegător, trei *Doine populare* (însă unul dintre texte pare o improvizație după modelul popular) și o doină a ostașului²⁶. Activitatea folclorică a lui Ilie Pop se va întinde pe parcursul a patru ani, până în 1882, în acest interval publicând în *Șezătoarea* (supliment al revistei *Familia* din Oradea) și în revista *Amicul familiei* (editată de Nicolae Fekete Negruțiu la Gherla) mai multe producții cu caracter popular: strigături, legende, povești și considerații despre sărbătorile Crăciunului, ale Paștilor, despre Sâmbăta lui Lazăr, despre Florii și despre Jocurile de copii²⁷. Ilie Pop a devenit, după 1880, principalul informator din zonă pentru folcloristul Simion Florea Marian.

1879. **T. Mărgineanu.** Preot în Văleni, membru “părtinitor” al *Asociațiunii*, T. Mărgineanu a semnat în revista *Familia* (XV (1879), nr. 25, p. 169) articolul *Din Maramureș (Semne rele- investigațiune, o datină din Dumineca Floriilor)*²⁸.

Folcloristica științifică românească începe o dată cu **Bogdan Petriceicu Hasdeu**, “el fiind cel care a făurit marca cercetării și i-a jalonat căile ce trebuiau deschise”²⁹. Acesta publică în anul 1880 volumul *Cărțile populare ale românilor în secolul XIV în legătură cu literatura poporană cea nescrisă*.

²⁵ D. Pop. op. cit., p. 39.

²⁶ *Graiul, etnografia și folclorul zonei Chioar*, 1983, p. 164.

²⁷ v. *Graiul, etnografia și folclorul zonei Chioar*, 1983, p. 164-166.

²⁸ D. Pop, *Folcloristica...*, 1970, p. 39.

²⁹ O. Bârtea, *Istoria...*, 1974, p. 171.

1884. Colecție lăpușeană în manuscris. Un descendent al familiei Pașca din Lăpuș întocmește, în 1884, un caiet de poezii populare. Colecția a rămas în manuscris și este păstrată la Arhivele Statului Baia Mare. În 1981, directorul acestei instituții, profesorul Vasile Căpâlnean, a publicat din acest caiet o variantă a baladei *Gruia lui Novac*, sub titlul *Gruia și ta(ta) Novac*³⁰. “Spre deosebire de variantele cunoscute, publicate în marile colecții de-a lungul anilor, care numără între 340-430 de versuri, varianta lăpușeană a baladei se compune din 508 versuri, fiind deci cea mai lungă, motiv pentru care ar putea prezenta interes atât pentru specialiști, cât și pentru iubitorii de literatură populară românească”, notează V. Căpâlneanu. Momentul coincide cu difuzarea de către B.P. Hasdeu a celui de-al doilea chestionar, numit *Program pentru adunarea datelor privitoare la limba română* (1884).

În timp ce învățătorii și preoții maramureșeni făceau pași timizi în culegerea de producții folclorice, în alte regiuni ale țării se publică tomuri masive de folclor și chiar studii de specialitate. În 1885, Ion Micu Moldovan (1833-1915) publică o impresionantă colecție ce cuprinde aproximativ 4000 de texte, majoritatea doine, cântece și strigături: *Doine și strigături din Ardeal*. Tot în 1885, elevul lui Hasdeu, G. Dem Teodorescu (1849-1900) impresionează prin monumentală lucrare *Poezii populare române* (București, 1885, 719 p.).

Un an mai târziu, Simeon Florea Marian (1847-1907) deschide seria monografiilor cu lucrarea *Descântecele poporane române* (Suceava, 1886, 352 p.). S. Fl. Marian este autorul “unei impresionante opere folclorice și etnografice, în care cultura populară e cercetată - monografic, analitic-descriptiv și morfologic – pentru prima dată aproape în toate compartimentele ei”³¹. Tot în 1886, B.P. Hasdeu începe publicarea masivei opere *Etymologicum Magnum Romaniae* (București, 1886-1898, 3252 p. + Addenda). Hasdeu a adus în folclorică “o contribuție capitală, teoretică, mai cu seamă despre metodologia cercetării - și organizatorică, el fiind promotorul celei mai întinse acțiuni de culegere și de înfățișare a întregului patrimoniu popular”³².

³⁰ Variantă publicată în *Studii și articole*, periodic editat de Societatea de Științe Filologice, filiala Baia Mare, vol. III, Baia Mare, 1981, p. 188-194.

³¹ Iordan Datcu, *Dicționar...*, 1979, p. 271-272.

³² O. Bârlea, *Istoria...*, 1974, p. 172/

1886/1887. Florian Danciu. Un culegător prolific al folclorului maramureșean s-a dovedit a fi Florian Danciu. Acesta a publicat 57 de texte în revista *Familia și ziarul Gazeta poporului*, în anii 1886 și 1887³³. Din păcate, aceste performanțe sunt neînsemnate în raport cu operele ce se publicau la București de către B.P. Hasdeu, G. Dem. Teodorescu sau Simeon Fl. Marian. Contextul social-politic amenda strădaniile intelectualilor maramureșeni de a înjgheba o mișcare culturală în regiune.

1887/1888. Gavril Timiș / Ioana Bonațiu / Simion Sabo / Emil Bran. Membru activ al *Asociațiunii*, G. Timiș s-a remarcat prin inițierea unui sistem de transcriere a graiului popular. Mai târziu, Gh. Alexici va generaliza, în notarea textelor populare (majoritatea culese din Transilvania) un sistem de transcriere fonetică. În perioada efectuării studiilor, G. Timiș a publicat trei poezii în revista Societății de lectură Alexi-Șincaiana a Seminarului din Gherla (*Steaua Mării*, vol. XIX, 1887-1888). Ulterior, a fost profesor în Ocna Șugatag și Sighetu Marmăției³⁴. În aceeași perioadă, în paginile *Gazetei Transilvaniei* (nr. 50, 1887, p. 91) apar 16 texte sub titlul *Strigături populare din Chioar*, culese de Ioana Bonațiu³⁵. În 1888, în *Tribuna*, sunt inserate trei balade (*O fată amăgită*, *Gheorghijă* și *Blestemul mândruței*), sub care culegătorul Simion Sabo menționează doar "Arghihat. Sălagiu", acesta fiind în realitate numele tradus în limba maghiară a localității codrene Ariniș³⁶.

Un culegător important de folclor de la sfârșitul secolului al XIX-lea a fost Emil Bran (1864-1941). Profesor la Seminarul din Gherla timp de doi ani (1886-1888), apoi preot în localitățile Văgușel, Biușa, Băița de sub Codru și Dragomirești, Emil Bran a condus mai bine de un deceniu Despărțământul Vișeu-Iza al ASTREI. A colaborat la *Fântâna Blanduziei*, *Gutinul*, *Luminătorul*, *Tribuna* etc. O parte dintre texte au fost culese în 1886, din localitățile Tohat (satul său natal) și Bârsău, din care mai târziu va publica în ziarul *Gutinul* și în revista *Steaua mării*, în 1888. În același an, trimite revistei *Tribuna* balada *Tânguirea*

³³ D. Pop. *Folcloristica*,..., 1970, p. 40.

³⁴ Idem, p. 42-43.

³⁵ *Graiul, folclorul și etnografia zonei Chioar*, 1983, p. 167.

³⁶ *Bibliografia generală a etnografiei și folclorului românesc*, vol. I, 1880-1891, București, EPL, 1968, p. 394, apud P. Biliu, *Basme, povești*..., Editura Dacia, Cluj, 2002, p. 39.

nevestei, cu mențiunea că este culeasă din Remeți-Chioar³⁷. În total a cules și a publicat "117 poezii populare interesante prin originalitatea tratării unor motive frecvente ale poeziei populare transilvănene. Orațiile de nuntă notate de Bran sunt primele de acest fel culese din județele Maramureș și Sălaj. Traduce, împreună cu Revai Karoli, în limba maghiară, balade populare din colecția lui Tit Bud și Alexandru Țiplea"³⁸. Din materialul cules s-a păstrat un caiet-manuscris ce cuprinde 53 de texte, studiate ulterior de prof. Dumitru Pop³⁹.

1889. Ioan P. Coman / Gutinul. În cinci numere consecutive ale revistei *Familia* din anul 1889, Ioan P. Coman (preot în Sălișteștea, apoi în Vișeu de Sus) publică 16 texte: "Nu preciza nici el, așa cum nu au făcut-o nici înaintașii săi - în afară de G. Timiș - localitatea din care a fost cules materialul, dar explică cuvintele de circulație regională"⁴⁰. Anul 1889 coincide și cu apariția primului număr al ziarului *Gutinul*, tipărit în Baia Mare, pentru românii din "comitatele Sătmăr, Sălaj, Maramurăș, Ugocea și o parte din Salnoc-Dăbâca, în care nu se află nici

Nr. 1.	Baia-mare, 3 Aprilie st. n. 1889.	Anul I
<p>Abonamentele</p> <p>Pentru Monarhia</p> <p>Pe un an întreg . . . 4.00</p> <p>Pe jumătate an . . . 2.00</p> <p>Pe trimestru . . . 1.00</p> <p>Pentru România :</p> <p>Pe un an întreg 12 franci</p> <p>Pe jumătate an . . . 6.00</p> <p>Abonamentele se fac numai plătiindu-se înainte la Tipografia lui Michail Molnar.</p>	<h1 style="margin: 0;">GUTINUL</h1> <p style="margin: 0;">ZIAR SOCIAL, LITERAR ȘI ECONOMIC</p> <p style="margin: 0;">Apare în fiecare Mercuri.</p>	<p>Inserțiunile :</p> <p>Un air armonios prinso- vastă 7 cr., a doua oară 6 cr., a treia oară 5 cr. și timbru de 30 cr.</p> <p>Manuscrisile, corec- țiile și tot ce se va redacta (rubrică, a r redacțiunii)</p> <p>Epitafii și corec- țiile nefecutate nu se p. Manuscrisurile nu se returnează</p> <p>Un număr costă 10 cr.</p>

o astfel de întreprindere literară românească⁴¹. Politica editorială avea în vedere acordarea unor spații generoase producțiilor folclorice, dar nu s-a ajuns la formarea unei "școli" în jurul acestui ziar⁴². Un prim apel adresat cititorilor pentru culegerea folclorului este semnat de Ioan Pop

³⁷ *Graiul, etnografia...*, 1983, p. 167.

³⁸ I. Datcu, *Dicționarul folcloriștilor...*, 1979, p. 88.

³⁹ D. Pop, *Emil Bran, culegător de folclor*, în *Studii și articole*, vol. I, Baia Mare, 1970, p. 69-72.

⁴⁰ D. Pop, *Folcloristica...*, 1970, p. 44.

⁴¹ *Gutinul*, nr. 1, Baia Mare, 1889, p. 1, "Onorat public cetitor".

⁴² *Graiul, etnografia...*, 1983, p. 167; vezi și Dumitru Pop, *Început de activitate folcloristică în nordul Transilvaniei: Ziarul Gutinul de la Baia Mare*, în *Revista de Folclor*, III, 1958, nr. 3, p. 100-114.

Reteganul, în nr. 3 al ziarului. O altă inițiativă aparține preotului Tit Bud: "Reuniunea învățătorilor români din Maramureș" și-a luat sarcina de a aduna "într-un op separat poveștile, doinele, vrăjiturile și celelalte cântece populare din Maramurăș", după cum precizează o notă publicată de ziarul *Gutinu*⁴³. Din păcate, proiectul unei culegeri colective de folclor din Maramureș se va dovedi iluzoriu, cu atât mai mult cu cât *Gutinu* își va sista apariția un an mai târziu. În meteorica sa existență, ziarul "a publicat în coloanele sale un număr de 25 de producții populare din Maramureș", datorate unor învățători și preoți: Basiliu Doboș, Grigoriu Vlad și Petru Mihuțiu⁴⁴.

1891/1892. Sioeanul. Ultimul deceniu al secolului al XIX-lea a fost dominat, fără îndoială, de activitatea titanică a folcloristului Simeon Florea Marian. "Strânse la un loc, lucrările lui depășesc ca valoare pe cele ale oricărui etnograf, iar masivitatea unora înspăimântă", scria la un moment dat Ovidiu Bârlea⁴⁵.

În 1890, Simeon Fl. Marian publică monografia *Nunta la români, studiu istorico-etnografic comparativ* (856 p.). Doi ani mai târziu apare *Înmormântarea la români, studiu etnografic* (593 p.), respectiv *Nașterea la români* (441 p.). În 1893 propune alte două volume: *Satire poporane române* (379 p.) și *Vrăji, farmece și desfaceri* (volumul I, *Cârniligile*, 1898, respectiv volumul II, *Părăsimile*, 1899). La noi, în Maramureș, un anonim învățător din comuna Șieu publică cu pseudonimul **Sie** sau **Sioeanul** un număr de 30 de poezii populare (Doine și hore din Maramureș), în revista *Familia* (în 1891-1892)⁴⁶.

⁴³ D. Pop, op. cit., p. 46.

⁴⁴ Idem, p. 47.

⁴⁵ O. Bârlea, *Istoria...*, 1974, p. 232.

⁴⁶ v. D. Pop, *Folcloristica...*, 1970, p. 49.

1894. Petre Dulfu. Scriitor și pedagog, născut în localitatea Tohat-Maramureș, Petre Dulfu (1856-1953) s-a evidențiat mai degrabă prin prelucrarea (inspirată) a unor producții folclorice: *Isprăvile lui Păcală. Epopee populară în 24 de cântur⁴⁷* (1894), *Gruia lui Novac. Epopee alcătuită din cântecele de vitejie ale popoului român* (1913) și *Povestea lui Făt Frumos* (1919). Iordan Datcu precizează că Petre Dulfu "s-a aflat pe teritoriul folcloristicii o singură dată, prin culegerea sa de poezii populare din Cârcei, județul Sălaj, păstrată în manuscris"⁴⁸. De asemenea, a mai întocmit două antologii de literatură populară, cu caracter umoristic: *Din lumea satelor*⁴⁹ și *Snoave*⁵⁰.

Petre Dulfu își merită locul într-o istorie a folcloristicii maramureșene, chiar dacă ar fi să pomenim numai articolul său programatic publicat în 1889, în *Luminatorul. Despre adunarea poeziilor populare*⁵¹, unde le cere culegătorilor de folclor respectarea riguroasă a autenticității creațiilor populare⁵².

⁴⁷ Petre Dulfu, *Isprăvile lui Păcală*, ilustrațiuni de Jiquidi și Hlavsa, București, Tipografie și Fond de carte Thoma Basilescu, 1894; 18 ediții până în 1947; cea mai accesibilă ediție: Petre Dulfu, *Isprăvile lui Păcală*, Editura Gutinul, Baia Mare, 1992, postfață de George Maria Banu.

⁴⁸ I. Datcu, *Dicționar...*, 1979, p. 177-178.

⁴⁹ Petre Dulfu, *Din lumea satelor. Alegere de strigături, de cântece glumețe și de snoave*, București, Editura Leon Alcalay, f.a.

⁵⁰ Petre Dulfu, *Snoave*, Editura Librăriei Socec, București, 1909.

⁵¹ Petre Dulfu, *Despre adunarea poeziilor populare*, în *Luminatorul*, Timișoara, an X, nr. 38, 29/17 mai 1889, p. 3-4

⁵² Iordan Datcu, op. cit., p. 177-178.

În anul în care Petre Dulfu publică prima ediție a *Isprăvilor lui Păcală*, Academia Română premia volumul lui Lazăr Șăineanu (1859-1934) - *Basmelor române în comparațiune cu legendele antice clasice și în legătură cu basmele popoarelor învecinate și ale tuturor popoarelor romanice* (1114p.). Corpusul basmelor românești va fi publicat un an mai târziu, în 1885, concomitent cu un alt corpus, al proverbelor, datorat lui Iuliu A. Zanne⁵³ (1855-1924). Iar în 1898, Artur Gorovei 1864-1951 scotea de sub tipar un corpus al ghicitorilor⁵⁴.

În timp ce la București se publicau tomuri în care folclorul era sistematizat, antalogat și grupat în corpusuri tematice, producțiile de folclor maramureșene publicate până la acea vreme nu depășeau 300 de piese și erau risipite în diferite reviste și ziare pe parcursul a patru decenii.

1897. Colecție anonimă. Un grupaj de 13 texte, sub titlul *Poezii populare din Maramureș*, apar în toamna anului 1897 în revista *Tribuna poporului* (Arad)⁵⁵. Colecția a fost descoperită de Iordan Datcu⁵⁶, iar textele au fost republicate în *Memoria Ethnologica*⁵⁷ (Baia Mare, 2005).

Secolul al XIX-lea se încheie, pentru folcloristica Maramureșului, cu lucrarea lui Ioan Pop Reteganul - *Pintea Viteazul. Tradițiuni, legende și schițe* (Brașov, 1898).

Trăgând linie și adunând, constatăm că, în ciuda strădaniei tinerilor cărturari maramureșeni, înainte de 1900 interesul pentru culegerea producțiilor literare cu caracter popular a fost doar sporadic, aproape accidental. Dumitru Pop este de părere că în această perioadă asistăm la cristalizarea, în Maramureș, "a unei Școli ardeleni întârziate". Din păcate, nici unul dintre primii culegători de folclor "nu a reușit să adune cantitatea necesară alcătuirii unui volum" (idem). De notat faptul că o parte din producții au fost antalogate de profesorul Dumitru Pop și publicate în *Folcloristica Maramureșului* (1970).

⁵³ Iuliu A. Zanne, *Proverbele românilor*, zece volume, publicate în intervalul 1895-1903; fiecare volum are circa 700 de pagini.

⁵⁴ Artur Gorovei, *Cimiliturile românilor*, Editura Academiei Române, București, 1898, XIII+409 p.; cuprinde 1960 de tipuri de ghicitori românești, însoțite de 756 variante ale acestora.

⁵⁵ *Tribuna poporului*, an I, nr. 179, 20 septembrie / 2 octombrie 1897, p. 862-864.

⁵⁶ Iordan Datcu, *Două colecții necunoscute de poezie populară din Maramureș*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 14-15, Baia Mare, 2005, p. 1462.

⁵⁷ *Memoria Ethnologica*, nr. 14-15, Baia Mare, 2005, p. 1491-1495, texte 3571-3583.

III. EPOCA CLASICĂ. 1900 - 1950

“Din conspectul global al folcloristicii, cititorul surprinde un contrast între folcloristica din secolul al XIX-lea, mai cu seamă de la începuturile ei, și cea de după 1900, vizibil în entuziasmul față de folclor, precum și în profilul studiilor ce se întreprind (...). După 1900, asistăm la o răcire bruscă a prețurii folclorului. Ca după o dezmeticire, acum încep să iasă la iveală mai cu seamă metehnele. Lumea este dezamăgită că materialele se repetă mereu în colecții, semn vădit că bogăția, presupusă inițial inepuizabilă, nu e nelimitată. Acum apar și detractorii fățiși, unii arborând cu zgomot steagul negării”¹, concluzionează Ovidiu Bârlea, în *Istoria folcloristicii românești*. În ceea ce privește situația folcloristicii maramureșene, lucrurile nu stau deloc întocmai, deoarece abia în prima jumătate a secolului al XX-lea asistăm la etapa romantică (devenită ulterior clasică) a culegerii producțiilor literare din popor. Astfel, în primul deceniu consemnăm apariția colecțiilor Alexandru Țiplea (1906) și Tit Bud (1908), iar după Marea Unire văd lumina tiparului colecțiile Ion Bârlea (1924) și Tache Papahagi (1925), la care se adaugă prima lucrare de folclor muzical din Maramureș, datorată lui Béla Bartók (1923). Tot în această perioadă, au activat în domeniul folcloristicii Pompei Hossu-Longin, Gheorghe Dăncuș, Andrei Grobei, Titus Bițiu-Dăncuș și Petre Lenghel-Izanu. Să mai notăm că înființarea, în 1930 la Cluj, a Arhivei de Folclor a Academiei Române, condusă de Ion Mușlea, va avea ca efect cercetarea, sub aspect folcloric și etnografic, a regiunii Maramureș.

1903-1904. Vasile Goja. Prima colecție (risipită în periodice) aparține unui învățător din Desești, Vasile Goja, care publică 89 de texte în *Poporul*, foaie economică editată la Budapesta, în 18 numere din anul 1903 și în două numere din anul 1904. Poeziile au caracter eminentemente liric (de dor, de urât, de amar, de înstrăinare etc.). “Admirabilă este unitatea colecției, toate piesele culegerii provenind din aceeași localitate (Desești); localitate total absentă din colecțiile lui

¹ Ovidiu Bârlea, *Istoria folcloristicii românești*, 1974, p.13

Țiplea și Tit Bud...². Textele au fost republicate de Iordan Datcu în *Memoria Ethnologica*³ (2005).

1906. Alexandru Țiplea. În ședința din 24 februarie 1906 a Academiei Române, secțiunea literară, studentul maramureșean Alexandru Țiplea (1885-1938) afirma: "O culegere de poezii populare din Maramureș până acum nu s-a făcut și nici în alte colecțiuni nu s-a publicat în forma în care ele umblă în gura poporului român din acest ținut. Având în vedere lucrul acesta, spre folosul literaturii populare române, am adunat o bună parte a producțiilor literare populare, scrise exact în forma în care se aud, cu dorința ca ele să fie publicate dacă se vor găsi demne de a fi cunoscute de toți acei ce se interesează de frumoasele producțiuni poetice ale poporului românesc"⁴.

Se pare că Alexandru Țiplea a convins audiența de vreme ce colecția sa a fost publicată în tomul XXVIII din *Analele Academiei Române, Memoriile secțiunii literare* din 1906, alături de studii semnate de Alexandru Bogdan, Nicolae Iorga, Sextil Pușcariu și Tudor Pamfile.

Cele 278 de piese ale colecției au fost grupate în patru categorii: I. Balade (25), II. Dârlaiuri - de jale (30), de dragoste (125), cătănești (16), chiuituri (37), dârlaiuri (33), III. Colinde (3), IV. Descânțece (9). Glosar. Colecția *Poezii populare din Maramureș* a fost alcătuită în urma expedițiilor din vara anului 1902 (iunie - septembrie), 1903 (iunie - august) și 1905: "Țiplea și-a adunat așadar materialul în plină adoles-

POEZII POPULARE DIN MARAMUREȘ

ALEXANDRU ȚIPLA.

Ședința din 24 Februarie 1906.

Am prezentat Academiei Române spre publicare o culegere de producțiuni literare populare, cuprinzând: balade, dârlăi, descânțece și strigături, scrise în forma în care se aud în Maramureș.

Oa mai mare parte au fost auzite în satul românesc Biserica-Albă, așezat pe malul drept al Țiclei și în fața căruia se află orașul Sibiel, pe malul stâng al Țiclei.

O culegere de poezii populare din Maramureș până acum nu s-a făcut și nici în alte colecțiuni nu s-a publicat în forma în care ele umblă în gura poporului român din acest ținut.

Având în vedere lucrul acesta, spre folosul literaturii populare române am adunat o bună parte a producțiilor literare populare scrise exact în forma în care se aud, cu dorința ca ele să fie publicate, dacă se vor găsi demne de a fi cunoscute de toți acei care se interesează de frumoasele producțiuni poetice ale poporului românesc.

În prezenta am întâmpinat în scrierul acestor poezii, din cauza unor particularități dialectale ale limbii române din Maramureș. Din cauza acestor întâmplări în scris a ortografiei speciale și care erau nemulțumite să scrie pronunția exactă a cuvintelor. Câteva observațiuni generale ce se pot face asupra particularităților lingvistice ale dialectului maramureșean, ar fi acestea:

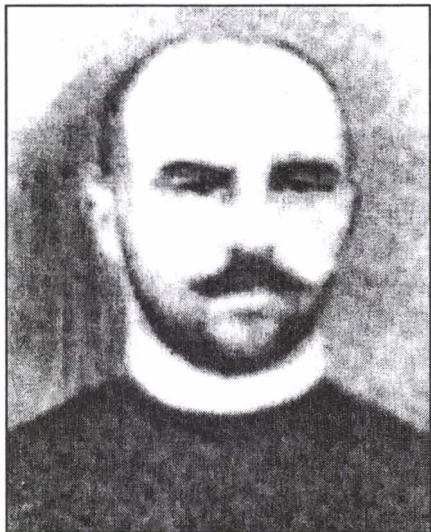
1. — Sunetul e, în multe cuvinte, în drăpă Țiclei (pe Viteu și în Jus de Sibiel, nu se pronunță, ex: ik, jil, ias, otrănie [ci], cile, civa, otrănie); pe când în ținutul Iasi afluenț al Țiclei, și al Iazrei afluenț al Țiclei se pronunță ca z, ex: iik, jilil, iias, otrănie.

² Iordan Datcu, *Două colecții necunoscute de poezii populare din Maramureș*, în *Memoria...*, nr. 14-15, Baia Mare, 2005, p. 1461-1462.

³ *Memoria Ethnologica*, nr. 14-15, 2005, p.1470-7490, texte 3483-3570.

⁴ Alexandru Țiplea în *Analele Academiei Române*, seria a II-a, tomul XXXVIII, 1905-1906, p. 413.

cență, între 16 și 20 de ani”, nota Dumitru Pop⁵. Entuziasmat de această reușită, Alexandru Țiplea plănuiește o acțiune de mare amploare - realizarea unei *Monografii a Maramureșului*. Nici el și nici alții, pe parcursul a o sută de ani, nu vor izbuti să ducă la bun sfârșit proiectul. Țiplea abandonează pasiunea pentru folclor, îndreptându-și atenția spre cercetarea istorică.

Dar colecția lui continuă să se impună nu doar din punct de vedere al pionieratului, ci și a modului exemplar în care a fost realizată (prin indicarea sursei și transcrierea fonetică a textelor): “Ceea ce sporește considerabil valoarea colecției lui Țiplea, asigurându-i un loc de prim rang în istoria culegerilor noastre folclorice, este concepția științifică ce a prezidat alcătuirea ei”⁶.

Alexandru Țiplea s-a născut în 28 iunie 1885, în localitatea Biserica Albă (Maramureșul vechi). A studiat la Sighet (cu ajutorul vicarului Tit Bud) și apoi la Gimnaziul Superior Greco-catolic din Beiuș. În 1904, se înscrie la Facultatea de Teologie a Universității din Budapesta, iar în 1910 obține doctoratul în teologie cu teza *Vechii episcopi ai Maramureșului*. Îmbrățișează cariera didactică, fiind profesor la Liceul Grăniceresc din Năsăud (timp de 14 ani), apoi la catedra de istorie bisericească și drept de la Academia teologică din Gherla. Se stinge din viață la 12 ianuarie 1938, la vârsta de 55 de ani⁷.

⁵ Dumitru Pop, *Folcloristica...*, p. 61.

⁶ Idem, p. 69.

⁷ v. *Autori maramureșeni*, 2000, p. 139; D. Pop, *Folcloristica Maramureșului*, 1970, p. 55-58; Pamfil Bilțiu, *Alexandru Țiplea – un înaintaș de seamă al folcloristicii noastre moderne*, în *Acta Musei...*, vol I, 2002, p. 415-421.

■ Colecția lui Țiplea nu a rămas fără ecou: Tit Bud și Ion Bârlea își intensifică incursiunile în satele maramureșene în vederea alcătuirii propriilor colecții; etnomuzicologii Tiberiu Breduceanu și Béla Bartók plănuiesc expediții pentru culegerea folclorului muzical din zonă; iar recenziile favorabile despre colecția Țiplea atrăgeau atenția, pentru prima dată, asupra bogăției și frumuseții folclorului maramureșean. Cronicile apărute în *Viața românească* (sub semnătura lui Grigore Pascu⁸), și *Luceafărul* (Adrian Oltean⁹) au fost secondate de articolul entuziasmant a lui Nicolae Iorga, intitulat *Cântecul poporului din Maramureș* și publicat în *Floarea Darurilor*¹⁰: “Maramureșul începe abia cu darurile sale așa de nouă. Fiii țării să răzbată văile lui pentru a ni le aduce și altele din țara voievozilor bătrâni începători de domnie, din țara de stoarcere și păcate de astăzi”¹¹.

1908. Graiul nostru. Pentru a întâmpina “jubileul de 40 de ani de domnie a M.S. Regele Carol I”, ministru Vlădescu i-a însărcinat pe trei membri ai Societății Filologice (I.A. Candrea, Ov. Densusianu și Th. D. Speranția) să realizeze o lucrare care “să dea o icoană a graiului nostru, o colecțiune de texte din toate părțile locuite de români”. În unele regiuni s-au întreprins călătorii de studiu, dar “pentru unele regiuni s-a recurs și la textele tipărite de alții, când oferea garanții de transcriere exactă”. Astfel, în anul 1906, apare la București (la Ateliere Grafice Socec & Co), primul volum din *Graiul nostru* (553 p). Doi ani mai târziu, în 1908, apare volumul doi, în care sunt incluse texte culese din Basarabia, Bucovina, **Maramureș**, Țara Oașului, Transilvania, Crișana, Banat și Serbia, ilustrând de asemenea graiul istroromânilor, megleniților și aromânilor (218 p). Capitolul *Maramureș* (p. 35-54) cuprinde cinci texte reluate din colecția Alexandru Țiplea (1906): *Fata Soarelui*, *Inelul și năframa*, *Fata cetinii*, *Sus la Țara Românească* și un descântec de izbituri; respectiv 17 texte de factură lirică “comunicate de d-ra Elena Fabian, loc. Bărsana”, în total 22 de texte, cu transcriere diacritică.

⁸ Grigore Pascu, în *Viața românească*, vol. IV, an II (1907), nr. 2, p. 387.

⁹ Adrian Oltean, în *Luceafărul*, VI, (1907), nr. 9, p. 187.

¹⁰ Nicoale Iorga, *Cântecul poporului din Maramureș*, în *Floarea darurilor*, I, (1907), nr. 3, p. 175-183.

¹¹ Nicolae Iorga, apud Iordan Datcu, introducere la vol. I. Bârlea, *Literatura populară din Maramureș*, 1968, p. X.

1908. Tit Bud. A doua colecție de producții folclorice maramureșene i-o datorăm vicarului Tit Bud (1846-1917), fiind publicată, de asemenea, sub egida prestigioasă a Academiei Române. Tit Bud s-a născut la 24 decembrie 1846, în localitatea Sat Șugatag. A urmat studiile secundare la Ungvar și Beiuș, iar după obținerea bacalaureatului (1865) își finalizează studiile (teologice) la Gherla. Timp de patru ani a fost preot capelan la leud, apoi secretar episcopal, vice-notar, asesor consistorial la Gherla. Revine în Maramureș în anul 1880, impunându-se printr-o vastă activitate socială și cul-

turală: a fost vicepreședinte al Societății ASTRA din Maramureș timp de trei decenii (1887-1917) și vicepreședinte al *Asociațiunii pentru cultura poporului român din Maramureș*. "Sub ocârmuirea sa s-au zidit în Maramureș 22 de școli sătești, confesionale și s-a reînființat o școală românească la Sighet"¹².

Preocupările pentru folclor ale lui Tit Bud datează din anul 1872, pe vremea când era capelan la leud. În această perioadă, a trimis spre publicare revistei *Familia* din Oradea "șapte doine și hore populare". Mai târziu, în anul 1889, propune *Reuniunii docenților români din vicariatul Maramureșului*, al cărui președinte era, să se adune cântece populare din această regiune care să fie publicate ulterior într-un "op separat". O parte din învățători au răspuns acestui apel, astfel încât, după mai bine de un deceniu, Tit Bud se afla în posesia unei impresionante colecții însumând circa 800 de texte, majoritatea culese de învățătorul Petru Bilțiu Dăncuș.

¹² Dumitru Pop, *Folcloristica...*, p. 72-73; vezi și *Autori maramureșeni*, Baia Mare, 2000, p. 98; Iordan Datcu, *Dicționarul folcloriștilor*, 1979, p. 91.

Se știe cu certitudine că "sub egida *Reuniunii docenților* nu a apărut niciodată o colecție de folclor din Maramureș"¹³. Se mai știe că multe din cele 352 de texte publicate de Tit Bud în volumul din 1908 (*Poezii populare din Maramureș*) au fost culese de învățători, chiar dacă acest lucru nu se menționează în lucrare. Nu se știe în schimb "ce soartă au avut cele aproximativ 500 de poezii populare care nu au intrat în corpul colecției lui Bud"¹⁴.

Vicarul apelează la Alexandru Țiplea pentru a primi un răspuns favorabil la cererea adresată Academiei Române în vederea tipăririi unui volum. Demersurile lui Țiplea se dovedesc a fi salutare, de vreme ce Ion Bianu recomandă tipărirea lucrării și întocmește raportul necesar, în care menționează: "Culegerea de poezii populare, prezentată spre publicare de Părintele Vicar al Maramureșului, Tit Bud, este un prețios material de literatură populară din acest ținut, din care a fost adunată și culegerea făcută de dl. A. Țiplea, publicată de Academie în 1906"¹⁵. Textele sunt grupate în trei categorii: I.

Balade (16), II. Doine (de jale - 31; de dragoste - 65; ostășești și voinicеști - 35; chiuituri - 184), III. Colinde (21). Glosar.

Exegeții nu au fost prea darnici în aprecieri la adresa colecției Tit Bud. Dumitru Pop consideră că lucrarea nu a reușit să atingă nivelul

¹³ D. Pop, *Folcloristica...*, p. 76.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ *Poezii populare din Maramureș*, adunate de Tit Bud, vicarul Maramureșului, Academia Română. Din Vieața poporului român. Culegeri și studii. III., București, 1908, 84 p.

științific al operei lui Țiplea¹⁶, sub raportul transcrierii textelor și al aparatului critic¹⁷. Iordan Datcu precizează că pregătirea colecției pentru tipar i-a revenit lui Alexandru Țiplea, “care, ulterior, va mărturisi că textele din colecție au fost «întocmite», adică prelucrate de Bud”¹⁸. Cel mai vehement s-a dovedit a fi Ovidiu Bârlea, afirmând că volumul “reprezintă un vădit regres sub toate aspectele”. “Afirmăția, valabilă în liniile ei generale, trebuie privită cu grijă”, a replicat prof. Dumitru Pop. “Mai întâi de toate e necesar să ținem seama de faptul că antologia lui Tit Bud este posterioară celei lui Țiplea numai ca act editorial, nu și ca operație de culegere a textelor. Având de-a face cu anumite limite înregistrate în acțiunea de adunare a poeziilor populare - ceea ce s-a produs înaintea acțiunii de culegere întreprinse de Țiplea - nu putem vorbi de un «regres», ci de un progres realizat de acesta din urmă”¹⁹.

1909. Ion Bârlea. Folcloristul Ion Bârlea (1883-1969) începe să culegă poezii populare din satele maramureșene în același timp cu Alexandru Țiplea, în perioada în care urma studiile universitare de teologie de la Gherla (1901-1905). După absolvire, spera să publice un volum din aceste producții literare, dar a fost surprins de apariția colecțiilor Țiplea (1906) și Tit Bud (1908). În aceste condiții, a luat decizia “să-și mai consolideze colecția cu noi piese și s-o degajeze de acelea care fuseseră tipărite de primii colecționari, care au avut norocul să-și publice repede culegerile”²⁰.

În anul 1909, devine preot ajutor în comuna Ieud și se căsătorește cu Elena Vlad, fiica preotului din Botiza. Tot în acel an publică, cu sprijinul lui Nicolae Iorga lucrarea *Însemnări din bisericile Maramureșului*²¹. Cartea cuprinde însemnări de pe cărțile bisericești, de pe icoane, iconostase și clopote. Iordan Datcu îi va sublinia valoarea: “Lucrarea este o contribuție importantă în domeniul folcloristicii, pe unele cărți fiind notate poezii populare, «verșuri», rețete de medicină

¹⁶ D. Pop, op.cit., p. 71.

¹⁷ Ioan Șerb, în colecția V.T. Doniga, 1980, p. VI.

¹⁸ I. Datcu, *Dicționarul...*, 1979, p. 91.

¹⁹ D. Pop, op. cit., p. 83.

²⁰ I. Datcu, Introducere, la vol. Ion Bârlea, *Literatura populară...*, 1968, p. XIX.

²¹ Ion Bârlea, *Însemnări din bisericile Maramureșului*, Atelierele Grafice Socec & Comp, București, 1909, 245p.

populară, anecdote, despre care Nicolae Iorga spune că ar trebui incluse într-o creștomatie populară²².

1910-1913. Brediceanu. Bartók Bârlea. Beneficiind de recenzii elogioase la volumul de debut, preotul din leud devine o personalitate importantă atât pe plan local (în lupta pentru desăvârșirea unității naționale), cât și în mediile culturale din marile orașe ale țării. Rememorând cei patru ani petrecuți la leud (1909-1913), Ion Bârlea va mărturisi: "Au fost anii cei mai curajoși ai vieții mele. Sentimentul național și dragostea față de țărâtime s-au manifestat în mod natural în gradul cel mai desăvârșit. Luptele ce am purtat cu stăpânirea maghiară, cât și cu unele elemente maghiarizate, nu le voi uita niciodată"²³.

În toamna anului 1910, **Tiberiu Brediceanu** îi solicită lui Bârlea sprijinul nemijlocit pentru alcătuirea unei culegeri de folclor muzical maramureșean. Astfel, cei doi vor cutreiera 18 localități din regiune, de unde vor consemna 190 de piese muzicale²⁴. Trei ani mai târziu, sosește în Maramureș, cu aceeași rugămintă, etnomuzicologul **Béla Bartók**. Pe lângă faptul că era un ghid competent și un bun cunoscător al culturii populare din zonă, I. Bârlea mai avea misiunea să noteze textele literare ale cântecelor culese de cei doi.

La un moment dat, a existat un proiect comun pentru valorificarea producțiilor folclorice, prin editarea unui tom masiv cu titlul *Cântecetele poporului român din Maramureș* (Partea I. Poezii populare adunate de I. Bârlea; Partea a II-a. Arii populare adunate și notate de dr. T. Brediceanu; Partea a III-a. Arii populare adunate și notate de B. Bartók). Lucrarea a fost predată la Academie, dar evenimentele politice și declanșarea Primului Război Mondial au împiedicat editarea ei.

*

În 1914, după atentatul de la Sarajevo, declarațiile de război se succed cu repeziciune și împânzesc întreaga Europă. României i se cere, atât de către reprezentanții Antantei, cât și de către cei ai Puterilor Centrale să se implice în conflict. După doi ani de neutralitate, în august 1916, țara noastră intră în război alături de Franța, Marea Britanie, Rusia și Italia. La încheierea ostilităților militare, 100.000 de

²² I. Datcu, Introducere, la vol. I. Bârlea, *Literatura populară...*, 1968, p. XIX.

²³ I. Bârlea apud I. Datcu, în Introducere la vol. *Literatura populară...*, 1968, p. XIX-XXI

²⁴ D. Pop, *Folcloristica...*, 1970, p. 86.

români se adună la Alba Iulia, în decembrie 1918, pentru a proclama Unirea Transilvaniei cu România. Gheorghe Pop de Băsești este ales președinte al Marelui Sfat Național de la Alba Iulia.

Au urmat două decenii efervescente atât din punct de vedere politic și economic, cât și din punct de vedere cultural. Apar publicații noi, se înființează institute de cercetare și se publică romane devenite ulterior clasice.

Din perspectiva folclorică, putem spune că intervalul dintre cele două războaie mondiale coincide cu *perioada marilor acțiuni de teren* întreprinse de Institutul Social Român (înființat de Dimitrie Gusti), a arhivelor de folclor muzical (inițiate de Constantin Brăiloiu și George Breazu) și a Arhivei de Folclor a Academiei Române (condusă de Ion Mușlea, la Cluj, timp de 18 ani). "În sfârșit, în ampla acțiune de teren, întreprinsă de Muzeul Limbii Române din Cluj, în vederea alcătuirii Atlasului Limbii Române, Emil Petrovici aduna și un bogat material folcloric, foarte valoros prin diversitatea lui, prin acuratețea cu care a fost notat, autorul utilizând în acest scop sistemul semnelor diacritice pentru redarea rostirii dialectale a informatorilor"²⁵. Cercetătorii clujeni de la Muzeul Etnografic al Transilvaniei colindă satele din întregul ținut pentru a achiziționa obiecte etnografice. În acest demers nu vor neglija culegerea unor producții cu caracter folcloric, dovadă că directorul instituției, Romul Vuia, va publica o variantă a *Legendei lui Dragoș*²⁶ în *Anuarul Institutului de Istorie Națională* (1921-1922).

1923. Pompei Hossu-Longin. Deși în anul în care Pompei Hossu-Longin (1897-1962) începe să colaboreze la diverse publicații (*Izvoarașul*, *Comoara satelor*, *Șezătoarea* etc.) acesta era dascăl la Școala din Vulcan, în Valea Jiului, s-a dovedit ulterior că o bună parte din materialul folcloric publicat era cules din satele codrene din Maramureș. Între 1916 și 1920, Pompei Hossu-Longin a fost învățător în satul Tămășești, comuna Băsești, după ce absolvise gimnaziul din Cehu Silvaniei și școala normală din Gherla (în 1917, a urmat studii

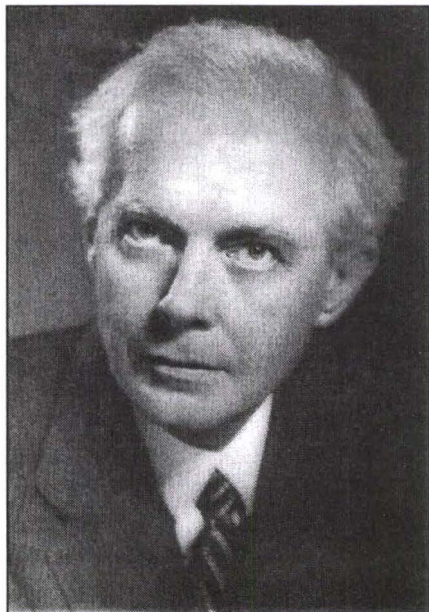
²⁵ Dumitru Pop, vol. *Universul culturii tradiționale și promovarea lui în cultura și viața contemporană*, Casa Cărții de Știință, Cluj Napoca, 2003, p.10.

²⁶ Romul Vuia, *Legenda lui Dragoș*, în *Anuarul Institutului de Istorie Națională*, Cluj, 1921-1922, p.300-309.

pedagogice la Budapesta)²⁷. Activitatea sa folclorică s-a întins pe parcursul a cinci decenii, perioadă în care s-a remarcat prin colaborarea cu Arhiva de Folclor din Cluj, prin editarea unei lucrări cu caracter didactic - *Importanța folclorului prin educație* (Editura Noastră, 1933), cât și prin monografia *Graiul din Valea Jiului*, premiată de Muzeul Limbii Române²⁸. Colecția sa de folclor a rămas risipită în periodice. În 2005, *Memoria Ethnologica*²⁹ publică un grupaj de descântece (trei texte), culese de Pompei Hossu-Longin din localitatea Tămășești, în anul 1926.

1923. Béla Bartók. În 1923, la București apare volumul doi al studiului *Viața păstorească în poezia noastră populară*³⁰, semnat de Ovid Densusianu (1873-1938), eminent lingvist, istoric literar și poet (promotor al simbolismului)³¹. Tot în 1923, în Germania, la München, Béla Bartók (1881-1945) publică lucrarea *Volksmusik der Rumänen von Maramures*³², care "a fost apreciată de specialiști drept o pildă clasică de monografie folclorică"³³.

Piesele au fost culese, cu sprijinul lui Ion Bârlea, în urmă cu un deceniu, din satele situate pe

²⁷ Iordan Datcu, *Dicționarul folcloriștilor*, II, 1983, p. 121.

²⁸ v. Pamfil Bilțiu, *Un prestigios folclorist maramureșean – Pompei Hossu-Longin*, în *Acta Musei...*, vol. I, Sighet, 2002, p. 427-430; v. și Pamfil Bilțiu, *Basme...*, Ed. Dacia, Cluj, 2002, p. 40.

²⁹ *Memoria Ethnologica*, nr. 16-17, iulie-decembrie 2005, p. 1667.

³⁰ Ovid Densusianu, *Viața păstorească în poezia noastră populară*, I, II, București, 1922-1923; 131p. + 165p.

³¹ "Densusianu este, după Hasdeu, a doua personalitate proeminentă a istoriei folcloristicii românești", I. Datcu, în *Dicționar...*, 1979, p. 161.

³² Béla Bartók, *Volksmusik der Rumänen von Maramures*, von..., Mit einer Bildtabel, München, Drei Masken Verlag, 1923, 227p.

³³ D. Pop, *Folcloristica...*, 1970, p. 102.

văile Iza, Mara și Vișeu. După ce proiectul *Cântecele poporului român din Maramureș* (ce conținea arii populare culese de B. Bartók, T. Brediceanu și poezii populare culese de Ion Bârlea) a eșuat, cei trei autori retrăgându-și manuscrisele de la Academia Română, aceștia au încercat să-și publice individual colecțiile. Primul care a izbutit a fost Béla Bartók.

Colecția sa este alcătuită din 339 de melodii (27 colinde, 14 bo-cete, 12 doine - "hore lungi", 155 hori, 114 melodii de joc și 17 piese instrumentale) și provine din 11 sate maramureșene: leud (68 de cântece), Oncești (49), Dragomirești (39), Vișeu de Jos (32) etc. Textele alcătuiesc un capitol aparte și sunt însoțite de traducerea lor în limba germană. În finalul studiului, autorul definește dialectul muzical maramureșean.

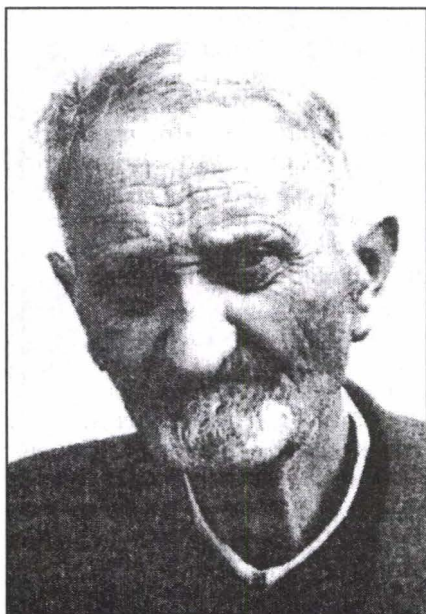
Béla Bartók s-a născut în 1881 (25 martie), în localitatea Sânnicolau Mare, județul Timiș. A urmat studiile liceale într-un oraș din Ucraina, apoi la Oradea (între 1891-1892) și Bistrița (1893). Primele studii de muzică au fost însușite la Bratislava și desăvârșite la Academia de Muzică din Budapesta. A cules, de-a lungul vieții, circa 10.000 de melodii populare din folclorul românesc (3.500 de piese), maghiar, slovac, rutean, sârbo-croat, bulgar, turc, arab, lapon și al pieilor roșii din SUA. Béla Bartók este unul dintre întemeietorii folcloristicii muzicale românești. În 1940, s-a refugiat la New York, unde se stinge din viață în 1945 (26 septembrie)³⁴.

1924. Ion Bârlea. Epoca clasică a folcloristicii maramureșene a fost puternic amprentată de personalitatea și opera lui Ion Bârlea. Colecția sa de folclor, realizată în anii 1904-1913 și publicată în două volume la Editura Casa Școalelor din București în 1924, este alcătuită din 1191 de piese folclorice, culese de la 116 performeri din 23 de comune maramureșene (peste 700 provin din Berbești).

La fel ca Béla Bartók, Ion Bârlea își retrace materialul de la Academie în 1921. Doi ani mai târziu, mai precis în 25 mai 1923, colecția Ion Bârlea "primește aviz de publicare la Casa Școalelor, în urma

³⁴ Iordan Datcu, *Dicționarul folcloriștilor*, II, 1983, p. 23-34; Tiberiu Alexandru, *Bela Bartok despre folclorul românesc*, Editura muzicală a Uniunii Compozitorilor, București, 1960; Gheorghe Gh. Pop, *Folclor muzical din zona Maramureș*, cap. *Bela Bartok și folclorul maramureșean*, 1982, p. 16-23.

intervențiilor lui G.T. Kirileanu, susținute și de N. Iorga³⁵. Colecția este împărțită în două volume: primul, *Balade, colinde și bocete din Maramureș* (139 p.), este structurat pe trei capitole – balade istorice și voinicești (51 texte), colinde (33) și bocete (10), la care se adaugă un Glosariu (despre gustare, Pinteza Viteazul, oieritul și păstoritul, nunta țărănească, războiul de țesut, portul popular, înmormântarea, colindatul etc.); cel de-al doilea, *Cântece populare din Maramureș. Descântece, vrăji, farmece și defaceri* (400 p.) cuprinde cântece de dragoste (267 texte), cântece de jale și supărare (212), cântece cătănești sau ostășești (49), cântece diverse (179), chiuituri (326), descântece, vrăji, farmece și defaceri (64).

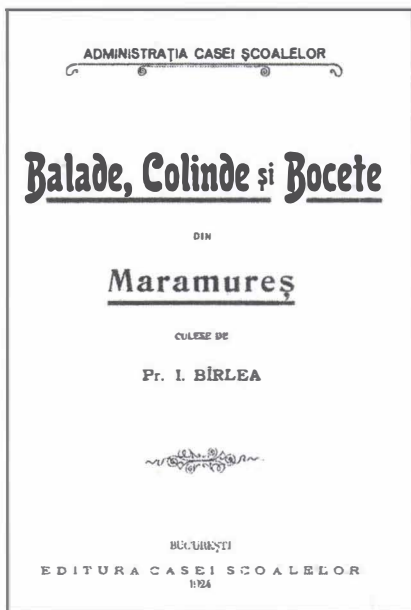
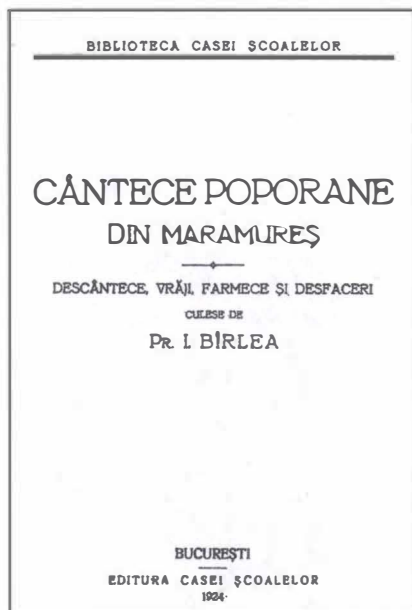

Autorii recenziilor au făcut risipă de elogiuri la adresa colecției I. Bârlea. Ovid Densusianu a apreciat valoarea ei documentară, autenticitatea și valoarea estetică a numeroase piese; V. Bogrea a remarcat notele însoțitoare ("mici repertorii de etnografie și folclor maramureșean"); iar Arthur Gorovei scria: "Chipul cum este cules acest material, fără îndreptări și adaosuri precum au făcut unii culegători, indicațiile și explicările unor cuvinte necunoscute chiar de către cărturarii din vechiul regat, dau acestei lucrări caracterul unei opere științifice"³⁶.

O parte din textele culese de el au intrat în alcătuirea a două prestigioase colecții de folclor muzical (semnate de Tiberiu Brediceanu

³⁵ D. Pop, *Folcloristica...*, 1970, p. 93.

³⁶ v. Iordan Datcu, *Dicționarul...*, 1979, p. 67; în ediția din 1968, *Literatura populară...*, sunt trecute în revistă principalele recenzii / opinii față de volumul lui I. Bârlea, p. XXVI-XXVII.

și Béla Bartók), astfel încât "avem de-a face cu întâia pătrundere consistentă a folclorului maramureșean în circuitul universal"³⁷.

Ion Bârlea (n. 11 ianuarie 1883), fiul preotului Petru Bârlea din Berbești, a urmat studiile primare în satul natal și la Sighet, la școala confesională romano-catolică, iar studiile universitare la Academia Teologică din Gherla (1901-1905). După patru ani petrecuți la leud, ca preot ajutor, în 1913 este transferat în comuna Călinești. În 1920, se mută la Sighet, unde intră în învățământ, iar Nicolae Iorga îl numește președinte al Ligii culturale din Sighet. Conduce apoi, între anii 1922-1932, *Gazeta maramureșeană*. Se mută la Cluj (în 1938), iar în perioada 1940-1946 este profesor la Colegiul Sf. Sava din București. Se stinge din viață la 15 mai 1969, în casa sa din Băneasa³⁸.

³⁷ D. Pop, *Folcloristica...*, 1970, p. 97.

³⁸ v. Dumitru Pop, *Folcloristica...*, 1970, p. 88-91; I. Datcu, Introducere, la vol. *Literatura...*, 1968, p. XIX-XXI.

1925. Tache Papahagi.

Grație colecțiilor de folclor publicate de Academia Română în 1906 și 1908, după război și după Unirea Transilvaniei cu România, folcloriștii din capitală manifestă un interes sporit pentru cultura populară din Maramureș. În acest context, Tache Papahagi (1892-1977) își propune să realizeze, pentru teza de doctorat, o monografie a regiunii din nordul teritoriilor românești. Papahagi urmase studiile universitare la București (1912-1916), avându-i ca profesori, printre alții, pe Ovid Densusianu și I.A. Candrea. Astfel, în vara anului 1920, tânărul cercetător din Advela (T. Papahagi s-a născut în 20 octombrie 1892, în localitatea Advela, situată azi în Grecia) întreprinde prima expediție în Maramureș. Pe parcursul următorilor cinci ani (până în ianuarie 1925), T. Papahagi va izbuti să alcătuiască o colecție de 569 de texte, la care se adaugă trei melodii, provenind din 30 de localități din Maramureșul istoric. În plus, lucrarea cuprinde și un capitol de tradiții și legende (14 producții), iar în introducere autorul face câteva considerațiuni generale despre situația economică, politică și etnografică a satelor maramureșene, despre biserică, ocupațiile țăranului, despre viața și caracterul oamenilor acestei regiuni. Capitolul "graiul" (fonetica, morfologia, sintaxa, lexicul) este o premieră pentru cercetarea dialectului maramureșean. În fine, în afară de texte și muzică populară (partituri muzicale), teza de doctorat a lui Tache Papahagi mai cuprinde elemente de toponimie, onomastică, indice de sate, planșe cu ilustrații alb-negru și un bogat glosar de termeni regionali.

Ovid Densusianu a fost încântat de teza discipolului său și a propus ca lucrarea să fie publicată. Volumul *Graiul și folklorul Mara-*

mureșului apare în 1925, la Editura Academiei Române, în seria *Din viața poporului român* (vol. XXXIII). "Prin monografia publicată de Tache Papahagi putem ști mai bine acum ce este și ținutul maramureșean. Cum arată titlul ei, nu e numai o monografie lingvistică, ci și folclorică, iar în introducere se descrie viața maramureșenilor, se dau prețioase amănunte etnografice", nota Ovid Densusianu³⁹.

A fost apreciat, de către majoritatea exegeților, caracterul științific al lucrării, transcrierea diacritică a textelor (pentru a evidenția particularitățile dialectale), precum și menționarea localităților, a anului, a numelui și a vârstei persoanei de la care a fost cules textul. Cu alte cuvinte, o "monografie model în dialectologia românească", una dintre cele mai prestigioase "din toate contribuțiile la folclorul maramureșean"⁴⁰. Doar Ion Chiș Șter (1980) va atentat la acest mit considerând că "transcrierea fonetică a textelor în general nu este corectă" și conțin "foarte multe greșeli" (referitor la textele din colecția Țiplea și Papahagi)⁴¹.

Dincolo de polemici, subscriem opiniei că studiul realizat de Tache Papahagi "rămâne în istoria folcloristicii noastre ca cea dintâi încercare de reprezentare sintetică, globală, a creației populare maramureșene"⁴².

ACADEMIA ROMÂNĂ
DIN VIAȚA POPORULUI ROMÂN
XXXIII

TACHE PAPAHAĞI

GRAIUL ȘI FOLKLORUL
MARAMUREȘULUI

PREFAȚĂ. INTRODUCERE. TEXTE. MUZICĂ POPULARĂ.
APENDICE. TOFONIMIE. ONOMASTICĂ. GLOSAR.
HARTĂ. XXII PLANȘE.

CULTURA NAȚIONALĂ
BUCUREȘTI
1925

³⁹ Ov. Densusianu, *Tache Papahagi: Graiul și folclorul Maramureșului*, în *Grai și suflet*, vol. II, fasc. II, p. 403-405, cf. Iordan Datcu, Introducere, în *Literatura populară...*, 1968, p. XVIII; alte recenzii: V. Bogrea, în *Făt-Frumos*, II, p. 22-25 și 55-59, N. Drăganu, în *Dacoromania*, IV, p. 1063-1091.

⁴⁰ D. Pop, *Folcloristica...*, p. 108.

⁴¹ Ion Chiș Șter, în *Antologia...*, Baia Mare, 1980, p. 50

⁴² D. Pop, op. cit., p. 114.

(1926). În anul următor publicării monografiei, Tache Papahagi revine, în revista *Grai și suflet*, cu un amplu material folcloric din Maramureș, prezentând repertoriul liric a două performere de excepție, Anuța Pleș din leud și Irina Stan din Săpânța⁴³.

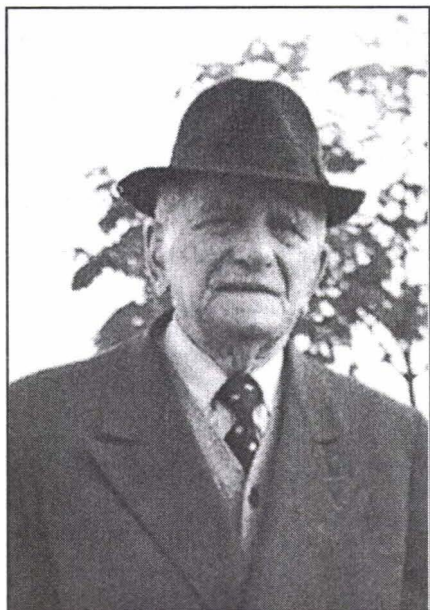
(1927). După obținerea doctoratului (1925), Tache Papahagi își continuă cariera universitară, devenind succesiv docent, conferențiar și profesor (din 1943), iar în 1964 i se decernează titlul de profesor universitar emerit. Din această postură va contribui la formarea a numeroase generații de filologi pasionați de cultura populară. În anul 1927, a avizat, ca îndrumător, teza de licență *Folclorul și graiul satului leud din județul Maramureș*, elaborată de tânărul student al Facultății de Litere și Filosofie din București, **Gheorghe Dăncuș**.

(1928). Un alt proiect important în care T. Papahagi a dorit să includă și Maramureșul este albumul *Images d'Ethnographie Roumaine*, apărut în trei volume în anii 1928, 1930 și 1934⁴⁴. În primele două tomuri regăsim numeroase fotografii, realizate în Maramureșul istoric în perioada 1921-1924 și 1927-1928, care ilustrează portul popular, gospodăria și accesoriile, ocupațiile oamenilor, viața de fiecare zi și viața pastorală; de asemenea regăsim panorame ale unor localități maramureșene.

După cele trei "episoade" interbelice (B. Bartók, I. Bârlea, T. Papahagi), Maramureșul intră în lumea bună a folcloristicii românești, cu lucrări științifice de o certă valoare. Către sfârșitul deceniului trei, apar alte lucrări importante. I.A. Candrea publică *larba fiarelor* (1928), o colecție de studii despre plante miraculoase sau animale venerate de om, iar Petru Caraman ne dezvăluie *Substratul mitologic al sărbătorilor de iarnă la români și slavi. Contribuție la studiul mitologiei creștine din orientul Europei* (Iași, 1931).

⁴³ T. Papahagi, *Creațiunea poetică populară*, în *Grai și suflet*, an II, fasc. 2, București, 1926, p. 163-309.

⁴⁴ Tache Papahagi, *Images d'Ethnographie Roumaine, tome premier, Daco-Roumaine et Aroumaine*, 318 photographies, avec texte française et roumain, Cultura Națională, București, 1928, 173 p. Publié sous les auspices de la Societatea Cultural-Națională Apostol Margarit, MCMXXVII; tome deuxième, Daco-roumaine et aroumaine, 431 photographies originale, avec texte française et roumain, Atelierele Grafice Socec, București, 1930, 230 p.; tome troisième, Banat-Oltenia, 561 photographies, Atelierele Grafice Socec, București, 1934, 294 p.

1931. Andrei Grobei. În vara anului 1931, profesorul Mihai Pop și etnomuzicologul Harry Brauner colindau, la pas, satele maramureșene: "Eram fericiți să regăsim după 18 ani melodii înregistrate în 1913 de Béla Bartók (...). Și acum le înregistrez la rândul meu, putând dovedi în felul acesta continuitatea și vitalitatea tradițiilor în creația populară"⁴⁵. Tot în acel an, în foaia săptămânală *Chioarul*, editată la Șomcuta Mare, învățătorul Andrei Grobei (1900-1987) anunța (în nr. 27) apariția volumului I din colecția realizată în colaborare cu Vladimir Diaconița-Poiana, *1070 chiuituri ale Chioarului*.

Acesta conține 397 de piese. Însă volumul doi, finalizat în 1939 (cuprinzând alte 427 de chiuituri) a rămas în manuscris, nefiind publicat din motive financiare. În prefața celui de-al doilea volum, A. Grobei preciza: "Am început să culeg chiuituri încă din anul 1915, când eram elev la *Preparandia* din Gherla și apoi, funcționând ca învățător la Vălenii Șomcutei timp de 18 ani (1921-1939), am continuat activitatea de culegător de folclor la îndemnul fostului revizor școlar Dariu Pop"⁴⁶

Andrei Grobei nu s-a rezumat doar la culegerea acestei specii folclorice, dovadă că în culegerea colectivă *Ceas pe ceas se alungă* (Baia Mare, 1970), el valorifică din colecția sa 13 texte, culese din Finteușu Mare, reprezentând bocete și colinde. Iar în revista *Memoria Ethnologica* îi apar alte colinde, orații și strigături de nuntă, cântece

⁴⁵ Harry Brauner, *Să auzi iarba cum crește*, Editura Eminescu, București, 1979, p. 87.

⁴⁶ Andrei Grobei, cf. Adelaida Micle, *Contribuții la istoria folcloristicii din zona Chioar*, Baia Mare, 1980, p.43 – lucrare de diplomă dactilografiată, în *Graiul, etnografia...*, Baia Mare, 1983, p. 171.

de petrecanie, strigături și numeroase hori risipite pe marginaliile revistei⁴⁷.

■ În aceeași perioadă (1931-1940), Arhiva de Folclor a Academiei Române condusă de Ion Mușlea se îmbogățește cu numeroase caiete ale corespondenților din Maramureș, “cuprinzând răspunsuri la aproape toate chestionarele și circularele trimise de directorul Arhivei, precum și diferite piese de literatură populară”⁴⁸. Șapte din cele nouă culegeri ale corespondenților maramureșeni (Petre Lenghel Izanu, Ioan Vlad, Mihail Gogota, Vasile Bologa, Mihai V. Marina, Vasile Grigor, Vasile Tămășan; Al. Micle, Ioan Bohotici) au fost publicate în urmă cu doi ani într-un prim volum al *Corpusului folclorului maramureșean*⁴⁹.

(1936) O monografie zootehnică de o certă valoare etnografică izbutește Alexandru I. Georgeoni: *Cercetări asupra păstoritului în Maramureș*. De reținut capitolele *Aspectul păstoritului în Maramureș* (despre stâna pe cumpăne, văratul vacilor, repartitia pășunilor) și *Anul pastoral* (primăvăratul, văratul, tomnatul și iernatul oilor).

(1937) La aproape un deceniu de la editarea broșurii *Păstoritul în Munții Rodnei*⁵⁰ datorată lui Emil Precup, director al liceului din Gherla, profesorul universitar Tiberiu Morariu (1905-1982) publică un amplu studiu etnologic, *Vieaja pastorală în Munții Rodnei*⁵¹. Autorul, doctor în științe geografice al Universității din Cluj (1935) și membru corespondent al Academiei (1955), dezbate printre altele aspecte legate de importanța istorică a păstoritului în Munții Rodnei și drepturile de proprietate ale populației, respectiv extinderea păstoritului în regiunile nordice ale Carpaților. Nu neglijează nici descrierea tipurilor de stâni și a uneltelor utilizate de păcurari. Cele XV planșe cu fotografii

⁴⁷ Vezi colecția *Memoria...*, cu precădere nr. 1 (2001), nr. 2-3 (2002), nr. 8-9 (2003), nr. 10 (2004) și nr. 11-12 (2004).

⁴⁸ D. Pop, *Folcloristica...*, p. 118.

⁴⁹ Ion Cuceu, Constantin Corniță, *Corpusul folclorului maramureșean*, vol. I, Academia Română, filiala Cluj-Napoca, Institutul Arhiva de Folclor, Editura Umbria, Baia Mare, 2004, 421p.

⁵⁰ Emil Precup, *Păstoritul în Munții Rodnei*, Biblioteca Dacoromaniei, Cluj, 1926, 56 p.

⁵¹ Tiberiu Morariu, *Vieaja pastorală în Munții Rodnei*, Studii și cercetări geografice II, Societatea Regală Română de Geografie, București, 1937, Atelierele Grafice Socec & Comp, 237 p.

având valoare etnografică întregesc o monografie utilă cercetătorilor care studiază folclorul pastoral.

Tot în 1937, sub semnătura lui Florea Florescu apare, în revista *Sociologie românească*, o culegere de *Doine și strigături din Maramureș*⁵² și articolul *Cetele de secerătoare din Cuhea (Maramureș)*⁵³. Cinci ani mai târziu, F. Florescu va mai publica un articol despre cercetările sale din Maramureș⁵⁴.

Deși erau puse bazele cercetării științifice a folcloristicii, în perioada interbelică mai persistau reminiscențele unor prejudecăți și idei preconcepute față de anumite elemente ale folclorului: superstițiile, chiar legendele și unele credințe populare erau socotite primitive. În acest context, tânărul Mircea Eliade (1907-1986) găsește de cuviință să abordeze tema, prin publicarea articolului *Folclorul ca instrument de cunoaștere*⁵⁵, în *Revista Fundațiilor Regale* (1937). M. Eliade dezvoltă teza potrivit căreia "anumite credințe primitive și folclorice au la bază experiențe concrete"⁵⁶.

1938. Petre Lenghel Izanu. Folcloristul Petre Lenghel Izanu (1908-1979) a urmat Școala normală din Sighet, pe care o va absolvi în 1927. A avut șansa să-i aibă ca dascăli pe Gheorghe Vornicu (întemeietorul Muzeului Etnografic din Sighet), pe Traian Bilțiu Dăncuș și Liviu Bordeaux, pe părintele Ion Bârlea. Timp de patru decenii, a fost profesor în localitățile Oncești, Bârsana, Poienile de sub Munte, Nădlac - Arad și Sighetu Marmației.

A început să culeagă poezii populare de la vârsta de 18 ani, mai întâi la Oncești, sat vecin cu Bârsana lui natală⁵⁷. Începând cu anul 1930, Petre Lenghel publică folclor în *Viața școlară* din Sighet. În 1934, în paginile ziarului *Graiul Maramureșului* publică o colecție de colinde

⁵² F. Florescu, *Doine și strigături din Maramureș*, în *Sociologie românească*, II, 1937, nr.1, p. 19.

⁵³ Florea Florescu, *Cetele de secerătoare din Cuhea (Maramureș)*, în *Sociologie românească*, II, 1937, nr. 11-12, p. 546-547.

⁵⁴ Florea Florescu, *O înmormântare în Cuhea*, în *Sociologie românească*, IV, 1942, nr. 4-12, p. 497-502.

⁵⁵ Mircea Eliade, *Folclorul ca instrument de cunoaștere*, în *Revista Fundațiilor Regale* (1937), republicat în *Insula lui Euthanasius*, București, 1943, p. 28-49.

⁵⁶ v. și Ovidiu Bârlea, *Istoria...*, 1974, p. 540.

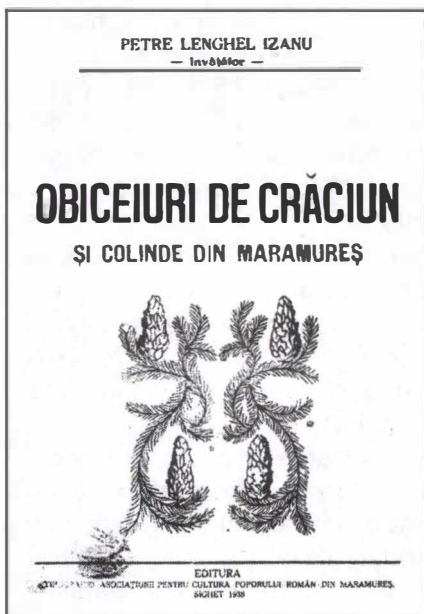
⁵⁷ Mihai Pop, prefață la *Poezii și povești populare din Maramureș*, 1985.

sub titlul *Obiceiuri de Crăciun și colinde din Maramureș*⁵⁸. Patru ani mai târziu, aceleași colinde, însoțite de un studiu, sunt tipărite într-o broșură, sub auspiciile *Asociațiunii pentru cultura poporului român din Maramureș*⁵⁹. Lucrarea cuprinde o descriere a obiceiurilor de Crăciun și de Anul Nou, la Bobotează și Sf. Ioan, respectiv 29 de colinde religioase și laice. Din introducere aflăm că broșura a apărut "la îndemnul și stăruința harnicului părinte protopop Titu Berinde din Sighet, directorul *Asociațiunii pentru cultura poporului român din Maramureș*" (p. 13). În îndemnul său, Gheorghe Dăncuș notează: "Cu-

legerea aceasta (care nu are pretenția de a fi științifică) arată însemnătatea și frumusețea poeziei populare, în care se adresează, mai mult, cetitorilor modești din Maramureș, să fie un îndemn".

Deși extrem de bogată, colecția Petre Lenghel Izanu nu va apărea în volum decât după cel de-al Doilea Război Mondial⁶⁰.

■ În anul 1940, un oarecare Ioan Teodor Cioara publică la Deva o broșură intitulată pompos *Folclor din Țara Oașului, Maramureșului și Chioarului*⁶¹. Cele 248 de texte înghesuite în 48 de pagini sunt, ma-

⁵⁸ Dumitru Pop, *Folcloristica...*, p. 116.

⁵⁹ Petre Lenghel Izanu, *Obiceiuri de Crăciun și colinde din Maramureș*, Editura Asociațiunii..., Sighet, 1938, îndemn de Gh. Dăncuș.

⁶⁰ În anul 1962, publică 305 texte în volumul antologic *Folclor din Transilvania* (EPL), în 1970 alte 92 de texte în culegerea colectivă *Ceas pe ceas se alungă* (Baia Mare), în 1979, monografia *Daina mândră pân Bârsana*, iar în 1985, la Editura Minerva, apare postum volumul *Poezii și povești populare din Maramureș*, seria *Folclor din Transilvania* (VII).

⁶¹ Ioan Teodor Cioara, *Folclor din Țara Oașului, Maramureșului și Chioarului*, întocmit și cules de..., Tipografia Corvin, Deva, 1940, 48 p.

ritatea, țâpuituri din Oaș. În consecință, o lucrare pe care folcloristica Maramureșului nu trebuie să o rețină.

(1943) Lui Emil Petrovici (1899-1968) îi datorăm culegerea a numeroase materiale de folclor din Maramureș pe care le-a inclus ca texte dialectale în suplimentul la *Atlasul Lingvistic Român* (1943)⁶².

1945. Gheorghe Dăncuș. Îndrumat de profesorul Tache Papahagi în perioada studenției, Gheorghe Dăncuș (1906-1961) va rămâne toată viața un pasionat culegător de folclor și un competent autor de studii pe această temă, o parte publicate în *Graiul Maramureșului* (al cărui director a fost o vreme)⁶³. Studiile au fost strânse ulterior într-o cărțuție, *Literatura populară: Crestături și crâmpete*⁶⁴, apărută la Cluj, în 1945.

Marea ambiție a lui Gheorghe Dăncuș, stimulat fiind de lucrarea mentorului său, Tache Papahagi (*Graiul și folclorul Maramureșului*, 1925) a fost elaborarea **Monografiei Maramureșului**. Pentru a o redacta, solicită concursul tuturor intelectualilor din județ, prin intermediul ziarului *Graiul*. În opinia lui, Monografia respectivă trebuia să fie "o lucrare de ansamblu în care se va reflecta, după posibilități, Maramureșul și viața maramureșenilor sub toate aspectele, în trecut și prezent"⁶⁵. Pe măsură ce prin

⁶² Emil Petrovici, *Texte dialectale culese de...*, supliment la *Atlasul Lingvistic Român*, II, Sibiu-Leipzig, 1943, p. 156-163, cf. D. Pop, *Folcloristica...*, p. 121.

⁶³ *Cultura populară maramureșeană - folclorul. Civilizația populară maramureșeană - etnografia*, în *Graiul Maramureșului*, 3, nr. 28, 1 martie 1934, p. 3; *Îndrumări pentru culegătorii de folclor*, în *Graiul Maramureșului*, 3, nr. 29, 1934, p. 1 etc.

⁶⁴ Gheorghe Dăncuș, *Literatura Populară: Crestături și crâmpete*, Cluj, Tipografia Diecezană, 1945, 31 p.

⁶⁵ Gh. Dăncuș, *Monografia Maramureșului*, în *Graiul...*, Sighet, nr. 28, martie, 1943, p. 3.

Europa mirosea din nou a praf de pușcă, elanul colaboratorilor Monografiei scade și în cele din urmă proiectul e abandonat. De altfel, în 1938, Gh. Dăncuș părăsește Maramureșul și lucrează, timp de doi ani, la secția culturală a ținutului Someș-Cluj, iar în perioada războiului este redactor la pagina culturală a *Tribunei Ardealului*. După război, între anii 1944-1946, este profesor la Liceul *G. Barițiu* din Cluj; timp de trei ani (1946-1949) este activist politic la județeană PCR Maramureș; în 1950, e numit director al Muzeului Etnografic al Transilvaniei din Cluj, iar în 1955 - director al Muzeului Memorial Emil Isac⁶⁶.

În 1938, Dăncuș înțelege că proiectul, la scara imaginată de el, e utopic, deoarece lipsesc monografiile sătești din Maramureș⁶⁷. Abia după căderea comunismului (1989) am asistat la editarea unui număr considerabil de monografii locale⁶⁸ care, cu certitudine, într-o bună zi, vor sta la baza unei ample monografii dedicate Maramureșului. Chiar dacă o parte din aceste studii au un grad ridicat de naivitate și diletanțism, unele dintre ele conțin elemente structurale privind particularitățile "legate de modul de viață, de gândire și de creație a locuitorilor unor așezări rurale sau a unei zone", precum și elementele comune etniei românești - "acel coeficient de originalitate cu care vom intra în Uniunea Europeană"⁶⁹. Mult mai util ar fi, poate, să se întocmească mai întâi o *Monografie etnologică a Maramureșului*, parte a *Istoriei culturii* acestui ținut. Istoricii, economiștii, antropologii și oamenii de știință își vor elabora secțiunile specifice profesiei. Și toate tomurile luate la un loc vor alcătui o competentă *Monografie* a ținutului nord transilvănean.

⁶⁶ Cf. Ion Petrovai, *Gheorghe Dăncuș (1906-1961)*, în *Acta Musei...*, 2002, vol. I, p. 441-444.

⁶⁷ Vezi prefața la broșura lui Petre Lenghel Izanu, din 1938: "...proiectata monografie a Maramureșului se va elabora numai după ce se vor face mai multe culegeri de acest fel și după ce se vor alcătui monografiile satelor".

⁶⁸ Vezi lista monografiilor în *Bibliografia generală*.

⁶⁹ Elisabeta Faiciuc, *Monografiile sătești, zonale și tematice - surse documentare pentru lucrările lingvistice de interes național*, în *Acta Musei...*, vol. III, Sighet, 2005, p. 137.

IV. EPOCA MODERNĂ. 1950 – 2005

Urgia comunistă. Sfârșitul celui de-al doilea mare conflict militar din secolul al XX-lea a însemnat, pentru România, un șir lung de mutilări și umilințe, mergând de la pierderea unor teritorii românești, până la reorganizarea vieții politice și social-culturale împotriva tradiției. Referindu-se la primii cinci ani ai acestei perioade, istoria vorbește despre urgia comunistă care s-a abătut asupra României, în încercarea disperată de a controla toate pârgurile societății, impunând un stil centralizat și dictatorial. Pentru cercetarea culturii populare contextul a fost total nefavorabil: “După anii celui de-al Doilea Război Mondial și după grabnica și tot mai silnica instaurare, în anii 1945-1948, a regimului comunist în România, s-a produs implicit și o nouă orientare «culturală», cu transformarea instituțională, radicală, sub semnul învățaturii marxist-leniniste-staliniste. Academia Română, cu întreaga ei tradiție «burgheză», a fost practic desființată și reinstaurată peste noapte, în anul 1948, drept Academia RPR”¹. Tot în 1948, are loc o reformă a învățământului superior, în urma căreia disciplinele folclor, etnografie și artă populară sunt eliminate din programa școlară; s-a admis concesiunea ca studierea “folclorului literar” să se facă în cadrul orelor de limba și literatura română. Sfidându-se pregătirea, realizările și competența, au fost eliminați din corpul profesoral tocmai cei mai buni dascăli: **Romul Vuia, Petru Caraman, Dumitru Caracostea și Tache Papahagi**. Institutul Social Român a fost desființat, iar directorul acestuia, Dimitrie Gusti, a fost marginalizat. La Cluj, Ion Mușlea împărtășește aceeași soartă, nefiind menținut ca membru corespondent al Academiei, iar Arhiva de Folclor a Academiei Române își încetează activitatea². Urmează o prigoană a noului “regim popular” împotriva adevăraților specialiști ai culturii populare: **Anton Golopenția** moare la

¹ Al. I. Amzulescu (1996), cf. Nicolae Constantinescu, *Publicațiile de specialitate – vectori disciplinari*, în revista *Cerc*, nr. 1, 2005, p. 6-14.

² v. Pavel Țugui, *Despre dezvoltarea folcloristicii și etnografiei românești în deceniul 1950-1960*, în REF, tomul 39, nr. 3-4, 1994, p. 279-297.

Jilava în 1951, **Mircea Vulcănescu** la Aiud în 1952; **Ernest Bemea** este arestat și plimbat prin mai multe lagăre și închisori - a fost judecat și condamnat abia în 1955 la zece ani de temniță grea (și eliberat opt ani mai târziu); **Ovidiu Papadima** a fost anchetat în 1953 și condamnat la patru ani de temniță grea, pe care i-a petrecut la Jilava, Craiova, Poarta Albă și Gherla. **Constantin Brăiloiu**, **Mircea Eliade** și **Octavian Buhociu** aleg calea exilului, iar mulți alții vor îndura un trist exil interior³.

■ Regimul de teroare și abuzurile vor domina și anii '50, motiv pentru care istoria folcloristicii nu reține fapte sau evenimente (editoriale) importante - cu o singură excepție: publicarea colecției de cântece populare din Maramureș a etnomuzicologului **Tiberiu Brediceanu**.

În anii '60, se simte o oarecare agitație în jurul cercetării elementelor culturale semnalate în mediul rural, concretizată prin cele patru colecții de folclor maramureșean publicate în 1962, în seria *Folclor din Transilvania* (EPL), respectiv reeditarea colecției Ion Bârlea, în 1968. Se fac cercetări la Hoteni, se organizează simpozioane și se editează publicații care acordă atenție culturii populare (*Maramureș*, *Marmația*, *Buletin Științific*, *Studii și articole* etc.). În capitală încep să apară câteva lucrări importante semnate de Al. Amzulescu (*Balade populare românești*), Adrian Fochi (*Miorița*-monografie), Emilia Comișel (*Folclor muzical*), D. Caracostea (*Poezia tradițională română*).

Treptat, se formează o nouă generație de specialiști care se vor manifesta pe parcursul următoarelor două decenii. La începutul anilor '70, asistăm la o adevărată explozie de evenimente care tangentează cercetarea etnofolclorică: apare culegerea colectivă *Ceas pe ceas se alungă*, Dumitru Pop își publică teza de doctorat - *Folcloristica Maramureșului*, la care se adaugă colecția Petru Bilțiu Dăncuș; la Sighet se desfășoară primele ediții ale Sesiunii de referate și comunicări științifice pe teme de folclor; în anii 1971-1973, se desfășoară, la inițiativa și sub conducerea profesorului Mihai Pop, cercetări pe Valea Cosăului, iar în 1972 se înființează Asociația etnografilor și folcloriștilor maramureșeni. Francisc Nistor își lansează seria de albume etnografice, Dumitru Pop revine cu o colecție de folclor din zona Codru (1978).

³ Nicolae Constantinescu, *ibidem*.

Anul 1980 rămâne o adevărată bornă în istoria folcloristicii locale: se editează *Calendarul Maramureșului*, *Antologia de folclor*, colecția V.T. Doniga, la care se adaugă publicarea unui corpus consistent de folclor maramureșean într-o antologie de lirică populară. În 1981, se reeditează valoroasa monografie a lui Tache Papahagi, în 1982 Gheorghe Gh. Pop definitivează o monografie de folclor muzical, în 1983 un colectiv de cadre didactice (coordonat de Ion Chiș Șter) elaborează o monografie a Țării Chioarului, iar în 1985 se publică, la Minerva, o parte consistentă din colecția Lenghel Izanu. Alte trei monografii apar în 1984 (zona Lăpuș) și 1986 (zona Maramureș și zona Chioar) la Editura Sport-Turism. În aceeași perioadă, cercetătorii Monica Brătulescu, Alexandru Amzulescu, Ovidiu Bârlea și Romulus Vulcanescu întocmesc studii monografice, tipologii și corpusuri de texte, devenite ulterior instrumente esențiale pentru cercetarea culturii populare românești.

După 1990, o dată cu îndepărtarea regimului comunist și reinstaurarea democrației, asistăm la o perioadă lungă de tranziție, care își va pune amprenta și asupra fenomenului cultural. Instituțiile de profil se reorganizează, se elaborează principii noi și în această agitație, la fel ca în anii '50, se neglijează cercetarea sistematică în acest domeniu. Deținător al unei colecții fabuloase, rod al cercetărilor de teren de pe parcursul a două decenii, Pamfil Bițiu ajunge să monopolizeze ultimul deceniu al secolului al XX-lea, grație culegerilor sale de poezii populare, colinde, basme și legende, totalizând câteva mii de texte culese din toate regiunile Maramureșului. Începând cu 2001, evenimentele majore din acest domeniu sunt girate, mai mult sau mai puțin, de către Centrul Județean de Conservare și Promovare a Culturii Tradiționale Maramureș, cât și prin studiile și colecțiile de folclor publicate sub auspiciile Editurii Ethnologica (Ana Olos, Sanda Golopenția, Titus Bițiu Dăncuș etc.).

■ **Folclorul de tip nou.** Sub oblăduirea Ministerului Artelor și Informațiilor (devenit mai târziu Ministerul Culturii), în 1949 se înființează Institutul de Folclor din București, cu filiale și secții în mai multe orașe din țară. În primăvara anului 1950, Institutul de Folclor primește din partea secției sale din Cluj "o culegere de zece cântece noi din

câteva sate din regiunea Baia Mare, raionul Vișeu⁴. La București se ia decizia să se investigheze zona din care provin cântecele, astfel încât în luna mai 1951, o echipă de cercetători sosește în Maramureș pentru a studia satul leud “și în special gospodăria agricolă colectivă Scântea”⁵. O “dare de seamă” despre acest excurs avea să apară un an mai târziu în revista *Muzica*, într-un articol (*Viața cântecului popular în comuna leud*) semnat de Z. Sulițeanu. Versurile cântecelor se dovedesc a fi, în realitate, lozinci și îndemnuri mobilizatoare de tipul: “Nu sunt membră de partid,/ Da’ lucrez în colectiv./ Lucru și mă veselesc / Diac Ana mă numesc”. Și pentru că astfel de producții au fost semnificate în mai multe regiuni ale țării (aparaturile de propagandă politică funcționa ireproșabil la nivelul tuturor localităților), s-a tras concluzia că *folclorul de tip nou* e o realitate și că acesta se impune cu forță în noul context social-politic: “Cântecul cu conținut nou desparte net viața din trecut de cea de azi. El își însușește tematica veche pe care o folosește pentru a scoate prezentul în evidență, introducând astfel în cântece vechi nota actuală”⁶.

Tot în acea perioadă, la Sighet, apărea o publicație editată de propaganda comunistă (*Viața liberă*), care avea menirea, printre altele, să răspândească în rândul maselor noua ideologie prin *folclorul de tip nou*. Într-unul din articole se preciza: “Cântecul, poezia populară, jocul popular au fost forme adânci de exprimare a simțămintelor maselor populare. Ele comprimau în trecut jalea, ura, revolta și mai puțin bucuria. Orânduirea socialistă, care se clădește astăzi în țara noastră, asigură dezvoltarea continuă a forțelor spirituale ale poporului, a culturii și artei lui. Și artei populare i se creează toate condițiile pentru creșterea și înflorirea neîntreruptă”⁷. Drept dovadă că aceste condiții erau dintre cele mai bune, în nr. 39 al aceleiași ziar sunt publicate poezii de tip popular, cum ar fi: “Foaie verde matostat / Cu prășitu-am

⁴ vezi Z. Sulițeanu, *Viața cântecului popular în comuna leud*, în *Muzica*, revista Uniunii Compozitorilor din România, București, 1952, nr. 8-9, p. 44-56.

⁵ Ibidem.

⁶ Z. Sulițeanu, idem.

⁷ Art. *Concursul echipelor artistice de amatori din căminele culturale*, în *Viața liberă*, nr. 38, Sighet, 1951-1952, cf. Gheorghe Todinca, *Viața satului maramureșean în paginile ziarului Viața liberă (1950-1952)*, în vol. *Satul maramureșean, 1945-1989*, Sighetu Marmăției, 2005, p. 190-199.

terminat / Și-ncepem la secerat / (...) / Harnice secerătoare, / Să ne strângem pe ogoare / Să-mpletim din grâul fin / O cunună lui Stalin”⁸.

În 1952, copleșiți de producțiile de acest gen “culese din gura poporului” din toate colțurile țării, cercetătorii fenomenului decid să publice o selecție din aceste cântece într-un volum, la Editura pentru Cultură și Artă. Astfel ia naștere colecția *Din folclorul nou*⁹.

După o jumătate de secol, prof. Dumitru Pop (2003) a întreprins o analiză a fenomenului, ajungând la concluzia că perioada anilor '50 “a fost marcată de intruziunea ideologiei și a politicului în domeniul culturii, inclusiv în cultura populară tradițională, iar procesul de penetrare a culturii urbane în cea țărănească a produs adesea fenomene din domeniul kitschului”¹⁰. Exegetul ține să precizeze că majoritatea specialiștilor din domeniu nu au cedat presiunii venite din sfera politicului, însă “s-au înregistrat unele excepții, datorate de regulă amatorilor, lăutarilor profesioniști sau unor instructori excesiv de zeloși; care adesea erau ei înșiși creatori, culegători și interpreții unor astfel de texte care n-au pătruns însă efectiv în circuitul folcloric”.

1956. Centrul Creației Populare. Anul 1956 reprezintă un alt moment important pentru istoria folcloristicii, iar efectele se vor resimți în timp. La București apare primul număr al *Revistei de Folclor* (din anul 1964 se va intitula *Revista de Etnografie și Folclor* / REF) al cărei redactor șef este maramureșeanul **Mihai Pop** (1907-2000), director, pe atunci, al Institutului de Folclor din capitală. Mihai Pop va conduce destinele acestei prestigioase publicații timp de 24 de ani. Pe parcurs, în paginile revistei vor apărea și câteva studii și articole dedicate culturii populare din Maramureș. Tot în același an, se lansează primele numere ale *Analelor universităților din București, Iași și Cluj* care, așa cum notează un observator atent și implicat al fenomenului, “sunt deschise și studiilor de folclor”¹¹.

⁸ vezi *Viața liberă*, nr. 39, cf. Gh. Todinca, idem.

⁹ *Din folclorul nou*, Editura pentru Cultură și Artă, colecția *Biblioteca pentru toți*, București, 1952.

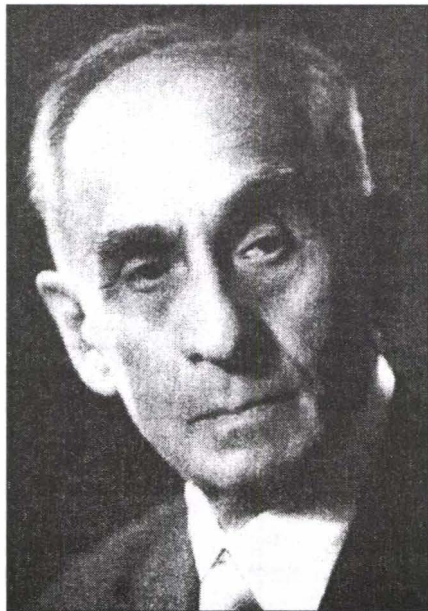
¹⁰ Dumitru Pop, *Universul culturii tradiționale și promovarea lui în cultura și viața contemporană*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2003, p. 11-12.

¹¹ Pavel Țugui, *Despre dezvoltarea...*, în REF, tomul 39, nr. 3-4, 1994, p. 285.

Pentru a stăpâni și controla fenomenul, statul decide ca activitatea din sfera vieții tradiționale sătești să capete forme instituționalizate, prin înființarea, în 1956, a **Căsei Centrale a Creației Populare**, având filiale în toate județele țării. Scopul noii instituții era să organizeze "culegerea, arhivarea și editarea producțiilor de folclor literar, muzical și coregrafic"¹².

În primii zece ani de activitate, Centrul Creației Populare Maramureș are o contribuție modestă la cercetarea folclorului, iar numărul publicațiilor editate nu impresionează. Situația se schimbă abia după numirea la conducerea acestei instituții a lui **Nicoară Timiș** (la 1 aprilie 1967). Un an mai târziu, "colectivul Centrului Creației Populare a inițiat și organizat o rețea de festivaluri care a cuprins toate zonele etnofolclorice ale județului Maramureș, specifice fiecărui anotimp sau sărbători"¹³ - Hora de la Prislop, Tânjăua de pe Mara, Festivalul de la Stoițeni, iar apoi Festivalul datinilor și obiceiurilor de iarnă de la Sighet. Pe tot parcursul următoarelor două decenii, Centrul se va evidenția mai ales prin publicarea unor colecții de folclor, dar și culegeri de studii dedicate etnografiei și folclorului, precum și prin alcătuirea unei arhive ce conține materiale filmate cu prilejul unor spectacole ori despre obiceiuri și tradiții.

1957. Tiberiu Brediceanu. Cu sprijinul nemijlocit al Institutului de Folclor din București (director Mihai Pop), la Editura de Stat pentru Literatură și Artă apare, în 1957, studiul *170 de melodii populare românești din Maramureș*, aparținând etnomu-

¹² Dumitru Pop, în vol. *Universul culturii tradiționale...*, Cluj-Napoca, 2003, p. 11.

¹³ Nicoară Timiș, *Datini de iarnă la a XXXII-a ediție, Sighetu Marmăției*, în *Acta Musei...*, Vol. I, 2002, p. 453-456.

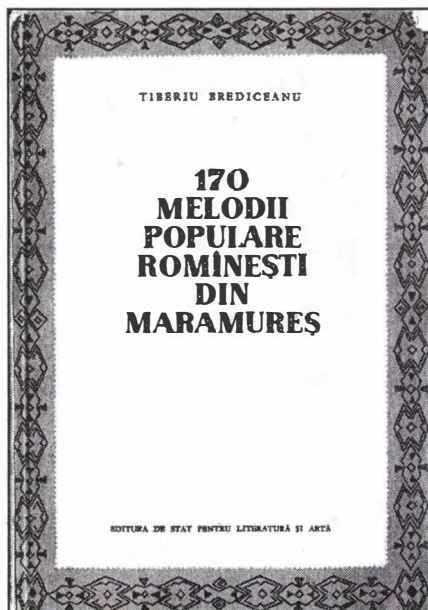
zicologului Tiberiu Brediceanu (1877-1968). Colecția este extrem de importantă, deoarece conține "întăile melodii populare maramureșene ce ne sunt cunoscute"¹⁴.

T. Brediceanu a început să culegă folclor muzical la vârsta de 14 ani, sub influența profesorului său, Iacob Mureșanu. A studiat la Lugoj, Blaj, Sibiu și Brașov. În 1910, este delegat de către Academia Română să realizeze o cercetare de teren în Maramureș. Însoțit de folcloristul Ion Bârlea, T. Brediceanu colindă, în răstimpul celor două săptămâni petrecute pe meleagurile noastre (13-25 noiembrie 1910) nu mai

puțin de 18 localități, de unde culege 190 de piese muzicale. Douăzeci au fost prelucrate de către compozitor, iar restul au fost cuprinse în culegerea ce va apărea după 47 de ani. De altfel, Brediceanu a mărturisit ulterior că acțiunea din toamna anului 1910 a avut dublu scop: "a. În primul rând dobândirea unor orientări generale asupra stării folclorului nostru muzical din acest ținut, apoi b. Căutarea unor teme muzicale utilizabile în compoziție"¹⁵.

Lucrarea e structurată pe șapte capitole: I. Doine, II. Cântece sau «Hore», III. Colinde, IV. Cântece de nuntă, V. Bocete, VI. Balade, VII. Dansuri, la care se adaugă o anexă (Apșănescu); conține partituri muzicale, unele însoțite de texte literare.

Așa cum am mai arătat, inițial B. Bartók, I. Bârlea și T. Brediceanu și-au propus să unifice, într-un singur volum, culegerile realizate în satele de pe văile Maramureșului. În prefața volumului său din 1957, T. Brediceanu dezvăluie că inițiativa proiectului a aparținut

¹⁴ Dumitru Pop, *Folcloristica Maramureșului*, 1970, p. 99.

¹⁵ T. Brediceanu, cf. Iordan Datcu, *Dicționarul folcloriștilor*, II, 1983, p. 54-57.

muzicologului maghiar. Într-o scrisoare datată 8 aprilie 1913, B. Bartók e de părere "că nu ar trebui despărțite culegerile noastre, ci să le cuprindem pe amândouă într-una singură și să le aranjăm pe baza afinităților melodiilor...". În final, B. Bartók, fiind convins că vor ajunge la un acord, solicită ca aranjarea melodiilor într-o colecție comună să-i fie încredințată lui. T. Brediceanu respinge politicos propunerea motivând: "concluziile noastre pe temeiul melodiilor adunate ar putea să fie eventual deosebite"; în concluzie "cred că ar fi mai bine dacă fiecare colecție se va publica separat"¹⁶.

În 1920, Tiberiu Brediceanu e numit director al Operei Române din Cluj, iar în 1934 director al Conservatorului Astra din Brașov. În perioada războiului (1941-1944), a fost director general al Operei Române din București. S-a stins din viață la 19 decembrie 1968.

FOLCLOR DIN TRANSILVANIA

TEXTE ALESE DIN COLECȚII INEDITE

I

cu un cuvânt înainte de
MIHAI BENIUC

1962

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

1962. Folclor din Transilvania (culegere colectivă). La începutul anilor '60, conducerea Editurii pentru Literatură manifestă brusc un interes aparte pentru publicarea unei culegeri colective de folclor din zona nord-vestică și centrală a țării. Astfel apare, în 1962, volumul *Folclor din Transilvania. Texte inedite din colecții inedite*¹⁷. Redactorul Ioan Șerb ține să precizeze: "Colecția *Folclor din Transilvania* adâncește și corectează simțitor imaginea despre literatura populară a Transilvaniei, așa cum era oferită cititorilor prin culegerile anterioare"¹⁸. În cuprinsul volumului regă-

¹⁶ T. Brediceanu, *170 de melodii populare românești din Maramureș*, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1957, p. 4.

¹⁷ *Folclor din Transilvania. Texte inedite din colecții inedite*, Cuvânt înainte de Mihai Beniuc. Ediție îngrijită de Ioan Șerb, Editura pentru Literatură, București, 1962.

¹⁸ Ioan Șerb, op. cit., notă asupra ediției, p. XII

sim cinci colecții maramureșene, aparținând lui N.I. Dumitrașcu, P. Lenghel Izanu, Vasile T. Doniga și Dumitru Pop (2).

■ **N.I. Dumitrașcu. Căntece și strigături din Maramureș.** Cele 131 de texte (op.cit., p. 219-253) au fost culese imediat după Primul Război Mondial și nu conțin nici un indiciu privind originea poeziilor populare (localitatea, anul culegerii, numele și vârsta performerului). Numai o parte au fost strânse direct de autorul colecției, restul fiind obținute de la învățătorii din zonă sau copiate după caietele în care au fost transcrise de fetele și flăcăii maramureșeni. Din acest motiv, verdictul lui Ioan Șerb e categoric: "Culegerea folcloristului oltean (...) este cea mai puțin autentică din întreg volumul"¹⁹. Deși e intitulată *Căntece și strigături din Maramureș*, planează suspiciunea că această colecție conține și producții culese în alte zone ale Ardealului sau chiar în Oltenia și Muntenia.

N.I. Dumitrașcu (1888-1963) s-a născut într-un sat de lângă Băilești, în Oltenia. A studiat la Colegiul Național din Craiova, respectiv la Gimnaziul real de lângă Casa Băniei, unde îi are ca profesori pe lingvistul I.A. Candrea și folcloristul Ilie Constantinescu. Culege și publică folclor din anul 1909. A fost învățător un an, apoi, în 1911, se angajează la Căile Ferate Române, ocupând funcția de șef de gară în mai multe localități din Muntenia, Oltenia și Ardeal. În 1929, izbutește performanța să publice un volum (*Strigoii*) la Editura Academiei Române, în colecția *Din viața poporului român*, iar în 1936 Academia îi conferă premiul "C. Rădulescu-Codin" pentru broșura *Carte de ste și colinde* (1935)²⁰. Despre N.I. Dumitrașcu, Iordan Datcu (1979) a afirmat că a fost cel mai harnic folclorist oltean, iar din numărul mare de "cărți de colportaj" tipărite de el se disting cele de proză populară scurtă²¹.

■ **Petre Lenghel Izanu. Folclor din Maramureș.** Adevăratul debut editorial a lui Petre Lenghel Izanu are loc abia cu ocazia acestei culegeri colective, în care publică o colecție însumând 262 de texte (op. cit., p. 225-350), structurate pe cinci capitole: Căntece despre cân-

¹⁹ I. Șerb, op. cit., p. 221; nota editurii.

²⁰ vezi Viorel Thira, *N.I. Dumitrașcu, șef de gară în Ardeal și culegător de folclor în Maramureș*, în *Acta Musei...*, vol. I, Sighet, 2002, p. 409-414.

²¹ I. Datcu, *Dicționarul...*, 1979, p. 179.

tec, Doine și cântece, Strigături, Balade și colinde, Poezia obiceiurilor tradiționale. Din punctul de vedere al editorului "importanța acestei culegeri nu stă atât în noutatea materialului, cât mai ales în faptul că poezia populară, prin foarte multe piese prezente aici, se impune printr-o superioară realizare artistică..."²².

■ **Vasile T. Doniga. Poezii populare din Oaș, Maramureș și Năsăud.** Profesorul Doniga recurge la o metodă mai puțin recomandată pentru alcătuirea unei colecții de folclor, respectiv la culegerea prin intermediar (cu ajutorul elevilor), ocolind astfel contactul direct cu performerul. Din această pricină, cele 291 de texte (dintre care doar 79 provin din Maramureș)²³ "sunt transcrise destul de îndepărtat de autenticitatea populară, iar altele amintesc variante asemănătoare din culegerile (nu puține) efectuate și publicate din Maramureș"²⁴. În ciuda acestor neajunsuri și limite, colecția cuprinde "câteva piese rare".

Vasile T. Doniga (1908-1987) a urmat studii universitare de litere și filosofie la București. A fost profesor la Zalău, Hațeg și Orăștie; în 1945, s-a stabilit în Baia Mare, unde a fost profesor și apoi director la Liceul *Gheorghe Șincai*. După debutul editorial din 1962, opt ani mai târziu va publica studiul *Motive tradiționale în epica populară din nordul Transilvaniei și Maramureș*²⁵. Folcloristul revine cu o colecție masivă în 1980: *Folclor din Maramureș*²⁶.

■ **Dumitru Pop. Poezii populare din Lăpuș; Poezii populare din Sălaj.** Profesorul Dumitru Pop s-a născut la 18 martie 1927, în localitatea Băsești. A urmat studii secundare la Iași și universitare la Cluj (între 1947-1951). Imediat după absolvire, în anul universitar 1951/1952, i se încredințează predarea cursurilor de folclor studenților de la secția română a universității din Cluj. Un an mai târziu, mai precis la 1 octombrie 1952, este numit "lector de folclor". În vara anului 1955, realizează un "excurs folcloric, cu caracter de sondaj, în satul Cufoaia" - Țara Lăpușului. 49 de texte culese cu acest prilej vor fi adunate în

²² Op. cit., p. 227.

²³ Op. cit., p. 355-442.

²⁴ Op. cit., p. 353.

²⁵ în *Studii și articole*, vol. I, Baia Mare, 1970, p. 99-107.

²⁶ Vasile T. Doniga, *Folclor din Maramureș*, Editura Minerva, București, 1980, în seria *Folclor din Transilvania*, vol. VI.

colecția *Poezii populare din Lăpuș* (1962). Editorul remarcă cu ușurință faptul că "transcrierea textelor este făcută cu scrupulozitate științifică"²⁷.

Tot din aceeași perioadă datează primele culegeri realizate în satul său natal, Băsești, astfel încât Dumitru Pop este în măsură să propună o altă colecție, cuprinzând 150 de texte din aria maramureșeană a Țării Codrului: *Poezii populare din Sălaj* (p. 155-218).

A întemeiat, în 1956, cel dintâi cerc științific studentesc de folclor la Facultatea de Litere, iar apoi, timp de câțiva ani a condus secția din Cluj a Institutului de Etnografie și Folclor a Academiei. În anii 1963-1964, a fost lector la Universitatea din Montpellier - Franța. După întoarcerea în țară, își pregătește teza de doctorat (*Folcloristica Maramureșului*), pe care o susține în 1969 la Universitatea din București. După 1970, este profesor universitar la catedra de limba română a Facultății de Filologie din Cluj și conducător de doctoranzi în specialitatea folclor și etnologie. În 1978, va reveni cu o culegere amplă de folclor din Țara Codrului²⁸.

În contul anului 1962 mai consemnăm studiul *Balada Meșterul Manole și variantele ei transilvănene* publicat de Ion Taloș în *Revista de Folclor*²⁹. Studiul merită reținut deoarece cuprinde trei texte inedite, versiunea colind, culese în 1960-1961 din localitățile maramureșene Lăpuș și Rogoz (două dintre ele fiind însoțite de partituri muzicale).

1963. Monografiile folclorice. La fel ca și Mihai Pop în capitală, Dumitru Pop a inițiat la Cluj o veritabilă școală de folcloristică, grație cercului studentesc de folclor, a cursurilor universitare³⁰, a cercetărilor de teren efectuate împreună cu studenții (finalizate prin lucrări de licență cu caracter monografic). După absolvire, o parte din studenții profesorului Dumitru Pop au inițiat, la rândul lor, cercetări (individuale) privind cultura populară (materială și spirituală) a unor zone de interes, materializate în studii și chiar volume de specialitate. Pentru alții, lucrările de diplomă au constituit o experiență unică. În 1963, jurnalistul

²⁷ Op. cit., p. 445-446.

²⁸ Dumitru Pop, *Folclor din zona Codrului*, Baia Mare, 1978, 415 p.

²⁹ Ion Taloș, *Balada Meșterul Manole și variantele ei transilvănene*, în RF, VII, nr. 1-2, București, 1962, p. 22-57.

³⁰ *Vezi Folclor literar românesc. Curs de folclor...*, Cluj, 1957.

de mai târziu, **Gheorghe Susa**, realizează, sub îndrumarea profesorului Dumitru Pop, o lucrare de licență cu titlul *Curtuiuşu Mare – monografie folclorică* (181 p.), iar **Ioan Vancea** (în prezent posesorul unei colecții impresionante) redactează *Schița monografică a satului Nănești, raionul Sighet, regiunea Maramureș* (XXVIII +101 p.)

Lucrări de acest gen consemnăm și în anii următori; astfel, în 1965, **Vasile Latiș** a întocmit *Monografia folclorică a satului Cufoaia*. Studiul este însoțit de un număr mare de texte, grupate tematic: Cântece de dor și jale (53 texte), Cântece de cătănie (9), Cântece de înstrăinare (15), Strigături la joc (200), Bocete (6), Balada erocică și socială (1), Orații pentru Vergel (1), Orații de nuntă (18), Colinde (6), Descântece (14), Vrăji și farmece (2), Ghicitori (32), Folclor nou (1). Structuri asemănătoare au și celelalte lucrări: **Liliana Manovici** - *Schiță monografică a folclorului din comuna Bârsana* (1965), **Niculina Bufan** - *Monografia generală a satului Văleni* (1969), **Dimitrie Chariton** - *Folclor din Groșii Țibleșului, schiță monografică* (1970), **Aurelia Lenghel Tarsar** - *Folclorul satului Boiu Mare – schiță monografică* (1971) etc³¹.

Din perspectiva realizării corpusului folclorului maramureșean, monografiile folclorice realizate de studenți în anii '60, sub oblăduirea profesorului Dumitru Pop, au un rol important, deoarece conservă poate ultimele eșantioane de folclor veritabil, autentic, înregistrate de la performeri din generația interbelică.

■ În 1963, apare, la Editura Meridiane, un minialbum cu 39 de fotografii alb-negru (realizate de Gheorghe Șerban și Sandu Mendrea) despre covorul maramureșean³². Autorul, etnograful și muzeologul **Boris Zderciuc** (1918-1994) s-a evidențiat prin elaborarea unor studii despre arhitectura și arta populară - port și textile, ornamentică și meșteșuguri. A fost șef de secție la Muzeul Satului din București (1953-1969), cercetător științific la Institutul de Psihologie din București (1969-1975) și apoi la Institutul de Etnografie și Folclor din București (din 1975). O parte din studiile sale au fost dedicate culturii populare din Maramureș.

³¹ Lucrările citate se găsesc la Biblioteca Facultății de Filologie a Universității Babeș-Bolyai din Cluj.

³² Boris Zderciuc, *Le tapis du Maramureș. Roumanie*, Editura Meridiane, București, 1963, 25 p. + 39 de ilustrații; text în limba franceză.

■ Tot în 1963, Casa Regională a Creației Populare Maramureș editează o primă lucrare de referință: *Jocuri populare din Oaș și Maramureș*³³, realizată de Gh. Popescu Județ. Cercetările au vizat preponderent localitățile Nănești, Săpânța, Vad, Ieud, Petrova și Botiza.

1964. Adrian Fochi (Miorița) / *Pagini maramureșene*. Deceniul stalinist (1950-1960) a trecut peste Europa de Est ca un tăvălug, spulberând ideologii tradiționale, sisteme de cuantificare a valorilor, distrugând destine și vieți omenești. A urmat o perioadă de acalmie relativă, context în care unii cercetători izbutesc să finalizeze și să publice studii importante. Noua generație de folcloriști face eforturi să se impună abordând teme curajoase. Astfel, în 1964, Alexandru I. Amzulescu (n. 1921) realizează, în premieră, o tipologie a baladelor populare, prilej cu care identifică 352 de subiecte epice românești³⁴. Aspectul e important mai ales din perspectiva poziționării folclorului autohton în topul european.

Dar marea lovitură avea să o dea folcloristul Adrian Fochi (1920-1985), prin publicarea impresionantei monografii *Miorița* (1964)³⁵. Din cele peste 900 de texte antalogate de Fochi, 17 provin din Maramureș³⁶, 11 texte fiind inedite.

Pe plan local, în 1964, apare primul volum din seria *Pagini maramureșene*³⁷. Din *cuvânt înainte* aflăm că "majoritatea folclorului cuprins în acest volum este de dată recentă, creat după 23 august 1944 și

³³ Gh. Popescu Județ, *Jocuri populare din Oaș și Maramureș*, Casa Regională a Creației Populare Maramureș, Baia Mare, 1963, 341 p. Culegere și aranjament muzical de Constantin Arvinte.

³⁴ Alexandru Amzulescu, *Balade populare românești*, Editura pentru Literatură, București, 1964.

³⁵ Adrian Fochi, *Miorița – Tipologie, Circulație, Geneză, Texte*, studiu introductiv de Pavel Apostol, Editura Academiei, București, 1964, 1106 p.

³⁶ Cinci sunt reluate din colecția Tache Papahagi (din Vad, Desești, Rozavlea, Botiza și Săcel), o variantă provine din Arhiva de Folclor din Cluj (loc. Hărniciești, 1926), trei variante din Arhiva Muzeului Etnografic al Transilvaniei (Șieu, 1927; Hideaga, 1932; Tg. Lăpuș, 1927), trei variante din Arhiva Institutului de Folclor din București (loc. Cuhea, 1936; Ieud, 1951; Rohia, 1952), o variantă culeasă de Leontin Ghergariu (loc. Orțița, 1942), o variantă culeasă de Dumitru Pop (Plopiș, 1952), iar la anexe o variantă AIF (Ieud, 1951) și alta culeasă de Dumitru Mercea (Curtuiușu Mare, 1955).

³⁷ *Pagini maramureșene*, Casa Regională a Creației Populare, Baia Mare, 1964, 98 p.; culegere îngrijită de Petre Matei.

oglindește entuziasmul poporului în fața vieții noi, socialiste”. De altfel, scopul declarat al acestei publicații este de a oferi texte de literatură populară și cultă pentru mișcarea artistică de amatori. În primul capitol (Poezie) regăsim mostre de “folclor nou, autentic” de genul “Maramureș, viață nouă, / Leagănă-te-n stropi de rouă / Că-n lacrimi te-ai legănat / Cât ai fost întunecat”, versuri “culese” de Isidor Râpă, Petre Lenghel Izanu și Chira Vera, respectiv strigături noi culese de Petre Lenghel Izanu (“Frunză verde de pe coastă / Mândră-i colectiva noastră”) și țipuriri noi culese de Valentin Băințan (“Trăiască stema țării / Și steagul Republicii”). În capitolul doi (Proză) sunt redată două legende despre pribeagul Pinteazul, iar ultimul capitol este dedicat creației tinerilor condeieri maramureșeni.

Volumul va apărea anual, până în 1970, însă începând din 1965 *Pagini maramureșene* se transformă într-un fel de culegere de texte literare ale poezilor și scriitorilor maramureșeni, culegere care încerca să suplinească lipsa unei reviste culturale în acea vreme (de-a lungul anilor au semnat în *Pagini maramureșene*: Ștefan Bellu, Ion Bogdan, Augustin Botiș, Gheorghe Chivu, Mihai Cupcea, V.R. Ghenceanu, Nicolae Herțeg, Vasile Latiș, George Maria Banu, Augustin Cosmuța, Mihai Olos, Mircea Pop, Petre Got ș.a.).

1965. Simpozion de etnografie și folclor. În toamna anului 1965, Baia Mare găzduiește primul simpozion pe teme de etnografie și folclor. Acțiunea, desfășurată în perioada 3-4 septembrie la Muzeul Regional din Baia Mare, a reunit mai degrabă pasionați ai culturii populare maramureșene și mai puțin specialiști. Cele 14 referate susținute cu acest prilej vizau varii domenii: *O cronică a satului pe Iernă - cimitirul din Săpânța* (dr. I. Vlad), *Vierșuri din Săpânța* (prof. V. Doniga), *Încrețele pe cămășile maramureșene* (L. Sârbu și M. Rudici), *Portul popular din Bârsana* (prof. Lenghel Izanu), *Portul popular din împrejurimile orașului Baia Mare* (pictor M. Ilieșiu), *Trei centre de ceramică din Maramureș - Vama, Săcel, Seini* (jurisconsult I. Pop), *Nunta din Maramureș* (I. Segarcea Popescu) etc³⁸.

Ediția a doua s-a desfășurat în 1967 (3-5 februarie), în sala de conferințe a Universității Populare din Baia Mare și a fost onorată de

³⁸ Cf. unei note nesemnate apărută în *Revista Muzeelor*, nr. 4, 1965, p. 368.

prezența profesorului Mihai Pop, în calitate de vicepreședinte al Consiliului Național al Cercetării Științifice. Numărul comunicărilor a crescut la 20, printre participanți numărându-se Vasile Latiș (*Lirica lăpușeană*), Ion Vancea (*Motivul păstorului care și-a pierdut turma într-o variantă inedită*), Mihai Olos (*Frumosul în concepția populară*), Francisc Nistor (*Arhitectura Maramureșului istoric*), Augustin Botiș (*Balada Văleanu din Lăpuș*) etc³⁹. După ediția a treia (14-15 decembrie 1968)⁴⁰, Baia Mare renunță la organizarea acestei manifestări în favoarea Sighetului, unde, din 1970 până în prezent, se desfășoară anual *Simpozionul de folclor din cadrul Festivalului datinilor și obiceiurilor de iarnă*.

■ Pasionat cercetător al culturii și civilizației populare din Maramureș și Bucovina, **Tancred Bănățeanu** (1922-1987) și-a desfășurat activitatea de-a lungul anilor la Muzeul Etnografic al Transilvaniei (1946), la Institutul de Istoria Artei al Academiei Române (1950) și la Muzeul de Artă Populară (1953-1978), unde a fost șef de secție. În ultimele două decenii de activitate, a realizat numeroase studii valoroase, printre care și *Portul popular din regiunea Maramureș* (1965)⁴¹.

■ O altă lucrare apărută în 1965 este *Maramureș viață nouă. Culegere de cântece pentru soliști vocali*⁴². Broșura este realizată de **Constantin Arvinte** (n. 1926 în localitatea Voinești, jud. Iași) – compozitor, director artistic al Ansamblului *Ciocârlia și Rapsodia Română* – și **Isidor Râpă** (1925-1990), director, în acea vreme, a Școlii Populare de Artă din Baia Mare (pe care a condus-o între anii 1961-1981). Deși autorii își propun ca lucrarea să oglindească “nu numai trecutul tradițional folcloric al regiunii noastre, ci și folclorul nou, apărut în satul

³⁹ Vezi și Boris Zderciuc, *Cătu-i Maramureșu...*, în *Revista Muzeelor*, nr. 3, 1967, p. 293-294 și Cornel Irimia, *Maramureșul: jară și jări*, în *Contemporanul*, nr. 7, 1967, p. 6

⁴⁰ Simpozionul s-a desfășurat la Casa de Cultură din Baia Mare, în organizarea Comitetului Județean pentru Cultură și Artă și a Muzeului Județean Maramureș; au prezentat referate Petre Lenghel Izanu, Doina Comloșan, Ion Vancea, Iuliu Pop, Vasile Latiș, Delia Ilieșu, Sabin Șainelic; v. și George Anania, art. *Simpozionul de etnografie și folclor organizat la Baia Mare*, în *Revista Muzeelor*, 6, nr. 3, 1967, p. 277.

⁴¹ Tancred Bănățeanu, *Portul popular din regiunea Maramureș. Zonele Oaș, Maramureș, Lăpuș*, Casa Creației Populare Maramureș, Baia Mare, 1965, 161 p.

⁴² Constantin Arvinte, Isidor Râpă, *Maramureș viață nouă. Culegere de cântece pentru soliști vocali*, Casa regională a Creației Populare, Baia Mare, 1965, 65 p.

George Țărnea, Gheorghe Focșea, Isidor Râpă, Ion Vlăduțiu,
Francisc Nistor, Nicolae Dunăre, Constantin Prichici și Ion Vârtic

maramureșean, folclor izvorât din frumusețea vieții noi, colective”, în realitate, din corpusul celor 50 de melodii (partituri muzicale însoțite de texte poetice) prea puține reprezintă “folclor de tip nou” de genul *Maramureș, viață nouă, Drag mi-e la gospodărie, Crește holda fericirii*, în fond cântece provenind din laboratorul propagandei comuniste. În ciuda pieselor autentice conținute, broșura are o valoare modestă.

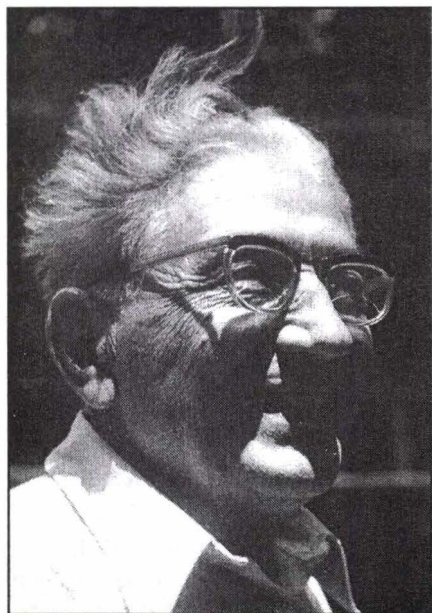
(1966) Cu doi ani înainte de organizarea, de către Casa Creației Populare Maramureș, a manifestării *Tânjaua de la Hoteni*, o echipă de cercetători poposește pe valea Marei pentru a analiza un obicei arhaic, numit *Boii Sângeorzului*. S-a constatat că obiceiul este perfect conservat “în grupul de sate Hoteni, Hărnicești, Șugatag, din fostul raion Sighet, județul Maramureș, zonă sub-montană din nordul Transilvaniei, în care agricultura este o ocupație secundară; obiceiul anchetat, notat, înregistrat și filmat în anul 1966, satul Hoteni”⁴³. O radiografie a acestei tradiții, desfășurată în elementul său autentic, a fost realizată și de Tache Pa-

⁴³ v. *Marmația*, I, Baia Mare, 1969, p. 58, comunicare prezentată de Tancred Bănățeanu la a treia sesiune științifică a muzeelor, decembrie, 1966.

pahagi, în primăvara anului 1928, în Sat Șugatag. După 1970, acestei manifestări folclorice i s-au consacrat numeroase studii, articole și referate, în încercarea de a decanta elementele arhaice și simbolistica lor, în raport cu regia spectacolului oferit turiștilor români și străini.

Folcloristul Ovidiu Bârlea publica, tot în 1966, cele trei volume ale *Antologiei de proză populară epică*⁴⁴ în care regăsim 19 producții (basmе, legende, snoave și povestiri) provenind din localitățile maramureșene Săpânța, Rozavlea, Breb, Mara și Desești.

1967. Francisc Nistor. Folclorul maramureșean s-a impus treptat, grație valorii date de autenticitate și de modul admirabil în care s-a conservat, întrând într-un circuit firesc, promovat de specialiști. Începând cu anii '60, nici o lucrare importantă de tip monografie, antologie sau tipologie nu va neglija producțiile folclorice din nordul Transilvaniei. Cu atât mai mult cu cât, în luna mai 1967, în Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor din București existau deja 2385 de piese folclorice din Maramureș: colinde - 164, cântece de nuntă - 45, jocuri de nuntă - 38, bocete - 75, repertoriu păstoresc - 48, balade

- 36, proză populară - 569, legende - 26 etc⁴⁵. Accesul facil la acest tezaur va fi din plin valorificat în următorii ani de exegeții bucureșteni.

Între timp, planul editorial al Casei Regionale a Creației Populare Maramureș se întregește cu o nouă lucrare: *Tradiții maramureșene* (1967). Volumul abordează, într-o colecție de studii, fenomenologia nunții din Oaș (Florica Someșean), din Lăpuș (Mihai Cupcea), din

⁴⁴ Ovidiu Bârlea, *Antologie de proză populară epică*, I-III, EPL, București, 1966.

⁴⁵ Iordan Datcu, prefață la I. Bârlea, *Literatura populară...*, vol. I, București, 1968, p. XXVIII.

Chioar (Valentin Băințan) și din zona Maramureș (Nicoară Timiș). Studiile sunt însoțite de texte poetice și planșe ilustrate. Materialul legat de obiceiurile de nuntă "nu a fost cules pe baza unui chestionar riguros întocmit, autorii oferă mai mult o descriere și o prelucrare fidelă față de sursă decât o interpretare a sensurilor unor obiceiuri"⁴⁶.

Anul 1967 este anul de debut editorial al etnografului sighetean Francisc Nistor (1908-1997). Lucrarea sa, *Creații și creatori populari din zona etnografică Maramureș*⁴⁷ deschide seria albumelor de fotografii cu caracter etnografic⁴⁸.

Francisc Nistor s-a născut la 5 decembrie 1908 în Sighet. A urmat cursurile Școlii Confesionale Greco-catolice române din localitate și apoi Liceul Dragoș Vodă. Din 1936, devine colaborator, alături de Traian Bilțiu Dăncuș, al Institutului Social Român (condus de prof. Dimitrie Gusti), pentru acțiunea de achiziții din Maramureș a unor obiecte de construcții cu valoare de patrimoniu în vederea constituirii Muzeului Satului din București. "Începând din anul 1954, la îndemnul și sub îndrumarea prietenului său, Gheorghe Dăncuș, Francisc Nistor (...) începe, cu pasiune și asiduitate, o campanie de peregrinări prin satele Maramureșului pentru achiziționarea de obiecte etnografice (...) care va duce la refacerea nucleului colecțiilor Muzeului Maramureșului, care s-au risipit o dată cu intrarea armatelor de ocupație maghiară în Sighet, după 1940"⁴⁹.

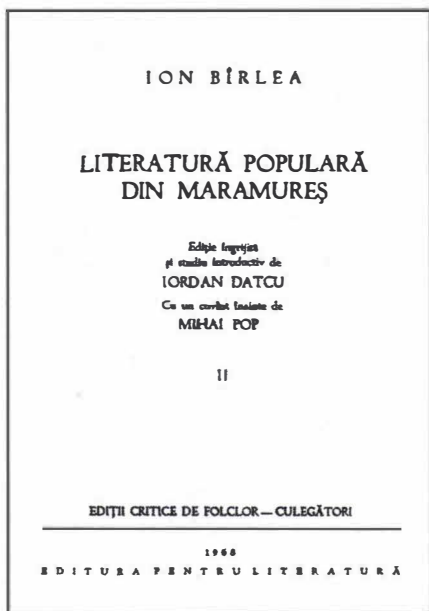
Prima expoziție a muzeului se deschide în 1957, în câteva săli de la etajul clădirii unde funcționează cinematograful din localitate. Abia în 1969 începe organizarea muzeului etnografic pavilionar în imobilul de pe strada Bogdan Vodă, nr. 1 din Sighet (inaugurat la 26 decembrie 1971), iar pentru secția în aer liber se repartizează un teren de pe dealul Doboieș. Francisc Nistor a fost directorul fondator al Muzeului Maramureșului din Sighet.

⁴⁶ *Grai, etnografie...*, Baia Mare, 1983, p. 172-173.

⁴⁷ Francisc Nistor, *Creații și creatori populari din zona etnografică Maramureș*, Casa regională a Creației Populare, Baia Mare, 1967, 127 p. + VI planșe cu măști.

⁴⁸ *Vezi* 1969 - *Sculptura și arhitectura populară din zona etnografică Maramureș*, 1973 - *Măștile populare și jocurile cu măști din Maramureș*, 1977 - *Poarta maramureșeană*, 1980 - *Artă lemnului în Maramureș*, 1981 - *Iama maramureșeană*.

⁴⁹ Mihai Dăncuș, *95 de ani de la nașterea lui Francisc Nistor, director întemeietor al Muzeului Maramureșului*, în *Acta Musei...*, II, 2004, p. 209-212.

1968. Ion Bârlea (reedita-re). Colecția lui Ion Bârlea, apărută în două volume în 1924, la Editura Casa Școalelor, are privilegiul de a accede într-un circuit al valorilor prin reeditarea ei, în 1968, la Editura pentru Literatură. Unul dintre redactorii acestei edituri, tânărul Iordan Datcu (n. 10 iunie 1933, în localitatea Băcălești, județul Teleorman) propune comasarea celor două volume sub titlul *Literatură populară din Maramureș*, iar la sfârșit anexează o colecție personală, realizată în octombrie 1966, însumând 40 de texte din comuna Berbești - Maramureș (*pe urmele lui Ion Bârlea după 50 de ani*),

respectiv un grupaj de texte muzicale culese de Tiberiu Brediceanu, împreună cu textele literare notate de Ion Bârlea. Astfel, Iordan Datcu utilizează pentru prima dată procedeul metodologic al confruntării textelor (1924/1966), consemnând stabilitatea și mutațiile din repertoriul folcloric al localității Berbești. În plus, Iordan Datcu consideră de cuviință să elimine glosările inutile, să le corecteze pe cele naive și să adauge explicații noi. În studiul introductiv își propune să stabilească locul folclorului maramureșean în contextul folclorului românesc, după cum remarcă și Dumitru Pop. Prefața noii ediții aparține profesorului Mihai Pop, care etichetează lucrarea drept "una dintre cele mai bune culegeri de folclor".

Iordan Datcu s-a aflat mereu aproape față de cultura populară a ținutului nostru, dovadă numeroasele intervenții, ca istoric al folcloristicii românești, dedicate producțiilor sau exegeților locali.

Reeditarea colecției Ion Bârlea a fost și rodul unei strategii benefice: deși recunoscut și apreciat pe plan național, folclorul maramureșean nu a mai punctat decisiv, prin volume masive, de foarte

mulți ani; reperatele majore erau puține – 1925: Tache Papahagi, 1957: Tiberiu Brediceanu și 1962: Folclor din Maramureș (culegere colectivă). O colecție bine întocmită (prin selecții repetate, utilizând criteriul estetic), alcătuită din 1191 de piese folclorice reprezentative (provenind din 23 de localități maramureșene), a fost, fără îndoială, o carte de vizită necesară și un demers pentru a defini un segment al culturii populare din această regiune.

Nu putem spune că lipseau cercetările de teren și acțiunile de culegere a producțiilor folclorice, de vreme ce, într-un articol publicat în decembrie 1968, în presa locală, se preciza că “o interesantă lucrare în manuscris posedă **Vasile Anania**. E vorba, aici, de jocurile copiilor care te uimesc prin diversitate și fantezie. Lucrarea cuprinde peste 150 de jocuri, culese din diferite sate maramureșene”. Aceeași sursă afirmă că “o culegere masivă de folclor se află în biblioteca personală a tânărului profesor **Ion Vancea**, președintele Cenaclului literar George Coșbuc din Sighetu Marmăției”⁵⁰. Nici până în prezent, cele două manuscrise nu au avut șansa să vadă lumina tiparului (decât, probabil, parțial și risipite în periodice).

Spațiu tipografic li se acordă în schimb lucrărilor de genul *Datini și obiceiuri. Culegere de librete pentru spectacole folclorice*, primul volum apărut în 1968⁵¹. Trebuie precizat că cele trei volume din această serie sumbră (vol. II - 1970, vol. III - 1972) nu trebuie reținute de o istorie a folcloristicii maramureșene, decât poate ca exemplu a modului în care folclorul e adaptat, maltratată și inventat, pentru a servi unei false mișcări artistice de masă.

■ Tot în 1968, apare un nou volum de folclor muzical, realizat de **Constantin Arvinte și Isidor Râpă**: *Ceteră, lemnuf cu dor. Culegere de melodii pentru soliști instrumentiști*⁵². Lucrarea conține 120 de melodii de cântece și jocuri (doar partituri muzicale), culese în perioada 1963-1967, pe benzi de magnetofon, apoi transcrise și clasificate în patru

⁵⁰ Ion Berinde, *Folclor și folcloriști maramureșeni*, în *Pentru socialism*, 7 decembrie 1968, p. 3.

⁵¹ *Datini și obiceiuri. Culegere de librete pentru spectacole folclorice*, Casa Județeană a Creației Populare, Baia Mare, 1968, 62 p., cuvânt înainte de Ion P. Pop.

⁵² Constantin Arvinte, Isidor Râpă, *Ceteră, lemnuf cu dor. Culegere de melodii pentru soliști instrumentiști*, Casa Creației Populare, Baia Mare, 1968, 187p.

zone: Maramureș, Oaș, Codru și Lăpuș. Ca sursă de inspirație, au fost aleși vestiți ceterași ai satelor din acele vremuri (Gheorghe Covaci - Stângaciu din Vișeu, Gheorghe Covaci Cioată din Vad, Ștefan Covaci din Săpânța, Gheorghe Covaci din Dragomirești etc.). Autorii susțin că “melodiile sunt o corectă reproducere de la sursă, prezentată într-o formă nealterată, păstrându-se cu strictețe caracterul lor natural, specific și autentic” (p.5).

■ Din categoria studiilor cu caracter pur etnografic consemnăm lucrarea lui I.D. Ștefănescu, *Arta veche a Maramureșului* (1968)⁵³, a doua carte din seria *Studii de arheologie și istoria artei moderne*⁵⁴. Studiul este curajos sub raportul subiectelor abordate: Arta populară din Maramureș (locuințe, biserici, sculptură în lemn, scoarțe, ceramică), respectiv Pictura religioasă (icoane, decoruri murale, descriere de picturi, iconografie). Cu uimire, I.D. Ștefănescu descoperă și redă o latură mai puțin cunoscută a Maramureșului - acel univers etnografic surprinzător de bine conservat și totuși viu, populat cu oameni, care vorbesc despre trecut și despre prezent deopotrivă: “Decorul pictural al bisericilor de lemn din Maramureș reprezintă o lume de idei și de simțiri (...). Unii «esteticieni» le-au botezat cu nume de lucruri țărănești; le-au socotit primitive și naive... Studiate cu mijloacele și luminile arheologiei, ansamblurile maramureșene par altfel. Vorbesc și ne învață. Mărturisesc o viață socială locală plină de interes, relații economice și culturale cu vecinii și cu lumi mai îndepărtate și un caracter”(p.10). Pe scurt, o carte interesantă, bine întocmită, consistentă, prea rar citată în studiile de specialitate.

■ **Festivalurile.** În ciuda unor lucrări de valoare apărute în acea perioadă, tendința, în cercetarea folclorică, era dictată de interese politice, așa cum mărturisește și Dumitru Iuga: începuse epoca orientărilor tot mai pregnante a cercetărilor înspre valorificarea scenică a folclorului contemporan, în special prin montaje literar-muzicale, brigăzi artistice de agitație și ansambluri folclorice. În acest context, noua conducere a **Căminului Cultural Popular** (director Nicoară Timiș) își concentrează eforturile pentru întocmirea unui calendar care să cuprindă o

⁵³ I. D. Ștefănescu, *Arta veche a Maramureșului*, Editura Meridiane, București, 1968, 157 p. + 73 ilustrații.

⁵⁴ Primul volum a tratat arta veche românească.

Profesorul Mihai Pop la prima ediție a festivalului Hora de la Prislop

serie de manifestări (scenice) cu caracter folcloric. Acestea debutează în 1968: în aprilie, la Hoteni, are loc *Tânjaua de pe Mara*; în iulie, la Târgu Lăpuș, se desfășoară festivalul *Cununa de grâu de pe Someș*; în august, *Hora la Prislop* - Borșa; în septembrie, *Târgul cepselor*, la Asuaj, în Țara Codrului; iar în decembrie, un spectacol de colinde în Baia Mare, în scopul promovării unui festival al datinilor la Sighet: "Pentru a testa atitudinea și poziția conducătorilor de partid și de stat de la nivelul județului, am organizat în sala Teatrului Dramatic din Baia Mare, în ziua de 28 decembrie 1968, un concert de colinde (...). La încheierea concertului, membrii Biroului Județean de Partid și ai Consiliului Popular Județean ne-au felicitat (...). În urma acestui test, ne-am dat seama că, cu grijă, putem merge mai departe (...). Cu toate materialele minuțios întocmite, m-am prezentat la prof. dr. doc. Mihai Pop, părintele nostru spiritual, care ne-a susținut și în inițierea celorlalte festivaluri (...). Pentru a avea o acoperire, o justificare și să fim apărați, ne-a recomandat ca să-l numim Festivalul datinilor și

obiceiurilor *laice* de iarnă⁵⁵ (N. Timiș). Așa se face că, în zilele de 28 și 29 decembrie 1969, Sighetu Marmăției găzduia prima ediție a Festivalului. În prima zi a avut loc un concert de colinde în sala *Studio*, iar a doua zi, pe străzile orașului, au defilat carele alegorice și alaiul grupurilor de colindători. Alexandru Șainelic a pregătit carele și s-a preocupat de pavoazarea orașului, iar pictorul Traian Hrișcă a confecționat 48 de tablouri de pânză cu măști care au împodobit orașul. În programul primei ediții se preciza: "Este prima încercare de a uni într-un tot grandios cele mai reprezentative manifestări populare din preajma Anului Nou și a unor obiceiuri de principale momente din viața omului"⁵⁶. După a treia ediție, organizatorii au renunțat la formula *datini laice*, iar din 2003, manifestarea a fost inclusă în rândul Festivalurilor Internaționale, prin Organizația Internațională de Folclor (I.O.V.), afiliată la UNESCO.

*

Primăvara de la București. Evenimentele politice din vara anului 1968 se vor răstrânge, ulterior, asupra întregii societăți românești, implicat și asupra vieții culturale. În iulie 1968, guvernul cehoslovac, condus de Alexander Dubček este somat, prin "scrisoarea celor cinci partide comuniste și muncitorești" (redactată la ordinul lui Brejnev, secretarul general al Partidului Comunist din Rusia) să pună capăt reformelor, cu alte cuvinte a "contrarevoluției". Cabinetul Dubček respinge în mod public această scrisoare, motiv pentru care forțele Pactului de la Varșovia decid o intervenție militară în Cehoslovacia. În mod surprinzător, liderul comunist de la București, Nicolae Ceaușescu, devenit abia de un an președinte al Consiliului de Stat, ia o decizie deosebit de curajoasă, exprimându-se public și deschis în favoarea cauzei cehoslovace. Presa românească din luna lui cupțor a anului 1968 era invadată de mesaje de simpatie și înțelegere. Izolați pe plan mondial, cehoslovacii apreciază gestul conducerii de la București, motiv pentru care îi transmit lui N. Ceaușescu invitația de a efectua o

⁵⁵ Nicoară Timiș, *Datini de iarnă la a XXXII-a ediție, Sighetu Marmăției*, în *Acta Musei...*, I, 2002, p. 453-456.

⁵⁶ Dorel Ioan Todea, *Modalități de valorificare a obiceiurilor și tradițiilor de iarnă în cadrul Festivalului de la Sighetu Marmăției*, în *Acta Musei...*, I, 2002, p. 471-474.

vizită în Cehoslovacia, în cel mai scurt timp. Ceaușescu sosește la Praga în data de 15 august, chipurile, pentru a semna un nou tratat de prietenie, colaborare și ajutor reciproc. În capitală, oaspetele român a fost întâmpinat de o mulțime care îl ovaționa și scanda "Trăiască România". Ceaușescu părăsește Praga în data de 17 august. Patru zile mai târziu, Cehoslovacia e invadată de 23 de divizii ale armatei sovietice, o divizie maghiară, una bulgară și două poloneze, cu rolul de a înăbuși contrarevoluția din această țară. A fost invocată *Doctrina Brejnev*, potrivit căreia trebuiau pedepsite forțele care încercau "să deturneze spre capitalism dezvoltarea unei țări socialiste". Conducerea de la București a denunțat cu fermitate acțiunea în forță a trupelor Pactului de la Varșovia împotriva Cehoslovaciei, riscând un atac militar împotriva propriei frontiere. La granița de nord a țării sunt comasate trupe militare românești. Curajul manifestat de liderii români nu a trecut neobservat în cancelariile vest europene și la Casa Albă. Astfel încât România capătă un statut privilegiat în raporturile politice și economice cu Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii. O consecință a acestei deschideri a fost și vizita președintelui Richard Nixon la București, în vara anului 1969 (2 august).

Primăvara de la Praga a fost înăbușită sub șenilele blindatelor sovietice, iar Cehoslovacia a redevenit un satelit neinteresant al Moscovei. Între timp, România își sporea capitalul de imagine, declanșând o *primăvară a reformelor* (e drept, timide) la București. Chiar dacă aceste reforme nu au vizat un proces real de democratizare politică sau liberalizare economică, s-a simțit o oarecare relaxare a cenzurii în domeniul culturii, fapt de care vor profita atât scriitorii, poeții și filosofii (vezi *Școala de la Păltiniș* condusă de Constantin Noica și frecventată printre alții de Gabriel Liiceanu și Andrei Pleșu), cât și cercetătorii din domeniul etnografic și folcloric.

Chiar dacă "îngăduința" regimului de la București a ținut doar câțiva ani (aproximativ până prin 1973), această perioadă a fost extrem de bine valorificată sub raport editorial și al cercetării de teren de către specialiștii români (și chiar străini).

(1969) Trecut pe lista neagră de comuniști, în anii '50, **Dumitru Caracostea** e reabilitat definitiv în 1969, prin publicarea volumului *Po-*

*ezia tradițională română. Balada populară și doina*⁵⁷, care însumează, în fond, cele mai importante cursuri universitare, monografiile, studiile și articole semnate de ilustrul profesor.

Tancred Bănățeanu revine cu un studiu etnografic despre *Arta populară din nordul Transilvaniei* (1969)⁵⁸, prefațat de istoricul Constantin Daicoviciu. Iar Academia Română publică primul tom masiv al *Atlasului Lingvistic Român pe Regiuni* (ALRR), dedicat Maramureșului (243 de hărți cu termeni dialectali). Cei trei cercetători, **Petru Neiescu, Grigore Rusu și Ionel Stan**, au investigat, timp de doi ani (în 1962 și 1963), douăzeci de localități situate în fostele raioane Sighet și Vișeu în care se vorbește subdialectul maramureșean, prilej cu care au consemnat 870 de termeni dialectali⁵⁹. Atlasul va avea darul să impulsioneze cercetarea dialectologică a graiului maramureșean, cu repercusiuni majore asupra înțelegerii și descifrării mesajelor din textele folclorice.

Trei publicații locale importante iau startul în 1969. Astfel, Institutul Pedagogic din Baia Mare editează un **Buletin Științific**, seria A fiind dedicată Filologiei. În această prestigioasă serie, vor semna studii competente de dialectologie și lingvistică, referitoare la graiul maramureșean: Gheorghe Radu, Gheorghe Pop, Nicolae Felecan, Ana Șara Varna, Dumitru Horvath ș.a. Muzeul Județean Maramureș decide la rândul său să valorifice editorial referatele și comunicările susținute la simpozioanele de etnografie și folclor organizate de această instituție, context în care apare primul număr al publicației **Marmația**⁶⁰. Cele 97 de pagini au fost structurate de cei doi coordonatori (Aurel Socolan și Carol Kacso) în două capitole: Arheologie-Istorie și Etnografie. În paginile *Marmației* vor semna, de-a lungul anilor, Tancred Bănățeanu,

⁵⁷ Ediție critică de D. Șandru, prefață de Ovidiu Bârlea, 2 volume, Editura pentru Literatură, București, 1969.

⁵⁸ Tancred Bănățeanu, *Arta populară din nordul Transilvaniei*, Casa Creației Populare Maramureș, Baia Mare, 1969, Editat de Fondul Plastic - Agenția de publicitate Artis, 295 p. + LV planșe colorate cu imagini din Maramureș.

⁵⁹ Volumul I - 1969, conține 243 de hărți cu termeni dialectali; volumul II - 1971, 293 hărți; volumul III - 1973, 332 hărți.

⁶⁰ nr. 2 - 1971, 378 p.; nr. 3 - 1977, 318 p.; nr. 4 - 1978, 540 p.; nr. 5-6 - 1980, 160 p.; nr. 7/2 - 2002, 332 p.; au mai apărut ediții în 2003 (arheologie/numismatică) și 2005.

Sabin Șainelic, Janeta Ciocan, Ion Chiș Șter, Silvia Zderciuc, Mihai Dăncuș ș.a. După 1981, editorii își pierd interesul pentru studiile dedicate etnografiei și folclorului, prioritate având istoria și arheologia.

Tot în 1969, ziarul local, *Pentru socialism*, primește aprobarea să editeze un supliment lunar de cultură și artă intitulat **Maramureș**. În perioada 1969-1980, în coloanele acestei publicații lunare va apărea un număr consistent de articole pe teme etnografice și folclorice. Dintre semnatori îi amintim pe Mihai Pop (despre cercetarea etnografică de pe Valea Cosăului⁶¹), Dumitru Pop (despre mișcarea folclorică maramureșeană⁶²), Ion Chiș Șter (despre arhiva de folclor a județului⁶³), Vasile Latiș, Pamfil Bilțiu, Gheorghe Pop, Mihai Dăncuș, Ion Cuceu, Ion Faiciuc ș.a. După 1980, suplimentul renunță la colaboratori și la articolele care reflectau viața culturală a județului, devenind un apendice real al ziarului *Pentru socialism*, pentru ca în 1984 să-și înceteze apariția.

Un an mai târziu, în 1970, Societatea de Științe Filologice din România, filiala Baia Mare, lansează primul număr din seria **Studii și articole**, un buletin de informare și documentare științifică, cu secțiuni despre limbă, literatură, folclor și metodică⁶⁴.

---

⁶¹ vezi *Maramureș*, decembrie 1974, p. 6.

⁶² v. *Maramureș*, august 1969, , p. 8, 26; decembrie 1969, p. 6.

⁶³ v. *Maramureș*, decembrie 1976, p. 14.

⁶⁴ Volumul II - 1973, vol. - 1981, vol. IV - 1988, vol. V - 1989 (număr dedicat exclusiv culturii populare); numere din această serie apar și după 1990.

Anii '70

Adevăratele efecte ale evenimentelor din vara anului 1968 se vor resimți abia doi ani mai târziu. Grație unei politici mai relaxante și a unor acorduri economice deosebit de favorabile, se simte o oarecare ameliorare a standardului de viață. Anul 1970 poate fi socotit apogeul *primăverii de la București*.

În plan folcloristic, se evidențiază cu precădere lucrarea lui Ion Mușlea și Ovidiu Bârlea, *Tipologia folclorului din răspunsurile la chestionarele lui B.P. Hasdeu*¹, respectiv volumul *De Zalmoxis à Gengis-Khan, Etudes comparatives sur le religions et le folklor de la Dacia et de l'Europe orientale*² publicat de Mircea Eliade la Paris. Deși prima ediție în limba română apare abia în 1980³, știm cu certitudine că scrierile lui Mircea Eliade au circulat cu o mare intensitate în mediile culturale românești.

Dumitru Pop. *Folcloristica Maramureșului* (1970). Maramureșeanul Dumitru Pop devine un pionier în folcloristica românească elaborând "prima lucrare de istorie a folcloristicii unui ținut"⁴, după cum avea să remarce Ion Cuceu într-o recenzie din 1970. Curios este faptul că Iordan Datcu afirmă, la o distanță de 25 de ani, că "lucrarea profesorului Dumitru Pop... este într-un fel unică", deoarece rămâne "singura cercetare de amploare, edificatoare, asupra unei zone folclorice dintre cele mai originale"⁵.

¹ Ion Mușlea, Ovidiu Bârlea, *Tipologia folclorului din răspunsurile la chestionarele lui B.P. Hasdeu*, București, 1970, 634 p.

² Paris, 1970, 252 p.

³ La Editura Științifică și Enciclopedică; a doua ediție în limba română la Editura Humanitas București, 1995. Din cuprinsul volumului reținem studiile *Voievodul Dragoș și vânătoarea rituală, Meșterul Manole și Mănăstirea Argeșului, Cultul mătrăgunei în România, Mioara năzdrăvană*.

⁴ Ion Cuceu, *Dumitru Pop: Folcloristica Maramureșului*, în *Maramureș*, decembrie 1970, p. 15.

⁵ Iordan Datcu, *Două colecții necunoscute de poezii populare din Maramureș*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 14-15, 2005, p. 1461-1462.

dumitru pop

FOLCLORISTICA MARAMUREȘULUI

Alături de studiul *Folcloristica Maramureșului*, în fond teza de doctorat a profesorului Dumitru Pop, susținută în 1969 la Universitatea din București, lucrarea apărută la Editura Minerva mai cuprinde și trei valoroase anexe: *Poezii populare din reviste* ("toate textele de literatură populară maramureșeană apărute în publicațiile periodice din secolul al XIX-lea"), *Corespondență inedită* (scrisori primite de I. Bianu de la Alexandru Țiplea și I. Bârlea, respectiv de către G.T. Kirileanu de la I. Bârlea, documente păstrate în Biblioteca Academiei, Fondul Manuscrise) și *Colecția Petru Bilțiu Dăncuș*. Referindu-se la studiul inaugural, autorul avea să mărturisească: "Cercetarea de față urmărește să dea o imagine cât mai cuprinzătoare și mai fidelă, în același timp, asupra modului cum s-au dezvoltat preocupările pentru folclorul maramureșean, din începuturile lor, până în actualitate. Ea tinde să fie astfel, înainte de toate, o contribuție la istoria folcloristicii românești" (p.5). Ca și în atâtea alte cazuri, abordarea subiectului s-a datorat lipsei unor studii despre activitatea celor care "au contribuit la adunarea, punerea în circulație și cunoașterea creației folclorice maramureșene" (p.5). Dumitru Pop a considerat necesar să raporteze me-

reu această activitate la contextul social și cultural local, ceea ce sporește valoarea lucrării din perspectiva elaborării, într-o bună zi, a unei istorii a culturii acestui ținut. Alte opinii vizează că menirea studiului exhaustiv a lui Dumitru Pop este aceea de "a-l ajuta pe cel care își va lua cândva sarcina să scrie o monografie folclorică și etnografică de largă respirație teoretică, tinzând spre definirea specificului maramureșean în folclor"⁶.

Petru Bilțiu Dăncuș. Colecțiune de hori... (1970). Anexa III a volumului *Folcloristica Maramureșului* merită o atenție deosebită. Ea reprezintă o "colecțiune de hori, strigături și basme culese din popor, cu scopul de a compune o icoană vie a modului de viață și cugetare a săteanului român"⁷, după cum precizează folcloristul Petru Bilțiu Dăncuș (1863-1907). Culegerea textelor a fost realizată spre sfârșitul secolului al XIX-lea, în localitatea Vișeu de Jos și leud (100 din 138 de texte), dar și Călinești. Iordan Datcu precizează că nu s-a găsit întreg manuscrisul, două capitole (basmele și glumele) pierzându-se pentru totdeauna. Interesant este faptul că manuscrisul lui Petru Bilțiu Dăncuș aruncă o nouă lumină asupra culegerii lui Tit Bud din 1908. Iordan Datcu dovedește că 70 de piese publicate de Tit Bud erau de fapt preluate din colecția lui Petru Bilțiu Dăncuș⁸.

Deși născut în Călinești (la 1 iulie 1863), într-o familie de țărani (posesori de vechi embleme heraldice), Petru Bilțiu alias Dăncuș s-a distins ca învățător în leud, unde a profesat timp de 26 de ani. A studiat la *Preparandia* din Gherla, după care a fost numit docent (învățător) în Vișeu de Jos, unde a predat timp de trei ani (între 1882 și 1885). Ajuns la leud în noiembrie 1885, localnicii îl vor adopta definitiv, pentru priceperea și devoțiunea sa ca dascăl. Petru Bilțiu a inițiat și condus *Uniunea învățătorilor români din Maramureș*. Interesul pentru folclor și-l manifestă ca răspuns la apelul *Către domni docenți din vicarul Maramureșului*, publicat de Tit Bud în ziarul *Gutinel* (1889)⁹ Patru ani mai târziu, este solicitat să răspundă la *Chestionarul* lui N.

⁶ Ion Cuceu, *Dumitru Pop: Folcloristica...*, în *Maramureș*, decembrie 1970, p. 15.

⁷ Colecția a fost publicată sub îngrijirea lui Iordan Datcu, în *Folcloristica Maramureșului*, Editura Minerva, București, 1970, p. 285 – 392.

⁸ Vezi *Folcloristica...*, p. 189.

⁹ *Gutinel*, Baia Mare, an I, nr. 2, p. 4.

Densusianu. Tot în acest an (1893), datează cele mai vechi producții folclorice culese și consemnate în colecția sa¹⁰.

“Cunoscut până acum specialiștilor doar prin faptul că a transcris și organizat *Viflaimul*¹¹, Petru Bilțiu Dăncuș își va ocupa, sperăm, prin publicarea colecției sale, chiar redusă cum se prezintă ea, un loc binemeritat în folcloristica Maramureșului”, nădăjduia, pe bună dreptate, Iordan Datcu (p.291). Exegeții sunt de părere că aceasta este una dintre cele mai autentice colecții de folclor maramureșean¹². Petru Bilțiu Dăncuș a murit la vârsta de 44 de ani, “consumat de firea lui clocoțitoare”.

Ceas pe ceas se alungă (culegere colectivă). Prima tentativă de a întocmi o antologie de folclor maramureșean datează din 1970. În realitate, volumul *Ceas pe ceas se alungă. Folclor poetic*¹³ nu este decât o culegere colectivă de folclor, rezultată din selectarea unor materiale aparținând colecțiilor profesorilor Petre Lenghel Izanu, Isidor Râpă, Ion Vancea, Vasile Latiș, Ion Corbescu, Dumitru Iuga, Augustin Mocanu, Andrei Grobei ș.a. Cartea seamănă mai degrabă cu un volum de poezie modernă, atât prin aranjarea în pagină a textelor, precum și prin (re)formularea unor titluri. Probabil poetul Mihai Cupcea, coordonatorul ediției, nu este străin de acest demers.

Cele 176 de texte (92 provin din colecția **Petre Lenghel Izanu**) au fost grupate în patru capitole: Balade și legende, Cântece de dragoste și natură și Poezia de ritual – care cuprinde descântece, bocete și colinde. Însă baladele și legendele propuse de editor pot fi suspectate de lipsă de autenticitate. Astfel, în *Horea fetei care și-a pierdut oile* (culegător **Ion Vancea**, informator Gabor Vancea, localitatea Oncești) apar versurile “ Sus la munte / Ningă, pouă, / Jos la țară / Pică rouă, / Io acasă mă-ntorceam, / Nici o oaie nu aveam. / Acasă cu ta și

¹⁰ Date biografice despre Petru Bilțiu Dăncuș: Iordan Datcu, în *Folcloristica Maramureșului*, p. 285-291; I. Datcu, S.C. Stroescu, *Dicționarul folcloriștilor. Folclor literar românesc*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979, p. 64-65.

¹¹ Publicat pentru prima dată de Ioan Bilțiu Dăncuș, fiul folcloristului, cu titlul *Betteemul*, la Tipografia Asociațiunii pentru cultura poporului român din Maramureș, 1925, p. 183-201.

¹² I. Datcu, S.C. Stroescu, *Dicționarul...*, 1979, p. 64-65.

¹³ *Ceas pe ceas se alungă. Folclor poetic*, Casa Creației Populare Maramureș, Baia Mare, 1970, ediție îngrijită de Mihai Cupcea.

ma / Mă sfătuiam / Supărată tare eram” (p.14). Comentariile sunt de prisos. Cât despre balada *Tomoioagă* (culegător **Isidor Râpă**, informator Ion Andreica - Vivat, localitatea Vișeu de Mijloc) putem spune cu certitudine că este în întregime contrafăcută. Redăm un fragment spre edificare: “Da’ de ce vă trăgânați, / Legânați, / Vă clătinați? / - la, un monument de piatră / Aicea că ni s-arată; / Mai în jos și de-un mormânt, / Tăt din vânt / Și din pământ...” La o *masă rotundă* pe teme folclorice, desfășurată în 1973, profesorul **Ion Chiș Șter** a avut o intervenție vehementă față de astfel de producții așa-zis folclorice: “Cred că *Asociația folcloriștilor*¹⁴ ar trebui să spună un categoric nu imposturii, încercărilor de a fabrica folclor, încercări de tipul informatorului care, chipurile, ar fi debitat balada «Tomoioagă» (*Ceas pe ceas se a-lungă*) – despre care o țară întreagă crede că este autentică - ce arhaizează prin infinitive lungi (împușca-re, batjocora-re etc.) și, alături, introduce expresii neologice de tipul «strigam, eliberare», «Românii strigă mărire», «monument de piatră», cu iz de coregere în stil patriotard, gen Atanasie M. Marienescu”¹⁵. În ansamblu, o lucrare modestă din punct de vedere științific.

■ Maramureșul devine tot mai interesant pentru cercetătorii străini care își exprimă dorința să-l viziteze. Dat fiind contextul politic favorabil, solicitanții nu întâmpină dificultăți. În vara anului 1970, un grup de specialiști francezi poposesc în Maramureș pentru o acțiune de documentare. Grupul¹⁶ este condus de **Pierre Goron**, președintele Centrului Internațional de Documentare pentru Dans și director artistic al Uniunii Naționale al Grupelor Folclorice pentru Cultura Populară din Franța. Profesorul **Mihai Pop**, directorul Institutului de Etnografie și Folclor din București s-a oferit să-i însoțească pe francezi în peregrinările lor prin satele maramureșene: “Au fost vizitate muzee și colecții particulare, s-a asistat la parade ale costumului popular, la spectacole folclorice, s-a mers în sate îndepărtate unde au cunoscut meșteri ves-

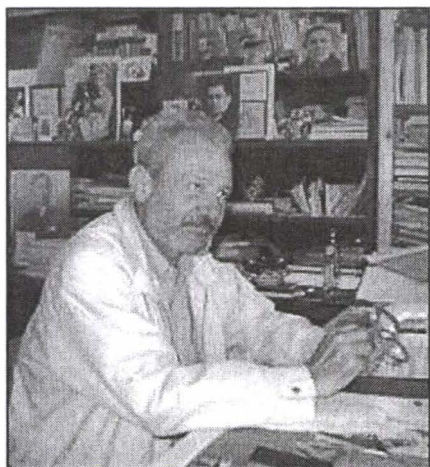
¹⁴ Asociația Folcloriștilor și Etnografilor din Maramureș a fost înființată la data de 8 octombrie 1972.

¹⁵ Ion Chiș Șter, intervenție la o masă rotundă, material publicat în *Pentru socialism*, 2 mai 1973, republicat în *Memoria...*, nr. 8-9, 2003, p. 834.

¹⁶ Alcătuit din **Pierre Goron**, **Heri Sabbah**, **Nadia Mézencev**, **Francine Duvignau**, **Maryse Lemoine**, **Marthe Bohn**, **Maryse la Bellec**, **Simone Roux**, **Monique Compère**.

tiți în cioplitul lemnului, în ceramică, în arta țesutului; (...) s-a mers la nunți, la praznice în casele țărănești, cu caș, lapte de oi și muzică de lăutari¹⁷.

Pentru francezi, acțiunea a fost mai mult decât o reușită, însă Mihai Pop a înțeles că adevărata documentare, pentru un specialist străin, nu trebuie să vizeze doar festivismul, parada și lăutarii; ci mult mai utilă ar fi participarea pe un șantier de cercetare a elementelor de cultură populară. Probabil așa s-a născut ideea cercetării etnofolclorice și sociologice de pe Valea Cosăului, care a demarat în vara anului 1971.

■ **Sesiunea de comunicări de la Sighet (1970).** Un alt moment important care a marcat decisiv mișcarea folcloristică din Maramureș a fost organizarea, începând din decembrie 1970, a unei sesiuni de referate și comunicări științifice pe teme de folclor, în cadrul *Festivalului datinilor și obiceiurilor de iarnă* de la Sighet. Inițiativa lui Mihai Dăncuș a fost susținută de profesorul Mihai Pop, care de altfel a și patronat manifestarea timp de aproape două decenii (până în

1988). Pentru a justifica o astfel de Sesiune, s-a motivat că aceasta constituie "un bun prilej de fundamentare teoretică, de prezentare și o interpretare a ceea ce ne-am obișnuit cu toții să numim datini și obiceiuri străbune, având o valoare instructivă și documentară, atât prin lucrările prezentate, cât și prin schimbul util de opinii dintre diferiți lucrători pe tărâmul culturii de masă și contribuind la o mai deplină clarificare a fenomenului folcloric legat de sărbătorile laice de iarnă și alte tradiții populare"¹⁸.

¹⁷ Tea Preda, *Folcloriști francezi în Maramureș*, în revista *Secolul 20*, nr. 9(117), 1970, p.176-181.

¹⁸ *Comunicări științifice pe teme de folclor, Sighet, decembrie 1970 -1971*, Casa Creației Populare Maramureș, Baia Mare, 1973; cuvânt înainte, p. 3.

În primii 20 de ani, până la căderea regimului comunist, sesiunea și festivalul de la Sighet "erau și un pretext pentru marii intelectuali ai țării, scriitori, artiști, cercetători, muzeografi, să vină aici «să ne comunice ceva», dar și să sărbătorească Crăciunul, care altfel era interzis, să schimbe idei într-un spațiu de sărbătoare și libertate"¹⁹.

Sesiunea de la Sighet a devenit, încă de la primele ediții, un veritabil forum de expunere a ideilor, dar și a concluziilor desprinse în urma cercetărilor de teren efectuate în Maramureș. Au susținut prelegeri și referate un număr impresionant de cercetători români și străini, printre care: Jean Cuisenier, Claude Karnoouh, Gail Kligman, Miya Kosei, Marie Gabrielle Leblanc, Patrick și Christine Weisbecher, Pierre Dutron, Joel Marrant, Mihai Dimiu, Constantin Eretescu, Sanda Golopenția, Aurora Perju-Liiceanu, Nicolae Dunăre, Narcisa Știucă, Iuliana Băncescu, Liviu Sofonea, Dumitru Pop, dar și cercetători maramureșeni.

În 1973, apare o broșură, *Comunicări științifice pe teme folclorice, Sighetu Marmăției, 1970-1971*, în care sunt tipărite circa 20 de comunicări din cele prezentate la primele două ediții ale Sesiunii. Însă o valorificare sistematică și temeinică a referatelor are loc abia la începutul secolului al XXI-lea, prin apariția volumelor din seria *Acta Musei Maramoresiensis* (volumul I - 2002, vol. II - 2004, vol. III - 2005). În prefața primului tom, Mihai Dăncuș, directorul Muzeului Maramureșean din Sighet, menționa: "Am acumulat în acest volum studii și comunicări pe teme de etnografie

¹⁹ Mihai Dăncuș, *Acta Musei Maramoresiensis*, I, 2002, prefață, p. 15; despre istoria Sesiunii de la Sighet vezi și Dumitru Iuga, Anamaria Iuga, *Școala Mihai Pop...*, în revista *Cerc*, nr. 1, București, 2005, p. 76-77.

și folclor, dar și de istoria culturii, care s-au păstrat aici, la Muzeul Etnografic al Maramureșului pe parcursul a peste 30 de ani, în cadrul sesiunii științifice ce se organizează cu ocazia *Festivalului de datini și obiceiuri*, sesiunea fiind componenta științifică de mare prestigiu a acestei manifestări. Sesiunea a fost inaugurată de către noi încă din anii '70 (...). Volumul de față cuprinde o mică parte din cele peste patru sute de comunicări care s-au ținut de-a lungul anilor la sesiunea muzeului²⁰. În cele trei tomuri masive care au apărut până în prezent au fost publicate 144 de referate și comunicări, unele dintre ele fiind cuprinse și în alte lucrări sau colecții de studii.

Promotorul acestei manifestări de prestigiu, **Mihai Dăncuș**, s-a născut la 10 februarie 1942, în localitatea Botiza. A urmat studii universitare de filologie la Cluj. A obținut titlul de doctor în științe, specialitatea etnografie și folclor, cu teza *Nașterea în tradiția populară maramureșeană*. O vreme a fost profesor în comuna Bârsana, iar din 1977 este director al Muzeului Etnografic din Sighetu Marmației. În 1986, realizează monografia *Zona etnografică Maramureș*, iar în 2000, alături de George Cristea, publică un volum cu caracter monografic, *Maramureș - un muzeu viu în centrul Europei* (Editura Fundației Culturale Române).

1971. În primăvara anului 1971 (13-16 mai), Baia Mare găzduiește a patra ediție a Colocviului Național al Cercurilor Științifice de Folclor. O parte din referatele prezentate la acest colocviu vor apărea, doi ani mai târziu, în volumul *Lucrări științifice. Cercurile studențești de folclor*²⁰, prefațat de Mihai Pop. Tot atunci încep filmările la pelicula *Maramureșul de soare*, un film etnografic realizat de studioul cinematografic București, după un scenariu de **Valentin Munteanu**. "De obicei, asemenea pelicule sunt denumite documentare. Dar filmul acesta de aproape o oră, realizat în culori, nu este o monografie a județului, ci o sumă de stări pe care ți le procură Maramureșul în contact direct cu el", avea să declare într-un interviu regizorul **Mihai Bucur**²¹. **Isidor Râpă** și **Constantin Arvinte** revin cu cea de-a treia culegere de folclor muzi-

²⁰ *Lucrări științifice. Cercurile studențești de folclor*, Baia Mare, 1973, 122 p., conține 14 referate.

²¹ v. Gh. Moldovan, *Maramureșul de soare*, în *Maramureș*, decembrie 1971, p. 13.

cal, intitulată *Cât-îi Maramureșu*²². Este o lucrare cu mult mai prețioasă decât cea din 1968 sub aspect grafic și literar; de asemenea, partiturile muzicale sunt însoțite de texte poetice. Cele 80 de melodii provin din zona Maramureșului istoric, din Țara Lăpușului, a Codrului și din Chioar.

Cercetarea de pe Valea Cosăului / Mihai Pop. Un eveniment cu adevărat major a avut loc pe 18 iulie 1971, când debutează, în satele de pe Valea Cosăului, o vastă acțiune de cercetare a culturii populare din Maramureș, care a durat trei ani. Într-un document datat 5 iunie 1971, profesorul Mihai Pop, în calitate de director al Institutului de Et-nografie și Folclor din București, expune motivele și scopul final al acestui demers: "Cercetarea de pe Valea Cosăului, urmând să cuprindă satele Budești, Breb, Sârbi, Călinești, să fie o cercetare eșan-tion, prin care să se urmărească prezentarea maramureșeanului cu modul său de a trăi, gândirea, cunoștințele, deprinderile socializate, obiceiurile, graiul, folclorul, arta populară etc"; "De o cuprindere mai largă, deși centrată pe domeniul etnologiei, cercetarea să implice specialiști din mai multe discipline: istorie, demografie, sociologie și eco-nomie, statistică, științele naturii, lingvistică, psihologie și pedagogie, folclor literar și muzical, etnografie, artă populară etc. Ea va deveni deci o cercetare pluridisciplinară"; "Cercetarea care urmează să dureze 2-3 ani, să se finalizeze: A. într-o monografie (care să cuprindă I. Istoria satelor cercetate (...) II. Problemele procesului de transformare a vieții tradiționale, de încadrare a tradiției în cultura contemporană), B. într-o arhivă locală, C. într-o serie de filme documentare, D. în rezultatele unor experimente metodologice cu tematică modernă particulară, care să contribuie la promovarea noilor metode de cercetare de teren în etnologia românească"²³.

La această *cercetare-eșantion* au fost invitați să participe cei mai buni specialiști din țară: Sanda Golopenția Eretescu, Georgeta Stoica, Radu Popa, Mariana Kahane, Ligia Georgescu, Radu Răutu, Irina

²² *Cât-îi Maramureșu'. Culegere de cântece populare pentru soliști vocali*, Casa Creației Poulare, Baia Mare, 1971, 122 p.

²³ vezi articolul *O prestigioasă inițiativă de cercetare a culturii populare din Maramureș*, de Ioan Chiorean Pomianu, în *Astra maramureșeană*, nr. 1-2 (6-7), Baia Mare, 1998, p. 2-3.

Safarici, Aurora Perju-Liiceanu, Georgeta Ene - București, Dumitru Pop (Cluj), I. Crețu (Timișoara), Sabin Șainelic (Baia Mare), Mihai Dăncuș și Francisc Nistor (Sighet) ș.a. Unul dintre participanți, Sabin Șainelic, mărturisea, într-un articol apărut în presa locală, că este demn de apreciat includerea în grupul de cercetători a unor oameni de diferite specialități, deoarece astfel se preia "metoda de cercetare a sociologului român Dimitrie Gusti"²⁴. Entuziasmul de început îi vor determina pe organizatori să afirme că după Valea Cosăului, cercetările vor viza zonele Lăpuș, Chioar și Codru.

Chiar dacă ulterior au apărut obstacole imprevizibile, astfel încât planurile inițiale au fost duse până la un anumit punct, cercetările efectuate de profesorul Mihai Pop în perioada 1971-1973 vor genera efecte în timp: sesiunea de comunicări de la Sighet se înviorază cu referatele redactate de către participanții la cercetarea-eșantion; Dumitru Iuga, Mihai Olos și Nicoară Timiș coordonează un admirabil *Calendar al Maramureșului* (1980); Vasile Latiș își elaborează teza de doctorat (*Păstoritul în Munții Maramureșului*, 1993) pornind de la cercetările de teren din anii '70, sub îndrumarea lui Mihai Pop; Jean Cuisenier publică, în anul 2000, volumul *Mémoire de Carpathes...*, ca rezultat al cercetărilor de pe Valea Cosăului, demarate în 1973 și continuate, individual, pe parcursul următoarelor două decenii; Sanda Golopenția propune abia în 2004 o colecție de texte populare culese din localitatea Breb, *Learn to sing, my mother said*.

Nu putem trece mai departe fără a realiza un portret al eminentului profesor Mihai Pop (1907-2000), care a marcat istoria folcloristicii maramureșene nu atât prin lucrările sale științifice ("se spune despre opera profesorului Mihai Pop că a fost una eminamente orală"), cât prin sprijinul direct sau indirect acordat folcloriștilor locali în publicarea operelor (colecții și studii), susținerea tezelor de doctorat sau organizarea unor manifestări de profil. Fără el, folcloristica Maramureșului ar fi fost mult mai săracă.

"Mihai Pop a fost un om în aceeași măsură simplu și extrem de sofisticat, a fost atașat de tradiții, dar și deschis la nou, a fost un țăran prin locul de naștere și prin natura cercetărilor întreprinse, dar un ade-

²⁴ vezi articolul *Valea Cosăului – un Maramureș în miniatură*, de Ștefan Bellu, în *Maramureș*, august 1971, p. 14.

vărat orășean prin eleganța sa și prin felul în care a știut să cucească Bucureștiul, a fost unul dintre românii din Transilvania care au trecut Munții, dar și un cetățean al lumii, a fost în același timp profesorul și prietenul studenților săi, și, nu în cele din urmă, a fost un academician cu spiritul încă viu²⁵. Mihai Gabriel Pop s-a născut în localitatea Glod (comuna Strâmtura), pe Valea Izei, la 18 ianuarie 1907. Părinții săi, Iulia (n. Lazăr) și Ștefan Pop (Papp, în ortografia vremii) erau originari din Apșa de Jos, o localitate de pe malul drept al Tisei (azi în Ucraina). "După tată, era descendent al familiilor voievo-

dale Codrea și Stan de Sarasău, menționate în documentele vremii la începutul secolului al XIV-lea. După mamă, descindea din familia nobilă Lazăr de Purcăreț. Amândouă familiile au și astăzi descendenți în Apșa de Jos, Apșa de Mijloc (în Transcarpatia) și Giulești²⁶. După absolvirea Liceului Dragoș Vodă din Sighet, urmează studiile universitare de litere și filologie la București (1925-1929), apoi studii de specialitate în lingvistică la Universitățile din Praga, Bonn și Varșovia (1929-1934). Obține doctoratul în filologie în 1942, la Universitatea din Bratislava, cu o teză despre cuvintele compuse de origine slavă în limba română, iar ulterior devine doctor docent în științe filologice al Universității din București. Își începe cariera universitară ca asistent (1936-1939) la catedra de limba română a Universității din București, condusă de Dumitru Caracostea, apoi este conferențiar și profesor (1962 -1975). În 1971, a fost ales președinte al Societății Internaționale

²⁵ Rucsandra Pop, *Profesorul Pop vs Moșul*, în *Cybela*, nr. 1, august 2005, p. 3-6.

²⁶ Dumitru Iuga, Anamaria Iuga, *Școala Mihai Pop și cercetările etnologice maramureșene contemporane*, în *Cerc*, nr. 1, București, 2005, p. 69-82.

de Etnografie și Folclor. În 1967, i se decernează premiul internațional I.G. Herder²⁷.

“Cărturar de o deosebită erudiție (...), perfect cunoscător a 10-12 limbi străine și cu o surprinzătoare predispoziție în a intuit și recepta tot ceea ce este nou și modern în domeniul domniei sale de preocupări, domnul profesor Mihai Pop a fost și un creator și un conducător de școală științifică, poate cea mai cuprinzătoare și rodnică din toate câte le-a cunoscut folcloristica românească de-a lungul evoluției sale”²⁸ (Alexandru Dobre, 1998). Nepoata sa, Rucsandra Pop, certifică faptul că profesorul “vorbea cu siguranță germana, maghiara și ucrainiana, învățate încă de mic, franceza, engleza, slovacă și cehă”²⁹. Pregătirea sa teoretică și metodologică a stat sub semnul structuralismului promovat de Cercul de la Praga, dar și al pre-structuralismului folcloric al profesorului Dumitru Caracostea³⁰.

În opinia discipolilor săi³¹, opera orală a profesorului (mai mult decât cea scrisă) a contribuit la edificarea a ceea ce s-a numit **Școala Mihai Pop**, în definitiv o instituție mai mult virtuală³². Studiile sale au rămas risipite în numeroase publicații sau au făcut obiectul unor prefețe și postfețe la diverse culegeri de folclor. În 1976, publică două volume: *Obiceiuri tradiționale românești*³³ și *Folclor literar românesc*, în colaborare cu Pavel Ruxăndoiu³⁴, o sinteză a cursurilor ținute de autori la Universitatea din București. În 1984, apare monografia *Zona etnografică Lăpuș*, scrisă în colaborare cu Georgeta Stoica, iar în 1998,

²⁷ vezi I. Datcu, *Dicționarul...*, 1979, p. 351-353; *Autori maramureșeni*, Baia Mare, p. 452-457.

²⁸ Alexandru Dobre, în *Astra maramureșeană*, 1998, nr. 1-2 (6-7), p. 7.

²⁹ Rucsandra Pop, *ibidem*.

³⁰ Ioan Șt. Lazăr, *Contribuții ale profesorului Mihai Pop la dezvoltarea teoriei literare moderne*, în revista *Cerc*, nr. 1, 2005, p. 42-47.

³¹ Gheorghe Deaconu, *Surse și etape în formarea și devenirea profesorului Mihai Pop. Preliminarii*, în revista *Cerc*, nr. 1, 2005, p. 62.

³² Vezi *Școala Mihai Pop*, volum dedicat profesorului Mihai Pop la cea de-a 90-a aniversare. Ediție îngrijită de Gh. Deaconu și Ion Șt. Lazăr. Editat de Centrul de Îndrumare a Creației Populare Vâlcea, Râmnicu Vâlcea, 1997, 176 p.

³³ Mihai Pop, *Obiceiuri tradiționale românești*, Institutul de Cercetări Etnologice și Dialectologice, București, 1976, 192 p.

³⁴ Mihai Pop, Pavel Ruxăndoiu, *Folclor literar românesc*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1976, 368 p.

Nicolae Constantinescu și Alexandru Dobre se îngrijesc de editarea operii lui Mihai Pop - *Folclor românesc*³⁵, două volume³⁶.

1972. Asociația... O nouă generație de folcloriști, mulți dintre ei foști studenți ai profesorilor Dumitru Pop (la Cluj) sau Mihai Pop (la București), băteau la porțile afirmării. Ideea constituirii unei Asociații, sub egida căreia să se efectueze cercetările de teren și să se publice colecții și studii de specialitate, a fost gestată de mai mult timp, așteptându-se doar un moment favorabil. În iulie 1972, în presa locală apare un articol cu titlul *Pentru o Asociație a folcloriștilor și etnografilor maramureșeni*³⁷. Autorul **Petre Lenghel Izanu** consideră că o astfel de Asociație "ar avea menirea de a impulsiona și mai mult strângerea și valorificarea comorilor spirituale maramureșene, în mod sistematic, pe baze noi, științifice, având ca exemplu concret «cercetarea-eșantion» a culturii populare de pe Valea Cosăului...". De asemenea, noua Asociație ar avea sarcina să supervizeze libretele, scenetele și dramatizările formațiilor amatoare, astfel încât acestea să fie cât mai autentice, "pentru a nu mai vedea spectacole stilizate exagerat sau de-a dreptul grotesc...". În opinia lui Lenghel Izanu, de ochiul vigilent al membrilor Asociației nu vor scăpa nici piesele de artizanat "care se comercializează și ajung și peste hotare". Iar activiștii culturali de la sate, îndrumați de folcloriștii constituiți în Asociație, ar putea întocmi "interesante monografii folclorice și ar putea înjgheba mici muzee etnografice sătești".

Spre toamnă, după ce se finalizează o nouă etapă de cercetare pe Valea Cosăului și se fac evaluările de rigoare, se solicită aprobarea (din partea Comitetului Județean de Cultură și Educație Socialistă) înființării unei *Asociații a folcloriștilor și etnografilor din Maramureș*. Ședința de constituire are loc în data de **8 octombrie 1972**. A fost ales ca președinte **Nicoară Timiș**, directorul Centrului Creației Populare Maramureș, iar profesorul **Mihai Pop** a acceptat funcția de președinte de

³⁵ Mihai Pop, *Folclor românesc*, Editura Grai și Suflet – Cultura Națională, București, 1998.

³⁶ Pentru o bibliografie integrală vezi *Mihai Pop, Contribuții bibliografice*, realizat de Otilia Marinescu și Ana - Maria Brezovski, Biblioteca Județeană *Petre Dulfu*, Baia Mare în *Astra maramureșeană*, 1998, an III, nr. 1-2 (6-7), p. 6-7.

³⁷ Petre Lenghel Izanu, *Pentru o Asociație a folcloriștilor și etnografilor maramureșeni*, în *Pentru socialism*, XXII, nr. 5742, 15 iulie 1972, p. 3

onoare. Tot cu acest prilej, s-a elaborat un Statut care definea obiectivele Asociației: culegerea, cercetarea, păstrarea și valorificarea creației populare tradiționale contemporane, prin mijloace care îi stau la dispoziție. Concret, membrii *Asociației* și-au propus să constituie colective de cercetare folclorică pentru fiecare din cele patru zone (Chioar, Codru, Lăpuș și Maramureș). Pentru că majoritatea celor care au aderat la *Asociație* erau dascăli (profesori și învățători)³⁸ acțiunile importante erau programate pentru vacanțele din timpul verii. În acest interval, urmau să se organizeze tabere cu o durată de zece zile în fiecare zonă cu scopul cercetării și culegerii de folclor, "sub îndrumarea unor specialiști de la Institutul de Etnografie și Folclor din București". Materialul stocat urma să intre în Arhiva de folclor "care se afla în curs de organizare pe lângă Centrul de îndrumare a creației populare..."³⁹.

E limpede că *Asociația* a fost plămădită după chipul și asemănarea Institutului condus de profesorul Mihai Pop și a fost rodul emulației provocate de cercetarea de pe Valea Cosăului.

Nicoară Timiș precizează că *Asociația* și-a mai propus să revitalizeze hora satului, dansul la șură sau la căminul cultural, să organizeze festivaluri și concursuri pentru soliști vocali și instrumentiști și să cerceteze folclorul naționalităților conlocuitoare.

1973. În primăvara anului 1973, se desfășoară un *Simpozion al Asociației folcloriștilor*, prilej de decantare a obiectivelor pe termen scurt. Profesorul Ion Chiș Șter concluzionează: "Personal, simpozionul mi-a confirmat o cerință mai veche: fără erudiție în acest domeniu rămâi, în mod fatal, la stadiul descriptiv. Ori erudiția nu se poate câștiga citind sau ascultând numai folclor maramureșean și nici măcar numai românesc"⁴⁰. Atacul a vizat, în mod evident, diletantismul din folcloristica maramureșeană, dar și intervențiile grosolane asupra textelor. Tot la capitolul concluzii, Mihai Olos vorbește despre "nevoia ca *Asociația folcloriștilor* să aibă o viață reală, nu prin ședințe, ci în mijlocul celor care produc".

³⁸ Din *Asociație* au mai făcut parte ingineri, medici, geologi, meșteri populari, preoți, scriitori, artiști plastici, studenți și elevi.

³⁹ Nicoară Timș, în *Maramureș*, decembrie 1972, p. 20.

⁴⁰ Ion Chiș Șter, în *Pentru socialism*, 20 mai 1973; vezi și *Memoria...*, nr. 8-9, 2003, p. 836.

Așa se face că, în vacanța de vară, un grup format din circa 40 de cercetători locali au efectuat investigații în zonele Chioar, Codru, Lăpuș, Valea Izei, la stâni și în diferite localități din județ⁴¹.

Primăvara de la București începea să se ofilească, iar efervescența ultimilor ani se potolea sub presiunea cenzurii. Realizările anului 1973 se datorează în mare parte curajului, dar și a unei inerții a marilor acțiuni întreprinse anterior.

Centrul de Îndrumare a Creației Populare publică trei lucrări importante. Alături de colecția de comunicări pe teme folclorice ce cuprinde 23 de referate prezentate la Sighetu Marmăției, în sesiunile 1970 și 1971, mai apare lucrarea *Măștile populare și jocurile cu măști din Maramureș*⁴². Autorul, Francisc Nistor⁴³, elaborează un studiu despre măștile populare, la care adaugă opt texte (de moși, de metehău, jocul caprei, jocul ursului și colinda cerbului) culese din Bârsana, Strâmtura, Sarasău, Sighet, Vadu Izei și Desești. Volumul mai cuprinde un catalog format din 130 de ilustrații (fotografii alb-negru) cu caracter etnografic.

Cea de-a treia apariție editorială a anului se datorează lui **Gheorghe Baci** (maestru emerit al Artei, laureat al Premiului de Stat) și **Gavrilă Ghiur**: *Dansuri populare din Țara Lăpușului și Țara Chioarului*. Rod al culegerilor de teren și al observațiilor asupra folclorului local efectuat începând din 1953, cele două volume conțin materiale “ce redau fidel forma în care se practică jocurile (...) la hora satului”, astfel încât “vor putea fi mărturii prețioase pentru generațiile viitoare”. Lucrarea conține desene, schițe ilustrative, partituri muzicale și notare grafică pentru 19 dansuri (7 din Țara Lăpușului și 12 din Țara Chioarului); în 1968, majoritatea dansurilor descrise au fost înregistrate pe suport video.

Tot în 1973, își începe cercetările, la Poienile Izei, **Joel Marrant**, profesor de antropologie culturală la Linfield College din Oregon (SUA). În prima etapă, acestea s-au desfășurat pe parcursul a 15 luni, până în 1974, și s-au materializat în teza sa de doctorat: *Ideea de tradiție*

⁴¹ Dumitru Iuga, *Școala Mihai Pop...*, în Cerc, nr. 1, 2005, p. 78; Dosar 1974, Arhiva Centrului Creației Populare Maramureș.

⁴² Francisc Nistor, *Măștile populare*, Centrul de îndrumare..., Baia Mare, 1973, 156 p.

⁴³ La volum au mai colaborat Mihai Dăncuș și Nicoară Timiș; prefață de Vida Gheza.

populară în România. Profesorul american revine în septembrie 1981 pentru a continua cercetările în Poienile Izei.

■ După 1973, nimic important nu se petrece în zona folcloristicii maramureșene, până spre sfârșitul deceniului. În capitală au apărut câteva lucrări de specialitate: în 1974, *Cântece bătrânești* (Al. I. Amzulescu); în 1975, *Coordonatele sud-est europene ale baladei populare românești* (Adrian Fochi); *Muzica populară românească* (Tiberiu Alexandru); în 1976 apare *Mica enciclopedie a poveștilor românești* (Ovidiu Bârlea) și *Obiceiurile tradiționale românești* (Mihai Pop), iar în 1978, *Etnografia poporului român. Cultura materială* (Valer Butură). Și cam atât din cele importante. Pe plan local consemnăm redactarea valorosului *Calendar al Maramureșului* (Ion Bogdan, Mihai Olos, Nicoară Timiș), finalizat în 1975 și pregătit pentru tipar în 1976, dar interzis de cenzură. Unul dintre autori, Dumitru Iuga (alias Ion Bogdan), susține că, din pricina insistenței ca această lucrare să primească aprobările de tipar, a fost dat afară din serviciu în 1978.

Cauzele acestei anomalii istorice își are rădăcinile în evenimentele petrecute în China, în 1966. **Revoluția culturală** din această țară s-a desfășurat pe parcursul unui deceniu (1966-1976) și a avut drept obiectiv împiedicarea pătrunderii capitalismului și protejarea "valorilor socialismului". În 1971, Nicolae Ceaușescu, după vizitele efectuate în China și Coreea de Nord, își propune să importe în România planurile *revoluției culturale* inițiate de chinezi și aplicate deja de Partidul Muncitoresc Coreean. Ceaușescu se declară adept al filosofiei președintelui Kim Il Sung, iar cărți nord-coreene pe această temă sunt traduse în limba română și distribuite în toate librăriile.

Perioada coincide cu promovarea unui deșănțat cult al personalității, specific regimurilor dictatoriale. În 1972, liderul comunist de la București propune un amplu proiect de sistematizare a localităților urbane și rurale, care debutează cu demolarea în masă a gospodăriilor țărănești și strămutarea familiilor afectate în apartament de bloc. Făcând uz de acest proiect, activiștii de partid decid demolarea unui număr mare de monumente istorice și biserici. Cenzura se reinstaurează în toate domeniile, controlând în special periodicele, cărțile de beletristică și de specialitate, manualele etc. Poeților proletcultiști li se oferă spațiu generos pe posturile de radio, televiziune și în ziare. Spre

sfârșitul deceniului, România s-a transformat în cea mai sinistră dictatură din blocul comunist.

1976. Editura *Ion Creangă* din București îi publică lui **Isidor Râpă** volumul *Balade și legende maramureșene*. Deși lucrarea nu are nici o valoare științifică, este ciudat faptul că ea apare în notele bibliografice ale unor studii de folclor și chiar în cele două lucrări dedicate *Bibliografiei folclorului maramureșean*. Trebuie menționat că această carte cuprinde cinci balade și cinci legende "romanțate", deci prelucrate de autor, care, e drept, păstrează stilul și cadența populară. Lucrarea poate fi cel mult încadrată la capitolul "de inspirație folclorică".

La polul opus se situează *Măiastra*, o foaie editată în septembrie 1976 de *Centrul de Îndrumare a Creației Populare*, în colaborare cu ziarul local și dedicată Colocviului Internațional *Constantin Brâncuși*. Cei doi autori, **Ion Bogdan** și **Mihai Olos**, realizează o foaie avangardistă (prin concepție și conținut), utilizând versuri populare maramureșene autentice, prezentate bilingv (română și engleză) și ilustrate cu fotografii ale lucrărilor brâncușiene.

În prima decadă a lunii noiembrie 1976, un grup alcătuit din șapte cadre didactice și 26 de studenți de la secția filologie a Institutului de Învățământ Superior din Baia Mare a descins în zona Chioar. Timp de două săptămâni profesorii și studenții băimăreni au aplicat chestionare (generale și speciale) unui număr mare de informatori din 11 localități din zonă. Conform proiectului, cercetările urmau să se extindă pe o perioadă de cinci ani⁴⁴. Perseverența coordonatorilor proiectului va determina, în 1983, apariția monografiei *Graiul, etnografia și folclorul zonei Chioar*, lucrare premiată de Academia Română în 1985.

Profesorul **Ion Chiș Șter** publică, în decembrie 1976, un articol în presa locală⁴⁵ pentru a readuce în discuție unul din obiectivele *Asociației folcloriștilor*: constituirea **Arhivei de Folclor a Maramureșului**. Cu acest prilej aflăm că, la întâlnirea "fiilor Maramureșului" din 1975, s-a propus ca Arhiva să ființeze pe lângă instituția care conservă elemente de cultură populară - Secția etnografică a Muzeului Județean. După

⁴⁴ Vezi Gh. Pop, *Investigații în zona Chioar*, în *Maramureș*, decembrie 1976, p. 15.

⁴⁵ Ion Chiș Șter, *Arhiva de folclor a județului și colecțiile particulare*, în *Maramureș*, decembrie 1976, p. 14.

care Ion Chiș Șter realizează o descriere a stadiului în care se află demersul: "În momentul de față există cel puțin trei colecții publice de folclor maramureșean, pe care nu le putem numi arhive propriu-zise: la *Centrul de Îndrumare a Creației Populare*, la Muzeul Etnografic din Sighetu Marmației și tânăra colecție cu caracter de arhivă de la Facultatea de Învățământ Pedagogic din Baia Mare". La *Centrul de îndrumare* existau peste 50 de benzi de magnetofon, alte 30 constituind colecția cercului de folclor universitar. Mai existau, de asemenea, numeroase colecții particulare: "Se zice că sunt în Maramureș cel puțin 30 de colecționari. Cunoaștem noi (fără să le cunoaștem și colecțiile) pe Pamfil Bilț, Titus Bilțiu Dăncuș, Mihai Bodnar, Augustin Botiș, Ion Buzatu, Constantin Calogherato, Victor Ilieșiu, Dumitru Iuga, Vasile Latiș, Petre Lenghel Izanu, Mihai Olos, Lupu Petrovan și câți nor mai fi?"⁴⁶. La aceștia se mai adaugă profesori de limba și literatura română care și-au luat examenul de licență la universitate cu lucrări despre folclorul maramureșean. Profesorul Chiș Șter este convins că "Secția de Etnografie a Muzeului Județean ar putea prelua arhiva județeană de folclor; o dată cu ea trebuie să se constituie și arhiva de filme etnografice". Interesant e faptul că după trei decenii situația e aceeași, Maramureșul neavând nici la această oră o Arhivă de folclor centralizată.

(1977) Francisc Nistor publică, în 1977, o lucrare monografică, *Poarta maramureșeană*⁴⁷, care conține 142 de ilustrații, fiecare tip de poartă fiind însoțit de detalii importante: descriere, decor, data construcției, numele meșterului și locul unde se află.

1978. Dumitru Pop / *Folclor din zona Codrului*. După opt ani în care nu se publică nici o lucrare esențială de folclor, Dumitru Pop revine cu o colecție de poezii populare din zona Codru⁴⁸. Cele 500 de texte sunt structurate astfel: Cântece de oprimare socială, cântece de înstrăinare, cântece de cătănie și război, cântece istorice, cântece de leagăn, de dragoste, satirice, de lume și petrecere, strigături la joc,

⁴⁶ Ibidem

⁴⁷ Francisc Nistor, *Poarta maramureșeană*, Editura Sport Turism, București, 1977, 143 p.

⁴⁸ Dumitru Pop, *Folclor din zona Codrului*, Centrul de Îndrumare a Creației Populare..., Baia Mare, 1978, 415 p.

Dumitru Pop (în centrul fotografiei)
la inaugurarea muzeului Țării Codrului

balade, cântece de nuntă, strigături la nuntă, bocete, colinde, ghicitori și descântece. Este prima culegere masivă de folclor din Codru, până atunci fiind publicate puține texte folclorice din această zonă: Vasile Caba (1918) - 7 texte, Pompei Hossu Longin - în reviste, Dumitru Pop (1962) - 150 de texte și Augustin Mocanu (1970, *Ceas pe ceas...*) - 15 texte.

Ponderea materialelor culese aparține lui Dumitru Pop, investigațiile fiind realizate, la intervale diferite, pe parcursul a aproape 30 de ani. Colecția mai cuprinde 111 texte culese de un grup de 14 studenți de la Facultatea de Filologie din Cluj-Napoca, în urma a două campanii (în 1974 și 1975), sub îndrumarea lectorului dr. Ion Șeuleanu. Dumitru Pop ne asigură că, inițial, toate textele au fost notate fonetic, iar colecția are un caracter antologic și nu monografic: "Colecția nu ilustrează absolut toate categoriile folclorice existente în zonă și nici creația tuturor localităților aparținătoare acesteia. Ea cuprinde doar o selecție dintr-un material cu mult mai vast, cules din câteva sate situate pe versantul estic al Munților Codrului..." (p.4). Selecția a avut în vedere piesele mai reprezentative pentru zona Codru, respectiv criteriul estetic. O culegere colectivă de ținută, bine întocmită și riguros selectată, cu numeroase

creații inedite, dar și “variante inedite ale unor creații de mai largă răspândire în folclorul românesc”.

Peste ani, profesorul Dumitru Pop (2002) mărturisea că proiectul inițial al lucrării avea și o dimensiune muzicală: “Regret că, din păcate, cercetarea zonei Codru, din care a rezultat volumul *Folclor din zona Codrului* (1978) n-a putut fi realizată, potrivit înțelegerii, cu bunul și regretatul meu coleg și prieten Traian Mârza, conferențiar la Conservatorul de Muzică din Cluj-Napoca”⁴⁹.

1979. Petre Lenghel Izanu / Daina mândră pân Bârsana. Profesorul Petre Lenghel Izanu s-a străduit aproape o jumătate de secol să publice o schiță monografică a localității Bârsana. În așteptarea unui editor binevoitor, folcloristul și-a îmbogățit colecția de texte și a ajustat de mai multe ori capitolul privind viața socială și politică a localității. În 1979, *Centrul Creației Populare și Asociația Folcloriștilor* decid să-i publice volumul *Daina mândră pân Bârsana*, în colecția *Câte flori pe Iza-n sus*⁵⁰. Capitolul VIII al lucrării este dedicat manifestărilor spirituale, fiind tratate datinile din zonă, dansurile populare, folclorul muzical și graiul. Mult mai valoroase sunt anexele, care conțin folclor literar, poezie lirică, balade, descântece, basme, legende, snoave, proverbe, zicători, jocuri de copii, în total 422 de texte. Din păcate, numele performerilor, 57 la număr, le regăsim doar într-o listă din anexă, ceea ce diminuează mult caracterul științific al lucrării.

Citind-o în întregime, ai sentimentul că un fior comunist străbate cartea. În *cuvânt înainte*, autorul simte nevoia să-l citeze pe

⁴⁹ Dumitru Pop, interviu în *Memoria Ethnologica*, nr. 2-3, 2002, p. 233-236.

⁵⁰ S-au îngrijit de apariția acestui volum Augustin Cosmuța și Nicoară Timiș.

Nicolae Ceaușescu, iar la capitolul *Poezie lirică* a inserat “cântece și strigături noi”, de genul “Frunză verde viorele / La tăta casa ard stele / Venite pe firicele / Peste munți, peste vâlcele / Ca să ne scape de rele. / (...) / Partidu' ne-a dat lumină / Și-n casă și la inimă” (text 228, p.170) sau “Frunză verde de Crăiescu / Să trăiască Ceușescu! / Ne conduce ca un tată / Partidu' și țara toată” (text 233, p.170).⁵¹ În postfața lucrării, Mihai Dăncuș precizează: “Entuziasmul și ardoarea cu care a pornit în culegerea și publicarea creațiilor populare contemporane au dus uneori la neglijarea rigorii științifice” (p.257). În ciuda acestor neajunsuri, colecția de texte se remarcă prin realizări artistice de excepție.

■ Tot în 1979 apare al doilea volum cu titlul *Tradiții maramureșene*. Beneficiind de coordonarea lui Ion Chiș Șter și Nicoară Timiș, lucrarea este net superioară față de volumul din 1967, deoarece “lărgeste sfera obiceiurilor cercetate prin includerea obiceiurilor din viața omului și a celor calendaristice, interpretate exigent și cu probitate științifică - dovadă a maturizării forțelor de cercetare”⁵². Studiile analizează tradițiile legate de Tânjaua de pe Mara, focul viu la stâna din Maramureș, tradițiile moașei de coșarcă, ospătu cu daruri în zona Chioar, practici de înfrățire în zona Chioar etc.

■ Etnomuzicologului Constantin Prichici (1911-1977) îi datorăm lucrarea monografică *Haiducul Pinteazul în tradiția poporului nostru. Studii de folclor* (1979)⁵³. Autorul a analizat contextul social-istoric în care a acționat pribeagul Grigore Pinteaz, a trecut în revistă toponimiile și locurile pe unde a haiducit Pinteaz și a urmărit modul în care se reflectă figura eroului în creația populară literară și muzicală (cercetând tipurile baladei, geneza melodică a baladei – “cu rădăcini adânc înfipte în fondul tradițional de cântece păstorești” - , precum și pendularea între baladă și colind). Anexa literară este o veritabilă antologie, cuprinzând versuri și proză publicate de At. M. Marienescu (1859), Tit Bud (1908), Ion Bârlea (1924), Tache Papahagi (1925) etc.

⁵¹ De altfel, P. Lenghel publică în repetate rânduri “folclor de tip nou”: în ediția din 1962 - *Folclor din Transilvania* - 40 de texte. Tot creații noi publică și în volumul *Pe-un picior de plai* (1957) - 22 de piese, și alte opt în volumul *Folclor poetic nou* (1965).

⁵² vezi *Graiul, etnografia...*, 1983, p. 172-173.

⁵³ Constantin Prichici, *Haiducul Pinteazul în tradiția poporului nostru. Studii de folclor*, Editura Muzicală, București, 1979, 175 p.

*Calendar*². Abia după aceea a fost difuzat tirajul de 8000 de exemplare, cu condiția... ștergerii crucilor. Au venit apoi vremuri din ce în ce mai acerbe, nemaieditându-se nici un număr³, a mărturisit, 24 de ani mai târziu, Ion Bogdan, unul dintre autori³.

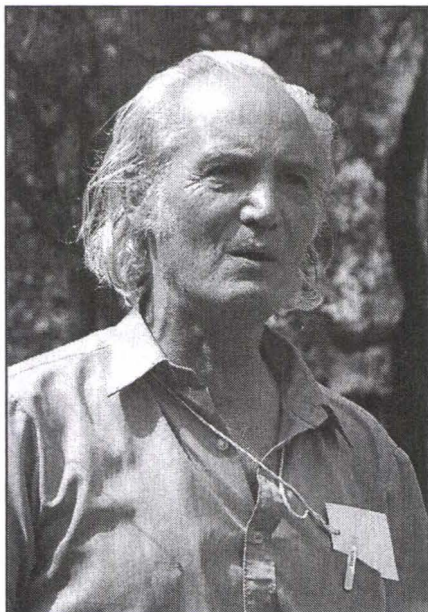
Publicația are format A4 și o paginație ingenuoasă: textele poetice sunt plasate pe marginea paginilor, ghicitorile și zicătorile în partea inferioară, iar în mijloc textele folclorice în proză, studiile și fotografiile. Apărut sub auspiciile *Asociației folcloriștilor și etnografilor*, respectiv *Măiastra - Asociația Tinerilor Artiști*, *Calendarul* cuprinde 607 texte (poezii populare), la care se adaugă basme, legende, ghicitori, proverbe, jocuri de copii, texte la moși etc. În cuprins mai găsim un bogat material despre obiceiuri de primăvară (tunsul vițelilor, ieșitul cu plugul, semănatul, staurele florilor, tânjaua etc.), vară (armindenul, moșii, sânzâienele, nedeia), primă-toamnă (claca, șezătoarea), toamnă (ziua luptilor), primă-iarnă (moși, babe, metehăi), iarnă (strigarea peste sat, corindatul), respectiv obiceiuri de naștere și nuntă. De asemenea, semnează valoroase studii Mihai Pop (*Anul nou, lectura unui discurs ceremonial*), Mihai Marina, Radu Popa (*Diplome maramureșene*), Mircea Popescu (*Eliade și folclorul*), Constantin Noica, Alexandru Filipașcu, Dumitru Pop (*Stâna prădată...*).

Este o culegere colectivă de texte inedite din colecții particulare. Printre culegători se numără: Ioan Ardeleanu Pruncu, Ștefan Bârlea, Augustin Botiș, Ion Chiș Șter, Parasca Făt, Dumitru Iuga (colecție dominantă), Vasile Latiș, Petre Lenghel Izanu, Mihai Olos, Silviu Pop, Ion Zubașcu ș.a.

Din păcate, se neglijează indicațiile tehnice (numele performerului, vârsta, localitatea, data), motivația autorilor fiind - "pentru economia spațiului și lecturii" (p.141). Cu toate acestea, rămâne o lucrare de referință în peisajul publicistic maramureșean și chiar național, referindu-ne la sfera valorificării folclorului. După acest tipar ingenios se va croi, peste două decenii, o altă prestigioasă publicație (editată de aceeași instituție) - *Memoria Ethnologica*.

² *Scânteia*, 3 octombrie 1980; cronică e semnată de Constantin Stănescu.

³ Dumitru Iuga, *Întâmpinare*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 10, ianuarie - iunie 2004, p. 973.

Dumitru Iuga s-a născut la data de 7 august 1942 în localitatea Săliștea de Sus. A absolvit Liceul Pedagogic din Sighet și Institutul Pedagogic din Cluj-Napoca. A urmat studii universitare de filologie la București. De-a lungul anilor a fost dascăl în Săliștea de Sus, apoi instructor la Comitetul pentru Cultură al județului Maramureș, bibliotecar la Biblioteca Județeană și director al Casei Creației Populare Maramureș. În 1990, a fondat revista *Măiastra*, iar în 2005 revista *Cybela*. Deține o colecție particulară de folclor (în manuscris), din care a publicat parțial în *Calendarul Maramureșului* (1980),

Antologia de folclor (1980) și seria *Memoria Ethnologica* (2001-2005).

Antologie de folclor din județul Maramureș (1980) / Ion Chiș Șter. Experiența și maturitatea membrilor *Asociației folcloriștilor și etnografilor din Maramureș* își spune cuvântul o dată cu lansarea volumului *Antologie de folclor din județul Maramureș* (1980). Un mare merit al materializării acestui proiect i se cuvine profesorului Ion Chiș Șter (1937-2006), coordonatorul unui colectiv de redacție alcătuit din Pamfil Biltiu, Ion Bogdan, Mihai Dăncuș, Vasile Latiș, Vasile Leschian, Gheorghe Pop, Mihai Pop și Nicoară Timiș. Volumul, dedicat exclusiv poeziei, conține 651 de texte grupate în trei capitole: Poezia de ritual și ceremonial (poezia obiceiurilor de pest an, poezia obiceiurilor de familie și poezia descântecelor), Balade și Lirica. *Antologia*, o premieră în folcloristica locală, "grupează, din cântecele orale maramureșene culese timp de un secol, pe acelea pe care, după o cumpătată alegere, le-am socotit mai nimerite să vorbească de identitatea culturală a oamenilor din județul Maramureș" (Mihai Pop, p. 5).

Profesorul Ion Chiș Șter,
alături de Vasile Radu Ghenceanu și Liviu Borlan

Autorii au selectat textele din colecții tipărite (I. Bârlea - ediția 1968, T. Brediceanu - 1954, Tit Bud - 1908, *Calendarul Maramureșului* - 1980, *Ceas pe ceas se alungă* - 1970, Al. Țiplea - 1906 etc.) și din arhive particulare (Pamfil Bilțiu, Ion Chiș Șter, Mihai Dăncuș, Elena Florian, Dumitru Iuga ș.a.). Însă problema "poate cea mai dificilă a fost stabilirea criteriilor de selectare a textelor. În cele din urmă ne-am oprit la următoarele: 1. să reținem texte din fiecare zonă (95 de localități din Maramureșul istoric, Lăpuș, Chioar și Codru); 2. să reprezentăm, pe cât posibil, mai multe categorii folclorice (gen, specie) și în cadrul lor, să avem cât mai multe tipuri (de colindă, baladă etc.) și cât mai multe motive; 3. textele să dezvăluie ceva din orizontul spiritual al oamenilor de pe aceste meleaguri; 4. textul să aibă neapărat valoare estetică" (Ion Chiș Șter, p.48).

Ion Chiș Șter s-a născut la 15 ianuarie 1937 în localitatea Valea Vinului (județul Satu Mare). A urmat studii liceale la Satu Mare și uni-

versitare la Cluj. O vreme a fost profesor în Valea Vinului și în Șomcuta Mare. Și-a început activitatea didactică universitară în 1963, la Institutul de Învățământ Superior din Baia Mare, unde a predat disciplinele literatură română veche și teorie literară. A devenit doctor în filologie cu teza *Elemente comune în literatura română veche și folclor*. A publicat numeroase studii în periodice. A fost coautor la monografia *Graiul, etnografia și folclorul zonei Chioar* (1983)⁴.

■ Tot în 1980, apare o altă antologie de folclor, de data aceasta în capitală - **Antologie de lirică populară românească**⁵. Lucrarea cuprinde 1101 texte de factură lirică, selectate exclusiv din Arhiva Institutului de Cercetări Etnologice și Dialectologice (AICED) București. O parte din texte au fost înregistrate pe fonograf și magnetofon, iar altele sunt informații notate după dictare. Valoarea acestei colecții este dată de faptul că textele au fost culese în perioada 1914-1964, iar pe de altă parte casetele tehnice conțin numele informatorilor, a culegătorilor, localitatea și data culegerii. Textele selectate pentru întocmirea antologiei provin din toate regiunile țării. Piesele maramureșene au fost consemnate din localitățile Bârsana, Bucium, Buteasa, Crăcești, Cuhea, Groși, Hărnicești, Ieud, Leordina, Libotin, Nănești, Rogoz, Rohia, Rozavlea, Runc, Săpânța, Ulmeni, Vad și Văleni. O lucrare surprinzătoare și prea puțin utilizată în studiile de folclor. Deși producțiile maramureșene nu sunt inedite, volumul ne oferă informații importante: faptul că în perioada interbelică culegeau folclor în Maramureș Constantin Brăiloiu (1940), Tiberiu Alexandru (1935) sau Harry Brauner (1937), iar imediat după război au cercetat zona Elise Popovici (1951), Ghizela Sulițeanu (1948), Gh. Ciobanu (1948), Ilarion Cocișiu (1948), Emilia Comișel (1953), Ovidiu Bârlea (1962) sau Elis Moldoveanu (1961).

Vasile T. Doniga. Folclor din Maramureș (1980). O parte consistentă din colecția profesorului Doniga este antalogată și clasificată de redactorii Editurii Minerva și publicată în seria *Folclor din Transilvania* (vol. VI). Intitulat *Folclor din Maramureș*⁶, volumul cuprinde 775 de

⁴ Vezi și *Autori maramureșeni*, 2000, p. 128-129.

⁵ Ediție îngrijită și studiu introductiv de Ligia Bârgu-Georgescu, Editura Minerva, București, 1980, 605 p.

⁶ Vasile T. Doniga, *Folclor din Maramureș*, seria *Folclor din Transilvania*, vol. VI, Editura Minerva, București, 1980; postfață de Mihai Pop.

texte poetice la care se adaugă 55 de povești, legende și snoave, provenind din toate zonele etnofolclorice ale județului Maramureș (84 de localități cercetate). Secțiunea de poezie populară este grupată în poezie lirică (doine, cântece, strigături), poezie epică (balade) și poezia obiceiurilor tradiționale (colinde, cântece de cunună, descântece, poezia evenimentelor vieții).

Profesorul Doniga și-a întocmit colecția între anii 1950-1975, "deci într-un răstimp ce cade tocmai pe vremea când în viața satelor maramureșene se petrec mutații mai cu seamă pe plan economic și social" (Mihai

Pop, p. 643). Cât despre tehnica utilizată în procesul de culegere a producțiilor folclorice – prin intermediul elevilor, profesorul Mihai Pop a fost mult prea îngăduitor, afirmând că "este o notă de întâmplător în proveniența materialelor; (...) tocmai prin aceasta reprezintă nivelul cel mai comun al folclorului ce mai trăiește spontan în satele acestui județ". Referindu-se la nota de autenticitate, exegetul se exprimă cu eleganță atunci când afirmă că, în ansamblul ei, culegerea are un "caracter compozit", cu alte cuvinte autorul abandonează linia puristă care cere să fie pus în circulație numai folclorul tradițional «autentic». În final, Mihai Pop atrage atenția asupra interferenței între cultura rurală tradițională și cultura urbană, reflectată cu prisosință în această colecție.

Nota de inedit este dată de spațiul acordat genului narativ (povești și basme) - mult prea generos decât în alte colecții - precum și orațiilor și strigăturilor de nuntă.

■ **Francisc Nistor. Arta lemnului... (1980).** Etnograf competent și fotograf pasionat, Francisc Nistor selectează 255 de fotografii alb-negru din impresionanta sa arhivă și întocmește un nou album, de data

aceasta dedicat artei lemnului din Maramureș⁷. “Francisc Nistor a cercetat ani îndelungați, cu pasiune, acest domeniu al culturii maramureșene. Admirându-i obiectele în care s-a concretizat artistic, el a făcut la Sighetu Marmației unul dintre cele mai frumoase, mai bune muzee de artă populară”. Acest ultim album este “o carte de învățătură în care cei de azi care nu cunosc Maramureșul și cei de mâine care nu vor mai apuca arta lemnului în amploarea ei, să-și dea seama de puterea și subtilitatea cu care maramureșeanul a știut să valorifice funcțional lemnul”, afirma în prefața lucrării prof. Mihai Pop.

■ În 1980, sub egida **Măiastra**, sunt tipărite două pliante: *Viața românească - Măiastra - Maramureș* și *Luceafărul - Măiastra - Maramureș*⁸, iar **Adriana și Simion Oțoiu**, reprezentând cineclubul *Nord* din Baia Mare, obțin marele premiu la Festivalul-concurs interjudețean pe teme de etnografie și turism, Hercules'80, cu filmele *Oloinița*, *Stâna* și *Ceramica de Săcel* (consultant științific Ion Chiș Șter)⁹.

1981. Tache Papahagi (reeditare). După publicarea colecției Ion Bârlea (1968), seria reeditărilor continuă cu Tache Papahagi (1981). Volumul *Grai, folclor, etnografie*, apărut la prestigioasa editură bucu-reșteană Minerva, reunește cursuri universitare (din 1926-1927), producțiile unor poeți aromâni traduși de Tache Papahagi (M. Beza, Constantin Belimaci și Nicolae Velo), precum și monografia *Graiul și folclorul Maramureșului* (p.79-390). Valeriu Rusu, prin grija și efortul căruia s-a tipărit acest volum, își motivează demersul: “*Graiul și folclorul Maramureșului* (1925), una din monografiile clasice ale dialectologiei românești, a devenit o carte rară chiar în bibliotecile specialiștilor. Reeditarea ei, într-un moment în care studiul graiurilor și dialectelor românești a depășit cu mult interesul unor cercetări restrânse, iar Maramureșul își dovedește vitalitatea sa creatoare, mereu nestinsă, de la originile limbii românești până astăzi, se impune ca un act merit să sublinieze ideea de continuitate în cultura românească”¹⁰.

⁷ Francisc Nistor, *Arta lemnului în Maramureș*, Centrul Județean de Îndrumare a Creației Populare..., Asociația folcloriștilor și etnografilor din județul Maramureș, Baia Mare, 1980.

⁸ În 1981 mai apare *Andrei Mureșanu - Măiastra - Maramureș*, iar în 1984 *Astra - Măiastra - Maramureș*.

⁹ Eva Sârbu, *Pe teme etnologice*, în *Contemporanul*, nr. 30, 25 iulie 1980, p. 8

¹⁰ Valeriu Rusu, *Grai, folclor, etnografie*, 1981, p. XIII.

Gestul reeditării este mai mult decât lăudabil, deoarece reintroduce în circuitul valorilor o lucrare de referință atât pentru folcloristica maramureșeană, cât și pentru dialectologia românească. În mod firesc, s-ar impune ca și **colecția Alexandru Țiplea** să beneficieze de o reeditare, mai ales că a trecut deja un secol de la lansarea primei ediții și, la fel precum în cazul colecțiilor Bârlea sau Papahagi, cartea a devenit o raritate, nefiind accesibilă decât la fondurile speciale ale bibliotecilor importante.

■ Ultimul album semnat **Francisc Nistor**, *Iarna maramureșeană*, apare la Editura Sport Turism în 1981. Lucrarea cuprinde studiul *Maramureș - vatră folclorică*, referințe despre Festivalul datinilor de la Sighetu Marmației, descrierea unor obiceiuri specifice anotimpului (jocul caprei, jocul ursului, jocul moșilor, viflaimul), numeroase texte folclorice și fotografii.

1981 este anul în care **Monica Brătulescu** publică un amplu studiu în care analizează colinda în contextul ceremonialelor românești și din perspectiva datelor comparative. Lucrarea *Colinda românească*¹¹ mai conține un index-inventar bibliografic al colindei. Iar **Ovidiu Bârlea** finalizează primul volum al sintezei *Folclor românesc*¹², întocmit după exigențele specifice moderne. O altă lucrare copleșitoare prin valoarea și masivitatea ei este *Cântecul epic eroic. Tipologie și corpus de texte poetice*¹³. Autorul **Alexandru I. Amzulescu** identifică cu acest prilej peste 400 de subiecte epice distincte, ceea ce-l determină pe **Adrian Fochi** să afirme că "țara noastră trebuie considerată drept una din cele mai importante vetre de creație epice din Europa"¹⁴.

1982. Gheorghe Gh. Pop / Folclor muzical din Maramureș. Pe urmele lui **Tiberiu Brediceanu** (noiembrie 1910) și **Béla Bartók** (martie 1913), folcloristul sighetean **Gheorghe Gh. Pop** cercetează, în perioada 1965-1979, majoritatea satelor și comunelor răspândite pe văile Izei, Marei, Cosăului și Tisei, pentru a culege folclor muzical folosind,

¹¹ Monica Brătulescu, *Colinda românească. The Romanian colinda (winter – solstice songs)*, Editura Minerva, București, 1981, versiune bilingvă, română și engleză.

¹² Ovidiu Bârlea, *Folclor românesc*, Editura Minerva, București, 1981, vol. I, 496 p.; vol. II, 1983, 498 p.

¹³ Alexandru I. Amzulescu, *Cântecul epic eroic. Tipologie și corpus de texte poetice*, Editura Academiei, București, 1981, 733 p.

¹⁴ Adrian Fochi, recenzie în *Anuarul de folclor*, III-IV, Cluj-Napoca, 1983, p. 353-356.

de data aceasta, metode moderne de imprimare și investigare. Rodul acestor cercetări de teren este lucrarea *Folclor muzical din Maramureș* (1982)¹⁵, o colecție de 619 piese muzicale (partituri), unele însoțite de texte folclorice. Autorul și-a structurat materialul după I. Sistemul obiceiurilor (ciclul vieții, ciclul muncii și sărbătorile de peste an), II. Cântece epice - Balade, III. Folclorul muzical al liricii neocasionale, IV. Melodii instrumentale de joc. A rezultat o monografie muzicală a Maramureșului istoric care cuprinde toate genurile folclorice identificate până în prezent. În opinia prof. dr. Traian Mârza, de

la Conservatorul *G. Dima* din Cluj, lucrarea profesorului Gheorghe Gh. Pop este "cea mai vastă colecție de folclor muzical din Maramureș", iar cea mai mare parte a colecției cuprinde un material inedit.

1983. Ion Chiș Șter, Gheorghe Pop / Graiul, etnografia și folclorul zonei Chioar. "Lucrarea reprezintă o încercare de studiu monografic asupra graiului, etnografiei și folclorului din zona Chioar. Paginile ei însumează sinteze ale unor părți din materialul cules - cu ajutorul unor chestionare - de către cadre didactice și studenți ai secției de filologie din cadrul Institutului de Învățământ Superior din Baia Mare, (...) în perioada 1976-1980" (cuvânt înainte). Ideea cercetării sistematice a Țării Chioarului se datorează profesorului Ion Chiș Șter, care de altfel a condus majoritatea campaniilor de investigare.

¹⁵ Gheorghe Gh. Pop, *Folclor muzical din Maramureș*, Centrul de Îndrumare a Creației Populare..., Societatea profesorilor de muzică și desen, filiala Maramureș, Baia Mare, 1982.

Monografia¹⁶ se dorește o replică a operei realizate de Tache Papahagi în 1925, referitor la Țara Maramureșului. În mod firesc, produsul finit al profesorilor băimăreni este superior modelului, devenind etalon pentru orice monografie modernă a unei zone etnofolclorice.

Primul capitol este dedicat graiului, însă ponderea lucrării o deține capitolul *Etnografia și folclorul*, însumând studii extrem de amănunțite și bine documentate despre obiceiurile, tradițiile și folclorul oamenilor din această zonă (Gospodăria tradițională, Portul popular, Nașterea, Nunta, Însmormântarea, Obiceiuri de peste an etc.). Foarte consistent (și totodată inedit) este studiul *Practici de înfrățire în Chioar și Lăpuș*, realizat de I. Chiș Șter și Paul Orha. Anexa cuprinde texte dialectale, ilustrații, desene și schițe, la care se adaugă o hartă a regiunii. "Deși autorii își mărturisesc intenția de a descrie faptele, ei realizează, pe baza unei bogate și variate bibliografii, o integrare a obiceiurilor și a folclorului din zona Chioar în cultura populară națională. Aceeași bogată documentare le facilitează unele analogii cu fapte similare atestate la unele popoare"¹⁷. Chiar dacă este un studiu științific solid documentat, cartea are un farmec aparte care o recomandă și cititorului obișnuit. Lucrarea a fost distinsă în 1985 cu premiul *Timotei Cipariu* acordat de Academia Română.

■ În vara anului 1983, Maramureșul găzduiește o tabără studențească de folclor, cu participarea unor reprezentanți din marile centre universitare din țară.

Mai trebuie să menționăm faptul că în 1983 apare o antologie dialectalo-folclorică¹⁸, în care nu mai puțin de 328 de pagini sunt alocate regiunii "Maramureș (și Oaș)". Capitolul este împărțit în două secțiuni: poezie populară (poezia epică, poezia obiceiurilor tradiționale și poezia lirică), respectiv proza populară. În realitate, toate textele din

¹⁶ *Graiul, etnografia și folclorul zonei Chioar*, coordonatori Ion Chiș Șter, Gheorghe Pop, colectiv de redacție: Nicolae Felecan, Tănase Filip, Victor Iancu, Codreanu Moldovan, Eugenia Nistorică, Valeriu Palaghiță, Gheorghe Radu, Ana Vama; Centrul de Îndrumare a Creației Populare..., Baia Mare, 1983, 462p.

¹⁷ Nicolae Bot, recenzie în *Anuarul de folclor*, III-IV, Cluj, 1983, p. 407-409.

¹⁸ *Antologie dialectalo-folclorică a României*, vol. I, ediție critică și prefață de Constantin Otobăcu, Editura Minerva, București, 1983, 467p.

acest capitol provin din localități situate în prezent în județul Satu Mare, culese majoritatea de Vasile Scurtu și Ion Mușlea.

(1984) Editura Sport Turism lansează în anul 1979 seria *Zone etnografice*, sub coordonarea lui Ion Vlăduțiu. Au fost editate în total circa 20 de lucrări, iar în 1996 seria a încetat. Primul volum dedicat Maramureșului a apărut în 1984, *Zona etnografică Lăpuș*, sub semnătura **Georgetei Stoica** și a lui **Mihai Pop**. Doi ani mai târziu, se tipăresc alte două lucrări: *Zona etnografică Chioar (Maria și Sabin Șainelic)* și *Zona etnografică Maramureș (Mihai Dăncuș)*. "Importanța și valoarea seriei *Zone etnografice* vor putea fi pe deplin apreciate abia peste ani, când acest material extrem de prețios va constitui un adevărat corpus al culturii noastre populare tradiționale..." (Tancred Bănățeanu, 1986).

1985. Petre Lenghel Izanu / Poezii și povești... În urmă cu mai bine de jumătate de secol, mai precis în 1934, profesorul Petre Lenghel Izanu a expediat pe adresa Arhivei de folclor din Cluj (director Ion Mușlea) o culegere în manuscris intitulată *Cât îi Maramureșu'* însumând 500 de texte de poezie orală. Prin anii '70, folcloristul sighetean trimite la Editura Minerva cinci caiete masive (884 de pagini de manuscris) care conțin peste 4000 de producțiuni populare, cu rugămintea să fie publicate într-un volum cu titlul *Cât îi Maramureșu'*¹⁹. Munca de selectare și sistematizare a colecției îi este încredințată redactorului Octav Păun. Acesta reține 1278 de texte (1260 de poezii populare și 18 povești) culese de folclorist din 41 de localități situate exclusiv în Maramureșul istoric. În vederea selecției, Octav Păun a utilizat "criteriile valoric, al autenticității și al fondului de inedit pe care îl reprezintă materialul folcloric, înlăturând textele publicate în primul volum al colecției *Folclor din Transilvania*, 1962". Așa s-a născut volumul VII al seriei *Folclor din Transilvania*, intitulat *Poezii și povești populare din Maramureș*. Primul capitol cuprinde poezia obiceiurilor tradiționale, al doilea îi este dedicat poeziei epice (balade), al treilea poeziei lirice (doine, hori, cântece și strigături), iar ultimul conține povești, snoave și legende.

¹⁹ vezi și Mihai Dăncuș, postfața la volumul *Daina mândră pân Bârsana*, 1979, p. 257.

Ponderea materialelor folclorice din această colecție a fost consemnată între anii 1969-1974 (autorul a participat în 1972-1973 la cercetarea de pe Valea Cosăului, condusă de profesorul Mihai Pop). "Textele au fost «culese» și mai puțin notate pe viu, în actele folclorice concrete în care advin. Sunt deci texte de poezie, fără alte lămuriri în legătură cu contextele sociale, psihologice, în care s-au produs" (Mihai Pop, p.VI). Dar, așa cum bine preciza Mihai Pop, "culegerea lui Petre Lenghel Izanu (...) încheie o serie de strădanii și o etapă a perspectivei din care a fost privită poezia populară" (p.VI).

■ În același an, la București, sunt lansate trei lucrări importante: *Cântecul epic tradițional al românilor. Încercare de sinteză* (Adrian Fochi), *Mitologia românească* (Romulus Vulcănescu) și *Lirica de dragoste. Index* (Sabina Ispas, Doina Truță).

După 1985, se creează un vid nu atât în folcloristica locală, cât și în cultura românească, toate resursele fiind orientate pentru promovarea și întreținerea cultului personalității celor doi dictatori de la București. Excepțiile sunt minore²⁰.

---

²⁰ vezi Alexandru Viman, *Cu cât cânt, atâta sunt*, Centrul Județean de Îndrumare..., Baia Mare, 1989, 693 p.; antologie muzicală poetică; studiu introductiv de Tiberiu Alexandru.

Anii ' 90

După consumarea episodului “decembrie 1989”, în țara noastră s-a declanșat un proces de tranziție lung și anevoios de la o societate comunistă la una democratică, de tip capitalist. În consecință, au început să funcționeze și legile economiei de piață, care a asanat mediul economic, dar a sufocat anumite inițiative culturale. De la cenzura politică s-a trecut la o îngrădire determinată de lipsa resurselor financiare. În primii ani, statului nici că i-a păsat de cultură. În acest context, asistăm la sucombarea unor instituții și publicații importante, printre care Editura Minerva și *Revista de Etnografie și Folclor*. Pe de altă parte, se înființează numeroase edituri particulare dispuse să publice studii sau colecții de folclor dacă autorii își suportă cheltuielile de producție.

În plan local, putem spune că perioada 1990-2005 a fost dominată de pleiada de colecții ale folcloristului Pamfil Bilțiu, respectiv de activitatea prodigioasă a Centrului Creației Populare care editează revista *Memoria Ethnologica* și o sumă de volume extrem de valoroase.

■ **Măiastra.** În ianuarie 1990, apare primul număr al revistei *Măiastra* (format mare, două pagini), editată de *Asociația de Arte Măiastra și Asociația folcloriștilor și etnografilor din Maramureș*. Numărul, întocmit de **Ion Bogdan**, cuprinde materiale folclorice (un grupaj de șase bocete și trei colinde) reluate din *Calendarul Maramureșului* (1980), dar și materiale inedite, “din noul calendar aflat în pregătire”. Dorința realizatorului revistei a fost ca acest prim număr să fie dedicat “celor care, prin jertfă supremă, ne-au redat libertatea”. Dintr-o notă aflăm că până la reuniunea *Asociației*, “apariția revistei va fi coordonată de un comitet provizoriu format din Ion Bogdan, Augustin Botiș, Ion Chiș Șter, Mihai Cupcea, Vasile Dragomir, Petre Dunca, Marian Ilea și Nicolae Iuga”. Din luna mai 1990, publicația se transformă în “revistă lunară de cultură”.

Valerica Ștețco / Poezii populare din Țara Maramureșului (1990). În mod surprinzător, în culegerile de folclor publicate până în deceniul nouă, zona estică a județului, respectiv Borșa, figurează cu doar 23 de texte¹. Pentru a repara această nedreptate, o profesoară de franceză din localitate, **Valerica Ștețco**, decide să demareze o acțiune sistematică de culegere a folclorului exclusiv din zona Borșa. Astfel, între anii 1975-1977, aceasta izbutește să adune peste o mie de piese, probând “înzestrarea zonei Borșa pe tărâmul folclorului”. În anii '80, colecția ajunge la Editura Minerva, dar publicarea întârzie din pricina contextului politic extrem de vitreg. Clasificarea materialului în trei capitole (Poezia obiceiurilor tradiționale, Poezia epică, balade, Poezia lirică - doine, cântece și strigături) se face “la sugestia redacției”, probabil a lectorului Ioan Șerb. Editorul reține în final 1118 piese folclorice. Lucrarea apare cu titlul *Poezii populare din Maramureș*, în 1990, fiind al IX-lea volum din seria *Folclor din Transilvania*.

Această colecție face parte din categoria “monografiilor folclorice locale”, la fel ca și *Daina mândră pân Bârsana* (1979), realizată de Petre Lenghel Izanu.

Chiar dacă din punct de vedere al pregătirii pentru tipar prestația este modestă (inițial nu a existat o clasificare pe secțiuni, lipsește data exactă a culegerii, de asemenea glosarul...), în schimb documentele folclorice din acest volum le putem considera prețioase, datorită notei de autenticitate și a variantelor inedite.

Valerica Ștețco s-a născut la 26 noiembrie 1949, în localitatea Borșa. Este absolventă a Facultății de Filologie, secția română-franceză, a Universității din Timișoara. Timp de patru ani (1996-2000) a deținut funcția de primar al Borșei.

Pamfil Bilțiu / Poezii și povești populare din Țara Lăpușului (1990). Cel de-al X-lea volum din seria *Folclor din Transilvania* a fost dedicat tot Maramureșului - *Poezii populare din Țara Lăpușului* (1990). Autorul Pamfil Bilțiu debuta astfel cu o colecție individuală. Era notoriu faptul că folcloristul a participat în ultimele două decenii (1970-1990) la numeroase campanii de investigare a culturii populare din Maramureș și era posesorul unei fabuloase arhive particulare. După re-

¹ Colecția I. Bârlea (1968) – un text, V.T. Doniga (1980) – 7 texte, *Antologia...*, (1980) – 14 texte, *Calendarul* (1980) – un text.

voluția din '89, Pamfil Bilțiu a publicat nu mai puțin de șapte culegeri masive de folclor, ceea ce-l califică drept cel mai prolific folclorist maramureșean.

Volumul din 1990 cuprinde 795 de texte culese din 27 de localități situate în Țara Lăpușului. Prima secțiune este dedicată poeziei populare (colinde, mulțumituri, plugușor, jocul caprei, cântece de șezătoare, cântece de leagăn, de nuntă și bocete, balade și descântece), iar a doua prozei populare (basmе, povestiri și snoave). Autorul susține că a realizat o selecție dintr-un material cu mult mai bogat, iar criteriile au avut în vedere ca piesele selectate "să reprezinte cât mai multe categorii folclorice (genuri, specii) și cât mai multe tipuri în cadrul aceleiași specii..."².

Investigațiile s-au desfășurat în perioada 1979-1984 și au vizat în special satele Ungureni, Cupșeni, Libotin și Costeni, unde au fost consemnate numeroase producții arhaice. Din cauza structurii socio-culturale (populație preponderent maghiară) nu s-au făcut cercetări în localitățile Strâmbu-Băiuț, Dămăcușeni și Băiuț. Materialul a fost înregistrat în întregime pe benzi magnetice și transcris fonetic.

Pamfil Bilțiu s-a născut la data de 14 iulie 1939, în localitatea Făurești (Lăpuș). A urmat Școala Medie Tehnică de Mine-reuri și Metalurgie Neferoasă și Liceul *Gheorghe Șincai* din Baia Mare. După absolvirea Facultății de Filologie a Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca a fost profesor în localitatea Băsești. O vreme a lucrat ca redactor la ziarul local (*Pentru socialism*), apoi bibliotecar la Biblioteca Județeană. În ultimii ani

² vezi Notă asupra ediției, p. XXXIX-XLIII.

de activitate a fost inspector la Inspectoratul pentru Cultură al județului Maramureș. De-a lungul anilor a colaborat la un număr mare de publicații de specialitate, printre care *Revista de Etnografie și Folclor*, *Analele Academiei Române*, *Acta Musei Porolissensis*, *Tradiția Românească*, *Tibiscus*, *Studii și articole*, *Datini* etc.

(1991) Editura *Știința* din Chișinău publică, în 1991, primul volum din seria *Folclor din Maramureș* (141 p.). Lucrarea, apărută sub egida Academiei de Științe a Republicii Moldova și a Institutului de Etnografie și Folclor, conține materiale etnofolclorice adunate între anii 1984-1987 din localitățile maramureșene situate pe malul drept al râului Tisa: Biserica Albă, Slatina, Podișor, Apșa de Jos, Apșa de Mijloc, Plăiuț, Cărbunești, Teceu. Din acest motiv culegerea se recomandă deosebit de utilă pentru cercetători, regiunea investigată constituind o veritabilă "arie laterală" pentru folclorul maramureșean din stânga Tisei care, de-a lungul anilor, a suferit interferențe cu folclorul din nordul Moldovei, ori din zonele Lăpuș, Chioar, Codru.

Autorii culegerii (N. Băiușu, Grigore Botezatu, Victor Cirimpei, N. Demcenco, I. Filip, A. Hâncu, E. Junghiatu, I. Buruiană, S. Moraru) au consemnat tradiții calendaristice, formule și practici magice, credințe și superstiții, tălmăcirii și visuri, ghicitori, legende, tradiții istorice, narațiuni comice, cântece istorice, cântece de dor și jale, strigături ș.a. Difuzarea acestei culegeri colective nu s-a făcut în condiții tocmai optime, de vreme ce în Maramureș a ajuns un număr neînsemnat de volume.

■ La mijlocul lunii septembrie 1991, la Sighetu Marmației, se desfășoară un simpozion național de etnografie, sub genericul *Imagini și permanențe etnologice românești*.

(1993) Doi ani mai târziu, apare al doilea volum realizat de Academia de la Chișinău în colaborare cu Institutul de Etnografie și Folclor. Intitulată de această dată *Cât îi Maramureșu'*, lucrarea este prefațată de Mihai Pop și tratează, în 550 de pagini, teatrul folcloric, credințe și superstiții, tălmăcirri de vise, proverbe, zicători, balade, basme, legende, cântece, toate consemnate în Maramureșul de Nord³.

³ Maramureșul de Nord = Regiune aflată azi în componența Ucrainei, dar, până în secolul al XVIII-lea, a aparținut de Maramureșul istoric. În secolul al XIV-lea, Țara Maramureșului se întinde mult dincolo de Tisa și făcea parte din voievodatul Transilvaniei. În secolul al XVIII-lea, Banatul, Crișana și sudul Maramureșului devin

Profesorul **Vasile Latiș** (n.1934, localitatea Cufoaia), un împătimit al culturii populare și un statornic culegător de folclor în ultimele trei decenii, își publică, în 1993, lucrarea care i-a adus titlul de doctor în filologie - **Păstoritul în Munții Maramureșului**. Subiectul cercetării i-a fost sugerat de profesorul Mihai Pop, în perioada investigațiilor de pe Valea Cosăului (1971-1973). Este o lucrare etnografică de sinteză asupra păstoritului, necesară din perspectiva analizei folclorului de factură pastorală⁴.

1994. Pamfil Bilțiu / Făt Frumos cel înțelept. O lucrare inedită în peisajul folcloristic maramureșean a apărut în 1994, când Pamfil Bilțiu apelează la serviciile Editurii băimărene *Gutinul*, pentru a tipări volumul *Făt Frumos cel înțelept. O sută de basme, povești, legende, snoave și povestiri din județul Maramureș*. Secțiunile de proză populară cuprinse în colecțiile anterioare (Tache Papahagi - 1925, Vasile T. Doniga - 1980, Petre Lenghel Izanu - 1985, Pamfil Bilțiu - 1990) nu s-au evidențiat în mod special, astfel încât o colecție masivă de basme maramureșene se impunea. Ceea ce frapează însă este complexitatea speciilor abordate: basme și povestiri (basmе fantastice, moralizatoare, nuvelistice), legende (legende etiologice, mitologice și istorice), snoave și povestiri. Textele provin din 19 localități maramureșene. Cât privește autenticitatea, folcloristul ține să precizeze: "toate piesele le redăm fără adăugiri, fără intervenții, așa cum ne-au fost ele comunicate de către performerii noștri" (p.32).

(1995) Începând cu anul 1995, Societatea Culturală Pro Maramureș *Dragoș Vodă* din Cluj-Napoca (condusă de inimosul **Vasile Iuga de Săliște**) organizează simpozioane anuale, fiecăruia dedicându-i-se un volum din seria *Maramureș - vatră de istorie milenară*⁵. În

---

teritorii ocupate de puteri străine, iar Maramureșul de Nord e preluat în administrare de Imperiul Habsburgic, apoi Imperiul Austro-Ungar până după Primul Război Mondial, când vechiul ținut românesc e încorporat în noul stat Cehoslovacia. După 1944, regiunea e inclusă în componența URSS și, după destrămarea Rusiei Sovietice, e preluată de Ucraina.

⁴ Tratează printre altele Structura demografică a păstoritului, Marele și micul, Apa și focul, Albul și Negru, Spațiul pastoral și Timpul pastoral.

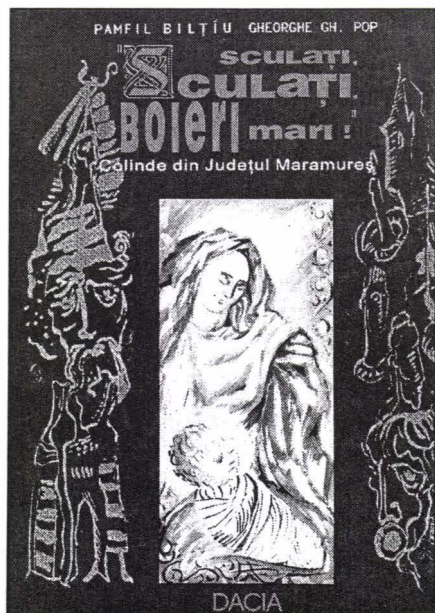
⁵ Volumul I, 1995 - Simpozion Sighet (1995); vol. II, 1998 - Simpozion Borșa (1996); vol. III, 1997 - Simpozion Ocna Șugatag (1997); vol. IV, 1998 - Simpozion Ieud,

paginile acestor volume, printre altele, se regăsesc referate și comunicări prezentate la fiecare sesiune la secțiunea *folclor - etnografie*. Semnează Ion Bogdan, Constantin Cubleşan, Pamfil Bîlțiu, Nicoară Timiș, Mihai Dăncuș ș.a.

1996. Pamfil Bîlțiu, Gheorghe Gh. Pop / *Sculați, sculați boieri mari*. După basme, Pamfil Bîlțiu își focalizează cercetările asupra colindelor, realizând, în colaborare cu etnomuzicologul Gheorghe Gh. Pop, o amplă culegere de folclor muzical, *Sculați, sculați, boieri mari! Colinde din județul Maramureș*⁶. Alături de studiul introductiv, *Colindatul în zona Codru*, lucrarea cuprinde 586 de texte⁷, majoritatea însoțite de partituri muzicale, provenind din 65 de localități, din toate cele patru zone etnofolclorice (dar ponderea o dețin materialele culese în Țara Codrului, autorul fiind de părere că în această regiune "colinda cunoaște poate cea mai mare varietate din întregul nostru spațiu românesc").

Autorul amendează indicațiile tipologice întocmit de Monica Brătulescu (1981), pe motiv că acesta "este din păcate incomplet", situație în care recurge la "serioase modificări" ale acestuia. Astfel, Pamfil Bîlțiu propune o nouă tipologie: colinde despre colindat, cosmogonice, despre ocupațiile tradiționale, de peșteră, familiale, de amărăciune, supărare și necaz, edificatoare și moralizatoare, religioase și apocrife, colinde-balade, colinde de cătănie și război, colinde-cântec, mulțămitori la colac.

Sălișteștea de Sus, Cârlibaba, Rădăuți, Putna (1998); vol. V, 2004 - Simpozion Vișeu de Sus (1999).

⁶ Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1996, 436 p.

⁷ O parte din piese au apărut și în volumul *Poezii și povești populare din Țara Lăpușului* (1990) și *Antologia de folclor din județul Maramureș* (1980).

Un alt element care compune valoarea lucrării este partitura muzicală. Până acum, "prin publicarea doar a textelor poetice, colinda a fost valorificată dezintegrat, lipsindu-i linia sonoră, care i-a asigurat viața" (p.5). Monografia propusă de Pamfil Bilțiu repară acest neajuns, grație bunei colaborări cu profesorul sighetean.

O lucrare importantă, bine întocmită. Tipologia propusă de autor va constitui, cu siguranță, o bază de pornire pentru specialiștii care vor aprofunda această specie a folclorului – colinda.

■ Tot în 1996, un alt lăpușean, **Valentin Bilț** (1932-1998) publică o colecție particulară modestă sub titlul *Poezii, tradiții și obiceiuri populare din Maramureș*⁸. Autorul își grupează producțiile folclorice, culese în perioada 1950-1990, după zonele din care provin: Folclor din Țara Lăpușului (colinde, poezia nunții, bocete, descântece, balade - varianta Ungureni a *Mioriței* e inedită; Folclor din Țara Maramureșului (colinde, balade, cântece și strigături), Folclor din Țara Oașului, respectiv Folclor din Țara Chioarului.

În general, textele par a fi autentice, deși nu lipsesc excepțiile: "Suflete trufaș / Crud și pățimaș, / Cu ochi înghețat / Chip de vârcolac, / Suflet de vampir, / Ochi de crocodil, / Cu chip de strigoi, / Ce cauți la noi?" (*Descântecul celui Nenumit*, localitatea Făurești, nr. 140, în 1988). Lipsește prefața, studiul introductiv, aparatul critic, glosarul și indexul, iar stilul de culegere a textelor este empiric.

Să mai notăm că Valentin Bilț a colaborat împreună cu Vasile Latiș, în 1979, la realizarea filmului etnografic *Țara Lăpușului*, produs de studioul *Alexandru Sahia*.

■ O tânără cercetătoare de la Centrul Național al Creației Populare, **Iuliana Băncescu** (n. 19 iulie 1971) își materializează investigațiile efectuate în județul nostru, publicând volumul *Țițerii din Maramureș*⁹, "un remarcabil studiu despre spiritualitatea unui grup etnic de religie greco-catolică, stabilit cu multe secole în urmă în nordul României"¹⁰. De notat că subiectul tratat a mai făcut obiectul unor cărți

⁸ Valentin Bilț, *Poezii, tradiții și obiceiuri populare din Maramureș*, Editura Grai și Suflet – Cultura Națională, București, 1996, 275 p.

⁹ Iuliana Băncescu, *Țițerii din Maramureș*, Editura Crișan, București, 1996, 128 p; cuvânt înainte de dr. Romulus Antonescu.

¹⁰ Iordan Datcu, *Dicționarul...*, III, 2001, p. 20.

semnate de Claus Stephani (1970) și Anton-Joseph Ilk (1984, 1990, 1992). În 1999, Iuliana Băncescu obține doctoratul cu lucrarea **Cântările religioase din Maramureș. Text și context**, susținută la Institutul de Etnografie și Folclor "Constantin Brăiloiu" din București.

(1997) Un alt studiu important apare la Editura Umbria, 1997, sub semnătura profesorului **Georgeta Comiță**, de la Facultatea de Litere a Universității de Nord din Baia Mare - **Paradigme ale expresivității în lirica nerituală din Maramureș**. O analiză la nivel fonetic, lexico-semantic și gramatical.

1998. Din avalanșa de monografii sătești editate după revoluție, sunt câteva (din păcate prea puține) care se evidențiază prin respectarea rigorilor științifice, printr-o abordare inteligentă a temelor, dar și prin stilul cursiv al redactării. Monografia *Dragomirești, străveche vatră maramureșeană*¹¹, realizată de Elisabeta Faiciuc-Dobozi, face parte din această categorie.

Meritoriu e capitolul *Viața tradițională*, care cuprinde informații despre modul de organizare, mentalitatea geografică populară, calendarul tradițional, medicină populară, precum și considerații asupra culturii populare (artă și folclor), în total 250 de pagini redactate exemplar. Lucrarea mai conține numeroase texte folclorice, dar și un excepțional glosar dialectal. Subscriem aprecierii lui Iordan Datcu: "în total, o monografie model"¹².

■ **Gail Kligman**. O lucrare excepțională realizată de un sociolog american este **Nunta mortului. Ritual, poetică și cultură populară în Transilvania** (1998)¹³. Gail Kligman (n. 1949), profesor la Departamentul de sociologie al Universității din California, Los Angeles, și specialistă în antropologie (a predat această materie la Universitatea Austin din Texas și Georgetown University) a făcut o pasiune pentru folclorul românesc, motiv pentru care a învățat limba română, pe care o vorbește "cu o virtuozitate lingvistică incredibilă". Pentru a se famili-

¹¹ Elisabeta Faiciuc-Dobozi, *Dragomirești, străveche vatră maramureșeană*, Editura Dragoș Vodă, Cluj-Napoca, 1998, 414 p.

¹² Iordan Datcu, *Dicționarul...*, III, 2001.

¹³ Gail Kligman, *Nunta mortului. Ritual, poetică și cultură populară în Transilvania*, Traducere de Mircea Boari, Runa Petrigenu, Georgiana Farnoaga și West Paul Barbu. Editura Polirom, Iași, 1998, 292 p.

ariza cu universul culturii populare din Transilvania, Gail Kligman a locuit mai bine de doi ani în leud – Maramureș. Iordan Datcu descrie acest episod: “Nu culege doar texte, ci observă contextul lor natural. Trăiește alături de oameni și constată situații și lucruri care nu-și imaginea că există. Metaforele cântecelor îi par atât de frumoase încât le ascultă uneori impresionată până la lacrimi. I se pare un lucru extraordinar felul în care ei [țărani] știau să trăiască întâlnirea cu moartea, i se pare foarte profundă metoda maramureșenilor... de a se «înțelege» cu moartea prin jeluire”¹⁴.

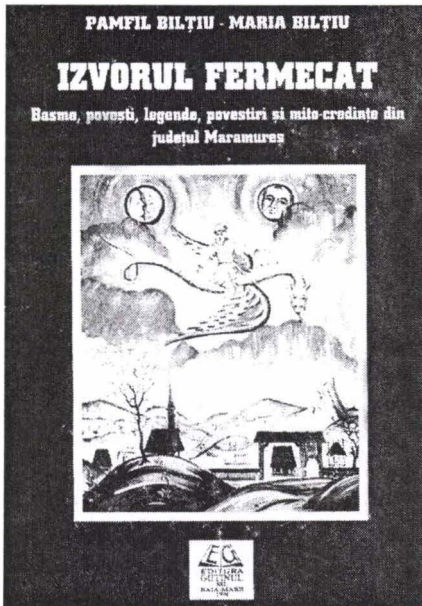
Studiul redactat de Gail Kligman în urma acestei experiențe vizează aspecte legate de nuntă, rituri funerare și nunta mortului. Viața socială, politică și culturală a satului maramureșean sunt radiografiate cu acel obiectivism atât de necesar în munca de cercetare sociologică, antropologică și etnologică. *Nunta mortului* “este o carte exemplară prin coerența metodologică dar și prin inteligența scriiturii. Este o carte lucidă, despre abstracțiuni care pot fi deduse în urma unor investigații conduse cu dibăcie, dar și un text cald și plin de înțelegeri pentru țărani unui sat îndepărtat din România”¹⁵.

■ **Claude Karnoouh.** Întâmplarea face ca tot în 1998 să fie lansată pe piața românească o altă carte scrisă de un cercetător străin, trăitor vremelnic într-un sat maramureșean. Claude Karnoouh, bun prieten cu preotul Mircea Antal din Breb, a fost preocupat să descopere arta de “a trăi și a supraviețui în România comunistă”, descifrând *Rituri și discursuri versificate la țărani maramureșeni*¹⁶. Subiectele abordate sunt insolite: femei și bărbați între cel rău și bunul Dumnezeu, tradiție și modernitate despre permanența angoasei, spunerea rituală matrimonială la masculin, poezia populară - despre folosirea abuzivă a unei categorii estetice etc. Cu alte cuvinte, un demers hermeneutic aplicat discursurilor versificate și practicilor rituale matrimoniale și magice ale populației rurale din Maramureș (cercetările de teren s-au efectuat în localitatea Breb).

¹⁴ Iordan Datcu, *Dicționarul...*, III, 2001.

¹⁵ Otilia Hedeșan, cf. I. Datcu, op. cit.

¹⁶ Claude Karnoouh, *Rituri și discursuri versificate la țărani maramureșeni*, traducere, note și postfață de Adrian T. Sârbu, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1998, 125p.

1999. Pamfil Bilțiu / Izvorul fermecat. Cea de-a patra colecție publicată de Pamfil Bilțiu, *Izvorul fermecat*¹⁷ însumează 533 de texte (legende și povești mitologice) din 33 de localități acoperind toate cele patru zone etnofolclorice din județ. Materialul a fost înregistrat pe bandă de magnetofon între anii 1974-1996. În prefața lucrării autorul face o trecere în revistă a colecțiilor de legende publicate și ajunge la concluzia că "până în perioada interbelică legenda este reprezentată în colecții și publicații periodice doar printr-un număr restrâns de legende și tradiții istorice, brodate mai cu seamă în jurul haiducului

Pintea Grigore, denumit Viteazul" și îi citează pe Simeon Florea Marian, Ion Pop Reteganul, apoi Ovidiu Bârlea, Vasile Doniga (1980), Calendarul Maramureșului (1980), P. Bilțiu (1994).

Clasificarea materialului a avut în vedere patru secțiuni: legende etiologice (lunile anului, zilele săptămânii, stelele, apa, fenomenele meteorologice), legende mitologice (popoare fantastice, piticii, ursitoarele, spiritele apelor, pădurii, vântului, strigoii și vârcolacii), legende religioase (raiul și iadul, diavolul) și legende istorice (despre Pintea Viteazul).

Deși autorul susține că a selectat textele "dintr-un material mai bogat", în lucrare s-au strecurat anumite episoade mai puțin relevante, în fond relatările unor bătrâni din satele maramureșene despre întâmplări sau întâmplări închipuite (superstiții colective, spaime, imaginații). La fel de bine putem consemna texte bine selectate după criteriul estetic: "Curcubeul se vede un cerc mare pe cer, care iese

¹⁷ Pamfil Bilțiu, Maria Bilțiu, *Izvorul fermecat. Legende, basme mitologice și mito-credințe din județul Maramureș*, Editura Gutinul, Baia Mare, 1999, 470 p.

dintr-o apă mare la un capăt și celălalt capăt este în altă apă mare. Sorbește din amândouă apele. Se vorbește că sorbește până se umflă și atunci se ridică și se varsă ploaia din curcubeu. La noi bé din apa Vișeului și din Iza” (*Curcubeu și ploaia*, text 11, p. 78-79, Rozavlea, 1996).

2000. La inițiativa profesorului Mihai Pop, Jean Cuisenier (n. 1927), director la Muzeul Național de Arte și Tradiții Populare din Franța, a întreprins cercetări în România, începând cu 1973, pe Valea Cosăului - Maramureș, în Oltenia și Bucovina. Studiile aferente au fost adunate într-un volum, *Mémoire de Carpathes – La Roumanie millénaire: un regard intérieur*. Capitolul opt este alocat rezultatelor cercetării efectuate sporadic, pe parcursul a trei decenii, în localitatea Sârbi-Maramureș.

Tot în 2000, cercetătorul japonez Miya Kosei face dovada atașamentului față de oamenii din această regiune nord-transilvăneană, care la rândul lor l-au primit cu ospitalitate de atâtea ori, publicând un splendid album de artă, intitulat simplu *Maramureș*¹⁸. Este, pe departe, cel mai izbutit album etnografic realizat după 1989, conținând instantanee emoționante și ilustrații cu caracter documentar într-o grafică de excepție.

La Editura Macarie din Târgoviște își publică în anul 2000 Iuliana Băncescu¹⁹ lucrarea *Cântări religioase din Maramureș*. Studiul este consacrat “pricesnelor (cântări religioase populare) apărute în Maramureș cu vreo două secole în urmă, lucrări care nu sunt nici imnografie canonică, nici literatură cultă, deși sunt creații ale preoților și diecilor din mănăstirile maramureșene ale căror nume nu s-au păstrat. Iuliana Băncescu le tratează ca folclor religios, ca imnografie populară, performată în afara cultului”²⁰. Autoarea a redat 372 de texte clasificate tematic în 31 de categorii.

2001. Elisabeta Faiuc-Dobozi / *Cântarea morților*. Partea a doua a monografiei dedicate localității Dragomirești este, în realitate, o masivă “culegere de folclor funebru”. Intitulată *Dragomirești. Cântarea*

¹⁸ Miya Kosei, *Maramureș*, Editura Humanitas, București, 2000, 132 p.

¹⁹ Iuliana Băncescu, *Cântări religioase din Maramureș*, Editura Macarie, Târgoviște, 2000, 342 p., cuvânt înainte de Sabina Ispas, prefață de Ion Șeuleanu.

²⁰ Iordan Datcu, *Dicționarul etnologilor români*, III, 2001, p. 20-21.

*morșilor*²¹, lucrarea conține 412 texte (bocete; verșuri - la bătrâni, la bătrâne, la bărbați tineri, la feciori, la fete, la copii, la fetițe, la sinucigași) și o anexă cu glosare, transcrieri muzicale și iconografie. Adunate în perioada 1970-2000, textele și melodiile au fost consemnate atât prin anchete și înregistrări directe (în timpul înmormântărilor), cât și prin preluarea selectivă a colecției de verșuri funebre oferită de cantorii care au slujit la bisericile din această localitate în ultimii 75 de ani (1925-2000). În opinia exegetului Iordan Datcu, *Cântarea morșilor* "este cea mai masivă culegere de verșuri la morți cunoscută până acum"²²

Pamfil Bîlțiu / Fascinația magiei (2001). Parafrazând un citat a lui Romulus Vulcănescu - "magia este cel mai fascinant, cel mai incitant și totodată și cel mai vechi și interesant domeniu din întreaga noastră cultură populară" - Pamfil Bîlțiu dă titlul unei colecții de "vrăji, farmece și desfaceri din Maramureș", *Fascinația magiei*²³. 526 de texte (din 46 de localități), poezie populară și proză, grupate în magia meteorologică, domestică, medicală, divinatorie, magia manei și a dragostei. O lucrare monografică și deocamdată unică în peisajul folcloric maramureșean.

Memoria Ethnologica (2001). În preajma anului 2000, după aproape o jumătate de secol, "prestigioasa navă-amiral a folcloricii românești", cum a definit Alexandru Amzulescu *Revista de Etnografie și Folclor* (REF) eșuează în apele tulburi ale tranziției post-decembriste; mai exact, "s-a retras discret, din clocotul vieții, căutându-și odihna în rafturile bibliotecilor"²⁴.

Au încercat să-i suplinească lipsa diverse publicații, multe dintre ele editate de centrele județene ale Creației Populare: *Răstimp* (CJCP Mehedinți, 1992), *Symfonia* (CJCP Dolj, 2002), *Izvoare* (caiete etnoculturale vâlcene, 1992), *Datini* (periodic constănțean de etnografie și fapt cultural, 1993), *Dunărea de Jos* (Călărași, 1995) etc.

În anul 2001, Centrul Creației Populare Maramureș decide să înființeze o revistă după "chipul și asemănarea" *Calendarului* editat în

²¹ Elisabeta Faiciuc-Dobozi, *Dragomirești. Cântarea morșilor*, Editura Toderco, Cluj-Napoca, 2001, 525 p.

²² Iordan Datcu, *Dicționarul...*, III, 2001, p. 55.

²³ Pamfil Bîlțiu, Maria Bîlțiu, *Fascinația magiei*, Editura Enesis, Baia Mare, 2001, 385 p.

²⁴ Nicolae Constantinescu, în revista *Cerc*, nr. 1, 2005, p. 13-14.

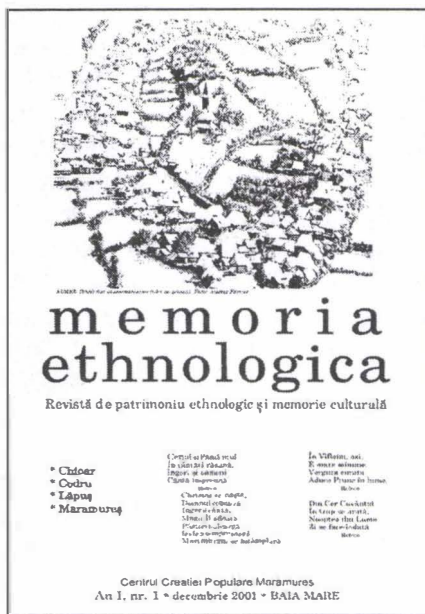
1980. Așa s-a născut *Memoria Ethnologica*, revistă de patrimoniu etnologic și memorie culturală. Primul număr avea să apară în luna decembrie a anului de grație 2001, tema dominantă fiind obiceiurile și tradițiile de iarnă.

În cuvântul de întâmpinare al editorului se menționa: "Revista *Memoria Ethnologica* (...) nu se vrea a fi decât un fragmentarium din ceea ce mai există în memoria imediată a Maramureșului. Este o încercare de a relua o tradiție și, în același timp, de a elabora un corpus al tradițiilor, al memoriei culturale, care să confere zonei identitate culturală nu numai în spațiul românesc, ci și în lume, conștienți fiind că «Maramureșul este memoria ancestrală, încă vie, a Europei», cum afirmă mari etnologi români și străini".

Sunt invitați să colaboreze cu materiale toți cei pasionați de folclor, însă cu timpul revista devine elitistă, câștigându-și un binemeritat prestigiu la nivel național.

Așa cum și-a propus încă de la primul număr, *Memoria Ethnologica* este un veritabil instrument de lucru atât pentru cercetătorii din domeniu, cât și pentru profesori și studenți.

Primul colectiv de redacție este alcătuit din Dumitru Iuga, coordonator, referent CCP Maramureș, Florin Pop, inspector la Direcția Județeană de Cultură Maramureș și Nicolae Scheianu, director CCP Maramureș. Din colegiul consultativ au mai făcut parte: Vasile Avram, Pamfil Bilțiu, Ion Chiș Șter, Constantin Corniță, Mihai Dăncuș, Petre Dunca, Parasca Făt, Anamaria Iuga, Georgeta Maria Iuga, Vasile Latiș, Mihai Olos, Gheorghe Pop și Delia Suiogan. De la numărul 6-7 (ianuarie - iunie 2003), în colectivul de redacție apare Ștefan

Mariș (în locul lui Florin Pop, care intră în colegiul consultativ); de la nr. 11-13 (iulie-decembrie 2004), redacția se lărgește cu **Isabella Csiszar**. În 2005, Dumitru Iuga părăsește colectivul, astfel încât coordonarea îi revine lui Ștefan Mariș, director CCP. Sunt cooptați membri noi: Delia Suiogan, Petre Dunca și Pamfil Bîlțiu.

La început, editorul și-a propus ca revista să aibă o periodicitate trimestrială, dar ulterior s-a dovedit că ritmul nu poate fi dus, astfel încât aparițiile au devenit semestriale (numere duble, cu excepția numărului 10, ianuarie-iunie 2004). Până în decembrie 2005, au apărut 17 numere, totalizând 1711 pagini²⁵.

Revista are format A4, la fel ca și *Calendarul* (1980). Se păstrează și stilul de machetare cu texte versificate pe marginea exterioară a paginilor, studii / analize / sinteze în partea centrală a paginii, respectiv cimilituri, proverbe, zicători în partea inferioară. Fiecare număr este bogat ilustrat, iar fotografiile sunt, cele mai multe, documente etnografice. Începând cu numărul 6-7 (2002) apare o rubrică nouă, unde sunt semnalate și recenzate apariții editoriale de profil. Un glosar însoțește fiecare număr.

Cele mai consistente colecții particulare publicate în *Memoria Ethnologica* aparțin lui Dumitru Iuga, Parasca Făt, Ion Vancea, Augustin Micu, Simona și Alexa Gavril Bâle, Petrică Scăunașu, Maria Șerban, Georgeta Maria Iuga, Maria Vlad, Titus Bîlțiu Dăncuș²⁶.

Revista a pătruns și s-a bucurat de aprecieri în cele mai elevate medii culturale din România. **Otilia Hedeșan** (2004) mărturisea: "De doi ani primesc sistematic *Memoria Ethnologica*, noul periodic. Primesc, adică, una din cele mai elegante și interesante sub aspect grafic reviste de cultură din România. Cred că nu greșesc dacă spun că este vorba despre o revistă subtil personalizată și extrem de originală. Dincolo de aproape o mie de pagini cât cuprind tomurile apărute până acum, pot fi regăsite două idei-forță: publicarea intensivă a informațiilor

²⁵ Nr. 1, decembrie 2001, 156 p.; nr. 2-3, februarie-iunie 2002, 290 p.; nr. 4-5, iulie-decembrie 2002, 127 p.; nr. 6-7, ianuarie-iunie 2002, 200 p.; nr. 8-9, iulie-decembrie 2003, 195 p.; nr. 10, ianuarie-iunie 2004, 201 p.; nr. 11-13, iulie-decembrie 2004, 223 p.; nr. 14-15, ianuarie-iunie 2005, 169 p.; nr. 16-17, iulie-decembrie 2005, 144 p.

²⁶ Alte colecții: Victoria David, Lucia Covaciu, Ion Ardeleanu Pruncu, Vasile Trif, Andrei Grobei, Iuliana Băncescu, Ion Chiș Șter, Silviu Pop, Niculița Budnar ș.a.

despre lumea tradițională teaurizate în foarte multe colecții particulare din Maramureș și apoi, ceea ce ar putea fi numit metaforic «întoarcerea acasă» a unor texte deja clasice despre tradițiile maramureșene²⁷. Alex. Ștefănescu (2002) atrage atenția că nu este vorba de un periodic oarecare, de interes local, “ci de o enciclopedie în continuă expansiune a folclorului românesc”²⁸, în opinia altora revista băimăreană fiind, în același timp, “un anuar de specialitate și o bogată antologie de texte de folclor”²⁹. Constantin Eretescu (2003) concluzionează: “Îndrăznesc să spun că este una dintre cele mai interesante publicații de cultură, nu numai de folclor pe care am avut prilejul să le citesc”³⁰.

■ Tot în 2001, au mai apărut volume de specialitate: **Augustin Mocanu** publică la Zalău colecția *Pe cel deal cu dorurile*³¹ - 1075 de texte culese în perioada 1966-1970 din satele situate în Țara Codrului (Maramureș), însă cercetările s-au prelungit în Sălaj, spre Cehu Silvaniei și Hodod; **Grigore Leșe** alege o editură din Bistrița pentru colecția sa *La obârșii*³² - 91 de melodii din repertoriul cunoscutului interpret; iar **Constantin Corniță** (n. 4 decembrie 1945, localitatea Murgășu, Dolj) publică două volume importante – *Zona Lăpuș. Contribuții etnologice și antropologice* (Editura Umbria, Baia Mare). După o trecere în revistă a unor considerații despre folclorul zonei Lăpuș, se analizează obiceiurile privind nașterea, căsătoria și moartea în Ungureni, respectiv Jocul cu Constantinul. Studiile au apărut inițial în 1998, în diverse periodice. De reținut chestionarele din anexă, referitoare la naștere, căsătorie și moarte³³. *Zona Maramureș. Matricea etnologică și paradigmele folclorului maramureșean* (Editura Umbria, Baia Mare) - Capitolul trei al lucrării are în vedere analiza categoriilor folclorice și

²⁷ Otilia Hedeșan, *Memoria recentă*, în *Orizont*, nr. 6, iunie 2004, p. 25.

²⁸ Alex. Ștefănescu, în *România literară*, nr. 35, septembrie 2002, p. 19.

²⁹ Narcisa Știucă, în *Buletin informativ*, Centrul Național al C.P., nr. 6, 2004, p. 50.

³⁰ Constantin Eretescu, scrisoare adresată redacției, datată 9 decembrie 2003.

³¹ Augustin Mocanu, *Pe cel deal cu dorurile*, Editura Caiete Silvane, Zalău, 2001, 294 p.

³² Grigore Leșe, *La obârșii*, Editura Charmides, Bistrița, 2001, 127 p.; texte, partituri muzicale și fotografii color.

³³ Chestionarele au fost alcătuite de Ion Chiș Șter și Constantin Corniță și au fost publicate în *Studii și articole*, V, Societatea de Științe Filologice din România, Baia Mare, 1989, p. 193-205.

ponderea lor în viața microzonelor maramureșene - Plugușorul, Colinda, *Miorița* maramureșeană, Descântecul, Teatrul Popular, Cântecul liric improvizat, Țâpuritura și strigătura, Balada, Complexul epic Pinteaa. "Sunt bucuros că a putut vedea lumina tiparului lucrarea conf. univ. Constantin Corniță, cu atât mai mult cu cât, pe lângă faptul că e concepută pe bază metodologică modernă, e scrisă de un autor provenind din afara ținutului, neputând fi astfel acuzat de partizanat. Ea reprezintă o contribuție de anvergură, o primă sinteză asupra folclorului maramureșean de dincolo de Gutâi"³⁴.

2002. Pamfil Bilțiu / Țara Codrului... După Lăpuș, a doua zonă căreia Pamfil Bilțiu îi dedică o colecție de folclor este Codru - *Basme, povești, legende, povestiri, snoave și poezii populare din zona Codrului*³⁵. Volumul conține o mie de texte.

■ Pe parcursul anilor 2000, 2001 și 2002, în arealul geografic al bazinului Tisei (România, Ungaria, Ucraina și Slovacia) s-a desfășurat un program de cercetare pluridisciplinară, cu tema *Cultura materială și spirituală din bazinul Tisei superioare. Influența populației germane asupra culturii celorlalte etnii*. În anul 2002, cercetările au vizat șapte localități din județul Satu Mare, respectiv localitățile maramureșene Vișeu de Sus și Baia Borșa. Concluziile au fost publicate în lucrarea *Multiculturalitate și identitate etnică în bazinul Tisei superioare*³⁶.

(2003) Pamfil Bilțiu consideră că este momentul să-și valorifice cele mai importante studii și cercetări etnologice, elaborate "pe parcursul a mai bine de două decenii și jumătate de activitate consacrată valorificării culturii populare", prin republicarea lor într-o singură lucrare cu titlul *Studii de etnologie românească*. Primul volum apare în 2003, la o editură bucureșteană (Saeculum I.O.), iar al doilea, un an mai târziu.

2004. Anul 2004 a fost unul prolific pentru folcloristica maramureșeană, lucrările publicate în acest an remarcându-se prin profesiona-

³⁴ Dumitru Pop, interviu în *Memoria Ethnologica*, nr. 2-3, 2002, p. 235.

³⁵ Pamfil Bilțiu, Maria Bilțiu, *Basme, povești, legende, povestiri, snoave și poezii populare din zona Codrului*, Editura Dacia, Colecția Etnos, Cluj-Napoca, 2002, 428 p.

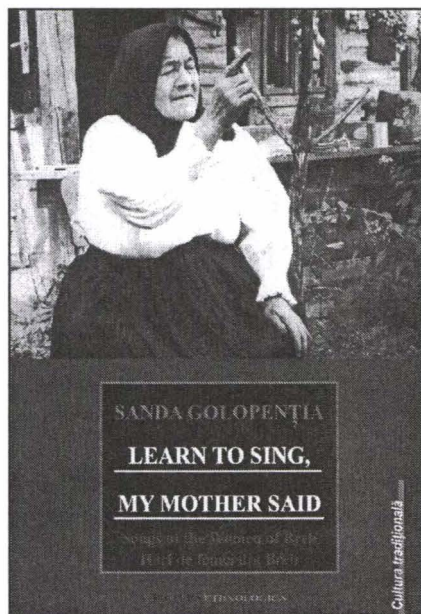
³⁶ *Multiculturalitate și identitate etnică în bazinul Tisei superioare*, Editura Muzeului sătmărean, Satu Mare, 2003, 49 p.

lismul exegeților, prin caracterul științific al redactării, cât și prin pătrunderea în circuitul valorilor regionale și europene a colecțiilor.

Centrul Județean de Conservare și Promovare a Culturii Tradiționale Maramureș propune două lucrări bilingve, extrem de valoroase.

Sanda Golopenția este autoarea volumului *Learn to sing, my mother said. Song of the women of Breb* (2004)³⁷. Acesta conține 46 de texte, cu versiune în limba engleză, apoi note și comentarii, cinci scrisori și două pagini dintr-un carnet de teren. "Cântecele (horile) adunate în volumul de față au fost culese între anii 1970 și 1980, în satul Breb, situat în Maramureșul istoric", afirmă autoarea.

Sanda Golopenția, fiica lui Anton Golopenția și Ștefania Cristescu-Golopenția, membri ai Școlii de Sociologie condusă de Dimitrie Gusti, s-a născut la 2 martie 1940, în București. A studiat la Facultatea de Filologie din București, ulterior fiind asistentă a profesorului Al.

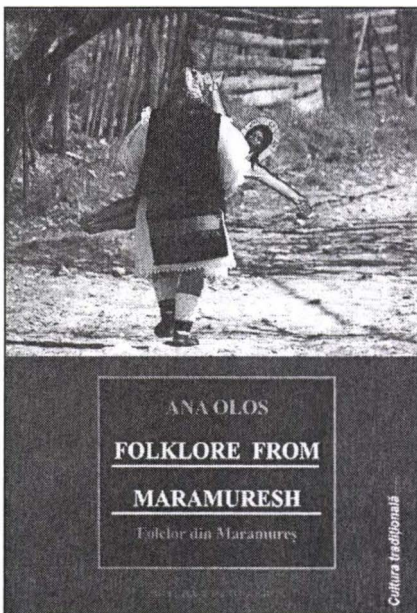

³⁷ Sanda Golopenția, *Learn to sing, my mother said. Song of the women of Breb*, Traslated by Sanda Golopenția and Peg Hausman. Editura Ethnologica, Baia Mare, 2004, 260 p, seria Cultura tradițională.

Rosetti. În 1966, este distinsă cu Premiul Societății Române de Lingvistică, iar în 1970 se alătură echipei interdisciplinare conduse de prof. Mihai Pop, participând la cercetarea-eșantion de pe Valea Cosăului. În 1980 se stabilește definitiv în Statele Unite, iar din 1982 este profesor de studii franceze la Brown University din Providence.

“Valoarea cărții e amplificată de faptul că ea este bilingvă (...) creând astfel posibilitatea ca aceste poezii să poată fi citite, în afară de români, și de toți cei interesați care cunosc limba engleză”³⁸.

Afirmația este valabilă și în cazul antologiei **Folclor din Maramureș (Folklore from Maramuresh)** (2004), realizată de Ana Olos³⁹. Ideea volumului a fost lansată de Nicolae Scheianu, însă selecția și traducerea textelor i-a revenit Anei Olos, profesor la catedra de engleză de la Universitatea de Nord din Baia Mare, specialistă în studii canadiene.

³⁸ Ion M. Mihai, în *Graiul Maramureșului*, 29 ianuarie, 2005.

³⁹ *Folclor din Maramureș*, Traducere în limba engleză de Ana Olos, cuvânt înainte de Sanda Golopenția, Editura Ethnologica, Baia Mare, 2004, Centrul Județean de Conservare și Pomovare a Culturii Tradiționale Maramureș.

Este cea de-a doua antologie de folclor maramureșean, după volumul îngrijit de Ion Chiș Șter și publicat în 1980.

Ana Olos a selectat 69 de texte (colinde de Crăciun, orații de nuntă, țâpurluri, cântece de leagăn, descântece etc.) din cele mai valoroase colecții: Tache Papahagi (1925), Ion Bârlea (1968), Tit Bud (1908), Dumitru Pop (1978), *Calendarul Maramureșului* (1980), Revista *Măiastra* (1990) ș.a. Traduse în limba engleză, piesele românești pierd o componentă importantă - contextul cultural, fapt remarcat și de Sanda Golopenția: "...textele re-create de Ana Olos pot surprinde și inspira în mod fericit atât cititorii români, cât și pe cei străini. Există aspecte care vor rămâne ascunse celor ce deschid această carte, pentru simplul motiv că nu împărtășesc imersiunea în cultura tradițională care susține textele traduse⁴⁰.

Ana Olos s-a născut la 5 august 1940, la Timișoara. A absolvit Facultatea de Filologie a Universității Babeș Bolyai din Cluj-Napoca, secția limba engleză, iar din 1963 este cadru didactic universitar la Institutul de Învățământ Superior din Baia Mare (azi, Universitatea de Nord). A publicat numeroase traduceri, eseuri, poezii, articole și studii în volume sau periodice⁴¹.

■ **Ion Cuceu, Constantin Corniță / Corpusul folclorului maramureșean (2004).** În perioada interbelică, Ion Mușlea adresa un apel către intelectualii satelor pentru a colabora la întemeierea Arhivei de Folclor a Academiei Române (filiala Cluj). Apelul este reprodus în *Viața școlară* din Sighet. Acesta este contextul în care, în perioada 1931-1940, în fondul *Arhivei de folclor* au intrat 35 de caiete cu răspunsuri la chestionarele expediate de Ion Mușlea. Profesorul Dumitru Pop preciza în *Folcloristica Maramureșului* (1970) că aceste caiete urmează să alcătuiască un fond aparte în arhiva secției de etnografie și folclor a Academiei, filiala Cluj. Ba mai mult, indică precis cotele sub care se găsește în acest fond materialul despre Maramureș având convingerea că se justifică "publicarea selectivă a materialului adunat"⁴². 34 de ani mai târziu, doi cercetători, Ion Cuceu și Constantin Corniță, își asumă rolul de a selecta și publica materialul indicat. Cele

⁴⁰ Sanda Golopenția, cuvânt înainte, p. 14-15.

⁴¹ Vezi și *Autori maramureșeni*, 2000, p. 389.

⁴² v. Dumitru Pop, *Folcloristica...*, Editura Minerva, București, 1970, p. 118, nota 42.

ACADEMIA ROMÂNĂ - FILIALA CLUJ-NAPOCA
INSTITUTUL "ARHIVA DE FOLCLOR"

ION CUCEU

CONSTANTIN CORNIȚĂ

*Corpusul folclorului
maramureșean*

I

UMBRIA

șapte culegeri - Vasile Bologa (Vad), Mihai Gogotă (Hărnicești, Giulești), Vasile Grigor (Vad), Petre Lenghel (Bârsana), Mihai V. Marina (Rona de Sus), Vasile Tămășan (Săpânța) și Ion M. Vlad (Breb) - apar sub titlul *Corpusul folclorului maramureșean*, volumul I, sub egida Academiei Române, Filiala Cluj-Napoca, Institutul Arhiva de Folclor (Editura Umbria, Baia Mare, 2004).

Chestionarele și circularele (publicate în anexe, p.365-418) au avut în vedere domenii extrem de variate și puțin investigate până atunci: obiceiuri de primăvară și vară, credințe și povestiri despre duhuri, ființe fantastice și vrăjii-

toare, despre naștere, botez și copilărie, despre pământ, apă, cer și fenomene atmosferice, obiceiuri juridice, semne și povestiri etc.

Ion Cuceu afirmă că "lucrarea de față este o continuare a monografiei *Zona Maramureș. Matricea etnografică și paradigmele folclorului maramureșean* (2001)", teză de doctorat realizată de Constantin Corniță (sub îndrumarea prof. Dumitru Pop), o veritabilă "sinteză integratoare asupra folclorului din Țara Maramureșului" (p.27).

Autorii mai vorbesc despre "o posibilă și dezirabilă echipă a Arhivei de Folclor a Academiei Române și a Universității de Nord din Baia Mare care și-a propus să realizeze un **corpus zonal**, în mai multe volume", din care nu vor lipsi informațiile despre tradițiile și folclorul din satele românești din dreapta Tisei.

Proiecte despre alcătuirea unui **corpus al folclorului maramureșean** s-au mai semnalat în ultimii ani, însă acesta rămâne singurul demers materializat. E evident că o astfel de activitate presupune o muncă în echipă, dată fiind abordarea exhaustivă obligatorie și volumul imens de material care trebuie procesat. Maramureșul merită un astfel

de *corpus*, alcătuit riguros, științific, pornind de la o *bibliografie generală* și de la o *tipologizare a repertoriului*. Acesta va fi punctul terminus al unui secol de culegere sistematică a folclorului maramureșean. Vor urma studii monografice cu mult mai competente față de tot ce s-a scris până în prezent, din simplul motiv că exegeții de mâine vor avea la dispoziție instrumente de lucru perfecționate.

■ **Petru Dunca / Repere în antropologia culturală a alimentației** (Editura Axis, Iași, 2004). "Studiul nu este, cum ar putea crede unii, un tratat de gastronomie întocmit din perspectivă diacronică. Nomenclatorul alimentelor caracteristice unei anumite societăți și epoci istorice constituie doar punctul de plecare în demersul antropologului"⁴³. Pornind de la premisa că actul alimentar este un act cultural, autorul vorbește despre tehnicile de cules, vânătoare și pescuit, despre antiteza dintre alimentația sacră și profană, iar un capitol este dedicat temei "grâul în practicile rituale caracteristice din tradiția românească" (Plugușorul, Cununa, Paparuda, Caloianul și Drăgaica).

■ Filmul etnografic *Moșii de Florii*, realizat de **Felix Săteanu**, este distins cu Marele Premiu la Festivalul Filmului Religios – Curtea de Argeș, 2004.

2005. Grație unui program de revitalizare a muzeelor, promovat de Centrul Cultural American, prin Ambasada Statelor Unite la București, la Muzeul Satului Maramureșean din Sighetu Marmăției are loc simpozionul *Satul maramureșean - viața socială, culturală, religioasă în perioada 1945-1989*. Programul avea în vedere descoperirea trecutului apropiat, respectiv radiografierea dramelor produse în mediul rural din România după cel de-al Doilea Război Mondial și instaurarea comunismului.

În informațiile de istorie orală înregistrate de participanții la simpozion, în urma cercetărilor de teren efectuate, s-au consemnat și numeroase producții folclorice. Ulterior, a fost tipărit un volum de studii și documente și a fost organizată o expoziție. Volumul *Satul maramureșean, 1945-1989. Viața socială, economică, politică, culturală și religioasă* (575 p.) a apărut la Sighetu Marmăției tot în 2005, sub îngri-

⁴³ Dumitru Mariș, *Călătorie inițiativă prin bucătăria lumii*, în *Glasul Maramureșului*, 19 februarie 2005.

jirea lui **Mihai Dăncuș**. Cuprinde 14 comunicări și patru intervenții de istorie orală, precum și un corpus de documente.

Cercetările efectuate și comunicările susținute prezintă interes din perspectivă etnografică și etnologică pentru perioada cercetată, referindu-se cu precădere la efectele colectivizării în satele maramureșene.

■ **Pamfil Bilțiu / Folclor din Țara Maramureșului.** Țara Maramureșului este a treia zonă căreia Pamfil Bilțiu îi consacră o monografie folclorică, utilizând exclusiv producții din arhiva personală. Pentru primul volum din lucrarea *Folclor din Țara Maramureșului*⁴⁴, autorul a selectat 728 de texte, reprezentând colinde, jocuri cu măști, poezia secerișului și a șezătorii, balade, descântece etc. Investigarea acestei zone a durat mai bine de trei decenii (1971-2003) și s-a efectuat în 39 de localități.

Atât colecțiile clasice de folclor, cât și cele postbelice au vizat, în mod preponderant, zona Maramureșului istoric, socotită în mod

unanim mai conservatoare și mai bogată în tradiții și obiceiuri. Cu toate acestea, Pamfil Bilțiu consideră că lucrarea sa este necesară, deoarece “toate colecțiile de folclor maramureșean, apărute până acum, înregistrează anumite lacune, ele purtând pecetea vremii în care au fost elaborate. Și este de datoria cercetării actuale ca ele să fie remediate” (notă asupra ediției).

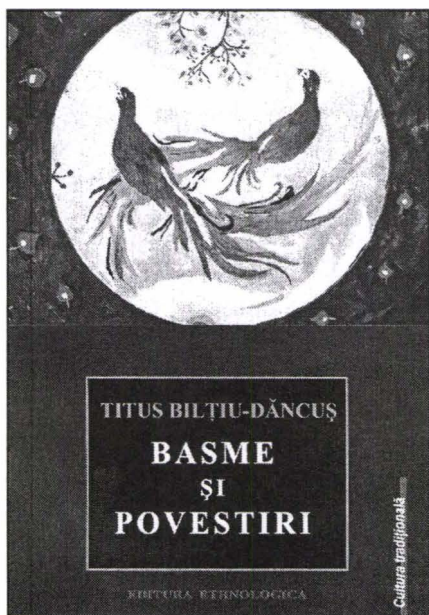
S-ar putea ca peste o vreme să constatăm că cercetarea de teren a folcloristului Pamfil Bilțiu a înregistrat un ultim stadiu al performării în mediul natural pentru un număr mare de piese folclorice; majoritatea producțiilor

⁴⁴ Pamfil Bilțiu, Maria Bilțiu, *Folclor din Țara Maramureșului*, Editura Ethnologica, Baia Mare, 2005, 502 p.

consemnate întră în fondul pasiv pe măsură ce se stinge generația vârstnică. Pamfil Bilțiu este poate ultimul culegător de folclor pur-sânge pe care l-a dat Maramureșul și e bine că a avut șansa să publice în volume succesive, pe parcursul unui deceniu și jumătate, întreaga sa arhivă. Se prea poate ca de aici încolo cercetările de teren care se vor efectua să scoată în evidență doar ritmul în care se alimentează *fondul pasiv* al folclorului maramureșean, fiind puțin probabil să asistăm la surpriza descoperirii unor texte inedite.

■ **Nuțu Roșca.** După Petre Lenghel Izanu, Nuțu Roșca este al doilea folclorist care cercetează zona Bârsana din Maramureșul istoric și propune o colecție (de 200 de texte) provenind exclusiv din această localitate. *Lirică populară din Maramureș*⁴⁵ este o altă lucrare din seria celor editate de Centrul Județean de Conservare și Promovare a Culturii Tradiționale Maramureș. Colecția cuprinde poezii de dragoste, de dor, de cătănie, de război, de jale și despre păstorit.

■ **Titus Bilțiu Dăncuș / Basme și povești.** Ultimul volum important apărut la Editura Ethnologica în 2005 este colecția *Basme și povești*⁴⁶ a folcloristului Titus Bilțiu Dăncuș (1902-1981). "Materialul care alcătuiește această culegere este inedit, în timpul vieții Titus publicând în diferite periodice doar câteva piese de proză populară. Din documentele păstrate în arhiva sa mai rezultă că dascălul intenționase să publice o colecție de proză populară sub forma unui volum intitulat *Povești de la*

⁴⁵ Nuțu Roșca, *Lirică populară din Maramureș*, Editura Ethnologica, Baia Mare, 2005, 256 p., prefață de Delia Suiogan, postfață de Ștefan Mariș.

⁴⁶ Editura Ethnologica, Baia Mare, 2005, 324 p; cuvânt înainte de Gheorghe Pop, studiu introductiv de Pamfil Bilțiu.

Miazănoapte, cu materiale grupate în ciclurile *Poveștile Săpânței*, *Poveștile Pintii și Poreclele satelor*” (Gheorghe Pop, cuvânt înainte). Colecția însumează 113 texte, basme, povești, legende (mitologice și istorice) și snoave, culese în perioada 1920-1967. Prima etapă a culegerii s-a consumat între anii 1921-1924, pe vremea în care era dascăl în Coștiui; cea de-a doua etapă și cea mai fructuoasă este cuprinsă între anii 1925-1929, când a ocupat funcția de învățător la Săpânța. Timp de zece ani, a predat în localități din județul Satu Mare, iar la final de carieră didactică îl regăsim ca dascăl în Rona de Jos.

Editorul a promis și volumul doi al colecției Titus Biliu Dăncuș, care va fi rezervat poeziei populare și va conține cântece lirice, balade, descântece, superstiții și descrierea unor obiceiuri.

■ În 2005, a mai apărut o revistă de memorie culturală - *Cybela*, editată de Fundația social-culturală «identitate. unitate. generozitate. acțiuni». Acest prim număr⁴⁷ este dedicat simpozionului *Patrimoniul rural și problemele sale actuale* desfășurat la Șurdești în perioada 4-7 august 2005. Revista cuprinde articole (*Profesorul Pop vs Moșul* de Rucsandra Pop), studii (*Udătoriu din Șurdești* de Dumitru Iuga, *Olăritul - arta focului*, de Mihaela și Valentin Ganța etc.) și câteva culegeri de folclor ale elevilor de la Școala Generală din Șurdești.

■ În fine, o contribuție personală. Studiul *Miorița s-a născut în Maramureș*⁴⁸ este, pe de o parte, un pretext pentru a relua și a actualiza *istoria exegetică* a acestei capodopere a folclorului românesc (după cea efectuată de Adrian Fochi în 1964), punctând momentele decisive ale acestei istorii⁴⁹. Partea a doua cuprinde o *călătorie inițiativă* în universul culturii populare pornind de la observația că, în Maramureș, *Miorița* se cântă în decembrie. Analiza *versiunii colind* este realizată secvențial, începând cu urcarea oilor la munte, numărul păstorilor și raportul dintre personaje, până la testamentul și bocetul din final. Antologia cuprinde 136 de texte mioritice consemnate în toate

⁴⁷ *Cybela*, an I, nr. 1, august 2005, 60 p. Este primul și ultimul număr al revistei pentru că, din 2006, titlul publicației va fi *Calendarul Maramureșului*.

⁴⁸ Dorin Ștef, *Miorița s-a născut în Maramureș*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2005, 338 p; colecția Universitaria, seria Filologica.

⁴⁹ 1852 - Vasile Alecsandri, 1866 - Vasile Alexandri, 1924 - Dumitru Caracostea, 1936 - Lucian Blaga, 1964 - Adrian Fochi și 1970 - Mircea Eliade.

cele patru regiuni etnofolclorice ale județului Maramureș și publicate în diferite culegeri, antologii și periodice în intervalul 1925-2001.

"Miorița nu este un produs ușor digerabil pentru un mental aflat pe un alt palier (istoricește vorbind). *Miorița* nu se citește cu ochii, ci cu inima și cu sufletul deschis, într-un efort de înțelegere, efort emina-mente creativ. Nu se analizează critic, rațional, ci mai degrabă apelând la zone atrofiate din subconștient, pentru a reînvia un spirit ancestral adormit," afirmam în volumul publicat anul trecut⁵⁰, și rămân la convin-gerea că același lucru se poate spune despre întreg folclorul maramu-reșean.

Istoria folclorică a ultimului secol a arhivat un număr mare de colecții deosebit de valoroase. Următoarea ediție a acestei *Istории* va contabiliza mai degrabă studiile și analizele ce se vor realiza de aici înainte despre acest valoros patrimoniu cultural cu care Maramureșul (și România) se prezintă în fața Europei. Nici acest demers al cercetării nu va fi ușor, deoarece se impune în mod necesar o abor-dare pluridisciplinară pentru a înțelege mental acte, fapte și întâmplări petrecute pe un alt palier istoric. Decalajul dintre cercetător și momen-tul zămislirii (într-o formă incipientă) a majorității producțiilor folclorice ce compun arhiva maramureșeană este de circa 500 de ani⁵¹, despre unele piese existând premisele că ar avea rădăcini milenare. Și-atunci, cercetătorului nu-i rămâne decât să lectureze textele "cu inima și sufletul deschis" și să apeleze la informații din domenii conexe. Globalizarea culturii, spre care tindem, ne va înlesni acest demers, prin accesul la studii de specialitate publicate pe diferite meridiane. Efectul secundar al acestui fenomen va fi integrarea definitivă a culturii populare tradiționale maramureșene în circuitul valorilor mondiale.

aprilie 2006

⁵⁰ Op. cit., p. 72.

⁵¹ Producțiile aparțin unui strat situat în Evul Mediu timpuriu, după cum s-au exprimat în repetate rânduri mai mulți exegeți, printre care Mihai Pop și Dumitru Pop.

BIBLIOGRAFIA GENERALĂ A ETNOGRAFIEI ȘI FOLCLORULUI MARAMUREȘEAN

I. GENERALITĂȚI

1. Bibliografii
2. Istoriografie
3. Periodice consultate

II. ETNOGRAFIE

1. Studii cu caracter general
2. Așezări, locuințe, gospodării. Instalații populare
3. Arta populară
  - 3.1. Lucrări cu caracter general
  - 3.2. Arhitectură populară
  - 3.3. Arta prelucrării lemnului
  - 3.4. Textile. Port popular
  - 3.5. Măști
  - 3.6. Ceramică
  - 3.7. Imagerie populară
(picturi și icoane pe sticlă și lemn)
4. Ocupații
  - 4.1. Păstorit (etnografie și folclor)
  - 4.2. Alte ocupații
5. Alimentație
6. Etnoiatrie
7. Etnobotanică
8. Etnozoologie
9. Etnogeologie
10. Etnomicologie

III. FOLCLOR

1. Studii de folclor
  - 1.1. Studii cu caracter general. Chestionare
  - 1.2. Studii despre obiceiuri
    - A. Obiceiuri calendaristice (Obiceiuri de iarnă. Colindatul; Obiceiuri de primăvară - vară. Obiceiuri agrare;
    - B. Obiceiuri și credințe la naștere, nuntă și înmormântare. Obiceiuri de familie
    - C. Obiceiuri neperiodice. Credințe, superstiții
    - D. Obiceiuri sociale. Jocuri de copii. Șezători. Clăci
  - 1.3. Studii despre folclorul versificat și proza populară
  - 1.4. Studii de lingvistică și dialectologie
2. Colecții de folclor
  - 2.1. Colecții majore
  - 2.2. Alte colecții
  - 2.3. Colecții minore
  - 2.4. Colecții risipite în periodice
3. Folclor muzical. Coregrafie populară

IV. SINTEZE

1. Lucrări cu caracter general despre Maramureș
2. Antologii de folclor
3. Lucrări cu caracter monografic (etnografie și folclor)

V. MONOGRAFII SĂTEȘTI ȘI ZONALE

VI. ANEXE

1. Dialoguri. Mese rotunde
2. Filmografie etnografică
3. Albume etnografice

I. GENERALITĂȚI

1. Bibliografii

- *** *Bibliografia generală a etnografiei și folclorului românesc*, vol. I (1800-1891). Cuvânt înainte de Mihai Pop. Coordonare și prefață de Adrian Fochi, Editura pentru Literatură, București, 1968, XL + 723 p. (8.330 de titluri).
- *** *Bibliografia generală a etnografiei și folclorului românesc*, vol. II (1892-1904). Editată de Academia Română. Coordonare și cuvânt înainte de Adrian Fochi. Ediție îngrijită și prefațată de Iordan Datcu. Editura Saeculum I.O., București, 2002, 703 p. (12.430 de titluri).
- *** *Bibliografia generală a etnografiei și folclorului românesc (1956-1964)*, Ediție îngrijită și prefațată de I. Opreșan, Editura Saeculum I.O., București, 2004, 718 p.
- *** *Bibliografia generală a etnografiei și folclorului românesc (1965-1969)*, Ediție îngrijită și prefațată de I. Opreșan, Editura Saeculum I.O., București, 2005.
- *** *Bibliografia lucrărilor cu caracter folcloric și etnografic publicate de Academia Română (1877-1929)*, în *Anuarul Arhivei de folclor*, 1933, p. 221-227.
- *** *Bibliografia folclorului românesc pe anii 1939-1943*, în *Anuarul Arhivei de folclor*, nr. 7, 1947, p. 140-198.
- Cârstean, Stelian, *Creația populară românească. Lucrări editate de centrele județene ale creației populare (1956-2002)*. Colecția „Anotimpuri culturale”, nr. 3, editată de Centrul Național pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale, București, 2003, 239 p.
- Dăncuș, Elena, *Bibliografia selectivă a etnografiei și folclorului românesc (1944-1974)*, București, 1975, 382 p.; Institutul de Cercetări Etnologice și Dialectologice.

Horvat, Săluc, *Folclorul și folcloristica maramureșeană. Bibliografie selectivă*, în *Studii și articole*, vol. 2, Baia Mare, 1973, p. 267-276 (178 de titluri).

Horvat, Săluc, Dragomir, Zamfir, Temian, Laura, *Etnografie și folclor maramureșean. Bibliografie de ...*, Baia Mare, 1989, 55 p., 524 de titluri.

Format A4; 55 pagini; 524 de titluri; litografiat; Baia Mare, 1989.

I. Bibliografii; II. Antologii, culegeri, lucrări de sinteză; III. Lucrări despre Maramureș (volume / studii și articole); IV. Etnografie și folclor. 1. Lucrări cu caracter general (volume / studii și articole); 2. Folclor literar (volume / studii și articole); 3. Datini și obiceiuri (volume / studii și articole); 4. Arta populară; 5. Muzica și jocuri populare. V. Etnografie și folclor din Oaș; Indice de autori.

„La baza Bibliografiei se află fondul documentar al Bibliotecii Județene Baia Mare.”

Horvat, Săluc, Dragomir, Zamfir, Temian, Laura, Ițoaie, Tatiana, *Bibliografia etnografiei și folclorului maramureșean*, în *Buletinul Științific*, Seria A, Filologie, Baia Mare, vol. 8, 1992, p. 192-219.

*** *Maramureș - vatră de istorie milenară*, Bibliografie tematică (documente privitoare la ținut din colecțiile bibliotecii). Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu”, Biblioteca Publică „Maramureș”, Chișinău, 2003, Republica Moldova, descrierea bibliografică a documentelor despre ținutul maramureșean, donate bibliotecii „Maramureș” de către Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” din Baia Mare (33 de titluri).

Mușlea, Ion, *Bibliografia folclorului românesc (1930-1955)*, Ediție și cuvânt înainte de Iordan Datcu. Editura Saeculum I.O., București, 2003, 282 p.

Raliade, Rodica, *Bibliografia Revistei de etnografie și folclor (1981-1993)*, în *REF*, tomul 39, nr. 3-4, 1994, p. 329-376 (757 titluri).

2. Istoriografie (Studii de istoria folclorică maramureșene)

- Achim, Valeriu, *Personalitatea lui Gheorghe Dăncuș*, în *Studii și articole*, vol. 2, Baia Mare, 1973, p. 208-210.
- Agârbiceanu, Ion, *Dr. Alexandru Ciplea*, în *Tribuna*, 1, nr. 14, 1938, p. 10.
- Alexici, Gheorghe, *Material de limbă din Codicele de la Petrova*, în *Revista pentru istorie, arheologie și filologie*, vol. XIII, partea I-III, 1912, București, p. 278-293.
- Anania, George, *Simpozion de etnografie și folclor organizat la Baia Mare*, în *Revista muzeelor*, 6, nr. 3, 1969, p. 277.
- *** *Asociația folcloriștilor*. Statutul Asociației Folcloriștilor din Maramureș, Baia Mare, 1973, 12 p. (Fondul Bibliotecii Județene *Petre Dulfu*, Baia Mare).
- Antal, Monica, *Preotul Mircea Antal - preocupări etnografice și etnobotanice*, în *Pro Uniune*, II, nr. 2(3), iulie 1999, p. 61-62.
- Bârlea, Ion, *Însemnări din bisericile Maramureșului*, culese de..., și publicate cu cheltuiala Ministerului de Instrucție Publică, București, Atelierele grafice SOCEC & Comp, Societate anonimă, 1909; 252 p.; Notă (în prefață) de Nicolae Iorga; 798 de însemnări și documente; glosar.
- Bârlea, Ion, *Béla Bartók și legăturile lui cu Maramureșul*, în *Studii de muzicologie*, nr. 6, p. 57-80, 1957.
- Bârlea, Ovidiu, *Academia Română și cultura populară*, în *REF*, nr. 5-6, 1966, p. 411-441.
- Bârlea, Ovidiu, *Istoria folclorică românească*, Editura Enciclopedică Română, București, 1974.
- Bellu, Ștefan, *Valea Cosăului - un Maramureș în miniatură* [Despre cercetarea - eșantion organizată de Mihai Pop pe Valea Vaserului în anii 70], în *Maramureș*, august 1971, p. 14.
- Berinde, Ion, *Folclor și folclorism maramureșean*, în *Pentru Socialism*, 18, nr. 4626, 7 decembrie 1968, p. 3.
- Bilțiu, Pamfil, *Alexandru Țiplea - un înaintaș de seamă al folclorică noastre moderne*, în *Acta Musei...*, vol. I, Sighet, 2002, p. 415-421.

- Bilțiu, Pamfil**, *Un prestigios folclorist maramureșean - Pompei Hossu-Longin*, în *Acta Musei...*, vol. I, Sighet, 2002, p. 427-430.
- Bilțiu, Pamfil**, *Un folclorist maramureșean în corespondență cu Nicolae Iorga (Pompei Hossu-Longin)*, în *Pentru Socialism*, 33, nr. 8320, 31 iulie 1982, p. 3
- Bilțiu, Pamfil, Berinde, Ion**, *Ion Bilțiu-Dăncuș - o sută de ani de la naștere*, în *Graiul Maramureșului*, 4, nr. 716-717, 6 martie 1992, p. 4.
- Bilțiu, Pamfil**, *150 de ani de la nașterea lui Tit Bud*, în *Graiul Maramureșului*, 8, nr. 2052, 27 decembrie 1996, p. 1, 6.
- Bilțiu, Pamfil**, *Folcloristul și profesorul Mihai Pop*, în *Astra maramureșeană*, 3, nr. 1-2, 1998, p. 7.
- Bilțiu, Pamfil**, *Ilie Pop - dascăl și animator spiritual. 150 de ani de la naștere*, în *Graiul Maramureșului*, 10, nr. 2514, 18-19 iulie 1988, p. 3.
- Bilțiu, Pamfil**, *Memoria peliculei (Elie Pop)*, în *Helvetica*, Baia Mare, 1, nr. 7, septembrie 1998, p. 29.
- Bilțiu, Pamfil**, *Versuri populare într-un manuscris din secolul al XIX-lea, păstrat în arhiva prof. Gheorghe Dăncuș*, în *REF*, nr. 1, ianuarie-iunie 1978, p. 99-104.
- Bilțiu, Pamfil**, *Folclor și istorie (1950-1989)*, în *Satul maramureșean, 1945-1989*, Sighetu Marmăției, 2005, p. 159-171.
- Bologa, Vasile**, *Poezia populară din Codicele de Petrova*, în *Acta Musei...*, vol. I, Sighet, 2002, p.403-404.
- Bologa, Vasile**, *Codicele de la Petrova*, în *Calendarul Maramureșului*, 1980, p. 116.
- Bot, Nicolae**, *Tache Papahagi*, în *AMET*, vol. IX (1977), p. 415-417 (necrolog).
- Breazu, Ion**, *Versuri populare în manuscrise ardelenne vechi*, în *Anuarul Arhivei de Folclor*, V (1939), p. 79-110.
- Brezovski, Ana Maria, Marinescu, Otilia, Ursu, Traian, Pinteza Viteazul**, *Bibliografie* [Scrieri despre Pinteza Viteazul, Folclor despre Pinteza Viteazul, Creații literare închinat lui Pinteza Viteazul, Reprezentări în artă plastică, muzică, film] în *Memoria Ethnologica*, nr. 6-7, 2003, p. 768-773.

- *** *Buletin științific*, Seria A, Fascicula Filologie, vol. 9. [Număr dedicat conf. univ. dr. Ion Chiș-Șter la împlinirea vârstei de 60 de ani], Baia Mare, 1997.
- Căpâlnean, Vasile, *Etimologicum magnum romaniae a lui Hasdeu și Maramureșul* [despre un chestionar datat „Bușag, 1885” descoperit la Arhivele Statului], în *Maramureș*, mai 1970, p. 17.
- Căpâlnean, Vasile, *Gruia și (ta)ta Novac*, în *Studii și articole*, vol. 3, Baia Mare, 1981, p. 188-194 [variantă a baladei *Gruia lui Novac*, datată 1884, dintr-un caiet de poezii populare păstrat la Arhivele Statului Baia Mare; colecție în manuscris; varianta numără 508 versuri].
- Chiș-Șter, Ion, „*Astra*” și cultura populară, în *Studii și articole*, vol. 4, Baia Mare, 1988, p. 155-156.
- Chiș-Șter, Ion, *Arhiva de folclor a județului și colecțiile particulare*, în *Maramureș*, decembrie 1976, p. 14.
- Chiș Șter, Ion, *Elemente folclorice în literatura secolului al XVIII-lea (mențiuni documentare privitoare la unele obiceiuri de iarnă)*, în *Buletin științific*, seria A, Baia Mare, vol. 4, 1972, p. 193-205.
- Chiș Șter, Ion, *Cercetarea folclorică studențească*, în *Maramureș*, decembrie 1979, p. 15.
- Coman, Mihai, *Linia unei tradiții* [Mihai Pop], în *Luceafărul*, 30, nr. 47, 21 noiembrie 1987, p. 7.
- Cosmuța, Augustin, *Profesorul Dumitru Pop și vârstele folcloristicii*, în *Graiul Maramureșului*, 8, nr. 1855, 22 martie 1996, p. 1, 6.
- Cosmuța, Augustin, *Profesorul Dumitru Pop sărbătorit la Universitatea de Nord Baia Mare*, în *Graiul Maramureșului*, 9, nr. 2116, 29-30 martie 1997, p. 4.
- Cosmuța, Augustin, *Școala folcloristică Mihai Pop*, în *Graiul Maramureșului*, 10, nr. 2350, 6 ianuarie 1998, p. 5.
- Cuceu, Ion, *Marile arhive de folclor*, în *Maramureș*, aprilie 1977, p. 12.
- Datcu, Iordan, *Două colecții necunoscute de poezii populare din Maramureș*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 14-15, 2005, p. 1461-1462.
- Datcu, Iordan, *Scrisori primite de la Ion Bârlea*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 14-15, 2005, p. 1446-1449 [din 1967/1968].
- Datcu, Iordan, *O scrisoare despre Ion Bârlea*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 14-15, 2005, p. 1449-1450 [semnată de Gheorghe Vornicu].

- Datcu, Iordan, *Folcloristul Ion Bârlea*, în revista *Orizont*, Timișoara, nr. 10, 1967, p. 69-73.
- Datcu, Iordan, *Folcloristul Ion Bârlea la 85 de ani*, în *REF*, tomul 13, nr. 2, București, 1968, p. 181-184.
- Datcu, Iordan, *Cărturarul Ion Bârlea*, în *Maramureș*, august 1969, p. 22, 26.
- Datcu, Iordan. *Ion Bârlea (1883-1969)*, în *REF*, 14, nr. 5, septembrie-octombrie 1969, p. 425-427.
- Datcu, Iordan, *Dicționarul etnologilor români*, Editura Saeculum I.O., București, vol. I - 1998; vol. II - 1998; vol. III - 2001.
- Datcu, Iordan, *Petru Bilțiu-Dăncuș - folclorist*, în *Maramureș*, decembrie 1970, p. 18.
- Datcu, Iordan, Stoescu S.C., *Dicționarul folcloriștilor. Folclor literar românesc*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979.
- Dăncuș, Mihai, *Vestigii de cultură și civilizație populară românească, consemnate într-un manuscris maramureșean inedit din secolul al XVIII-lea*, în volumul *Imagini și permanențe în etnologia românească*, Academia Română - Institutul de Etnografie și Folclor, Academia Republicii Moldova - Institutul de Etnografie și Folclor Chișinău, Editura Știința, 1992, p. 152-158-165.
- Dăncuș, Mihai, *Atestări privind viața socială maramureșeană cu accente privind nașterea în tradiția populară*, în *Memoria Etnologica*, nr. 1, Baia Mare, 2001, p. 46-52 [despre un manuscris inedit].
- Dăncuș, Mihai, *Documente epigrafice în arhitectura țăărănească din Maramureș*, în ziarul *Pentru Socialism*, 17 mai 1980, Baia Mare.
- Dăncuș, Mihai, *Colecții și colecționari maramureșeni*, în *Maramureș*, decembrie 1981, p. 6.
- Dăncuș, Mihai, *95 de ani de la nașterea lui Francisc Nistor, director întemeietor al Muzeului Maramureșului*, în *Acta Musei...*, vol. II, Sighetu Marmației, 2004, p. 209-216.
- Dăncuș, Mihai, *Elemente de etnoiatrie într-un manuscris miscelaneu din secolul al XVIII-lea descoperit în Maramureș*, în *Maramureș - vatră de istorie milenară*, Editura Dragoș Vodă, Cluj, 1997, p. 341-354, vol. III.

- Dăncuș, Mihai, Katz, Nandor, *Datini maramureșene consemnate într-o lucrare tipărită în secolul al XIX-lea*, în *Comunicări științifice pe teme folclorice*, Baia Mare, 1973, p. 119-24.
- Decei, A, *Dr. Alexandru Ciplea (1885-1938)*, în *Anuarul Institutului de Istorie Națională*, 7, 1936-1938, p. 872-873.
- Drăgoescu, Ion, *Etnomuzeologul Boris Zderciuc*, în *Acta Musei...*, vol. II, Sighetu Marmației, 2004, p. 239-246.
- Filip, Tănase, *Ziarul băimărean Gutinul și chestionarele lui B.P. Hasdeu în Maramureș și Sălaj*, în *Buletin Științific*, seria A, Filologia, Baia Mare, vol. 9, 1994, p. 117-120.
- Filip, Tănase, *Folclor din zona Chioarului în ziarul Gutinul (1889-1890)*, în *Maramureș*, decembrie 1975, p. 13.
- Filip, Tănase, *Unele aspecte ale răspândirii chestionarelor lui B.P. Hasdeu pe teritoriul Maramureșului*, în *Studii și articole*, vol. V, Baia Mare, 1989, p. 39-48; în *Marmația*, III, Baia Mare, 1977, p. 198-208.
- Filip, Tănase, *Chestionarele folclorice ale lui I. Pop Reteganul și P. Dulfu pentru culegerea folclorului maramureșean*, în *Studii și articole*, Baia Mare, vol. 3, 1981, p. 177-183.
- Iorga, Nicolae, *Oameni care au fost*, vol. 4, 1939, p. 285 [Al. Țiplea].
- Irimia, Cornel, *Maramureșul: Țară și țări* (Simpozionul de etnografie și folclor al regiunii Maramureș, Baia Mare, 1967), în *Contemporanul*, nr. 7 (1062), 17 februarie 1967, p. 6.
- Isac, Gheorghe, *Gheorghe Dăncuș*, în *Tribuna*, 11, nr. 46, 16 noiembrie 1967, p. 2.
- Istrate, Gavril, *Un folclorist maramureșean: Alexandru Țiplea*, în *Cronica*, nr. 27, 1985, p. 5.
- Lenghel Izanu, Petre, *Béla Bartók și folclorul maramureșean*, în *Maramureș*, aprilie 1978, p. 24.
- Manciulea, Ștefan, *Un preot din Maramureșul de odinioară*, în *Transilvania*, 72, nr. 2, aprilie 1941, p. 133-141 [Petru Bilțiu-Dăncuș].
- Marian, Felix, *Elie Pop, om de cultură și dascăl al școlii românești din Chioar*, în *Helvetica*, I, nr. 5, iulie 1998, p. 12-13.
- Marinescu, Otilia, Brezovszki, Ana Maria, *Mihai Pop. Contribuții bibliografice*, în *Astra maramureșeană*, 3, nr. 1-2, 1998, p. 6-7.

- Micle, Adelaida, *Contribuții la istoria folcloristicii din zona Chioar, Baia Mare*, 1980 - lucrare de diplomă dactilografiată.
- Mihoc, Blaga, *Datini și obiceiuri populare din comuna Rohia într-un document inedit*, în *Biharea*, Oradea, vol. 5, 1978, p. 293-297.
- Moanță, Ion, *Mihai Pop pe unde... radio. Participarea folcloriștilor noștri la reuniuni științifice internaționale*, în *Acta Musei...*, vol. II, Sighetu Marmației, 2004, p. 217-226.
- Oșianu, Felicia, *Folcloristul ieudean Petru Bilțiu-Dăncuș - 120 de ani de la naștere*, în *Pentru Socialism*, 34, nr. 8604, 1 iulie 1983, p. 3.
- Peter, Gheorghe, *Domnul Timiș* [Nicoară Timiș], în *Graiul Maramureșului*, 8, nr. 2045, 14-15 decembrie 1996, p. 4.
- Petrovai, Ion, *Texte românești din Codicele de la Petrova*, în *Acta Musei...*, vol. I, Sighet, 2002, p. 405-408.
- Petrovai, Ion, *Gheorghe Dăncuș (1906-1961)*, în *Acta Musei...*, vol. I, Sighet, 2002, p. 441-444
- Pop, Dumitru, *Folcloristica Maramureșului*, Editura Minerva, București, 1970.
- Pop, Dumitru, *Profesorul Mihai Pop nonagenar*, în *Tribuna*, 9, nr. 20-21, 15-28 mai 1997, p. 5.
- Pop, Dumitru, *Început de activitate folclorică în nordul Transilvaniei: ziarul Gutinul de la Baia Mare*, în *Revista de Folclor*, III, nr. 3, București, 1958, p. 101-114.
- Pop, Dumitru, *Cărturarul patriot Alexandru Țiplea. Mărturii*, în *Pentru Socialism*, 36, nr. 9281, 17 septembrie 1985, p. 3; nr. 9287, 14 septembrie 1985, p. 3.
- Pop, Dumitru, *Emil Bran - culegător de folclor*, în *Studii și articole*, Baia Mare, vol. I, 1970, p.69-92.
- Pop, Dumitru, *Profesorul Emil Petrovici, cercetător al folclorului românesc*, în *Buletin Științific*, seria A, Filologia, Baia Mare, vol. 11, 1997, p. 67-78.
- Pop, Dumitru, *Locul folcloristicii în cultura maramureșeană*, în *Maramureș*, august 1969, p. 8, 26.
- Pop, Dumitru, *Mișcarea folclorului maramureșean și legătura ei cu țara*, în *Maramureș*, decembrie 1969, p. 6.

- Pop, Gheorghe, *Profesorul Mihai Pop și cercetarea științifică a folclorului*, în *Astra maramureșeană*, 3, nr. 1-2, 1998, p. 2, 8.
- Pop, Gheorghe, *Investigații în zona Chioar*, în *Maramureș*, decembrie 1976, p. 15.
- Pop, Rucsandra, *Profesorul Pop vs. Moșul*, în revista *Cybela*, nr. 1, august 2005, p. 3-6.
- Preda, Tea, *Folcloriști francezi în Maramureș*, în *Secolul 20*, nr. 9, 1970, p. 175-181.
- *** *Revista „Cerc”* (Cercetări Etnologice Românești Contemporane), editată de Catedra de Etnologie și Folclor - Facultatea de Litere, Universitatea București, nr. 1, 2005, dedicat profesorului Mihai Pop. [Gheorghe Deaconu, *Surse și etape în formarea și devenirea prof. Mihai Pop. Preliminarii*, p. 62-68; Dumitru Iuga, Anamaria Iuga, *Școala Mihai Pop și cercetările etnologice maramureșene contemporane*, p. 69-83.]
- Rovan, Maria, *Zilele folclorului maramureșean*, în *Albina*, nr. 2, 14 ianuarie 1971, p. 2.
- *** *Școala Mihai Pop*, Volum dedicat Profesorului Mihai Pop, la împlinirea vârstei de 90 de ani, Râmnicu-Vâlcea, 1997, Centrul Județean de Conservare a Tradițiilor și Creației Populare; ediție îngrijită de Gheorghe Deaconu și Ioan Ștefan Lazăr [N. Constantinescu, *Lecțiile Profesorului* (p. 11-18), Dumitru Pop, *Profesorul Mihai Pop și rolul său în evoluția cercetării instituționalizate a folclorului românesc*, p. 19-36; Al. Dobre, *Prof. dr. doc. Mihai Pop - creatorul și îndrumătorul școlii folcloristicii românești contemporane*, p. 37-42].
- Thira, Viorel, *N. I. Dumitrașcu, șef de gară în Ardeal și culegător de folclor în Maramureș*, în *Acta Musei...*, vol. I, Sighet, 2002, p. 409-414.
- Thira, Viorel, *Tit Bud la 75 de ani de la moarte*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 2-3, 2002, p. 225-232 [viața, activitatea, fotografii, 3 balade, 4 doine, 14 chiuituri și o colindă, reproduse din volumul *Poezii populare din Maramureș - 1908*].
- Thira, Viorel, *Un vicar de pe vremuri: Tit Bud*, în *Graiul Bisericii Noastre* (Baia Mare), 2, nr. 7-8, 1992, p. 8, 6.

- Timiș, Nicoară, *Asociația folcloriștilor din județul nostru, în Maramureș*, decembrie 1972, p. 20.
- Zderciuc, Boris, *Gheorghe Dăncuș - 1906-1967*, în *Revista muzeelor*, 5, nr. 2, 1968, p. 190.
- Zderciuc, Boris, *Cătu-i Maramureșu...* (Al II-lea simpozion de etnografie și folclor al regiunii Maramureș, Baia Mare, 1967), în *Revista muzeelor*, nr. 3, 1967, p. 293-294.

3. Periodice consultate

- Acta Musei Maramoresiensis**, Muzeul Maramureșului Sighetu Marmăției, Asociațiunea pentru Cultura Poporului Român din Maramureș. Volume îngrijite de dr. Mihai Dăncuș. Vol. I, 2002, 508 p. Etnografie și folclor (Identitatea Maramureșului, Obiceiuri, Etnografie, Istoria Culturii, Varia - 71 de studii); vol. II, 2004, 403 p. Etnografie și folclor. Istoria și istoria culturii (34 de studii); vol. III, 2005, 385 p. Etnografie - Istoria și filosofia culturii. Arheologie - Ecologie - Științele naturii (39 de studii) . [Conține lucrări științifice pe teme de etnografie și folclor susținute la sesiunea anuală cu caracter național și cu participare internațională organizată de Muzeul din Sighetu Marmăției.]
- AMET**, 1957-2000. Tematica Anuarului Muzeului Etnografic al Transilvaniei (1957-2000) de Ioan Toșa, Flavia Oșianu, în *Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei*, Editura Mediamira, Cluj-Napoca, 2000, p. 417-447, + AMET, Editura Toderescu, Cluj, 2005.
- Astra maramureșeană**, 1996-1999. Revistă a Asociației transilvănene pentru literatură română și cultura poporului român ASTRA, Baia Mare.
- Bibliografia folclorului românesc (1930-1955)**, de Ion Mușlea. Ediție și cuvânt înainte de Iordan Datcu. Editura Saeculum I.O., București, 2003, 282 p.
- Buletin Științific**, 1969-2005. Buletin Științific, seria A. Filologie, editat de Institutul Pedagogic din Baia Mare / Facultatea de Litere din Universitatea de Nord. seria A. Filologia. Vol. I – 1969, vol. II – 1970, vol. III – 1971, vol. IV – 1972, vol. V – 1980, vol. VI –

1983, vol. VII - ..., vol. VIII – 1992, vol. IX – 1994, vol. X – 1996 (dedicat profesorului Victor Iancu la împlinirea vârstei de 60 de ani), vol. XI – 1997 (dedicat profesorului Ion Chiș Șter la împlinirea vârstei de 60 de ani), vol. XII - ..., vol. XIII – 2001 (dedicat profesorului Nicolae Felecan la 60 de ani), vol. XIV – 2004; vol. XV – 2005

Calendarul Maramureșului, realizat de Ion Bogdan, Mihai Olos și Nicoară Timiș. Centrul de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă Maramureș, Asociația folcloriștilor și a etnografilor, Măiastra - Asociația Tinerilor Artiști, Baia Mare, 1980, 144 p.

Comunicări științifice pe teme de folclor. Sighetu Marmăției, 1970-1971, Centrul Județean de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă Maramureș, Baia Mare, 1973, 136 p.

Creația populară românească. Bibliografie 1956-2002, de Stelian Cârstean. Lucrări editate de centrele județene ale creației populare. Colecția *Anotimpuri culturale*, nr. 3. Centrul Național pentru Conservarea și Promovarea Culturii și Tradiției, București, 2003, 239 p.

Datini, 1995-1999. Revistă de cultură editată de Centrul Național al Creației Populare, Fundația Culturală Ethnos.

Fondul Bibliotecii Județene „Petre Dulfu” Baia Mare.

Helvetica, 1998. Magazin ilustrat de informații și reportaje, Baia Mare.

Maramureș - vatră de istorie milenară, vol. I-V (1996-2004)

Vol. I. Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 1996, Societatea Culturală Patriotică Pro Maramureș, *Bogdan Vodă*, Cluj-Napoca. Lucrările primului simpozion Bogdan Vodă - Sighet, 28 septembrie - 1 octombrie 1995. * Vol. II. Editura Dragoș Vodă, Cluj, 1997, Societatea Culturală Pro Maramureș, *Dragoș Vodă*, Cluj-Napoca. Lucrările celui de-al doilea simpozion, Borșa, 2-4 august 1996. * Vol. III. Editura Dragoș Vodă, Cluj, 1997. Lucrările celui de-al treilea simpozion, Ocna Șugatag, 1-3 august 1997. * Vol. IV. Editura Dragoș Vodă, Cluj-Napoca, 1998, Lucrările celui de-al patrulea simpozion. Maramureș, Bucovina și Moldova. Ieud, Săliștea de Sus, Cârlibaba, Rădăuți, Putna, 28 iunie - 2 iulie 1998. * Vol. V. Editura Dragoș Vodă, Cluj-

Napoca, 2004, Ediție coordonată de Vasile Iuga de Săliște. Lucrările celui de-al cincilea simpozion, Vișeu de Sus, 23-24 octombrie 1999.

Maramureș, 1969-1984. Supliment de cultură și artă al ziarului *Pentru Socialism*, Baia Mare.

Marmația, 1969-2005, publicație editată de Muzeul Județean Maramureș, Baia Mare. Vol. I - 1969; Vol. II - 1971; Vol. III - 1977; Vol. IV - 1978; Vol. V-VI - 1980; Vol. VII - 2002; Vol. VIII - 2003; Vol. IX - 2005.

Memoria Ethnologica, 2001-2005. Revistă de patrimoniu ethnologic și memorie culturală. Centrul Creației Populare Maramureș, Baia Mare nr. 1, decembrie 2001, 156 p.; nr. 2, februarie 2002, 290 p.; nr. 4-5, iulie-decembrie 2002, 127 p.; nr. 6-7, ianuarie 2003, 200 p.; nr. 8-9, iulie-decembrie 2003, 195 p.; nr. 10, ianuarie-iunie 2004, 201 p.; nr. 11-13, iulie-decembrie 2004, 223 p.; nr. 14-15, ianuarie-iunie 2005, 169 p.; nr. 16-17, iulie-decembrie 2005, 114 p.

Pro Unione, 1999-2003. Revistă a Fundației Culturale *Pro Unione*, Baia Mare.

FR / REF, 1957-1993, Colecția *Revistei de Folclor / Revista de Etnografie și Folclor*.

Studii și Articole, 1970-1989. Revistă editată de Societatea de Științe Filologice din România, filiala Baia Mare. Buletin de informare și documentare științifică. Vol. I - 1970 (Gheorghe Pop – coordonatorul lucrării; Augustin Cosmuța - secretar de redacție; Valeriu Achim, Octavian Bandula, Vasile Căpâlnean, V.R. Ghenceanu, Victor Ilieșiu; ulterior colectivul de redacție primește noi membri: Ion Chiș Șter, Valeriu Oros, Ștefan Vișovan, Gheorghe Radu ș.a.), vol. II - 1973, vol. III - 1981, vol. IV - 1988, vol. V - 1989.

Tradiții maramureșene, 1967, 1979, vol. I-II. Casa Regională a Creației Populare, Baia Mare, 1967, 115 p.; Centrul Județean de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă, Baia Mare, 1979, 132 p.

Tradiții și patrimoniu, Muzeul Maramureșului - Sighetu Marmației, Asociațiunea pentru Cultura Poporului Român din Maramureș,

Europa - Muzeu - Km zero (2001-2004); nr. 1 / decembrie 2001; nr. 2-3 / 2002; nr. 4-5 / 2003; nr. 6-7 / 2004.

■ Alte periodice

Cybela, revistă de memorie culturală, editată de Fundația social-culturală pentru democrație «identitate.unitate.generozitate.acțiune», Editura Cybela, Baia Mare, nr. 1, august 2005, 60 p.

Măiastra, foaie editată la Baia Mare de Centrul de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă Maramureș, în colaborare cu ziarul *Petru Socialism*, dedicat Colocviului *Constantin Brâncuși*, septembrie 1976. Întocmită de Ion Bogdan și Mihai Olos, 4 p. (format mare).

Sub egida *Măiastra* au mai apărut pliantele *Viața românească - Măiastra - Maramureș* (1980), *Lucefărul - Măiastra - Maramureș* (1980), *Andrei Mureșan - Măiastra - Maramureș* (1981), *Astra - Măiastra - Maramureș* (1984).

Măiastra, editată de Asociația de Arte *Măiastra* și Asociația folcloriștilor și etnografilor din Maramureș, nr. 1 / ianuarie 1990, 2 p. (format mare). Număr întocmit de Ion Bogdan.

II. ETNOGRAFIE

1. Studii cu caracter general

- Avram, Vasile, *Câteva considerații privind situația etnologiei românești la ora actuală*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 2-3, 2002, p. 337-347.
- Bârlea, Gheorghe Mihai, *Codeterminări între tradiție, transformări sociale și mentalități. Cercetare sociologică în satele de pe Cosău*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 10, 2004, p. 1139-1146.
- Bilțiu Dăncuș, Traian, *Estetica satului*, în *Astra* (Sighet), 6, nr. 1, 25 ianuarie 1937, p. 1-2.
- Chiș, Simion, *Aspecte etnografice din comuna Săliștea de Sus, în Maramureș - vatră de istorie milenară*, vol. IV, Editura Dragoș Vodă, Cluj-Napoca, 1998, p. 483-490.
- Ciocan, Janeta, *Conservarea comorilor etnografice. Mărturii*, în *Maramureș*, aprilie 1978, p. 25.
- Ciocan, Janeta, *Etnografie și artă populară (în cadrul Muzeului Județean Maramureș)*, în *Familia*, Oradea, nr. 1, 1979, p. 13.
- Dunca, Daniela, *Considerații programatice asupra ethnosului maramureșean*, în *Maramureș*, mai 1981, p.13.
- Latiș, Vasile, *Câteva date ale sărbătoreșului în satul Groși*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 1, 2001, p. 137-138.
- Mirescu, Comeliu, *Coordonate în definirea unei zone etnografice - Țara Lăpușului*, în *Studii și cercetări de etnografie și artă populară*, vol. I, București, 1981, p. 19-41.
- Olos, Mihai, *Despre minune sau performanța în folclor și artele moderne*, în *Calendarul Maramureșului*, Baia Mare, 1980, p. 138-140.
- Petrescu, Paul, *Nord-vestul etnografic al României*, în *Astra*, nr. 9, 1983, p. 5.
- Popescu, Alexandru, *Cătu-i Maramureșu. Atlas etnografic*, în *Albina*, nr. 23, 7 iunie 1973, p. 5.

- Roșca, Nuțu, *Considerații privind conexiunile toponimiei cu etnografia*, în *Studii și articole*, vol. V, Baia Mare, 1989, p. 91-95.
- *** *Satul maramureșean. 1945-1989. Viața socială, economică, politică, culturală și religioasă. Studii și documente*, I, Muzeul Maramureșului Sighetu Marmăției, 2005, 575 p. Volum coordonat și îngrijit de dr. Mihai Dăncuș.
- Vomicu, Gheorghe, *Maramurășul și Muzeul etnografic maramurășan*, în *Lucrări Geografice*, IV (1928-1929), Cluj, p. 353-382; 10 planșe, rezumat în limba franceză.
- 2. Așezări, locuințe, gospodării / Instalații populare**
- Braga, Mircea, *Porți maramureșene*, în *Tribuna*, nr. 49, 7 dec. 1967, p. 7.
- Capesius, Roswith, *Modalități stilistice în decorul interiorului țărănesc din nordul Transilvaniei (zona Lăpuș, Chioar, Maramureș)*, în *Studii și articole de istoria artei*, seria *Artă plastică*, nr. 1, 1971, p. 113-121.
- Ciocan, Janeta, *Instalații populare pentru obținerea uleiului în zonele etnografice Chioar și Lăpuș*, în *Marmația*, IV, Baia Mare, 1978, p. 297-302; rezumat în limba engleză.
- Csiszar, Isabela Corina, *Casa - spațiu sacru la românii și maghiarii din Maramureș*, în *Acta Musei ...*, III, 2005, p. 67-71.
- Dăncuș, Gheorghe, *Structura gospodăriei țărănești maramureșene*, în *Organizarea muzeelor etnografice în aer liber, Principii și metode*, București, 1966.
- Dăncuș, Ioana, *Mutații în structura gospodăriei tradiționale maramureșene - consecință a socializării agriculturii - perspectivă etnologică*, în *Satul maramureșean, 1945-1989*, Sighetu Marmăției, 2005, p. 153-158.
- Dăncuș, Ioana, Dăncuș, Mihai, *Moara țărănească din Maramureș. Conotații etno-culturale*, în *Maramureș - vatră de istorie milenară*, Editura Dragoș Vodă, Cluj-Napoca, 1997, vol. III, p. 355-360.
- Dăncuș, Mihai, *Prezența instalațiilor tehnice țărănești în satul contemporan și modurile de dezintegrare sau integrare a acestora în viața modernă*, în *Studii și comunicate de istorie a civilizației populare din România*, vol. II, Sibiu, 1981.

- Dăncuș, Mihai**, *Stătutul și gospodăria țărănească din Maramureș. Cotații etno-culturale în Maramureș - vatră de istorie milenară*, vol. IV, Editura Dragoș Vodă, Cluj-Napoca, 1998, p. 439-456.
- Kamouh, Claude**, *Case și grădini. Eseu asupra semnificației termenului „stătut” în graiul maramureșean*, în *REF*, tomul 25, nr. 1, București, 1980, p. 77-86.
- Kós, Károly**, *O tehnică cu caracter arhaic: făcutul cuților de coasă în zona Lăpuș*, în *Marmația*, II, Baia Mare, 1971, p. 244-260 + planșe, desene, 28 de fotografii și o hartă; rezumat în limba engleză.
- Kós, Károly**, *Mobile cioplite din zona Lăpuș*, în *AMET*, vol. III (1962-1964), Cluj-Napoca, 1966, p. 179-224; rezumat în limbile rusă și germană.
- Mirescu, Corneliu**, *Așezări, gospodării și arhitectură populară din Țara Lăpușului*, în *Muzeul Satului de Artă Populară*, nr. 5-6, 1985, p. 25-50.
- Nistor, Francisc**, *Poarta maramureșeană*, Editura Sport-Turism, București, 1977, 143 p.; Monografie. Rezumat și explicații foto în limba engleză, franceză, germană, rusă și spaniolă. Conține 142 de ilustrații (desene și fotografii). Catalog al tipurilor de porți maramureșene (descriere, decor, data construcției, meșter, locul unde se află).
- Stahl, Paul Henri**, *Case țărănești din Maramureș*, în *Studii și cercetări de istoria artei*, nr. 2, 1961, p. 339-361.
- Steinhardt, Nicolae**, *Taina porților maramureșene*, în *Viața românească*, nr. 11, 1979, p. 78-80.
- Stoica, Georgeta, Mirescu, Corneliu**, *Sisteme de încălzire în locuința țărănească din Țara Lăpușului*, în *AMET*, vol. VI (1971-1973), Cluj-Napoca, 1973, p. 272-290; rezumat în limba franceză.
- Șainelic, Sabin, Ciocan, Janeta, Șainelic, Maria**, *Morile de apă din bazinul râului Lăpuș*, în *Marmația*, III, Baia Mare, 1977, p. 153-187 + 19 ilustrații și două tabele cu situația morilor de apă din regiune; rezumat în limba germană.
- Todincă, Gheorghe**, *Viața satului maramureșean în paginile ziarului Viața liberă (1950-1952)*, în *Satul maramureșean, 1945-1989*, Sighetu Marmației, 2005, p. 190-199.

3. Artă populară

3.1. Lucrări cu caracter general

Albu, Florența, *Maramureș, țară veche. Însemnări despre arta și arhitectura populară, oameni și locuri în Maramureș*, în *Arborele vieții*, Editura Albatros, București, 1971, p. 55-91.

Albu, Florența, *Nord - civilizația lemnului*, în *Viața românească*, nr. 12, 1976, p. 30-33.

Bănățeanu, Tancred, *Arta populară din nordul Transilvaniei*, Casa Creației Populare a județului Maramureș; Fondul Plastic - Agenția de Publicitate Artis; Baia Mare, 1969, 295 p + LV planșe color cu imagini din Maramureș; cuvânt înainte de Constantin Daicoviciu.

I. Introducere (cu privire la originea artei); II. Meșteșuguri artistice populare din nordul Transilvaniei; III. Creația artistică populară din nordul Transilvaniei (Așezări, arhitectură, porți. Țesături. Ceramică ș.a.); IV. Problemele procesului de creație în arta populară și a îndrumării acesteia; V. Posibilitățile de valorificare a creației artistice populare din nordul Transilvaniei în arta decorativă. Rezumate. [Cercetări în zonele etnografice din Maramureș, Oaș, Lăpuș, Chioar, Codru și parte din câmpia sătmăreană].

Bilțiu Dăncuș, Traian, *Arta țărănească maramureșeană*, în *Graiul Maramureșului*, nr. 65, 67, 80, 82, 83/ 1934.

Brad, Ion, *Stan Ion Pătraș, meșterul din Maramureș*, în *Tribuna*, nr. 20, 17 mai 1958, p. 10.

Brătescu, Geta, *Un monument onto-genetic de artă rurală (Cimitirul din Săpânța)*, în *Astra*, nr. 3, 1972, p. 26-27.

Căprioară, Georgeta, *Despre conservarea unor motive în arta decorativă (Săpânța - Maramureș)*, în *Lucrări științifice*, Cercurile studențești de folclor, Baia Mare, 1973, p. 126-135.

Focșa, Marcela, Milcana, P, și Pavel, A, *Cercetări de artă populară în raionul Șomcuta Mare, regiunea Maramureș*, în *Revista muzeelor*, 2, nr. 4, 1965, p. 306-311.

Gheza, Vida, *Arta populară din Maramureș*, în *Tribuna*, nr. 18, 1971, p. 11.

- Marchiș, Ioan**, *Forme și structuri plastice arhaice din Maramureș și nordul Transilvaniei*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 4-5, 2002, p. 466-468.
- Nistor, Francisc**, *Creații și creatori populari din zona etnografică Maramureș*, Casa Regională a Creației Populare, Baia Mare, 1967, 134 p. Album de fotografii alb-negru, cu caracter etnografic. Arhitectură populară (prezentarea a zece creatori populari) și creștături în lemn. Textile (12 creatori), Lucrări în piele (7 creatori), Ceramica de Săcel (Tănase Cocean), Măștile.
- Ștefănescu, I.D.**, *Arta veche a Maramureșului*, Editura Meridiane, București, 1968, 157 p. + 73 de ilustrații. Arheologia și istoria artei. I. Maramureș. Situația geografică, date istorice, tradiții. Arta populară din Maramureș (Locuințele, Bisericile, Sculptura în lemn, Scoarțele, Ceramica). II. Problema artei populare. III. Pictura religioasă în Maramureș (Icoanele, Decorurile murale, Descrierea picturilor, Iconografia, Tehnica, Stilul).
- Vomicu, Gheorghe**, *Arta populară maramureșeană*, în *Graiul Maramureșului*, nr. 225, 1938.

3.2. Arhitectură populară

- Brătulescu, Victor**, *Bisericile din Maramureș*, Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice, XXXIV, 107-110, p.1-165, București, 1941, XXXV planșe. Recenzie în *Transilvania*, LXXII, 1941, p. 415-418 (Coriolan Petreanu).
- Costin, Emil**, *Bisericile de lemn din Maramureș*, Editura Gutinul, Baia Mare, 1999, 105 p. Maramureș - geografie, istorie, oameni, biserici; Arhitectura bisericilor de lemn din Maramureș; Arhitectura de cult, arhitectura populară; Bisericile de lemn din Maramureș și locul lor în arhitectura Europei; Civilizația lemnului în Maramureș; Bisericile de lemn reprezentative: Șurdești, Sârbi - Susani, Călinești - Susani, leud deal, leud vale, Bogdan Vodă, Rogoz, Budești - Josani, Sat Șugatag, Oncești, Bârsana, Chechiș, Săcălășeni, Posta.
- Dăncuș, Ioana**, *Un monument excepțional de arhitectură - Biserica din Cuhea (Bogdan Vodă)*, în *Acta Musei...*, III, 2005, p. 45-51.

- Dăncuș, Mihai, *Valoarea documentară și artistică a monumentelor de arhitectură populară din secția în aer liber a Muzeului Maramureșean din Sighetu Marmăției* (Istorie, Casele, Porțile maramureșene), în *Acta Musei...*, I, 2002, p. 35-44.
- Enăchescu, M. E., *Monumentalitate des églises en bois de Maramures*, în *Revue Roumaine d'Histoire de l'Art*, București, 1969.
- Maier, Radu, Comanici, Gemina, *Cercetări privind arhitectura populară din nord-vestul țării*, în *Marmația*, IV, Baia Mare, 1978, p. 310-325.
- Nistor, Francisc, *Sculptură și arhitectură populară din zona etnografică Maramureș*, Casa Creației Populare a județului Maramureș, Baia Mare, 1969, 14 p. + 64 planșe cu reproduceri (porți, case, motive ornamentale, biserici, cruci).
- Popa, Atanasie, *Biserica de lemn din Cuhea (Maramureș)*, în *Boabe de Grâu*, revistă de cultură, București, an II, nr. 8-9, august - septembrie 1931, p. 398-408.
- Stahl, Henri Paul, Petrescu, Paul, *Arhitectura de lemn a Maramureșului*, în *Arhitectura RPR*, 6/1-2/1958, București.
- Șainelic, Sabin, *Arhitectura bisericilor de lemn din Țara Chioarului*, în *Marmația*, II, Baia Mare, 1971, p. 279-301; 18 fotografii, XV planșe - planuri la scara 1:100 ale unor biserici din zonă; rezumat în limba germană.
- Ștefănescu, I.D., *Biserica din Șurdești*, Editată de Muzeul Regiunii Maramureș, Baia Mare, 1967, 13 p. + 6 ilustrații.
- Tamavski-Schuster, Dana, *Biserici de lemn din Țara Lăpușului*, în *Buletinul monumentelor istorice*, nr. 2, 1973, p. 41-57.
- Toth, Adalberth, *Contribuția la tipologia arhitecturilor din lemn din regiunea Maramureș*, în *Studii și lucrări de restaurare*, 1967, nr. 2, p. 174-187.

3.3. Arta prelucrării lemnului

- Dragomir, Silviu, *Troiță cu motivele roatei solare și pomul vieții (provenind din Maramureș)*, în *Noi Tracii*, Milano, Italia, 12, nr. 104-105, iulie-august 1983, p. 1-5.
- Formagiu, Hedviga, Pauncev, Milcana, Stanciu, Smărăndița, *Băița, un centru de lădări necunoscut*, în *Marmația*, I, Baia Mare, 1969, p. 81-91 + ilustrații; rezumat în franceză.

- Muscă, Mihai, *Troița din Berbești*, în *Marmația*, IV, Baia Mare, 1978, p. 341-355.
- Nistor, Francisc, *Ornamentații în lemn. Sculptură și arhitectură populară din zona etnografică Maramureș*, Casa Creației Populare a județului Maramureș, Baia Mare, 1969, 14 p + 64 planșe cu reproduceri. Cuvânt înainte de M. Braga. Reproduseri: porți, case, motive ornamentale, biserici, cruci.
- Nistor, Francisc, *Arta lemnului în Maramureș*, Centrul Județean de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă, Asociația Folcloriștilor și Etnografilor din județul Maramureș, Baia Mare, 1980, 258 p. Prefață de Mihai Pop; 255 fotografii alb-negru. Rezumat în limbile engleză și franceză.
- Pop-Bratu, Anca, *Pecetare din Maramureș, un fenomen de sincretism*, Editura Academiei Române, Studii și cercetări de istoria artei, seria Artă plastică, tom 27, 1980.
- Pop, Iuliu, *Pecetare maramureșene*, Centrul Creației Populare Maramureș, Editura Cybela, Baia Mare, 1995; Cuvânt înainte de N. Logotheti; Corpus Traditionum Maramorosiensis, vol. XII, tom I; Album îngrijit de Dumitru Iuga; 60 p. (58 de ilustrații alb-negru, din coloana de pecetare a familiei dr. Pop).
- Pop, Romulus, *Glasul pecetarelor*, Biblioteca Revistei *Familia*, Oradea, 1993, 117 p.; Cuvânt înainte de Ion Iuga. Studiu + ilustrații. Cap. VII - Doi colecționari - dr. Victor Pop și părintele Mircea Antal.
- Pop, Victor, Șainelic, Sabin, *Pecetare maramureșene*, în *Acta Musei...*, I, 2002, p. 305-308.
- Șainelic, Sabin, *Motive ornamentale pe furci și bâte. Zonele etnografice Lăpuș și Maramureș*, în *Marmația*, I, Baia Mare, 1969, p. 92-97. [Comunicare prezentată la Simpozionul de etnografie și folclor, Baia Mare, 1968]; rezumat în limba germană.
- Zderciuc, Boris, Stoica, Georgeta, *Crestători în lemn în arta populară românească*, Editura Meridiane, București, 1967.

3.4. Textile, port popular

- Bănățeanu, Tancred, *Portul popular din regiunea Maramureș. Zonele Oaș, Maramureș, Lăpuș*, Casa Creației Populare Maramureș, Baia Mare, 1965, 161 p.

Introducere (Arta populară românească, Portul popular românesc), II. Regiunea Maramureș (coordonate istorice și etnografice), III. Portul popular din regiunea Maramureș (zonele Oaș, Maramureș, Lăpuș), IV. Portul popular și dansul, V. Portul popular și actualitatea. Rezumat în limba franceză. Studiu însoțit de desene (realizate de M. Caragea) și fotografii (T. Bănățeanu, I. Andron, Olga Horșia, S. Zderciuc).

Bănățeanu, Tancred, *Diferențieri sociale manifestate în portul popular din Ungureni, comuna Cupșeni, raionul Târgu Lăpuș, regiunea Maramureș*, în *Revista Muzeelor*, număr special, 1965.

Dăncuș, Ioana, *Cămașa femeiască din Maramureș - elemente de identitate culturală zonală și locală*, în *Acta Musei...*, vol. II, Sighetu Marmației, 2004, p. 167-174.

Dăncuș, Gheorghe, *Portul păcurarilor - smolencile*, Colecția de manuscrise a Muzeului din Sighet.

Dogaru, Ortansa, *Ornamentele și croiul costumului popular din județul Maramureș*, Centrul de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă Maramureș, Baia Mare, 1984, 200 p.; 279 de fotografii și desene (o parte din fotografii au valoare etnografică). Prefață de Elena Secoșan.

Specificul costumului popular românesc din județul Maramureș. Descrierea costumului femeiesc și bărbătesc din zonele Maramureș, Lăpuș, Chioar și Codru; II. Tehnica cusăturii ornamentului. Scurt istoric al cusăturii românești; III. Materialele folosite pentru confecționarea costumului popular; IV. Motive ornamentale originale; V. Valorificarea artei populare autentice și creația artistică actuală.

Iuga, Anamaria, *Portul popular maramureșean. Studiu de caz - Săliștea de Sus*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 1, 2001, p. 61-66.

Iuga, Anamaria, *Repertoriul motivelor tradiționale în covorul maramureșean*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 6-7, 2003, p. 678-680.

Mirescu, Comeliu, *Portul popular din Țara Lăpușului*, în *AMET*, vol. XII, Cluj-Napoca, 1998, p. 149-187; rezumat în limba franceză.

Pavel, Emilia, *Ornamentica scoarțelor moldovenești și unele motive străvechi întâlnite și pe scoarțele țolurilor maramureșene*, în *Maramureș - vatră de istorie milenară*, vol. III, Editura Dragoș Vodă, Cluj, 1997, p. 361-374.

Pop, Maria, *Din tainele vopsitului vegetal*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 1, 2001, p. 53-54.

Zderciuc, Boris, *Covorul maramureșean*, Editura Meridiane, București, 1963, 25 p. + 39 de ilustrații (fotografiile alb-negru realizate de Gheorghe Șerban și Sandu Mendrea).

3.5. Măști

Antonescu, Romulus, *Morfologia măștilor populare și frumusețea lor ceremonială*, în *Marmația*, V-VI, Baia Mare, 1984, p. 432-437.

Dăncuș, Ioana, *Despre măștile și jocurile cu măști din Maramureș*, în *Tradiții și Patrimoniu*, nr. 1, decembrie 2001, Sighetu Marmației, p. 8-9.

Dăncuș, Mihai, *Jocul cu măști - Capra*, în *Comunicări științifice pe teme folclorice*, Baia Mare, 1973, p. 113-118.

Nistor, Francisc, *Măștile populare și jocurile cu măști din Maramureș*, Centrul de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă, Baia Mare, 1973, 158 p. Au colaborat Mihai Dăncuș și Nicoară Timiș. Prefață de Vida Gheza. Catalog cu 130 de ilustrații (fotografiile alb-negru), Măștile maramureșene. Jocurile cu măști, Jocul caprei, Jocul ursului, Teatru popular, Permanența jocului cu măști. Texte.

Nistor, Francisc, *Măștile maramureșene*, în *Comunicări științifice pe teme folclorice*, Baia Mare, 1973, p. 82-85.

Nistor, Francisc, *Despre măști și jocuri cu măști*, în *Arta Plastică*, nr. 1, 1966, p. 10-12.

3.6. Ceramică

Ciocan, Janeta, *Centrele ceramice Baia Mare și Baia Sprie. Creatori populari contemporani*, în *REF*, 33 (1988), nr. 1, p. 91-96.

Ciocan, Janeta, *Ceramica populară - integrări moderne. Motive tradiționale în forme moderne. Creatori contemporani*, în *AMET*, vol. XII, Cluj-Napoca, 1998, p. 219-224; rezumat în limba franceză.

Ciocan, Janeta, *Băița de sub Codru - centru de ceramică nesmălțuită*, în *Studii și comunicări*, Satu Mare, vol. 4, 1980, p. 339-344.

Ciocan, Janeta, *Perenitatea unui meșteșug popular* [Medalion Tănase Cocean, meșter olar din Săcel], în *Calendarul Maramureșului*, Baia Mare, 1980, p. 92.

- Ciocan Janeta, *Ceramică cu decorul în relief în colecțiile Muzeului Etnografic din Baia Mare*, în *Acta Musei...*, III, 20005, p. 61-65.
- Florescu, Florea Bobu, *Un centru necunoscut de ceramică roșie lustruită de veche tradiție din Maramureș*, în *AMET*, vol. II (1959-1961), Cluj, 1963, p. 51-63; rezumat în limba rusă și germană.
- Pop, Iuliu, *Contribuții la cunoașterea ceramicii de Săcel*, în *Studii și articole*, Baia Mare, 1970, vol. I, p. 108-114.
- Socol, Maria, *Centrul de ceramică Săcel, județul Maramureș*, în *Datini*, nr. 3 (28), 1988, p. 49.
- Socol, Maria, *Centrul de ceramică Baia Mare, județul Maramureș*, în *Datini*, nr. 3 (28), București, 1998, p. 50- 51. [Despre meșterii Ioan Leș, Ștefan Koszeghy, Cornel și Liviu Sitar, Asociația Familială Ceramică Bledea].
- Socol, Maria, *Centrul de ceramică Baia Sprie, județul Maramureș*, în *Datini*, nr. 3 (28), 1998, p. 52.
- Zderciuc, Silvia, *Ceramică nesmălțuită din județul Maramureș*, în *AMET*, vol. VI (1971-1973), Cluj, 1973, p. 359-366; rezumat în limba franceză.
- Zderciuc, Silvia, *Ceramica populară în Țara Lăpușului*, în *Marmația*, I, Baia Mare, 1969, p. 73-79 + XII planșe cu fotografii și desene.
- Zderciuc, Silvia, *Cromatică ceramicii maramureșene*, în *Marmația*, IV, Baia Mare, 1978, p. 293-296; rezumat în limba franceză.
- Zderciuc, Silvia, *Centrul de ceramică Baia Sprie, județul Maramureș*, în *Marmația*, II, Baia Mare, 1971, p. 318-324 + 14 imagini (hărți, desene și fotografii); rezumat în limba franceză.
- Zderciuc, Silvia, *Centrul ceramic Baia Mare în prima jumătate a secolului al XX-lea*, în *Revista muzeelor*, nr. 8, 1986, p. 60-63.
- Zderciuc, Silvia, Pop, Iuliu, *Despre olăritul din Seini*, în *Marmația*, III, Baia Mare, 1977, p. 189-196 + 8 ilustrații; rezumat în limba germană.

3.6. Imagerie populară (picturi și icoane pe lemn și sticlă)

- Bogdan, Ion, *Icoane pe sticlă - Georgeta Maria Iuga*, în *Maramureș - vatră de istorie milenară*, vol. II, Editura Dragoș Vodă, Cluj, 1997, p. 195-197.

- Dobjanschi, Ana, *Icoane maramureșene din secolul XVIII - XIX*, București, Muzeul de artă al RSR, 1975.
- Efremov, Alexandru, *Trei icoane maramureșene expuse în străinătate*, în *Revista muzeelor*, III, 1966, nr. 2.
- Pop-Bratu, Anca, *Câteva observații asupra picturii de factură barocă și rococo din Maramureș*, în *Studii și cercetări etnografice și artă populară*, vol. I, București, 1981, p. 383-400.
- Pop-Bratu, Anca, *Pictura murală maramureșeană. Meșteri zugravi și interferențe stilistice*. Cuvânt înainte de Vasile Drăguț, Editura Meridiane, București, 1982, 133 p.; Preliminarii (Maramureșul istoric: deschideri geografice - rădăcinile istorice și realitățile veacurilor XVII-XVIII), Biserici de lemn maramureșene în veacul al XVIII-lea, Meșteri zugravi și interferențe stilistice. Filonul bizantin, Influența barocului, Eclectismul (93 de ilustrații - fotografii alb-negru și color cu detalii de picturi murale).
- Porumb, Marius, *Icoane din Maramureș*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1975, 47 p. + 50 de ilustrații alb-negru și color; ediție bilingvă (română-germană).
- Porumb, Marius, *Ușile împărătești de la Oncești și Budești - Susani. Contribuții privind icoanele maramureșene din secolul XVII*, în *Studia Universitatis Babeș - Bolyai*, Historia, 1971, fasc. 1.
- Porumb, Marius, *Pictura maramureșeană pe lemn în secolul XV-XVII*, în *Maramureș*, mai 1970, p. 17.
- Porumb, Marius, *Vechi icoane din Maramureș* (secolul XV-XVIII), în *Studii și Cercetări de Istoria Artei*, seria *Artă plastică*, nr. 1, 1975.

4. Păstorit (etnografie și folclor)

- Calogherato, C., *Focul viu*, în *Tradiții maramureșene*, II, Baia Mare, 1979, p. 37-48.
- Călineșteanu, V., *Stâna călineștenilor*. [Descrierea vieții la o stână maramureșeană, cu un text de cântec păcurăresc], în *Viața Liberă*, 10, nr. 449, 1959.
- Georgeoni, Alexandru I., *Contribuții la păstoritul din Maramureș*, București, 1936.

- Georgeoni, Alexandru I., *Cercetări asupra păstoritului în Maramureș*, Biblioteca Zootehnică (nr. 24), București, 1936, 120 p.
A. Prezentarea geografică; B. Ocupațiunea locuitorilor; C. Rasele de animale; D. Aspectele păstoritului în Maramureș (Stâna pe cumpene, Văratul vacilor, repartiția pășunilor); E. Anul păstoresc (Primăvăratul oilor, Văratul oilor, Tomnatul oilor, Iernatul oilor, Produse păstorești și valorificarea lor).
- Goian, Ioan Augustin, *Aspecte sociale în păstoritul agricol local din nordul Transilvaniei*, I, în *AMET*, vol. XII (1998), Cluj-Napoca, p. 279-322; rezumat în limba germană; II, în *AMET*, vol. XIII (1999), Cluj-Napoca, p. 47-66; rezumat în limba germană; III, în *AMET*, Cluj, 2000, p. 117-130; rezumat în limba germană.
- Goian, Ioan Augustin, *Practici magice în păstoritul local - agricol din nordul Transilvaniei*, în *Acta Musei...*, vol. II, Sighetu Marmăției, 2004, p. 59-74.
- Kubijovič, Vladimir, *Păstoritul în Maramureș*, în *Buletinul Societății Regale Română de Geografie*, București, 1934, tom LIII, p. 216-293 (5 planșe, 2 hărți, rezumat în limba germană).
- Latiș, Vasile, *Păstoritul în Munții Maramureșului. Spațiu și timp*, f.e., Tipografia Marco & Condor, Baia Mare, 1993, 214 p.
Situția geografică și socio-economică a Maramureșului. Câteva date istorice despre Maramureș. Structura demografică a păstoritului. Spațiul pastoral, Timpul pastoral, Marele și micul, Apa și focul, Albul și negrul.
- Latiș, Vasile, *Despre spațiul pastoral*, în *Buletinul Științific*, seria A, Filologia; Baia Mare, vol. 8, 1992, p. 187-191.
- Latiș, Vasile, *Mai marele și mai micul. Termeni de opoziție în structura stânei maramureșene*, în *Buletinul Științific*, seria A, Filologia, Baia Mare, vol. 9, 1994, p. 91-94.
- Latiș, Vasile, *Focul viu la stâna din Maramureș*, în *Tradiții maramureșene*, II, Baia Mare, 1979, p. 49-53.
- Latiș, Vasile, *Opoziția în păstorit*, în *Simpozionul Miorița*, Câmpulung Moldovenesc, 1993, p. 53-56.
- Morariu, Tiberiu, *Viața pastorală în Munții Rodnei*. Studii și cercetări geografice II, Societatea Regală Română de Geografie, București, 1937, Atelierele grafice SOCEC & Co, 237 p. + 3 hărți.

I. Cadrul geografic; II. Pășunea; III. Păștoritul; IV. Stânele, uneltele și gospodăria lor (Tipuri de stâni, Uneltele stâniei și ale păcurarilor) + XV planșe cu fotografii (realizate de T. Morariu) de o mare valoare etnografică.

Morariu, Tiberiu, *Câteva contribuții la oieritul evreilor maramureșeni*, în *Lucrările Institutului de Geografie*, IV, Cluj, 1928-1929, p. 183-203 + 3 planșe; rezumat în limba franceză.

Morariu, Tiberiu, *Noi contribuții la păștoritul evreilor maramureșeni*, în *Stâna*, an. I, nr. 9 și 10, Sibiu, 1934, 32 p., 2 planșe; rezumat în limba germană.

Morariu, Tiberiu, *Contribuțiuni la aprinderea «focului viu» în Ardeal, Maramureș și Bucovina*, Monitorul Oficial, Imprimeria Națională, București, 1937, p. 229-236, 9 figuri, 3 planșe. (Extras din Anuarul Arhivei de Folclor a Academiei Române, IV, 1937).

Papuc-Secelea, Constantin, Cuvântare rostită de..., în Parlament, la 6 mai 1921 „în chestiunea pășunatului și vitelor Maramureșului”, Bușteni, Tipografia Vasile Teodorescu, 1926, 11 p. (Fondul Bibliotecii Județene *Petre Dulfu* din Baia Mare).

Perța, Lucian, *Focul viu - aspecte ale procesului de demagizare*, în *Acta Musei...*, I, 2002, p. 137-138.

Perța, Lucian, *Focul viu în Țara Maramureșului*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 10, 2004, p. 1075-1082; nr. 11- 13, 2004, p. 1211-1216.

Pop, Dumitru, „*Stâna prădată*”, un motiv din sfera mitologiei pastorale, în *Calendarul Maramureșului*, Baia Mare, 1980, p. 72-73.

Precup, Emil, *Păștoritul în Munții Rodnei*, de..., directorul liceului din Gherla, Universitatea din Cluj, Biblioteca Dacoromaniei (coordonată de Sextil Pușcariu); Institutul de Arte Grafice Ardealul, Cluj, 1926, 56 p.

Conține „Literatură ciobănească” (p. 28-56) - chiuituri și doine, balade și anecdote.

Roska, Márton, *Román juhászat a Máramoros megyei* (Păștoritul românilor din județul Maramureș), 1923.

Ștef, Dorin, *Miorița s-a născut în Maramureș*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2005, 338 p.; Colecția Universitaria, seria Filologica.

Turda, G., Georgeoni, Alexandru I., *Contribuții la păștoritul din Maramureș*, București, 1934.

Vlăduțiu, Ion, *Măsurileșul oilor. Datini și obiceiuri*, în *Albina*, nr. 82, 4 aprilie 1979, p. 2.

■ Alte ocupații

Marina, M., *Butinarii din Maramureș*, în *Societatea de mâine*, X, 1933, nr. 12.

Mureșan, Mihaela, *Argumente istorice ale practicării unei străvechi ocupații în Transilvania: sărăritul*, în *AMET*, Editura Mediamira, Cluj, 2000, p. 145-148.

Pop Coman, Victor, *Plutăritul* (în Maramureș), în *Acta Musei...*, I, 2002, p. 317-318.

5. Alimentație

Bilțiu, Maria, *Postul și preparatele de post*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 16-17, 2005, p. 1628-1631.

Dunca, Petre, *Repere în antropologia culturală a alimentației*, Editura Axis, Iași, 2004. Colecția Universitaria, 182 p.

De la natură la cultură. Actul alimentar - un act cultural (Forme și tehnici de producere a hranei: agricultura și păstoritul); Alimentația și contextele culturale (Gastronomia rituală, Alimentația profană); De la grâu la pâine (Preistoria grâului și a pâinii; Tehnologia grâului: de la râșniță la moară, Pâinea sacră), Grâul în practicile calendaristice din tradiția românească (Un complex rit arhaic: Plugușorul, Rituri de fertilitate: Paparuda, Caloianul, Drăgaica, Ritualul cununii, la seceriș).

Făt, Parasca, *Mâncăruri de post. Rânduiala postului*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 1, 2001, p. 39-45.

Lenghel Izanu, Petre, *Alimentația și îmbrăcămintea în Bârsana, Maramureș*, în *Sociologia Românească*, IV, 1939, p. 271-275.

Țița, Aurelia, *Fruitele în alimentația populară din zonele Lăpuș - Maramureș și Zarand - Hunedoara*, în *AMET*, vol. IV (1965-1967), Cluj-Napoca, 1969, p. 531-547; rezumat în limba franceză.

6. Etnoiație

Dăncuș, Mihai, *Elemente de etnoiație într-un manuscris miscelaneu din secolul al XVIII-lea descoperit în Maramureș*, în *Maramureș - vatră de istorie milenară*, Editura Dragoș Vodă, Cluj-Napoca,

1997, vol. III, p. 341- 354. Învățătură prăbăluitoare de multe felii de boale (de fur, de albeață, de tusă, de păduchi etc.) - 37; Învățătură scoasă spre tocmeală a multor trebi și leacuri deîmpreună de la filosofii cei împărătești - 26; Altă învățătură pentru doftori adusă de călugărași de la Țăligrad - 27. [1807, 25 martie, Săpânța. Koman Ioan].

Băle, Gavril Alexa, *Leacuri pentru vite. Studii de etnoiatrie*, Editura Ethnologica, Baia Mare, 2005, 96 p. Prefață de Petru Dunca. Leacuri, practici chirurgicale, remedii populare, glosar.

7. Etnobotanică

Antal, Ligia, Antal, Mircea, *Plante cunoscute și utilizate de sătenii din Breb*, în *Acta Musei...*, vol. II, Sighetu Marmăției, 2004, p. 175-206; în *Marmația*, III, Baia Mare, 1977, p. 268-276.

Coman, A., *Câteva numiri populare de plante vasculare din Maramureș*, în *Buletinul Grădinii Botanice Cluj*, Timișoara, 1942, nr. 1-4, p. 72-77.

8. Etnozoologie

Apostolache Stoicescu, Zoe, *Date etnozologice din Maramureș*, în *Revista muzeelor*, 21, nr. 1, 1984, p. 77-79; rezumat în limba franceză.

9. Etnogeologie

Bologa, Vasile, *Peștera laptelui de piatră* [1975], în *Memoria Ethnologica*, nr. 10, 2004, p. 1074.

Bologa, Vasile, *Asupra domeniului de cercetare al etnogeologiei* [1987], în *Acta Musei...*, I, Sighet, 2002, p. 341- 348.

10. Etnomicologie

Beres, Marta, *Cunoștințe etnomicologice din Maramureș* [ciuperci comestibile și otrăvitoare; denumiri populare], în *Acta Musei...*, I, Sighet, 2002, p. 355-362.

III. FOLCLOR

Moto:

„Folclorul constituie într-un fel, prin rădăcinile sale arhaice, preistoria literară, muzicală și coregrafică a unui popor”. (Ovidiu Bârlea, 1974)

1. Studii de folclor

1.1. Studii cu caracter general. Chestionare

- Avram, Vasile**, *Gândirea arhaică*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 8-9, 2003, p. 777-782; nr. 10, 2004, p. 977-981; nr. 11- 13, 2004, p. 1175-1180; nr. 14-15, 2005, p. 1399-1407; nr. 16-17, 2005, p. 1569-1579.
- Bârlea, Ștefan**, *Despre selectarea textelor poetice în vederea publicării*, [Referitor la volumele de folclor poetic din județul Maramureș], în *Studii și articole*, vol. V, Baia Mare, 1989, p. 96-107.
- Berinde, Ion**, *Importanța folclorului pentru educație*, în *Astra* (Sighet), 3, nr. 19, 14 mai 1933, p. 1-2; nr. 22, 4 iunie 1933.
- Bilțiu, Pamfil**, *Studii de etnologie românească*, Editura Saeculum I.O., București, Colecția Mythos, vol. I - 2003, 366 p. (I. Obiceiuri; II. Sinteze; III. Contribuții la metodologia cercetărilor de teren; IV. Studii de artă populară); vol. II - 2004, 292 p. (Obiceiuri și poezia lor; II. Valori și valențe ale magiei; III. Mitologie populară).
- Bilțiu, Pamfil**, *Contribuții la metodologia cercetării pe teren a creației populare*, în *Studii și articole*, vol. V, Baia Mare, 1989, p. 76-80.
- Chiș Șter, Ion**, *Cunoașterea structurii de rudenie, necesitatea absolută în cercetarea nemijlocită a culturii populare*, în *Studii și articole*, vol. V, Baia Mare, 1989, p. 61- 66.

- Chiș Șter, Ion, *Elemente de unitate și continuitate în cultura populară spirituală din zona Chioar, în Marmația, V-VI, Baia Mare, 1984, p. 397-404.*
- Corniță, Constantin, *Sociologia folclorului dintr-o perspectivă integratoare, în Buletinul Științific, seria A, Filologie, Baia Mare, vol. 11, 1997, p. 105-110.*
- Corniță, Constantin, *Categoriile folclorice și ponderea lor în viața microzonelor Maramureșului (II), în Buletin Științific, seria A, Filologia, Baia Mare, vol. 13, 2001, p. 143-146.*
- Corniță, Constantin, *Coordonate istorice ale dezvoltării culturii populare maramureșene, în Astra maramureșeană, IV, nr. 8-10, Baia Mare, 1999, p. 7.*
- Corniță, Constantin, *Reflecții privitoare la semnificațiile contemporane ale culturii populare maramureșene în cadrul matricei etnologice și antropologice românești, în Memoria Ethnologica, nr. 2-3, 2002, p. 334-336.*
- Corniță, Constantin, *Zona Maramureș. Matricea etnologică și paradigmele folclorului maramureșean*, Editura Umbria, Baia Mare, 2001, 369 p.
I. Introducere; II. Maramureș, coordonate geografice și istorice; III. Categoriile folclorice și ponderea lor în viața microzonelor maramureșene (Plugușorul, Colinda, *Miorița* maramureșeană, Descântecul, Teatrul popular, Cântecul liric improvizat, Țâpuri-tura, Balada, Complexul epic *Pintea*); IV. Sistemul obiceiurilor; V. Matricea etno-culturală și paradigma folclorului maramureșean.
- Cuisenier, Jean, *Copilăria. Neamul. Timpul lucrului, timpul credinței și împărțirea lucrărilor după sex. Teatrul vieții sociale, în Memoria Ethnologica, nr. 1, 2001, p. 30-38. [Cercetări în zona Sârbi - Valea Cosăului].*
- Cuisenier, Jean, *Mémoire de Carpathes - La Roumanie milénaire: un regard intérieur*, Plon, 2000, 576 p. [Capitolul 8 se referă la cercetarea efectuată în localitatea Breb - Maramureș, în anii '70].

- Cupcea, Mihai, *Păstrarea autenticității creației populare, deziderat major al tuturor instituțiilor de cult, din județul nostru, în Comunicări științifice pe teme folclorice*, Baia Mare, 1973, p. 131-136.
- Cupcea, Mihai, *Mesajul textului între motiv și ritual folcloric*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 14-15, 2005, p. 1536-1538.
- Dăncuș, Gheorghe, *Cultura populară maramureșeană - folclorul. Civilizația populară maramureșeană - etnografia*, în *Graiul Maramureșului*, 3, nr. 28, 1934, p. 3.
- Dăncuș, Gheorghe, *Îndrumări pentru culegătorii de folclor*, în *Graiul Maramureșului*, 3, nr. 29, 1934, p. 1.
- Dăncuș, Gheorghe, *Comori maramureșene*, în *Plaiuri nășăudene*, nr. 17-19, 1944, p. 9.
- Dulfu, Petre, *Despre adunarea poeziilor populare*, în *Gutinel* (Baia Mare), I, 1889, nr. 5, p. 1, 2.
- Eretescu, Constantin, *Caracterul exogamic al comunităților sătești maramureșene și unitatea folclorică a zonei*, în *Comunicări științifice pe teme folclorice*, Baia Mare, 1973, p. 34-37.
- Filipașcu, Alexandru, *De la românii din Maramureș. Oameni, locuri, cântece*, Sibiu, Tipografia Astra, 1943, 87 p.; Biblioteca populară a Asociațiunii Astra, nr. 285.
- Ghenceanu, Vasile Radu, Olos, Mihai, *Mărturii despre folclor*. Anchetă (1973), în *Pentru Socialism*, 8 aprilie 1973, republicat în *Memoria Ethnologica*, nr. 11-13, 2004, p. 1205-1210.
- Lățiș, Vasile, *Câteva cuvinte despre cercetarea folclorică*, în *Studii și articole*, vol. V, Baia Mare, 1989, p. 54-60.
- LeBlanc, Marie Gabrielle, *Assomption dans les Carpathes* [un studiu în limba franceză despre cultura tradițională din Maramureș], în *Memoria Ethnologica*, nr. 4-5, 2002, p. 452-454.
- Man, Gheorghe, *Folclorul - marea zestre lăsată de străbuni*, în *Maramureș - vatră de istorie milenară*, Editura Dragoș Vodă, Cluj, 1997, p. 257.
- Pop, Mihai, *Locul poeziei orale în tradiția culturală a Maramureșului*, în *Maramureș*, aprilie 1969, p. 5.
- Pop, Mihai, *Pași pe drumul sintezelor în folclorul nostru* [cu referiri la spectacolele maramureșene], în *Scânteia*, 25 aprilie 1968.

- Stoica, Georgeta, *O vatră de cultură a tradiției* (Maramureșul), în *Astra*, nr. 9, 1983, p. 5-9.
- Timiș, Nicoară, *Tradiția etnografică și folclorică în educația pentru familie în județul Maramureș*, în *Tradiții maramureșene*, Baia Mare, 1979, p. 76-87; în *Acta Musei...*, I, 2002, p. 485-488.

■ Chestionare

- Bilțiu, Pamfil, *Chestionare*. Colindatul, Strigarea peste sat, Obiceiuri legate de arat și semănat, Obiceiuri de pornire și desfacere a turmei, Obiceiuri de sânzâiene, Focurile de peste an, Cununa la seceriș, Hora satului, Claca, Șezătoarea, Obiceiuri legate de construcții, Practici de înfrățire, în *Studii și articole*, vol. V, Baia Mare, 1989, p. 184-193.
- Chiș Șter, Ion, *Chestionare*. Obiceiurile primăverii și a verii, Obiceiul colindatului, Repertoriul de colinde, în *Studii și articole*, vol. V, Baia Mare, 1989, p. 175-184.
- Chiș Șter, Ion, Corniță, Constantin, *Chestionare*. I. Ciclul vieții (1. Obiceiuri la naștere, Obiceiuri care însoțesc și succed nașterea, botezul); II. Nunta; III. Însmormântarea. Chestionare alcătuite de..., în *Studii și articole*, vol. V, Baia Mare, 1989, p. 193-205.

1.2 Studii despre obiceiuri

A. Obiceiuri calendaristice

- *** *Calendarul Maramureșului*, Baia Mare, 1980, *Obiceiuri de primăvară* (Odot'e cu cojoacele, Tunsul vițelilor, leșitul cu plugul, Semănatul, Afumarea grădinii, Staurele florilor, Tânjaua, Udătoriu), *Obiceiuri de vară* (Armindenul, Înstruțarea caselor, Moșii, Sânzâienele, Cununa de grâu, Hora la Prislop), *Obiceiuri de toamnă* (Ziua luptilor, Ziua cu luminările), *Obiceiuri de iarnă* (Anul Nou, Stolnicul, Strigare peste sat, Colindatul, Vergelul, Ascunsul porților etc.)

- *** Colecția revistei *Memoria Ethnologica* (2001-2005).

Suiogan, Delia, *Obiceiurile calendaristice - modalitățile de afirmare a unei gândiri de tip magico-ritualic și religios*, în *Tradiții și Patrimoni*, nr. 6-7, Sighet, 2004, p. 27-29.

■ Obiceiuri de iarnă. Colindatul

Albu, Păulina, *Colindatul în Șomcuta Mare*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 16-17, Baia Mare, 2005, p. 1674-1676.

Bârlea, Ovidiu, *Colindatul în Transilvania*, în *AMET*, vol. IV (1965-1967), Cluj, 1969, p. 247-304; rezumat în limba franceză.

Bilțiu, Pamfil, *Contribuția la studierea obiceiurilor tradiționale de iarnă din zona Codru*, în *Tradiții maramureșene*, II, Baia Mare, 1979, p. 100-132.

Bilțiu, Pamfil, *Pomul de Crăciun din zona Codrului*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 4-5, Baia Mare, 2002, p. 551-552; în *Tradiția românească*, I, nr. 3, 1992.

Bilțiu, Pamfil, *Substratul mitico-magic al obiceiului din ciclul celor 12 zile în folclorul maramureșean*, în *AMET*, Editura Todesco, Cluj-Napoca, 2005.

Bilțiu, Pamfil, *Boboteaza în Țara Lăpușului*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 1, decembrie 2001, p. 26-29.

Bilțiu, Pamfil, *Colindatul în zona Codru*, studiu introductiv în volumul *Sculați, Sculați, boieri mari! Colinde din județul Maramureș*, Editura Dacia, Cluj, 1996, p. 11-17; Interpretări literare despre obiceiul colindatului, p. 18-52.

Chiș Șter, Ion, *Corindatul în Maramureș*, Baia Mare, 1990, 31 p. (litografiat).

Dăncuș, Ioana, *Femeia, performer al practicilor magice în perioada duodecimesei* (Sighet, decembrie 1991); în *Acta Musei...*, I, Sighet, 2002, p. 113-116.

Dăncuș, Mihai, *Obiceiuri de iarnă în Maramureș*, în *Tradiții și Patrimoni*, nr. 1, Sighet, decembrie 2001, p. 10-11.

Dăncuș, Mihai, *Un spectacol de teatru popular în Maramureș. Villaimul*, în *Tradiții și Patrimoni*, nr. 6-7, Sighet, 2004, p. 9-26 (studiu + textul publicat în 1924 de Ioan Bilțiu Dăncuș).

- Dăncuș, Mihai**, *Contribuția la cunoașterea unui obicei de Anul Nou în Maramureș*, în *AMET*, vol. VI (1971-1973), Cluj, 1973, p. 489-497; rezumat în limba germană.
- Latiș, Vasile**, *Obiceiuri de iarnă ale fetelor din Lăpuș*, în *Comunicări științifice pe teme folclorice*, Baia Mare, 1973, p. 95-98.
- Lenghel Izanu, Petre**, *Obiceiuri de Crăciun și colinde din Maramureș*, Editura Asociațiunii, Sighet, 1938, 54 p.; „În introducere autorul arată colecțiile de folclor maramureșean făcute până acum, reproduce câteva cântece, între care unul bătrânesc, auzit în comuna Oncești. Considerațiunile asupra poeziei populare maramureșene fără importanță. La fel pentru cele de Anul Nou și Bobotează”. (I. Mușlea)
- Lupșe, Loredana**, *Obiceiurile toamnei și ale iernii*, *Calendar*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 16-17, Baia Mare, 2005, p. 1690-1693.
- Năsui, Andrei**, *Crăciun în Vișeu de Jos*, în *Graiul Maramureșului*, serie nouă, nr. 10, 25 decembrie 1946, p. 6.
- Năsui, Andrei**, *Obiceiuri în seara de Anul Nou, în Vișeu de Jos*, în *Graiul Maramureșului*, nr. 1, 1 ianuarie 1947, p. 6.
- Mocanu, Augustin**, *Colindatul în zona Codrului și Sălajului*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 16-17, Baia Mare, 2005, p. 1620-1627.
- Pop, Mihai**, *Anul Nou, lectura unui discurs ceremonial* [comunicare rostită la Sesiunea de la Sighet, decembrie 1975], în *Calendarul Maramureșului*, 1980, p. 5-8; în *Acta Musei...*, vol. I, Sighet, 2002, p. 73-76.
- Sibian, Rodica**, *Colindatul și sărbătorile de iarnă în Finteușu Mic*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 16-17, Baia Mare, 2005, p. 1677-1683.
- Știucă, Narcisa**, *Sărbătoarea Crăciunului în comunitățile de țipțeri la începutul anilor '90*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 1, 2001, p. 142-147.
- Timiș, Nicoară**, *Steaua și colindatul cu steaua în Maramureș*, în *Studii și articole*, vol. V, Baia Mare, 1989, p. 116-119.
- Timiș, Nicoară**, *Datini și obiceiuri de iarnă - Strigare peste sat* [localitatea Văleni, Valea Cosăului], în *Acta Musei...*, I, Baia Mare, 2002, p. 489-490; în *Comunicări științifice pe teme folclorice*, Baia Mare, 1973, p. 62-63; în *Maramureș*, decembrie 1971, p. 17.

Vancea, Ion, *Practici ale tinerilor cu ocazia sărbătorilor de iarnă, în satul Nănești - Maramureș*, în *Comunicări științifice pe teme folclorice*, Baia Mare, 1973, p. 105-108.

■ Obiceiuri de primăvară-vară. Obiceiuri agrare

Balogh, A., *Hora la Prislop acum 250 de ani*, în *Maramureș*, august 1977, p. 13.

Băințan, Valentin, *Tânjaua*, în *Tradiții maramureșene*, Culegere de studii și obiceiuri folclorice, I, Baia Mare, 1967, p. 11-18.

Bănățeanu, Tancred, *Tânjaua. Persistența unor străvechi rituri agrare în cultura populară românească* [comunicate la cea de-a treia Sesiune științifică a Muzeelor, decembrie 1966], în *Marmația*, I, Baia Mare, 1969, p. 58- 61 + 10 fotografii cu valoare etnografică.

Bilțiu, Pamfil, *Sânzâienele în folclorul românesc*, în *Pro Unione*, II, nr. 2 (3), Baia Mare, iulie 1999, p. 44-46.

Bilțiu, Pamfil, *Armindenul în zona Lăpuș*, în *REF*, 38 (1993), p. 233-243 + 8 fotografii.

Bilțiu, Pamfil, *Obiceiuri de Paști din Maramureș*, în *Helvetica*, I, nr. 2, Baia Mare, aprilie 1998, p. 7.

Bilțiu, Pamfil, *Cununa la seceriș*, în *Helvetica*, I, nr. 5, iulie 1998, p. 31.

Boitor, George, *Sâmbrele. Etnografie - folclor*, în *Astra*, nr. 8, 1972, p. 14.

Calogherato, Constantin, *Tânjaua*, în *Tradiții maramureșene*, II, Baia Mare, 1979, p. 9-22.

Cerneș, Eugenia, *Udătoriul - versiune maramureșeană a obiceiului agrar închinat plugarului care iese cel dintâi la arat*, în *REF*, nr. 2, București, 1968, p. 163-170.

Chiș Șter, Ion, Țințar, Maria, *Un obicei agrar: Udătoriul*, în *Tradiții maramureșene*, II, Baia Mare, 1979, p. 23-36.

Ciunțerei, Rodica, *Cununa la seceriș. Zona Năsăudului - zona Maramureșului*, în *Lucrări științifice*, Baia Mare, vol. I, 1973, p.37-48.

Dăncuș, Ioana, *Obiceiuri de primăvară și vară*, în *Maramureș*, în *Acta Musei...*, vol. II, Sighet, 2004, p. 133-146.

Florescu, Florea, *Cetele de secerătoare din Cuhea - Maramureș*, în *Sociologia românească*, II (1937), p. 507- 511.

- Gherghescu, Dumitru, *Paști în Maramureș*, în *Tribuna României*, nr. 35, 15 aprilie 1974, p. 5.
- Iuga, Dumitru, *Obiceiuri agrare de primăvară*, în *Pro Unione*, IV, nr. 1-2 (9-10), iunie 2001, p. 170-173.
- Marina, Mihai, *Paștile în Maramureș*, în *Graiul Maramureșului*, nr. 32-33, 5 aprilie 1934, p. 3.
- Radu, Andrei, *Paștile (în Maramureș)*, în *Tribuna (Arad)*, III, 1942, nr. 450, p. 9.
- Râpă, Isidor, *Obiceiuri tradiționale de primăvară și vară*, în *Maramureș*, mai 1970, p. 18-19.
- Știucă, Narcisa, *Maramureșul între mit și dilemă* [despre sărbătoarea Sânzâienelor], în *Datini*, nr. 1-2, București, 1985, p. 31.
- Știucă, Narcisa, *Sărbători agrare maramureșene*, în *Buletin informativ al CNCP*, nr. 6 (13), 1993, p. 11-12.
- Știucă, Narcisa, *Sărbătoarea plugarului: reconstituire și restituire*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 2-3, Baia Mare, 2002, p. 241-244.
- Timiș, Nicoară, *Tânjaua de pe Mara*, în *Maramureș*, mai 1971, p. 13; în *Comunicării științifice pe teme folclorice*, Baia Mare, 1973, p. 64-67.
- Timiș, Nicoară, *Hora la Prislop în tradiția populară locală*, în *Maramureș - vatră de istorie milenară*, vol. II, Editura Dragoș Vodă, Cluj-Napoca, 1997, p. 253-256.
- Vințeler, Onufrei, *Tânjaua de pe Mara și etnonimul Maramureș*, în *Maramureș - vatră de istorie milenară*, vol. II, Editura Dragoș Vodă, Cluj-Napoca, 1997, p. 234-237.

B. Obiceiuri și credințe la naștere, nuntă și înmormântare

- Chiș Șter, Ion, *Obiceiuri legate de momente importante din viața omului*, în *Astra maramureșeană*, an II, nr. 1, Baia Mare, 1997, p. 9-10.
- Comiță, Constantin, *Zona Lăpuș. Contribuții etnologice și antropologice*, Editura Umbria, Baia Mare, 2001, 170 p.
Zona Lăpuș, considerații generale; Câteva considerații privind folclorul zonei Lăpuș; Obiceiuri în legătură cu nașterea,

căsătoria și moartea în Ungureni; Jocul cu Constantinul - Studiu comparativ. Anexe (chestionare).

■ Naștere, botez, obiceiuri postnatale

Bițiu, Pamfil, *Strânsul nepoatelor în contextul obiceiurilor de familie din Maramureșul istoric*, în *Acta Musei...*, III, Sighet, 2005, p. 131-135.

*** *Calendarul Maramureșului*, Baia Mare, 1980, p. 17, Obiceiuri la naștere (Ciupăitul pe ban de argint, ... pe clopot de alamă, Îngroparea casei copilului, Așezarea în fruntea mesei, Jucarea nănașei cu copilul în brațe, Vinderea pe fereastră și schimbarea numelui, Înălțarea spre soare).

Dăncuș, Ioana, *Obiceiuri de naștere în Cuhea - Maramureș*, în *Acta Musei...*, I, Sighet, 2002, p. 379-384.

Dăncuș, Mihai, *Moașa - mediator între nou-născutul „necunoscut” și lumea „cunoscută”*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 2-3, 2002, p. 265-274.

Dăncuș, Mihai, *Adunarea nepoatelor*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 4-5, 2002, p. 493-495.

Dăncuș, Mihai, *Riturile de separare, agregare și de inițiere în faza copilăriei*, în *Marmația*, V-VI, Baia Mare, 1981, p. 437-438.

Pașca, Valer, *Tradiția „moașei de coșargă” din Boiu Mare*, în *Tradiții maramureșene*, II, Baia Mare, 1979, p. 60-68.

Temian, Lazăr, *Obiceiuri, credințe și practici în legătură cu nașterea [Vălenii Șomcutei]*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 16-17, 2005, p. 1610-1619.

■ Logodnă, nuntă, obiceiuri postnuptiale

Apostol Popescu, Ion, *Aspecte etnografice ale nunților de pe Someș*, în *Studii de folclor și artă populară*, București, 1970, p. 234-291.

Băințan, Valentin, *Nunta ca pe Someș sau din Chioar*, în *Tradiții maramureșene*, I, Baia Mare, 1967, p. 43-74.

- Bilașcu, Claudia**, *Secvențe ale nunții din Ungureni - Lăpuș*, în *Buletin Științific* al Societății studenților de etnografie și folclor, Suceava, vol. 3, 1982, p. 137-148.
- Bilțiu, Pamfil**, *Contribuții la studierea ceremonialului nunții în zona Lăpuș - etapa premaritală*, în *Tradiția românească*, I, nr. 2, 1992, p. 17-19.
- *** *Calendarul Maramureșului*, Baia Mare, 1980, p. 21-22, *Obiceiuri de nuntă* (Pețitul, Logodna, Cununa, Steagul, Cununia, Privitul prin cunună, Ștergerea feței în steag, Solii mirelui, Aruncatul grâului, Ascunsul miresei, Plecarea la casa mirelui, Ospățul).
- China, Samfira**, *Obiceiuri la nuntă în Suciul de Jos*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 2-3, 2002, p. 381-393.
- Comiță, Constantin**, *Obiceiuri în legătură cu căsătoria* [Ungureni - Lăpuș], în *Astra maramureșeană*, an II, nr. 2-4, Baia Mare, 1997, p. 6.
- Cupcea, Mihai**, *Nuntă la Lăpuș* [Suciul de Sus], în *Tradiții maramureșene*, I, Baia Mare, 1967, p. 107-115.
- Dăncuș, Ioana**, *Femeia în cadrul ceremonialului de nuntă* [decembrie 1983], în *Acta Musei...*, I, Sighet, 2002, p. 167-170.
- Gherman, Traian**, *Nunta țărănească într-un sat din Sătmăr* [Ilba], Satu Mare, 1938, Presa liberă, 23 p. [Extras din revista *Afirmarea*, III, 1938, nr. 4, p. 12].
- Mureșan, Dumitru**, *Nuntă la Merișor*, în *Tradiții maramureșene*, I, Baia Mare, 1967, p. 91-106.
- Pașca, Maria**, *Uspățu cu daruri în zona Chioar*, în *Tradiții maramureșene*, II, Baia Mare, 1979, p. 69-75.
- Pop, Mihai**, *O nuntă la Budești* [1974], în *Memoria Ethnologica*, nr. 6-7, 2003, p. 612-616.
- Radu, Andrei**, *La nuntă cu nănașul* [obiceiuri de nuntă din Bârsana], în *Plaiuri năsăudene*, nr. 17-19, 1944, p. 2.
- Scăunașu, Petrică**, *Obiceiuri de inițiere din cadrul ceremonialului nunții în zona Codru*, în *Studii și articole*, Baia Mare, vol. III, 1981, p. 183-188.
- Timiș, Nicoară**, *Obiceiuri de nuntă din zona Maramureș*, în *Tradiții maramureșene*, I, Baia Mare, 1967, p. 19-42.

Timiș, Nicoară, *Nunta la Borșa - Vișeu (Maramureș)*, în *Spectacolul nunților*, Casa Centrală a Creației Populare, București, 1969, p. 133-154.

■ Moarte, înmormântare, obiceiuri postfunerare

Bilțiu, Pamfil, *Contribuția la cercetarea înmormântării pe Valea Someșului*, în *Studii și comunicări*, Sibiu, 1993.

Ciocan, Janeta, *Plata vămilor în depresiunea Băii Mari* [referiri la obiceiul de a plăti vamă la moartea unei persoane], în *AMET*, vol. XI (1997), Cluj, p. 243-248 (rezumat în limba engleză).

Dăncuș, Ioana, *Rituri de înmormântare în localitatea Cuhea - Bogdan Vodă*, în *Maramureș - vatră de istorie milenară*, vol. IV, Editura Dragoș Vodă, Cluj, 1998, p. 473- 482.

Falciuc-Dobozi, Elisabeta, *Dragomirești. Cântarea morților*. Culegere de folclor funebru de...; Editura Todesco, Cluj-Napoca, 2001, 525 p.

Kligman, Gail, *Nunta mortului. Ritual, poetică și cultură populară în Transilvania*. Editura Polirom, Iași, 1998, 292 p.

Ordentlich, Ivan, Kacso, Carol, *Contribuții la cunoașterea ritualului de înmormântare practicat în necropola tumulară de la Lăpuș*, în *Marmația*, I, Baia Mare, 1969, p. 11-16.

Suiogan, Delia, *Ceremonialul funerar - semnificații. Simboluri*, în *Buletinul științific*, seria A, Filologia, Baia Mare, vol. 9, 1994, p. 111-116.

■ Obiceiuri de familie

Iuga, Anamaria, *Despre neam. Câteva observații*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 2-3, Baia Mare, 2002, p. 250- 252.

Masson, Danielle, *Le Femmes de Breb* (Maramures - Roumanie), în *Etudes et documents balkanique et mediteraneens*, Paris, 1982.

Rogoz, Viorel, *Familia în credințe, rituri, obiceiuri*, Editura Solstițiu, Satu Mare, 2002, seria Ethnologica, 250 p. [Studiu de etnologie aplicată pe un material din ținutul Codrului].

Sinele și ceilalți (omul comunitar), Relația bărbat-femeie, Raportul dintre generații (Funcțiile culturale ale familiei), Neamul - o entitate între lumea reală și mitologie (Raportul cei morți - cei vii), Rudenia spirituală (Nășia); - sunt cercetate 17 localități din județul Maramureș.

- Rogoz, Viorel, *Relații de familie din perspectivă etnologică*, în *Buletinul Științific*, seria A, Filologia, Baia Mare, vol. 8, 1992, p. 180-186.
- Rogoz, Viorel, *Nașterea - filiație - generație* (studiu de etnologie aplicată pe un material din ținutul Codrului), în *Buletin Științific*, seria A, Filologia, Baia Mare, vol. 9, p. 95-110.
- Rogoz, Viorel, *Relația bărbat-femeie în credințe, rituri și obiceiuri*, în *Buletinul Științific*, seria A, Filologia, Baia Mare, vol. 10, 1996, p. 187-198; vol. 11, 1997, p. 79-94.
- Rogoz, Viorel, *Obiceiuri, rituri, credințe ale fetelor din ținutul Codrului*, *Memoria Ethnologica*, nr. 2-3, Baia Mare, 2002, p. 422-425.

C. Obiceiuri neperiodice. Credințe, superstiții

- Bilțiu, Pamfil, *Moșuții*, în *Maramureș*, decembrie 1971, p. 17.
- Bilțiu, Pamfil, *O vrajă cu substrat mitico-magic: Adusul pe sus*, în *Acta Musei...*, vol. II, Sighet, 2004, p. 159-166.
- Bilțiu, Pamfil, *Moșii de peste an în zona Lăpuș*, în *REF*, 31 (1986), nr. 2, p. 157-168 + 4 fotografii (partea I); 32 (1987), nr. 1, p. 53-72 + 4 fotografii (partea a II-a).
- Bilțiu, Pamfil, *Obiceiuri, practici ritualo-magice și credințe la mutarea în casă nouă din Țara Lăpușului*, în *Maramureș - vatră de istorie milenară*, vol. II, Editura Dragoș Vodă, Cluj, 1997, p. 247-252.
- Bilțiu, Pamfil, *Elemente arhaice în practica de înfrățire din zonele Lăpuș și Chioar*, în *Maramureș - vatră de istorie milenară*, vol. III, Editura Dragoș Vodă, Cluj-Napoca, 1997, p. 379-384.
- Bilțiu, Pamfil, *Contribuții la studierea riturilor de construcție din Țara Lăpușului. Steagul ritual și păsările protectoare/malefice*, în *Acta Musei...*, I, 2002, p. 301-304.
- Bilțiu, Pamfil, *Contribuții la cunoașterea obiceiurilor tradiționale din zona Codrului*, în *Comunicări științifice pe teme folclorice*, Baia Mare, 1973, p. 99-104.

- Chiș Șter, Ion, *Practici de înfrățire în zona Chioar*, în *Tradiții maramureșene*, II, 1979, p. 88-99.
- Chiș Șter, Ion, *Cuprinderea de fătași în Chioar*, în *Samus*, I, Dej, 1978.
- Latiș, Vasile, *Obiceiuri ale pâinii în Lăpuș*, în *Comunicări științifice pe teme folclorice*, Baia Mare, 1973, p. 93-94.
- Latiș, Vasile, *Un vestigiu al cultului solar*, în *Studii și articole*, II, Baia Mare, 1973, p. 139-141; în *Pro Unione*, II, nr. 3(4), noiembrie 1999, p. 128-129.
- Mariș, Dumitru, *Tehnici de manipulare a destinului în mentalitatea populară* [Baia rituală, Frații lunatici, Vânzarea copiilor, Vrăji, farmece, slujbe negre], în *Memoria Ethnologica*, nr. 4-5, 2002, p. 490-492.
- Mărgineanu, T., *Din Maramuresiu* (Semne rele, investigațiune, o datină în Duminica Floriilor), în *Familia*, 15, 1879. [Despre datina de a coace atâtea pâini, câți membri are familia].
- Pop, Laura, *Practica descântecului în Maramureș*, în *Maramureș - vatră de istorie milenară*, vol. I, Editura Risoprint, Cluj, 1996, p. 105-113. [Cercetări pe Valea Cosăului, în 1993].
- Rogoz, Viorel, *Considerații etnografice asupra obiceiurilor augurale din zona Codru*, în *Tribuna*, nr. 1, 5 ianuarie 1984, p. 5.
- Rogoz, Viorel, *Obiceiuri, rituri, credințe din ținutul Codrului*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 6-7, 2003, p. 600- 603.
- Timiș, Maria Elena, *Câteva considerații cu privire la unele practici de ursită pe Valea Izei*, în *Studii și articole*, vol. V, Baia Mare, 1989, p. 128-133.

D. Obiceiuri sociale. Jocurile de copii. Șezători. Clăci

- Bologa, Mihai, *Petrecheri românești de altă dată și de acum din Valea Izei*, în *Graiul Maramureșului*, nr. 79, 14 februarie 1935, p. 2.
- Buda, Brigitta, *Jocurile de copii din Strâmtura - Maramureș*, în *Studii și articole*, Baia Mare, 1989, p. 138- 143.
- Pop, Mihai, *De la obiceiuri străvechi la ceremoniale și la spectacole contemporane*, în *Comunicări științifice pe teme folclorice*, Baia Mare, 1973, p. 5-13.

Lenghel Izanu, Petre, *Clăcile și șezătoarele maramureșene*, în *Comunicări științifice pe teme folclorice*, Baia Mare, 1973, p. 68-74.

1.3. Studii despre folclorul versificat (și proză populară)

Avram, Vasile, *Substratul cosmologic al colindelor*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 1, 2001, p. 123-136.

Băncescu, Iuliana, *Cântările religioase din Maramureș*, Editura Macarie, Târgoviște, 2000, 342 p. Cuvânt înainte de Sabina Ispas, prefață de Ion Șeuleanu.

Bilț, Pamfil, *Individualitatea unui motiv de circulație în balada maramureșeană*, în *Maramureș*, august 1970, p. 14.

Bilțiu, Pamfil, *Refrenele colindelor maramureșene și funcțiile lor*, în *Acta Musei...*, II, Sighetu Marmației, 2004, p. 109-114.

Bilțiu, Pamfil, *Folclor și istorie (1950-1989)*, în *Satul maramureșean, 1945-1989*, Sighet, 2005, p. 159-171. [Folclor din timpul regimului comunist].

Bilțiu, Pamfil, *Paralelisme între poezia romantică și balada populară din Maramureș*, în *Studii și articole*, Baia Mare, vol. 2, 1973, p. 157-164.

Bilțiu, Pamfil, *Categoriile de „primul” și de „început” în folclorul agrar*, în *Maramureș - vatră de istorie milenară*, vol. V, Editura Dragoș Vodă, Cluj, 1999, p. 579-586.

Bilțiu, Pamfil, *Șarpele antropofag, variantă maramureșeană, baladă sau baladă - colind*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 16-17, 2005, p. 1599-1602.

Bilțiu, Pamfil, *Ciuma în folclorul maramureșean și românesc*, în *Samus*, IV, Dej, 1999, p. 21-28.

Bilțiu, Pamfil, *Miorița colind în Maramureș*, în *Acta Musei Porolissensis*, Zalău, XIX, 1995.

Botta, Dan, *Colindul cerbului minunat. Scholie la colinda cerbului*, Artă și tehnică Grafică, 1937, caietul 2, p. 31-35. [„Colinda e transcrisă din colecția I. Bârlea: *Colinde și bocete din Maramureș*, București, 1924. În ea s-ar întâlni supraviețuirea străvechilor mituri din antichitatea clasică” - I. Mușlea].

- Chiș Șter, Ion, *Ce spun variantele maramureșene ale Mioriței despre judecata de omor*, în *Măiastra*, nr. 2-3, iunie 1990, p. 24.
- Chiș Șter, Ion, *Evenimente și personalități istorice în folclorul maramureșean*, în *Marmația*, IV, Baia Mare, 1978, p. 303-308, rezumat în limba franceză.
- Chiș Șter, Ion, *Despre așa-zisul „folclor poetic nou”*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 2-3, 2002, p. 348-351.
- Chiș Șter, Ion, Tîrșar, Aurelia, *Folclorul și obiceiurile din Boiu Mare*, I, în *Studii și articole*, vol. II, Baia Mare, 1973, p. 125-137.
- Chiș Șter, Maria, *Folclorul și obiceiurile din Boiu Mare*, II, în *Studii și articole*, vol. III, Baia Mare, 1981, p. 145-161.
- Corbescu, Ion, *Considerații despre lirica populară de înstrăinare din Maramureș*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 16-17, 2005, p. 1635-1639.
- Corniță, Constantin, *Note privind basmul în Coroienii Lăpușului*, în *Studii și articole*, Baia Mare, vol. II, 1973, p. 143-150.
- Covaciu, Lucia, *Motive în lirica populară chioreană*, în *Studii și articole*, Baia Mare, vol. III, 1981, p. 162-166.
- Cubleșan, Constantin, *Variantele maramureșene ale Mioriței*, în *Maramureș - vatră de istorie milenară*, Editura Dragoș Vodă, Cluj-Napoca, 1997, p. 238-242 [referire la variantele din *Miorița*, de A. Fochi, Editura Academiei, 1964].
- Dan, Pavel, *Balade haiducești. Ciclul lui Pinteza Viteazul*, în *Elogiul folclorului românesc*, București, 1969, p. 559-563.
- Dăncuș, Mihai, *Simbolistica păsării în cultura populară românească din Maramureș*, în *Studii și articole*, vol. V, Baia Mare, 1989, p. 144-151.
- Dăncuș, Gheorghe, *Literatura populară. Crestături și crâmpoie*, Tipografia Diecezană, Cluj, 1945, 30 p. (Doină, Dor și Jale. Dorul și codrul. Dorul și pribegia. Dorul și libertatea. Folclorul: sufletul nostru. Scrieri și versuri. Îndemn) - publicate mai întâi ca articole.
- Dimiu, Mihai, *Simțul spațiului în teatrul folcloric din Maramureș* [referitor la Tânjaua, Udătorii, Plugarii / Jocul lui Adam, Cu pomul, Adam și Eva, Pomul raiului / Irozii, Bethleemul, Vicleimul / Constantinu], în *Acta Musei...*, I, 2001, p. 77-82.

- Doniga, Vasile T., *Motive tradiționale în epica populară din nordul Transilvaniei și Maramureș*, în *Studii și articole*, Baia Mare, vol. I, 1970, p. 99-107.
- Dutron, Pierre, Un nouveau masque et costume au musée le costume et masque de brondos [legenda brondoșilor din zona Cavnic - Budești], în *Acta Musei...*, III, 2005, p. 73-74 (text în limba franceză).
- Eliade, Mircea, *Dragoș Vodă și „vânătoarea rituală”*, în *Luceafărul*, 21, nr. 15, 15 aprilie 1978, p. 7, 8.
- Eretescu, Constantin, *Balada Fata Pădurii* [text inedit cules în Văleni – Maramureș, în 1958, studiu], în *Memoria Ethnologica*, nr. 11-13, 2004, p. 1275-1278.
- Făt Sabău, Parasca, *Dusu pă sus* [Din volumul „Fata Pădurii și Omul Noptii -Legende mitologice din Maramureș”], în *Măiastra*, nr. 2-3, iunie 1990, p. 26-27.
- Felezeu, Călin, *Pintea Viteazul între legendă și adevăr*, Editura Pro-ema, Baia Mare, 1998, 84 p.
- Florescu, Florea, *Doine și strigături din Maramureș* (Cuhea), în *Sociologia Românească*, II (1937), 19.
- Florian, Elena, *Șarpele în credințele și practicile magice din Chioar*, în *Buletin științific*, vol. 3, Suceava, 1982, p. 167-172.
- Gaftone, Vasile, *Pintea Viteazul - oștean*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 6-7, 2003, p. 744-746.
- Giurgiu, Dana, *Horea maramureșeană în zona Lăpuș*, în *Buletin științific* (al Societății studenților de etnografie și folclor), Suceava, vol. III, 1982, p. 199.
- Hossu, Liviu, *Moștenire și inovație* [despre folclorul de tip nou], în *Maramureș*, aprilie 1969, p. 4.
- Hossu, Liviu, *Aspecte din folclorul maramureșean privind tradiția și inovația*, în *Comunicări științifice pe teme folclorice*, Baia Mare, 1973, p. 125-130.
- Inoan, Aurora, *Folclorul în Dragomireștiul de Maramureș*, în *Almanahul Femeia*, 1982, p. 82-85.
- Kamouh, Claude, *Rituri și discursuri versificate la țărani maramureșeni. A trăi și a supraviețui în România comunistă*, Traducere, note și postfață de Adrian T. Sîrbu, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1998, p. 125.

Rit și tradiție, Tradiție și istorie, Poezia populară - despre folosirea abuzivă a unei categorii estetice, Poetica lui Jakobson și știința folclorului, Comunicarea și discursul ritual, Femei și bărbați între cel rău și bunul Dumnezeu.

- Kirchmajer, Elisabeta, *Funcționalitatea magică a cifrei trei. Cercul magic în folclorul românesc* [inclusiv *Miorița*], în *Studii și articole*, vol. III, Baia Mare, 1981, p. 173-176.
- Latiș, Vasile, *Balada Miorița în colindele maramureșene*, în *Comunicări științifice pe teme folclorice*, Baia Mare, 1973, p. 86-92.
- Latiș, Vasile, *Considerații despre cimilitură*, în *Maramureș*, mai 1970, p. 18, 23.
- Latiș, Vasile, *Despre motivul vegetal în folclorul lăpușean*, în *Studii și articole*, Baia Mare, vol. I, 1970, p. 93-98.
- Latiș, Vasile, *Elemente implicite în Miorița, explicite în viața stâniei*, în *Tribuna*, 17, nr. 49, 6 decembrie 1973, p. 7.
- Lenghel Izanu, Petre, *Meșterul și poetul popular: Ion Stan Pătraș din Săpânța* (inscripții din cimitirul din Săpânța), în *Acta Musei...*, I, 2002, p. 337-340.
- Lenghel Izanu, Petre, *Colindul laic maramureșean*, în *Comunicări științifice pe teme folclorice*, Baia Mare, 1973, p. 75-81.
- Lenghel Izanu, Petre, *Balada Miorița în folclorul maramureșean*, în *Maramureș*, mai 1970, p. 18-19.
- Lenghel Izanu, Petre, *Poezia populară în Maramureș*, în *Viața Școlară*, V, nr. 2-3, p. 9; nr. 4-5, p. 4-5, Sighet, 1930.
- Mazzoni, Bruno, *Inscripții grăitoare ale Cimitirului de la Săpânța*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 4-5, 2002, p. 530-533 (traducere de Mirela Dan); nr. 6-7, 2003, p. 709-714; nr. 8-9, 2003, p. 863-866.
- Mazzoni, Bruno, *Le iscrizioni parlant; del cimitero di Săpânța*, Edizioni ETS, 1999.
- Mocanu, Augustin, *Colinda mioritică Fata de maior*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 14-15, 2005, p. 1468-1472.
- Mleşniță, Vasile, *Structurile mioritice în folclorul maramureșean*, în *Maramureș - vatră de istorie milenară*, vol. II, Editura Dragoș Vodă, Cluj, 1997, p. 243-246.

- Mușlea, Ion, „Cântare și vers” la Constantin. Sfârșitul lui Brâncoveanu în repertoriul dramaturgic al minerilor români din nordul Transilvaniei, în *Studii de istorie literară și folclor*, Cluj, 1964, p. 9-11, 21-61.
- Niculescu, Radu, *Constante în structura cântecului epico-liric din Transilvania, Crișana și Maramureș. Cântecul lui Vălean*, în *Studii de poetică și stilistică*, București, 1965, p. 114-167.
- Pop, Emilia Corolia. *Descântecul - corolarul magicului*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 2-3, 2002, p. 317-328 [descânțetece din zona Baia Mare, Petrova, Lăpuș, Certeze].
- Pop, Mihai, *Sensul scrisorilor în versuri* [o abordare a unui subiect nevalorificat: „scrisorile țărănești în versuri nu au atras până acum într-atât atenția folcloriștilor încât să încerce o pătrundere la nivelul lor de adâncime și de a descifra problema tulburătoare a prezenței poeziei în comunicarea în scris între oameni din mediile cu cultură orală], în *Maramureș*, decembrie 1972, p. 18.
- Pop, Dumitru, *Contribuția la cunoașterea unui motiv folcloric românesc, Balada lui Pinteza Viteazul*, în *Studia Universitatis, Babeș-Bolyai*, Cluj, 1958, p. 81-88.
- Pop, Dumitru, *Pe marginea Mioriței*, în *Studia Universitatis, Babeș-Bolyai*, Cluj, seria Filologica, fascicolul 1, 1965, p. 132-137.
- Ploscaru, Dorin, *Martor între răstignire și Miorița*, în *Helvetica*, I, nr. 2, aprilie 1998, p. 5-6.
- Rîpă, Isidor, *Un filon de aur al folclorului mineresc* (Din arhiva maramureșeană de folclor), în *Maramureș*, decembrie 1982, p. 7.
- Seucan, Mihai, *Autenticitatea folclorică a „versurilor” de înmormântare*, în *Studii și articole*, vol. III, Baia Mare, 1981, p. 167-172.
- Stănică, Paulica, *Variantele maramureșene ale Mioriței. Contribuții la explicarea semnificației colindei* (lucrare de diplomă, conducător științific lect. univ. dr. Ion Chiș Șter), Baia Mare, 1984, 65+53 p.
- Suiogan, Delia, *Miorița - colind* (studiu hermeneutic), în *Astra maramureșeană*, an III, nr. 1-2 (6-7), Baia Mare, 1998, p. 5; în *Memoria Ethnologica*, nr. 1, 2001, p. 67-73.

- Ștef, Dorin, *Miorița s-a născut în Maramureș*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2005, 338 p., colecția Universitaria, seria Philologica.
- Miorița - Istorie și globalizare (momente decisive ale istoriei exegetice; Ipoteze, teorii, interpretări mioritice; Adeziunea națională; Fenomenul cultural; Miorița și globalizarea culturalii; O călătorie inițiativă (Urcarea oilor la munte, Numărul păstorilor, Raportul dintre personaje, Soborul păstorilor, Mioara năzdrăvană, Testamentul, Bocetul); Tipologie. Antologie (136 texte).*
- Știucă, Narcisa, *Considerații asupra colindelor maramureșene contemporane*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 1, 2001, p. 139-141.
- Taloș, Ion, *Balada Meșterul Manole și variantele ei transilvănene*, în *RF*, VII, nr. 1-2, București, 1962, p. 22-57.
- Tepei, Mihai, *Grigore Pintea din Budești*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 6-7, 2003, p. 746-748 [din *Monografia comunei Budești*, 1978 - în manuscris].
- Thira Viorel, *Colinde și colinda lui Vasile Lucaciu*, în *Acta Musei...*, vol. II, Sighet, 2004, p. 115-120.
- Timiș, Nicoară, *Cosmosul în folclorul maramureșean*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 4-5, 2002, p. 486-488.
- Vancea, Ion, *Legenda mătrăgunei*, în *Comunicări științifice pe teme folclorice*, Baia Mare, 1973, p. 109-112.
- Zderciuc, Boris, *Aspecte de literatură populară din comuna Ieud, raionul Vișeu, regiunea Baia Mare*, în *Studii și cercetări de istoria artei*, 2, 1955, nr. 1-2, p. 317-322.

1.4. Studii de lingvistică / dialectologie

- Brătulescu, Monica, *Contribuții la cercetarea metaforei în folclorul din Maramureș*, în *RF*, IX, nr. 1-2, București, 1964, p. 94-116.
- Dăncuș, Gheorghe, *Folclorul și graiul satului Ieud din județul Maramureș*, manuscris, Biblioteca de dialectologie și folclor românesc, Facultatea de Litere, București, nr. 345/1930.
- Chiș Șter, Ion, Pop, Gheorghe, *Graiul, etnografia și folclorul zonei Chioar*, Centrul de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă, Baia Mare, 1983, 462 p. (Cap. I *Graiul* ; *Anexe* - texte dialectale).

- Comiță, Georgeta, *Probleme de sintaxă a frazei în textul folcloric maramureșean*, în *Buletin științific*, seria A, Filologia, Baia Mare, vol. IX, 1994, p. 45-48.
- Comiță, Georgeta, *Forme de deixis în textul liric maramureșean*, în *Buletin științific*, seria A, Filologia, Baia Mare, vol. XI, 1997, p. 29-32.
- Comiță, Georgeta, *Paradigme ale expresivității în lirica populară nerituală din Maramureș*, Editura Umbria, Baia Mare, 1997, 182 p.
Paradigme ale expresivității în lirica populară nerituală din Maramureș, Sentiment și imagine în lirica populară nerituală, Paradigma expresivitate la nivel fonematic; ... la nivel lexico-semantic; ... la nivel gramatical.
- Comiță, Georgeta, *Variatate și omogenitate în limba vorbită a locuitorilor Maramureșului*, în *Acta Musei...*, I, 2002, p. 491-493.
- Dascălu, Laurențiu, *Observații asupra intonației graiului din Maramureș*, în *Fonetica și dialectologie*, IX, 1975.
- Faiciuc, Ion, *Graiul maramureșean - diminutivele*, în *Maramureș*, mai 1972, p. 8.
- Faiciuc, Ion, *Aspecte ale terminologiei păstoritului „despre Atlasul lingvistic pe regiuni - Maramureș”*, în *Maramureș*, decembrie 1976, p. 15.
- Faiciuc, Ion, *Derivate cu sufixul diminutival –uc în Maramureș*, în *Cercetări de lingvistică*, XVII, 1972, nr. 1.
- Faiciuc, Ion, *Vocativul termenilor de înrudire și al prenumelor în graiul maramureșean*, în *Cercetări de lingvistică*, XVIII, 1973, nr. 1.
- Farcaș, Ioan Mircea, *Rezistența unor forme verbale compuse în graiul din zona Copalnic Mănăstur*, în *Buletin științific*, seria A, Filologia, Baia Mare, vol. 13, 2001, p. 66-70.
- Felecan, Nicolae, *Despre semnificația numelui Baia Sprie*, în *Studii și articole*, vol. 3, Baia Mare, 1981, p. 34-37.
- Felecan, Nicolae, *Elemente arhaice latine în graiurile din nordul țării*, în *Buletinul științific*, seria A, Filologia, Baia Mare, vol. IX, 1994, p. 37-43.
- Felecan, Nicolae, *Observații asupra lexicului latin din documentele medievale maramureșene*, în *Studii și articole*, Baia Mare, vol. I, 1970, p. 44-48.

- Felecan, Nicolae, *Greșeli de vocabular, I. Etimologia populară*, în *Buletin științific*, seria A, Filologia, Baia Mare, vol. XI, 1997, p. 11-28.
- Giosu, Ștefan, *Subdialectul maramureșean*, în *Studii și cercetări științifice*, Filologie, Iași, 1963, fascicolul 1.
- Goicu, Viorica, *Cuvântul baci în onomastica românească*, în *Buletin științific*, seria A, Filologia, Baia Mare, vol. 13, 2001, p. 50-56.
- Horvath, Dumitru, *Particula e în graiul comunei Rona de Sus*, în *Buletin științific*, seria A, Filologia, Baia Mare, vol. I, 1969, p. 99-102.
- Iancu, Victor, *Poziția graiului maramureșean în cadrul Dacoromâniei*, în *Studii și articole*, Baia Mare, 1970, vol. I, p. 33-38.
- Iancu, Victor, *Note asupra foneticii și fonologiei graiului chiorean*, în *Studii și articole*, vol. 3, Baia Mare, p. 21-23.
- Iuga, Dumitru, Iuga, Georgeta Maria, *Țara Maramureșului - dicționar al localităților (sec. al XIV-lea)*, în *Maramureș - vatră de istorie milenară*, vol. V, Editura Dragoș Vodă, Cluj-Napoca, 1999, p. 582-612.
- Janitsek, Eugen, *Redactarea unei monografii onomastice a Maramureșului istoric*, în *Maramureș - vatră de istorie milenară*, vol. I, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 1996, p. 123-127 [despre realizarea lucrării; adunarea materialelor între 1971-1984 din 64 de localități].
- Latiș, Vasile, *Rostire și frumos în graiul maramureșean*, în *Maramureș*, decembrie 1977, p. 21.
- Neiescu, Petru, Rusu, Grigore, Stan, Ionel, *Atlas Lingvistic Român pe Regiuni - Maramureș*, Editura Academiei, București, 1969. vol. I, A. Corpul omenesc (părțile corpului, boli, însușiri fizice și morale); B. Familia (rude, naștere, căsătorie, moarte) - conține 243 de hărți cu termeni dialectali (format A4).
- Neiescu, Petru, Rusu, Grigore, Stan, Ionel, *Atlas Lingvistic Român pe Regiuni - Maramureș*, Editura Academică, București, 1971, vol. II, C. Casa (părțile casei, mobilier, obiecte casnice); D. Curtea (mijloace de transport, animale domestice, cultura, apicultura); G. Cânepa (prelucrarea ei); H. Hrana. - conține hărți de la 244 la 537 cu termeni dialectali.

- Neiescu, Petru, Rusu, Grigore, Stan, Ionel, *Atlas Lingvistic Român pe Regiuni - Maramureș*, 1973, vol. III, I. Pădurea (flora și fauna), vânătoare, pescuit; J. Îmbrăcăminte, încălțăminte; K. Timpul, fenomene atmosferice; L. Terenul, relieful; M. Școala, armata, administrația; N. Meserii, comerț; O. Diverse; P. Agricultură (chestionare speciale). Hărți de la 538 la 870.
- Oșianu, Felicia, *Despre caracterul conservator al dialectului maramureșean* [sărin, ai, a bucina, blem, huc], în *Maramureș*, mai 1970, p. 16.
- Papahagi, Tache, *Graiul* [Maramureșului] - Fonetică, Morfologie, Sintaxă, Lexicul. Câteva aspecte caracteristice, în *Graiul și folklorul Maramureșului*, Editura Minerva, 1981, p. 130-153.
- Pop, Gheorghe, *Aspectul privind modernizarea terminologiei agricole din aria lingvistică a Maramureșului*, în *Buletin științific*, seria A, Filologia, Baia Mare, vol. 2, 1970, p. 51-62.
- Pop, Gheorghe, *În legătură cu evoluția sistemului fonologic al graiului maramureșean*, în *Buletin științific*, seria A, Filologia, Baia Mare, vol. 3, 1971, p. 29-40.
- Pop, Gheorghe, *Unele aspecte privind terminologia minieră din bazinul lăpușean*, în *Buletin științific*, seria A, Filologia, Baia Mare, vol. 4, 1972, p. 34-40.
- Pop, Gheorghe, *Relații ale culturii populare tradiționale în etnotexte*, în *Buletin științific*, seria A, Filologia, Baia Mare, vol. IX, 1994, p. 49-52.
- Pop, Gheorghe, *Pătrunderea neologismelor în graiurile populare*, în *Maramureș*, mai 1970, p. 17.
- Pop, Gheorghe, *Terminologia minieră din bazinele maramureșene*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1996, 130 p.
- Radu, Draga, *Despre unele contribuții cu infinitivul în limba română. Cu referire la graiul din Maramureș*, în *Buletin științific*, seria A, Filologia, Baia Mare, vol. VI, 1983, p. 30-34.
- Radu, Gheorghe, *Observații asupra vocativului în subdialectul maramureșean*, în *Buletin științific*, seria A, Filologie, Baia Mare, 1969, vol. I, p. 93-98.
- Radu, Gheorghe, *Cu privire la raportul fonologie-morfologie în cadrul sistemului de opoziții din flexiunea verbală a graiului*

- maramureșean*, în *Buletin științific*, seria A, Filologia, Baia Mare, vol. VI, 1983, p. 15-20.
- Radu, Gheorghe, *Rolul analogiei în dinamica sistemului morfologic al subdialectului maramureșean*, în *Buletin științific*, seria A, Filologia, Baia Mare, vol. VIII, 1992, p. 24-35.
- Radu, Gheorghe, *Structura etimologică a vocabularului subdialectului maramureșean*, în *Buletin științific*, seria A, Filologia, Baia Mare, vol. IX, 1994, p. 27-36.
- Radu, Gheorghe, *Un aspect al derivării cu sufixe în graiul din Maramureș: pseudoprefixe*, în *Buletinul științific*, seria A, Filologia, Baia Mare, vol. X, 1996, p. 85-91).
- Radu, Gheorghe, *Despre substantivele neutre în graiul din zona Chioar*, în *Buletin științific*, seria A, Filologia, Baia Mare, vol. V, 1980, p. 22-25.
- Radu, Gheorghe, *Observații asupra lexicului subdialectului maramureșean pe baza ALRR Maramureș*, în *Studii și articole*, Baia Mare, vol. 1, 1970, p. 21-24.
- Roșca, Nuțu, *Iza. Importanța zonei pentru știință și etimologia hidronomului*, în *Studii și articole*, vol. 3, Baia Mare, 1981, p. 38-46.
- Șara, Ana, *Observații asupra sistemului popular de denotație personală în satul Rogoz, județul Maramureș*, în *Buletin științific*, seria A, Filologia, Baia Mare, vol. I, 1969, p. 109-114.
- Șara Vama, Ana, *Criterii de alegere a prenumelui în satul Rogoz (Țara Lăpușului)*, în *Buletin științific*, seria A, Filologia, Baia Mare, vol. 2, 1970, p. 77-84.
- Șara Vama, Ana, *Aria de răspândire a numelui de familie din Țara Lăpușului*, în *Buletin științific*, seria A, Filologia, Baia Mare, vol. 3, 1971, p. 91-102.
- Șara Vama, Ana, *Despre specificul local al sistemului de denotație cu prenume în Țara Lăpușului*, în *Buletin științific*, seria A, Filologia, Baia Mare, vol. 4, 1972, p. 50-54.
- Ștef, Dorin, *Despre lexicul mioritic. Glosar de termeni - Definiții și semnificații ale unor termeni și expresii - regionalisme, arhaisme, toponimii, noțiuni etnografice, mitologice și de folclor - semnalate în textele mioritice maramureșene*, în *Miorița s-a născut în Maramureș*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2005, p. 302 - 323 (186 de termeni).

- Teaha, Teofil, *Urme străvechi de limbă în graiul românesc vorbit în Maramureșul istoric de la nord de Tisa*, în *Buletin științific*, seria A, Filologia, Baia Mare, vol. 13, 2001, p. 24-33.
- Vama, Ana, *Despre frecvența și răspândirea prenumelor în Țara Lăpușului*, în *Studii și articole*, vol. 3, Baia Mare, 1981, p. 24-33.
- Vișovan, Ștefan, *Din toponimia Țării Lăpușului*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 4-5, 2002, p. 496-500.
- Vișovan, Ștefan, *Note de toponimie folclorică*, în *Acta Musei...*, I, 2002, p. 363-366.
- Vulpe, Magdalena, *Subdialectul maramureșean*, în *Tratat de dialectologie românesc*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1984.
- Vulpe, Magdalena, *Apocopa în graiul maramureșean*, în *Material și cercetări dialectale*, II, 1983, p. 419-432.

2. Colecții de folclor

2.1. Colecții majore (în ordine cronologică)

- (1.) Țiplea, Alexandru, *Poezii populare din Maramureș*, în *Analele Academiei Române*, Seria II – Tomul XXVIII, 1905-1906. Memoriile secțiunii literare, București, Institutul de arte grafice Carol G bl, 1906, p. 413 și următoarele. Balade (25); II. Dârlaiuri (Doine și strigături) - de jale (30), de dragoste (125), cătânești (16), chiuitori (37), dârlaiuri (33); III. Colinde (3); IV. Descânțece (9). Glosar.
- (2.) Bud, Tit, *Poezii populare din Maramureș*, adunate de..., vicarul Maramureșului, Academia Română. Din viața poporului român. Culegeri și studii III. Ședința 28 martie 1908, București, 1908, 84 p. I. Balade (16); II. Doine (de jale - 31; de dragoste - 65; ostășești și voinicești - 35; chiuitori - 184); III. Colinde (21). Glosar.
- (3.) Bártok, Béla, *Volksmusik de Rumänen von Maramures*, von..., Mit einer Bildtabelle, München, Drei Masken, Verlag, 1923, 227 p. (27 colinde, 14 bocete, 12 doine, 155 hori, 114 melodii de joc, 17 piese instrumentale).
- (4.) Bârlea, Ion, *Balade, colinde și bocete din Maramureș*, culese de ..., volumul I, Editura Casa Școalelor, București, 1924, 139 p.; Balade istorice și voinicești (51), Colinde (33), Bocete (10).

- (5.) **Bârlea, Ion**, *Cântece populare din Maramureș. Descântece, vrăji, farmece și desfaceri*, culese de..., Volumul II. Editura Casei Școalelor, București, 1924, 400 p.
I. Cântece de dragoste (267); II. Cântece de jale și supărare (212); III. Cântece cătănești sau ostășești (49); IV. Cântece diverse (179); V. Chiuituri sau strigături (326); VI. Descântece. Vrăji. Farmece. Desfaceri (64). Glosariu.
- (6.) **Papahagi, Tache**, *Graiul și folklorul Maramureșului*, Academia Română. Din viața poporului român, XXXIII, Cultura Națională, București, 1925, LXXXIII + 240 p.
I. Introducere (considerații generale, Folklorul, Graiul, Etnografia istorică a Maramureșului); II. Texte (Doine, Strigături, Orații de nuntă, Bocete, Colinde, Rugăciuni, Balade, Descântece, Cimilituri, Jocuri de copii, Basmе, Tradiții și legende, Datini, Credințe și superstiții, Povestiri cu privire la viața de astăzi); III. Muzica populară; IV. Apendice (leatu popular); V. Toponime; VI. Onomastică; VII. Glosar.
- (7.) **Brediceanu, Tiberiu**, *170 melodii populare românești din Maramureș*, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1957, 206 p.; studiu publicat sub îngrijirea Institutului de Folclor.
I. Doine (Hore lungi sau duine; Alte doine; Doină urmată de o melodie de dans); II. Cântece sau «Hore»; III. Colinde; IV. Cântece de nuntă; V. Bocete; VI. Balade; VII. Dansuri. Anexă (Apșănescu).
- (8.) **Dumitrașcu, N.I.**, *Cântece și strigături din Maramureș*, în *Folclor din Transilvania*, I, Texte inedite din colecții inedite. Cuvânt înainte de Mihai Beniuc. Ediție îngrijită de Ioan Șerb. Editura pentru Literatură, București, 1962, p. 219-253.
I. Doine și cântece; II. Strigături (131 texte).
- (9.) **Lenghel Izanu, Petre**, *Folclor din Maramureș*, în *Folclor din Transilvania*, I, Texte inedite din colecții inedite. Cuvânt înainte de Mihai Beniuc. Ediție îngrijită de Ion Șerb. Editura pentru Literatură, București, 1962, p. 225-350.
I. Cântec despre cântec; II. Doine și cântece; III. Strigături; IV. Balade și colinde; V. Poezia obiceiurilor tradiționale (265 texte).

- (10.) **Doniga, Vasile T.**, *Poezii populare din Oaș, Maramureș și Năsăud*, în *Folclor din Transilvania*, I, Texte inedite din colecții inedite. Cuvânt înainte de Mihai Beniuc. Ediție îngrijită de Ion Șerb. Editura pentru Literatură, București, 1962, p. 355-442. În total 291 de texte din care 79 din Maramureș.
- (11.) **Pop, Dumitru**, *Poezii populare din Lăpuș*, în *Folclor din Transilvania*, I, Texte inedite din colecții inedite. Cuvânt înainte de Mihai Beniuc, Ediție îngrijită de Ion Șerb. Editura pentru Literatură, București, 1962, p. 443-470; (49 de texte din localitatea Cufoaia).
- (12.) **Pop, Dumitru**, *Poezii populare din Sălaj*, în *Folclor din Transilvania*, I, Texte inedite din colecții inedite. Cuvânt înainte de Mihai Beniuc, Ediție îngrijită de Ion Șerb. Editura pentru Literatură, București, 1962, p. 155-218. (150 de texte din comuna Băsești).
- (13.) **Bârlea, Ion**, *Literatura populară din Maramureș*, Ediție îngrijită și studiu introductiv de Iordan Datcu. Cuvânt înainte de Mihai Pop. Editura pentru Literatură, București, 1968, vol. I-II. Colecția Ediții critice de folclor - Culegători; (în total 1191 de texte).
- (14.) **Bilțiu Dăncuș, Petru**. *Colecțiune de hori, strigături, glume și basme culese din popor, cu scopul de a compune o icoană vie a modului de viață și culegere a săteanului român* (1893-1907). Colecție publicată sub îngrijirea lui Iordan Datcu în *Folcloristica Maramureșului*, Dumitru Pop, Editura Minerva, București, 1970, p. 285-392.
- (15.) *** *Poezii populare din reviste* („toate textele de literatură populară maramureșeană apărute în publicațiile periodice din secolul al XIX-lea”), în *Folcloristica Maramureșului*, Dumitru Pop, Editura Minerva, București, 1970. (Autori: T. Michnea, G. Balint, T. Mărgineanu, F. Danciu, G. Timiș, I.P. Coman, Sie).
- (16.) *** *Ceas pe ceas se alungă. Folclor poetic*. Casa Creației Populare, Baia Mare, 1970. Editură îngrijită de Mihai Cupcea. Balade și legende, Cântece de dragoste și natură, Poezia de ritual (Descântec, Bocete, Colinde). (176 de texte). Printre culegători: Petre Lenghel Izanu, Isidor Râpă, Ion Vancea, Vasile Latiș, Ion Corbescu, Dumitru Pop, Augustin Mocanu, Andrei Grobei... Culegere colectivă.

- (17.) **Pop, Dumitru**, *Folclor din zona Codrului*, Centrul de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă al județului Maramureș, Baia Mare, 1978, 415 p.
Cântece de oprinare socială, Cântece de înstrăinare, Cântece de cătănie și război, Cântece istorice, Cântece de leagăn, Cântece de dragoste, Cântece satirice, Cântece de lume și petrecere, Strigături la joc, Balade, Cântece de nuntă, Strigături la nuntă, Bocete, Colinde, Ghicitori, Descântece (500 de texte și 40 de planșe). Culegere colectivă.
- (18.) **Lenghel Izanu, Petre**, *Daina mândră pân Bârsana*, Centrul de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă din județul Maramureș, Asociația folcloriștilor și etnografilor din județul Maramureș, Colecția *Câte flori pe Iza-n sus*. Sub îngrijirea lui Augustin Cosmuța și Nicoară Timiș, Baia Mare, 1979.
Anexe: Folclor literar, Poezia lirică (hori), Balade, Poezia descântecelor; Basme, legende, snoave; Proverbe, zicători, ghicitori; Jocuri de copii, Folclor muzical (422 de texte).
- (19.) *** *Calendarul Maramureșului*, realizat de **Ion Bogdan, Mihai Olos și Nicoară Timiș**, sub egida Asociației Folcloriștilor și Etnografilor și Măiastra - Asociația Tinerilor Artiști, Baia Mare, 1980; Editat de Centrul de Îndrumare a Creației Populare Maramureș, 144 p.; (format A4).
Basme, Legende, Colinde, Mulțămături, Cântece de leagăn, Jocuri de copii, Orații de nuntă, Balade, Hori, Cântece de petrecere, Poezia descântecelor, Texte la Moși, Jocuri de măști, Ghicitori, Precepte, Proverbe. (607 texte de poezii populare).
O culegere colectivă de texte inedite din colecții particulare (I. Ardeleanu Pruncu, Ștefan Bârlea, Augustin Botiș, Ion Chiș Șter, Parasca Făt, Dumitru Iuga, Vasile Latiș, Petre Lenghel Izanu, Mihai Olos, Silviu Pop, Ion Zubașcu ș.a.).
- (20.) *** *Antologie de folclor din județul Maramureș*, volumul I, Poezia. Centrul Județean de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă Maramureș, Asociația folcloriștilor și etnografilor din județul Maramureș, Baia Mare, 1980, 550 p.; Cuvânt înainte de Mihai Pop. Redactor responsabil Ion Chiș Șter. Colectiv de redacție: Pamfil Bilțiu, Ion Bogdan, Ion Chiș

Șter, Mihai Dăncuș, Vasile Latiș, Vasile Leschian, Gheorghe Pop, Mihai Pop, Nicoară Timiș. Culegere colectivă. Antologie.

I. Poezia de ritual și ceremonial (Poezia obiceiurilor de peste an, Poezia obiceiurilor de familie, Poezia descântecelor); II. Balade; III. Lirica. (651 de texte).

- (21.) *** *Antologie de lirică populară românească*, ediție îngrijită și studiu introductiv de Ligia Bârgu-Georgescu, Editura Minerva, București, 1980, 605 p. (În total 1101 texte, din care un număr consistent provin din 19 localități din Maramureș. Printre culegători: Tiberiu Alexandru, Elise Popovici, Ghizela Sulițeanu, Harry Brauner, Ovidiu Bîrlea, Emilia Comișel, Ilarion Cocișiu, Constantin Brăiloiu ș.a. Culegere colectivă. Texte inedite din fondul AICED București.
- (22.) **Doniga, Vasile T.**, *Folclor din Maramureș*, în seria *Folclor din Transilvania*, vol. VI, Editura Minerva, București, 1980. Postfață de Mihai Pop.
A. Poezia populară (775 texte) - Poezia lirică (Doine și cântece, Strigături), Poezia epică (Balade), Poezia obiceiurilor tradiționale; B. Proză populară (55) – povești, legende și snoave.
- (23.) **Papahagi, Tache**, *Graiul și folclorul Maramureșului*, ediția a II-a, în *Grai, folclor, etnografie*, Editura Minerva, București, 1981, p. 75-390. Ediție îngrijită de Valeriu Rusu.
- (24.) **Pop, Gheorghe Gh.**, *Folclor muzical din Maramureș*, Centrul de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă Maramureș, Societatea profesorilor de muzică și desen, filiala Maramureș, Asociația folcloriștilor și etnografilor din județul Maramureș, Baia Mare, 1980.
I. Sistemul obiceiurilor (ciclul vieții, ciclul muncii și sărbătorile de peste an); II. Cântece epice - Balade; III. Folclorul muzical al liricii neocasionale; IV. Melodii instrumentale de joc. (619 piese muzicale - cu partitură).
- (25.) **Chiș Șter, Ion, Pop, Gheorghe**, *Graiul, etnografia și folclorul zonei Chioar*, Centrul de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă, Baia Mare, 1983, 462 p.
I. Graiul; II. Etnografia și folclorul; III. Anexe (texte dialectale) + ilustrații, desene, schițe, hărți.

Colectiv de redacție: Nicolae Felecan, Tănase Filip, Victor Ian-
cu, Codreanu Moldovean, Eugenia Nistorică, Valeriu Palaghiță,
Gheorghe Radu, Ana Varna.

- (26.) **Lenghel Izanu, Petre**, *Poezii și povești populare din Maramureș*, în seria *Folclor din Transilvania*, vol. VII, Editura Minerva, București, 1985. Ediție îngrijită de Octav Păun. Prefață de Mihai Pop.
I. Poezia obiceiurilor tradiționale; II. Poezia epică (Balade); III. Poezia lirică (Doine, hori, cântece și strigături); IV. Proza populară (Povești, snoave, legende); (1278 de texte).
- (27.) **Ștețco, Valerica**, *Poezii populare din Țara Maramureșului*, în seria *Folclor din Transilvania*, vol. IX, Editura Minerva, București, 1990. Lector Ioan Șerb.
I. Poezia obiceiurilor tradiționale; II. Poezia epică; III. Poezia lirică. (1118 texte provenite exclusiv din localitatea Borșa).
- (28.) **Bițiu, Pamfil**, *Poezii și povești populare din Țara Lăpușului*, în seria *Folclor din Transilvania*, vol. X, Editura Minerva, București, 1990, 540 p.
A. Poezia populară - I. Poezia obiceiurilor tradiționale (Colinde, Mulțămături, Plugușorul, Jocul caprei, Cântece de șezătoare); II. Poezia evenimentelor cruciale ale vieții (Cântece de leagăn, Orații de nuntă, Bocete); III. Poezia epică (Balade, Descântece); IV. Poezia lirică; B. Proza populară (Basmе, povești, snoave); (795 de texte).
- (29.) **Bițiu, Pamfil**, *Făt-Frumos cel înțelept. O sută de basme, povești, legende, snoave și povestiri din județul Maramureș*, Editura Gutinul, Baia Mare, 1994.
A. Basmе și povești (I. Basmе fantastice; II. Basmе moralizatoare; III. Basmе nuvelistice; IV. Basmе despre dracul cel prost); B. Legende (I. Legende etiologice; II. Legende mitologice; III. Legende istorice); C. Snoave; D. Povestiri. (100 de texte).
- (30.) **Bițiu, Pamfil, Pop, Gheorghe Gh.**, *Sculași, sculași, boieri mari! Colinde din județul Maramureș*. Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1996, 436 p.
Colinde despre colindat, Cosmogonice, Despre ocupații tradiționale, Colinde de peșit, Familiale, Colinde de amărăciune,

supărare și necaz, Edificatoare și moralizatoare, Religioase și apocrife, Colinde-baladă, Colinde de cătănie și război, Colinde-cântec, Mulțămături la colac; (586 de texte + partituri muzicale).

- (31.) **Bilțiu, Pamfil, Bilțiu, Maria**, *Izvorul fermecat. Basme, povești, legende, povestiri și mito-credințe din județul Maramureș*, Editura Gutinul, Baia Mare, 1999, 470 p.

I. Legende etiologice (Legende cosmogonice, Stelele, Apele, Fenomene meteorologice, Lunile anului, Zilele săptămânii, Legendele faunei); II. Legende mitologice (Popoare fantastice, Piticii, Ursitoarele, Spiritele apelor, Spiritele nopții, Zânele, Spiritele pădurii, Spiritele vântului, Spiritele minelor, Strigoii, Vârcolacii); III. Legende religioase; IV. Legende istorice (Pintea Viteazul); (533 de texte).

- (32.) *** *Memoria Ethnologica*, revistă de patrimoniu ethnologic și memorie culturală, editată de Centrul Creației Populare Maramureș, Baia Mare, nr.1 (decembrie 2001) - nr. 16-17 (iulie-decembrie 2005), în total 1711 pagini; (coordonator Ștefan Mariș).

Colecții particulare: Dumitru Iuga, Paraschiva Roman, Victoria David, Lucia Covaciu, Ion Ardelean Pruncu, Vasile Trif, Georgeta Maria Iuga, Andrei Grobei, Ion Chiș Șter, Pamfil Bilțiu, Maria Elena Timiș, Parasca Făt, Maria Vlad, Ștefan Bârlea, Augustin Micu, Ion Vancea, Alexa Gavrilă Bâle, Petrică Scăunașu, Titus Bilțiu-Dăncuș.

- (33.) **Faiciuc-Dobozi, Elisabeta**, *Dragomirești - Cântarea morților*, Culegere de folclor funebru, Editura Todesco, Cluj-Napoca, 2001, 525 p.

Introducere. Texte (bocete; versuri - la bătrâni, la bătrâne, la bărbați tineri, la feciori, la fete, la copii, la fetițe, la sinucigași). Anexe (transcriere muzicală, iconograme, glosare); 142 de texte din localitatea Dragomirești.

- (34.) **Bilțiu, Pamfil**, *Basme, povești, legende, povestiri, snoave și poezii populare din zona Codrului*, Editura Dacia, 2002, 428 p.; colecția Etnos.

Poezia obiceiurilor tradiționale, Poezia evenimentelor cruciale ale vieții omului, Poezia epică, Proza populară (1000 de texte).

- (35.) Olos, Ana, *Folclor din Maramureș (Folklore from Maramuresh)*, Centrul Județean de Conservare și Promovare a Culturii Tradiționale Maramureș, Editura Ethnologica, Baia Mare, 2004, 180 p.; Cuvânt înainte de Sanda Golopenția. Ediție bilingvă (traducere în limba română de Ana Olos); (69 de texte); Antologie.
- (36.) Cuceu, Ion, Corniță, Constantin, *Corpusul folclorului maramureșean*, vol. I, prefață de Ion Cuceu, postfață de Constantin Corniță. Sub egida Academiei Române - Filiala Cluj-Napoca. Institutul *Arhiva de Folclor*, Editura Umbria, Baia Mare, 2004, 421 p. Culegerea Vasile Bologa - Vad; Culegerea Mihai Gogotă - Hărniciești-Giulești; Culegerea Vasile Grigor - Vad; Culegerea Petre Lenghel Izanu - Bârsana; Culegerea Mihai V. Marina - Rona de Sus; Culegerea Vasile Tămășan - Săpânța; Culegerea Ion M. Vlad - Breb.
- (37.) Golopenția, Sanda, *Learn to sing, my mother said. Song of the women of Breb*. Translated by Sanda Golopenția and Peg Hausman. Centrul Județean de Conservare și Promovare a Culturii Tradiționale Maramureș, Editura Ethnologica, Baia Mare, 2004, 260 p.; Seria *Cultura tradițională*; (46 de texte din Breb). Ediție bilingvă.
- (38.) Bițiu, Pamfil, Bițiu, Maria, *Folclor din Țara Maramureșului*, vol. I, Centrul Județean de Conservare și Promovare a Culturii Tradiționale Maramureș, Editura Ethnologica, Baia Mare, 2005, 502 p. I. Poezia obiceiurilor tradiționale (colinde, jocuri cu măști, poezia secerișului și a șezătorii); II. Poezia evenimentelor cruciale ale vieții omului (nașterea, nunta, înmormântarea); III. Epica populară (balade, descântece); (728 de texte).
- (39.) Roșca, Nuțu, *Lirica populară din Maramureș*, Editura Ethnologica, Baia Mare, 2005, 256 p. Prefață de Delia Suiogan, Postfață de Ștefan Mariș. I. De dragoste; II. De dor; III. De cătănie; IV. De război; V. De jale; VII. Despre păstorit; (200 texte din localitatea Bârsana).
- (40.) Bițiu-Dăncuș, Titus, *Basme și povești*, Editura Ethnologica, Baia Mare, 2005, 324 p.; cuvânt înainte de Gheorghe Pop; studiu introductiv de Pamfil Bițiu. I. Basme și povești; II. Legende (mitologice și istorice); III. Snoave. Glosar; (113 texte).

2.2. Alte colecții

- Bârlea, Ovidiu**, *Antologie de proză populară epică*, vol. I-III. Conține 19 texte (basmе, legende, snoave și povestiri) din Maramureș.
- Bilțiu-Dăncuș, Petru**, *Viflaimul sau Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos*, Dramă religioasă în 3 acte. Ediția a II-a, Cluj-Napoca, 1938. Tipografia Viața Creștină, 56 p. [„Piesa a fost prelucrată și, în această din urmă formă, a devenit din nou populară circulând într-o mulțime de manuscrise prin satele maramureșene.” - I. Mușlea]
- Bota, Ioan M.**, *Rona de Jos - Maramureș*. Presentare monografică. Editura Viața Creștină, Cluj-Napoca, 2005, 254 p. Cuprinde o colecție de 137 de texte (colinde, balade, legende, descântece, cimilituri) din Rona de Jos.
- *** *Cât îi Maramureșu...*, Editura Știința, Chișinău, 1993, 550 p.; Academia de Științe a Moldovei. Institutul de Etnografie și Folclor. Cuvânt înainte de Mihai Pop.
Teatru folcloric, credințe și superstiții, tălmăciri de vise, proverbe, zicători, balade, basme, legende, cântece. Conține creații populare din satele românești din Ucraina. Culegere colectivă (N. Băieșu, Grigore Botezatu, I. Buruiană, V. Crimpei, N. Zencenco, Iulian Filip, A. Hâncu, E. Junghietu, S. Moraru).
- Faiuc-Dobozi, Elisabeta**, *Dragomirești, străveche vatră maramureșeană*, Editura Dragoș Vodă, Cluj-Napoca, 1998, 414 p.; conține o bogată colecție de texte folclorice culese din localitatea Dragomirești.
- *** *Folclor din Maramureș*, Editura Știința, Chișinău, 1991. Conține materiale etnofolclorice din localități maramureșene situate pe malul drept al râului Tisa: Biserica Albă, Slatina, Podișor, Apșa de Jos, Apșa de Mijloc, Plăiuț, Cărbunești, Teceu. Culegere colectivă (Grigore Botezatu, A. Hâncu, I.V. Buruiană, N. Băieșu, S. Moraru, E.V. Junghietu).
- Grobei, Andrei, Diaconiță Poiana, Vladimir**, *1070 chiuituri din Chioar*, Editura Mercur, Șomcuta Mare, 1931.
- Ilk, Anton Joseph**, *Masa cântătoare: Basme țipjărești* (Der singende Tisch: Zipser Volkserzählungen), Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1990, 220 p.

- Mocanu, Augustin**, *Pe cel deal cu dorurile*, Folclor poetic din județele Maramureș și Sălaj, Editura Caiete Silvane, Zalău, 2001, 294 p. Poezia incantației. Descântece. Poezia obiceiurilor tradiționale. Epica-balada (1075 de texte, majoritatea din satele din Țara Codrului - Maramureș).
- Nistor, Francisc**, *Măștile populare și jocurile cu măști din Maramureș*, Centrul de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă Maramureș, Baia Mare, 1973, 156 p.; Prefață de Vida Gheza. Studiul *Măștile maramureșene* e însoțit de 8 texte (Jocul caprei - 4 variante; Jocul ursului; Colinda cerbului; Text de moși și Text de Metehău), p. 5-28.

2.3. Colecții minore

- Biț, Valentin**, *Poezii, tradiții și obiceiuri populare din Maramureș*, Editura Grai și suflet - Cultura națională, București, 1996, 275 p.
A. Folclor din Țara Lăpușului (Colinde, Poezia nunții, Bocete, Descântece, Balade, Doine și cântece, Strigături); B. Folclor din Țara Maramureșului (Colinde, balade, cântece și strigături); C. Folclor din Țara Oașului; D. Folclor din Țara Chioarului.
- Godja, Ilie**, *Între ai mei*, Din creațiile și culegerile rapsodului popular..., din Valea Stejarului. Centrul Județean de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă, Baia Mare, 1973. Culegere îngrijită de Nicoară Timiș. Capitolul III - Flori din Maramureș (Hori, De dragoste și de dor, Strigături, Din creația populară contemporană).
- Lenghel Izanu, Petre**, *Obiceiuri de Crăciun și colinde din Maramureș*, Editura Asociațiunii pentru Cultura Poporului Român din Maramureș, Sighet, 1938, 54 p.
Îndemn de Gheorghe Dăncuș. Introducere (Poezia populară în Maramureș), Obiceiuri de Crăciun, Obiceiuri de Anul Nou, Obiceiuri de Bobotează și Sfântul Ioan, Colinde (29) din Bârsana, Glod, Săpânța și Breb. Glosar.
- *** *Pagini maramureșene*, Casa Regională a Creației populare, Baia Mare, 1964, 98 p. Culegere îngrijită de Petre Matei.
I. Poezie (folclor nou cules de Isidor Rîpă, Petre Lenghel Izanu, Chira Vera și Valentin Băințan); II. Proză (legende despre Pinteza Viteazul). Culegere colectivă.

2.4. Colecții risipite în periodice

- Băncescu, Iuliana**, *Colinde din Maramureș*, în *Datini*, nr. 2 (31), București, 1999, p. 50 (5 texte de factură religioasă culese în 1995 din localitatea Strâmtura, Vișeu de Sus și Rozavlea); *Colinde din Maramureș*, în *Datini*, nr. 4 (29), 1998, p. 45 [Un text de factură religioasă, cules în 1995 din localitatea Strâmtura].
- Bichigean, Vasile**, *Cântece din Maramureș*, adunate de..., din Botiza - Maramureș, în *Șezătoarea*, nr. 7-9, iunie-septembrie 1925, p. 83-85.
- B(i)lțiu) - D(ăncuș), Ion**, *Bălășoaia*, în *Tribuna Ardealului*, 4, 1943, nr. 770, p. 6 [Tradiție din vremea năvălirii tătarilor în comuna Săpânța, județul Maramureș]; *Legende maramureșene. Balaurii și vârcolacii*, în *Tribuna Ardealului*, 4, 1943, nr. 934, p. 10; *Legende maramureșene: Balta iezerului* (lângă Ieud), în *Tribuna Ardealului*, 4, 1943, nr. 900, p. 2; *Lacul fetei-pădurii*, în *Tribuna Ardealului*, 4, 1943, nr. 987, p. 2; *Legende maramureșene: Buhaii din Ieud*, în *Tribuna Ardealului*, 4, 1943, nr. 923, p. 2; *Legende maramureșene: Oul de totoină*, în *Tribuna Ardealului*, 4, 1943, nr. 917, p. 2. (Cum sunt batjocoriți locuitorii satului Cuhea); *De nunta oilor*, în *Tribuna Ardealului*, 4, 1943, nr. 910, p. 2-3 (Obiceiuri la împreunarea oilor în Maramureș).
- Bilțiu, Titus**, *Credințe și snoave din Săpânța*, în *Afirmarea*, 4, nr. 8-9, august-septembrie 1939, p. 119.
- Bran, Emil**, *Tânguirea nevestei*, în *Tribuna*, nr. 5, 1888, p. 285-286.
- Bumbar, Ileana**, Lirică (2 texte), în *Pro Unione*, IV, nr. 1-2 (9-10), iunie 2001, p. 175; Lirică (3 texte), în *Pro Unione*, IV, nr. 3-4 (11-12), decembrie 2001, p. 174.
- Căpîlnean, Vasile**, *Gruia și ta(ta) Novac*, în *Studii și articole*, vol. 3, Baia Mare, 1981, p. 188-194 [variantă a baladei *Gruia lui Novac*, dintr-o colecție în manuscris, datată 1884 și aflată într-un caiet de poezii populare păstrat la Arhivele Statului Baia Mare; varianta numără 508 versuri].
- Codrea, P.**, *Lirică populară*, culeasă de..., (11 texte), în *Maramureș*, aprilie 1969, p. 5.
- *** *Doina lui Lucaci*, în *Apostolul*, VI, 1940, nr. 10-12, p. 55.

- Fabian, Elena**, 17 texte lirice (din Bârsana), în *Graiul nostru*, vol. II, București, 1908, Atelierele Grafice SOCEC & Co; capitolul *Maramureș*, p. 35-54 (volumul cuprinde și 5 texte reluate din colecția Alexandru Țiplea, *Poezii populare din Maramureș*, București, 1906).
- Florescu, Florea**, *Doine și strigături din Maramureș*, în *Sociologie românească*, II, 1937, nr. 1, p. 19, București.
- Goja, Vasile**, *89 de texte lirice* în *Poporul*, foaie economică, Budapesta, 1903 și 1904; republicate în *Memoria Ethnologica*, nr. 14-15, Baia Mare, 2005, p. 1470-1490, texte 3483-3570.
I.I., *Doine* [4 texte din localitatea Iapa – Maramureș] în *Tribuna Ardealului*, II, 1941, nr. 364, p. 2.
- Lenghel Izanu, Petre**, *Cântece* (Oncești - Maramureș; Bârsana - Maramureș), în *Viața Școlară*, V, nr. 10-11, Sighet, 1931, p. 18-19.
- Micu, Augustin**, *Hori* (4 texte), în *Pro Unione*, II, nr. 2 (3), iulie 1999, p. 47.; *Colinzi* (5 texte), în *Pro Unione*, II, nr. 3 (4), noiembrie 1999, p. 127-128; *Colinzi* (5 texte), în *Pro Unione*, III, nr. 3-4 (7-8), decembrie 2000, p. 161; *Legende despre Pinteazul* (4 texte), în *Pro Unione*, IV, nr. 1-2 (9-10), iunie 2001, p. 173-174; *Descânțece pentru adusul feciorilor în șăzători* (5 texte), în *Pro Unione*, IV, nr. 3-4 (11-12), decembrie 2001, p. 171-172.
- Poiană, Virgil**, *Cântece* [7 texte din Alba, Prahova și Oncești - Maramureș] în *Tinerețã*, Iași, V, 1941, 91; VI, 1942, 59-60.
- *** *Poezii populare din Maramureș* (13 texte), în *Tribuna poporului*, Arad, an I, nr. 179, 20 septembrie / 2 octombrie 1897, p. 862-864; republicate în *Memoria Ethnologica*, nr. 14-15, Baia Mare, 2005, p. 1491-1495, texte 3571-3583.
- *** *Poezii populare din reviste* - „toate textele de literatură populară maramureșeană apărute în publicațiile periodice din secolul al XIX-lea”: Dumitru Pop, *Folcloristica Maramureșului*, Editura Minerva, București, 1970, Anexa I.
- Pop, Ilie**, *Cetatea de Piatră*, în *Transilvania*, nr. 11, 1878, p. 171-172; *Doine din giurul Șomcutei Mari*, în *Șezătoarea*, nr. 4, 1878, p. 65; *Doine populare*, în *Cărțile săteanului român*, nr. 3, 1878, p. 181 și p. 210.

- *** *Strigături din leud - Maramureș*, în *Tribuna Ardealului*, 3, 1942, nr. 443-446, (23 de texte).
- Ștețco, Felicia, *Lirică* (2 texte), în *Pro Unione*, IV, nr. 1-2 (9-10), iunie 2001, p. 174-175; *Lirică* (7 texte), în *Pro Unione*, IV, nr. 3-4 (11-12), decembrie 2001, p. 172-174.
- Taloș, Ion, *Balada Meșterul Manole și variantele ei transilvănene*, în *Revista de Folclor*, VII, nr. 1-2, București, 1962, p. 22-57; (conține 3 texte inedite, versiunea colind, culese în 1960-1961 din localitățile Lăpuș și Rogoz; două dintre ele sunt însoțite de partitură muzicală).
- Ungur, Gheorghe, *Doine* (8 texte din Oncești - Maramureș, Dorohoi, Dâmbovița), în *Tinereță*, Iași, V, 1941, p. 90-91).
- Vancea, Ion, *Horea fetei care și-a pierdut oile* [variantă de autor sau de culegător], în *Maramureș*, aprilie 1969, p. 4.
- *** *Viață nouă în cântecul poporului*, în *Contemporanul*, nr. 52 (325), 1952, p. 2. (13 cântece, majoritatea din leud).

■ Colecții particulare în Memoria Ethnologica

Băle Simona și Alexa Gavrilă

Nr. 1 / 2001 - Împărțitul oilor în Cetățele și Plopiș. Rânduiele pentru îngrijirea animalelor (p. 73-76); nr. 2-3 / 2002 - Obiceiuri și credințe; Ce fac gospodarii din Șișești când se apropie primăvara (p. 167-168); nr. 4-5 / 2002 - Semne ale vremii (p. 562); nr. 6-7 / 2003 - Semne ale vremii de iarnă. Ziceri despre iarnă (p. 609-611); Ziceri despre primăvară. Semne ale vremii de primăvară. Despre oi și miei, primăvara. Zilele care se țin pentru sănătatea animalelor (p. 647-448); ghicitori, proverbe; nr. 8-9 / 2003 - Profesia (Procesiunea) din Cetățele de Sfânta Maria (p. 792); Sărbătorile fânului și alte zile ce se țin peste vară (p. 794-795); proverbe; nr. 10 / 2004 - Remedii populare folosite în tratamentul bolilor la animale (p. 1060-1062); Cum se face cașul, urda și brânza (p. 1087); proverbe, ziceri, precepte (8 texte); nr. 11-13 / 2004 - Corindatul în Cetățele (p. 1349-1355); strigături; nr. 14-15 / 2005 - Vremea cireșelor în Cetățele (p. 1436-1439).

Bilțiu-Dăncuș, Titus

Nr. 6-7 / 2003 - Poveștile Pintii (p. 754-764) - 10 texte culese din Maramureș și Oaș între anii 1921-1971; nr. 8-9 / 2003 - Poveștile Pintii (p. 876-895) - 15 texte; nr. 11-13 / 2004 - Basm versificat (*Cetatea Cingalăului*), p. 1187-1209, pe marginalii; nr. 16-17 / 2005 - Obiceiuri de Anul Nou din Văleni și alte sate (p. 1646-1648), Mătrăguna (p. 1668-1673).

Chiș, Maria

Nr. 2-3 / 2002 - Obiceiuri la naștere în Săliștea de Sus. Jocuri de copii (p. 253-263); Obiceiuri la nuntă în Săliștea de Sus (p. 359-370); Cîntece de leagăn; Orații de nuntă; nr. 4-5 / 2002 - Obiceiuri la înmormântare în Săliștea de Sus (p. 536-541); nr. 6-7 / 2003 - Legende și pățanii.

Făt, Parasca

Nr. 1, decembrie 2001. Obiceiuri la început de an; Mâncăruri de post. Rânduiala postului (p. 39-45); Obiceiuri de sfârșit de an. Crăciunul + practici magice; nr. 2-3 (februarie-iunie 2002): Obiceiuri și credințe; Credințe (p. 209-219), Fata Pădurii și Omul Noptii - legende mitologice (p. 284-289); Marțolea, Slăbănoagele, Milostivele (p. 302-305); nr. 4-5 (iulie-decembrie 2002): Obiceiuri și credințe; Fata Pădurii și Omul Noptii (p. 501-506); nr. 6-7 (ianuarie-iunie 2003): Obiceiuri și credințe; Fata Pădurii și Omul Noptii. Frumușelele (p. 684-690); Credințe și obiceiuri de vară (p. 715-718); nr. 8-9 / 2003: Sărbătorile de vară (p. 784-786); Cum se face coarda la carul cu fân (p. 799); Fata Pădurii și Omul Noptii (p. 805-810); nr. 10 / 2004: Fata Pădurii și Omul Noptii. Frumușelele. Apa cere cap de om (p. 1147-150); nr. 11-13 / 2004: Fata Pădurii și Omul Noptii. Frumușelele. Metamorfoze. Vârcolacii (p. 1279-1284); nr. 14-15 / 2005: Fata Pădurii și Omul Noptii (VII) (p. 1516-1519); nr. 16-17 / 2005: Fata Pădurii și Omul Noptii (p. 1649-1666).

Iuga, Georgeta Maria

Nr. 1 / 2001 - colinde, hori, proverbe, precepte, ghicitori; nr. 2-3 / 2002 - hori, balade; nr. 6-7 / 2003 - orații de nuntă, bocete, balade, hori; nr. 8-9 / 2003 - bocete, colinde, strigături; nr. 10 / 2004 - proverbe, ziceri, precepte (4 texte); nr. 11-13 / 2004 - strigături (10 texte).

Iuga, Dumitru

Nr. 1 (decembrie 2001) - Colinde, hori etc.; Presimțiri, semne (p. 55), Obiceiuri de peste an. Crăciunul (p. 116); Obiceiuri de sfârșit de an (p. 116); colinde, jocuri de copii, hori, practici magice, descântece, cântece de petrecanie, colinde, proverbe, precepte și ghicitori, fotografii; nr. 2-3 / 2002 - Ruptul sterpelor la leud (p. 192-194); hori, strigături, cântece de leagăn, jocuri de copii, balade; nr. 6-7 / 2003 – Legende și pățanii; Vremea. Când o fost foamete (p. 719); Jocul caprei, orații de nuntă, balade, hori; nr. 8-9 / 2003 - Obiceiuri de vară (p. 790-791); Obiceiuri și credințe la sărbători de toamnă (p. 820), Crăciunul în Săliștea de Sus (p. 911-912), bocete, colinde, strigături, ghicitori, proverbe; nr. 10 / 2004 - colinde; nr. 11-13 / 2004 - strigături (14 texte).

Micu, Augustin

Nr. 1, decembrie 2001 - „Leacuri” (p. 60) + fotografii; nr. 2-3 (februarie-iunie 2002) - obiceiuri și credințe; nr. 4-5 / 2002 - Sărbătorile de iarnă în Cicârlău (p. 558); hori; nr. 6-7 / 2003 - Jocuri de copii (p. 629-635), Vremea (p. 658); Credințe și obiceiuri de Paște în Cicârlău (p. 662); hori; ghicitori; proverbe; nr. 8-9 / 2003 - un număr consistent de proverbe (73 texte) + fotografii; nr. 10 / 2004 - Strigături (17 texte); proverbe; nr. 11-13 / 2004 - Hori (5 texte); strigături (8 texte).

Scăunașu, Petrică

Nr. 2-3 / 2002 - Nunta în Țara Codrului (p. 394-406); orații și strigături la nuntă; proverbe, precepte, ghicitori; nr.4-5 / 2002 - Obiceiuri la înmormântare în Țara Codrului (p. 542-550); Colindatul în Oarța de Sus (p. 553-557); Cântări de petrecanie; colinde; mulțămături; nr. 6-7 / 2003 - Colinde de Anul Nou; nr.10 / 2004 - Strigarea peste sat în Oarța de Sus (p. 988); Obiceiuri de arat și semănat (p. 1057); hori.

Șerba, Maria

Nr. 10 / 2004 - Obiceiuri de început de an pe Valea Cosăului (p. 989-993); Creșterea animalelor pe Valea Cosăului; Boli și leacuri la animale (p.1063-1073); colinde (6 texte); numărători (7 texte); nr. 11-13 / 2004 - Sărbători la început de vară pe

Valea Cosăului (p. 1186); Povestea cocoșului (p. 1292); nr. 14-15 / 2005 - Credințe. Interdicții (p. 1561-1562) - Călinești.

Vancea, Ion

Nr. 1, decembrie 2001, p. 86-115 - publică 403 texte folclorice culese de la Ileana Vancea din Nănești (1906-1995), o femeie cu șapte clase, o voce deosebită și o memorie prodigioasă, cu o vastă cultură folcloristică și bisericească. „Repertoriul înregistrat cuprinde peste 1500 de texte” (hori, strigături, de leagăn, balade, orații de nuntă, colinde, bocete); nr. 2-3 (februarie-iunie 2002), p. 307-316 - alte 15 descântece de la Ileana Vancea din Nănești (în total 419 texte) + orații și strigături la nuntă; nr. 6-7 (ianuarie-iunie 2003), p. 599 - Credințe și obiceiuri de Anul Nou din Vadu Izei (1972) + orații de nuntă; colinde de Anul Nou, bocete, balade, hori; nr. 8-9 (iulie-decembrie 2003) - Strigături (21), La tăietor (p. 909); colinde; strigături.

Vlad, Maria

Nr. 1 / 2001 - Presimțiri, semne (p. 55-57); Obiceiuri de sfârșit de an (p. 116); + frământări de limbă (p. 14); descântece; proverbe; nr. 2-3 / 2002 - Șezătoarea în Săliștea de Sus (p. 297-301); strigături; balade; nr. 4-5 / 2002 - Obiceiuri, credințe din Săliștea de Sus (p. 473-483).

3. Folclor muzical. Coregrafie

Baciu, Gheorghe, Ghiur, Gavrilă, *Dansuri populare din Țara Lăpușului și Țara Chioarului*, Centrul de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă Maramureș, Baia Mare, 1973, vol. I - Țara Lăpușului, 303 p.; vol. II - Țara Chioarului, 34 p. Lucrarea cuprinde desene, notarea grafică a dansurilor, schițe ilustrative, partituri muzicale etc.

Bartók, Béla, *Volksmusik de Rumänen von Maramures*, von Mit einer Bildtabel, München, Drei Masken Verlag, 1923, 227 p.; (339 de piese muzicale).

Betea, Carmen, *Câmpul variațional al „horei lungi” din comuna Săpânța-Maramureș*, în *REF*, nr. 2, 1982, p. 112-124 [+ note muzicale și rezumat în limba franceză].

- Bilțiu, Pamfil, Pop, Gheorghe Gh.,** *Sculați, sculați, boieri mari! Colinde din județul Maramureș*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1996, 436 p. (586 de texte + partitură muzicală).
- Brauner, Harry,** *Poienile Izei. Un conservator sătesc*, în *Tribuna Română*, 3, nr. 39, 15 iunie 1974, p. 13.
- Brediceanu, Tiberiu,** *170 de melodii populare românești din Maramureș*, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1957, 206 p.; Studiu publicat sub îngrijirea Institutului de Folclor.
- Cerneș, Eugenia,** *Doina din nordul Transilvaniei. Contribuții la studiul particularităților compoziționale și stilistice*, în *Studii de muzicologie*, nr. 6, 1970, p. 179-206.
- Cerneș, Eugenia,** *Contribuții la tipologizarea muzicii colindelor românești* (observații asupra colindelor din Maramureș), în *REF*, nr. 3, 1969, p. 225-242.
- Comișel, Emilia,** *Doina („horea lungă”) din nordul Transilvaniei*, în *Samus*, II, Centrul de Îndrumare a Creației Artistice Populare, Cluj, Dej, 1979.
- Dutron, Pierre,** *Comparaison des rythmes musicaux de la musique populaire de la période festival de Sighet avec les rythmes des musiques du carnaval de Binche Belgique*, în *Tradiții și patrimoniu*, nr. 4-5, Sighet, 2003, p. 12-13.
- Gabor, Vasile,** *Horea lungă* (tematică, trăsături caracteristice, particularități), în *Maramureș*, august 1971, p. 13, 19.
- Leșe, Grigore,** *La obârșii*, melodii culese, transcrise și interpretate de..., Editura Charmides, Bistrița, 2001, 127 p.; Cântec de leagăn, Dorul și dragostea (22 cântece), Păstoritul (5), Înstrăinarea (16), Cătănia (6), Nunta (4), Colindatul (19), Melodii instrumentale (9), Codrul (9), Glosar. Texte, partituri muzicale și fotografii color.
- Medan, Virgil,** *Cântece de joc*, Centrul Județean de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă Cluj, Cluj-Napoca, 1972, 253 p.; cuprinde melodii populare din județele Mureș, Covasna, Sibiu și Maramureș.
- Medan, Virgil,** *Cântece epice*, Centrul Județean de Îndrumare a Creației Populare Cluj, Cluj-Napoca, 1979, 717 p.; cuprinde 314 piese din mai multe județe printre care și din Maramureș.

- Medan, Virgil, *Balada despre Pinteza Viteazul* (studiu de etnomuzicologie), în *Samus*, II, Centrul de Îndrumare a Creației Populare Cluj, Dej, 1979.
- Miller, Miamar, *Muzica populară instrumentală de pe Valea Izei: zongora și cetera*, în *Samus*, I, Centrul de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă Cluj, Dej, 1978, p. 141-150.
- Nicola, Ion, *Folclorul muzical al rutenilor din Maramureș*, în *Lucrări de muzicologie*, nr. 8-9, Cluj, 1979, p. 303-319.
- Oprea, Gheorghe, *Aspecte ale tezaurului folcloric. Valori perene ale culturii muzicale în comuna Bogdan Vodă*, în *Muzica*, 30, nr. 9, septembrie 1980, p. 20-22.
- Pop, Gheorghe Gh., *Folclor muzical din Maramureș*, Centrul de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă Maramureș, Societatea profesorilor de muzică și desen, filiala Maramureș, Asociația folcloriștilor și etnografilor din județul Maramureș, Baia Mare, 1980; (619 piese muzicale - cu partitură).
- Popescu-Județ, Gheorghe, *Jocuri populare din Oaș și Maramureș*, Casa Regională a Creației Populare, Baia Mare, 1963, 341 p.; Culegere și aranjament muzical de Constantin Arvinte.
Jocuri din Maramureș: Alunelul de la Maramurăș, Ardeleanca, Ardelenescu, Bărbătescu de la Nănești, Bărbătescul de la Săpânța, Vad, leud; Bătuta, Ciobănașul, Feciorescu (de la Petrova, leud), Învărtita (Botiza, Nănești), Jocul lui Vili, Jurelul, Răchițeaua, Sârba de la Nănești.
- Prichici, Constantin, *Haiducul Pinteza Viteazul în tradiția poporului nostru. Studiu de folclor*, Editura Muzicală, București, 1979, 175 p.
Capitolul *Cadrul etnologic* - Cum se reflectă figura eroului în creația poporului, Despre balada lui Pinteza - tipuri, Geneza melodică a baladei lui Pinteza, De la baladă la colind, Pinteza în legendă și basm. Anexă muzicală.
- Prichici, Constantin, *Figuri de eroi în cântecul nostru popular - Pinteza Viteazul*, în *Muzica*, 3, nr. 4, 1953, p. 34-39.
- Prichici, Constantin, *Geneza melodică a baladei lui Pinteza Viteazul*, în *RF*, 2, nr. 4, 1957, p. 7-26.

- Rîpă, Isidor, Arvinte, Constantin, *Maramureș, viață nouă. Culegere de cântece pentru soliști vocali*, Casa Regională a Creației Populare, Baia Mare, 1965, 65 p.; (50 de partituri muzicale însoțite de texte poetice).
- Rîpă, Isidor, Arvinte, Constantin, *Ceteră, lemnuț cu dor. Culegere de melodii pentru soliști instrumentiști*, Casa Creației Populare Maramureș, Baia Mare, 1968, 187 p.; (120 de melodii de cântece și jocuri).
- Rîpă, Isidor, Arvinte, Constantin, *Culegere de cântece populare pentru soliști vocali*, Casa Creației Populare Maramureș, Baia Mare, 1971, 122 p.; Cuvânt înainte de Ion Săcăleanu; (80 de melodii vocale): I. Balade și „hori cu noduri” (cântece din bătrâni); II. Cântece de dor; III. Cântece ale obiceiurilor tradiționale.
- Sabău, Nicolae, *Alină-te dor, alină. Cântece populare din nord-vestul Transilvaniei*, Centrul de Îndrumare a Creației Populare Maramureș, Baia Mare, 1984, 133 p.; texte și melodii adaptate, culese din Maramureș, Codru, Chioar, Oaș și Lăpuș.
- Sulițeanu, G., *Viața cântecului popular în comuna leud (Maramureș)*, în *Muzica*, 1952, nr. 8-9, p. 44-56.
- Viman, Alexandru, *Cu cât cânt, atâta sunt. Rapsozi ai cântecului popular*, Centrul Județean de Îndrumare a Creației, Baia Mare, 1989, 693 p.; Antologie muzical-poetică. Studiu introductiv de Tiberiu Alexandru. Sunt prezentați 72 de rapsozi - o scurtă prezentare a fiecăruia, o fotografie și în medie 7 cântece (partituri muzicale, după caz însoțite de versuri).

IV. SINTEZE

1. Lucrări cu caracter general despre Maramureș

Bernea, Ernest, *Maramureșul - țară românească*, București, Tipografia Dacia Traiană, 1944, 85 p.; colecția Gând și Faptă.

Bernea, Ernest, *Maramureșul. Țară Românească*, Dacia Traiană, București, 1944, 57 p. + fotografii și hărți; colecția Gând și faptă.

Cristea, George, *În țara bisericilor de lemn*, Editura Mitropoliei Ardealului, Sibiu, 1989, 96 p. ; Cuvânt înainte de prof. Michel Steriade (Belgia).

Maramureșul - un muzeu viu (Locuri și oameni, Satele și gospodăria, Sistemele de construcții în lemn, Arhitectura bisericilor de lemn maramureșene, Simbolistica ornamentală). Localitățile cu biserici de lemn din triunghiul Baia Mare - Sighet - Borșa (22 de localități de pe văile Marei, Izei și Vișeu), Anexe (Citirea picturilor murale și a inscripțiilor vechi).

Cristea, George, Dăncuș, Mihai, *Maramureș - un muzeu viu în centrul Europei*, Editura Fundației Culturale Române, București, 2000, 237 p.

Cadrul geografic; II. Cadrul istoric; III. Cadrul etnografic; IV. Monumente de arhitectură. Partea a II-a. Localitățile de pe văile râurilor din Maramureș (+ fotografii cu caracter etnografic).

Dermer, I., Marin, Ioan, *Maramureșul românesc*. Studii de geografie (cu 85 de figuri în text, o hartă colorată, 5 diagrame și 2 schițe), Cartea Românească, București (1934), 195 p.; (Tipul, ocupația, portul, așezările țaranului român, p. 57-64).

Dunăre, Nicolae, *Țara Maramureșului, vatră etnoculturală de continuitate* (Sighet, 26 decembrie 1986), în *Acta Musei...*, vol. I, 2002, p. 23-28.

Dunăre, Nicolae, *Țara Maramureșului, Vetre etnoculturale*, în *Îndrumătorul cultural*, nr. 7, 1980, p. 29.

- Iorga, Nicolae, *Maramurășul nostru*, conferință la radio (21 decembrie 1938), Vălenii de Munte, *Datina românească*, 1939, 10 p.
- Latiș, Vasile, *Segmente*, în *Calendarul Maramureșului*, Baia Mare, 1980, p. 108-109.
- Marrant, Joel, *Identitate culturală în Maramureș: observații asupra conceptelor de „cultură” și „zonă folclorică”, în Acta Musei...*, vol. I, Sighet, 2002, p. 29-34 (o perspectivă antropologică).
- Morariu, Tiberiu, *Țara Maramureșului în lumina literaturii științifice*, în *Gazeta Ilustrată*, VIII, 1939, p. 93-105.
- Morariu, Tiberiu, *Emigrări maramureșene în Transilvania*, în *Transilvania*, 75, 1944, p. 667-677. [Rapoarte etnice și culturale dintre cele două provincii. Se subliniază asemănările dintre structura etnică, tradiție, port, folclor etc.]
- Morariu, Tiberiu, *Die Maramures*. Ein rumanisdisches Kerngebiet, București, 1942, Monitorul Oficial Imprimeria Națională, 95 p. [recenzie elogioasă în *Revue de Transylvanie* VII-IX (1941-1943), p. 387-394 - Al. Filipașcu].
- Noica, Constantin, *Călătorie în Maramureș*, în *Calendarul Maramureșului*, Baia Mare, 1980, p. 70-71.
- Pop, Mihai, *Identitatea Maramureșului*, în *Acta Musei...*, vol. I, Sighet, 2002, p. 19-22.
- Steinhardt, Nicolae, *Lección Maramureșului*, în *Ateneu*, nr. 9, septembrie 1992; în *Memoria Ethnologica*, nr. 4-5, 2002, p. 449-450.
- Țuțuianu, Ion, *Maramureșul voievodal, istoric și economic*, București, 1942, Monitorul Oficial Imprimeria Națională [Omul și familia - p. 41-50; Poezia populară în Maramureș - p. 51-63].

2. Antologii de folclor

- *** *Antologie de folclor din județul Maramureș*, vol. I, Poezia, Centrul Județean de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă Maramureș, Asociația folcloriștilor și etnologilor din Maramureș, Baia Mare, 1980, 550 p.
S-au utilizat 13 colecții publicate, precum și numeroase colecții particulare inedite, în total 43 de culegători. S-a folosit, de asemenea, fondul Arhivei de folclor a Institutului de Învățământ Superior din Baia Mare (AFIIS).

- Olos, Ana, *Folclor din Maramureș (Folklor from Maramures)*, Centrul Județean de Conservare și Promovare a Culturii Tradiționale Maramureș, Editura Ethnologica, Baia Mare, 2004, 180 p.; Sursa textelor: *Calendarul Maramureșului* (1980), *Revista Măiastra* (1990), Arhiva Centrului Județean de Conservare și Promovare a Culturii Tradiționale Maramureș (Tit Bud, 1908; D. Pop, 1978; Ion Bârlea, 1968; P. Lenghel Izanu, 1962; P. Bilțiu; D. Pop, 1970; T. Papahagi, 1925 etc.).
- Prichici, Constantin, *Haiducul Pinteza Viteazul în tradiția poporului nostru. Studii de folclor*, Editura Muzicală, București, 1979, 175. Lucrare monografică + texte antologice. Anexa literară cuprinde o antologie de texte (versuri și proză) despre Pinteza Viteazul însumând creații folclorice publicate de At. M. Marienescu (1859), Ion Bârlea (1924), Tit Bud (1906), T. Papahagi (1925) etc.
- Ștef, Dorin, *Miorița s-a născut în Maramureș*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2005, 338 p.; Conține o antologie de 136 de texte ale versiunii *Miorița - colind*, culese din Maramureș (Țara Maramureșului - 63; Țara Chioarului - 22; Țara Codrului - 28, Țara Lăpușului - 23). Textele au fost publicate, cu două excepții, în diverse culegeri, antologii și periodice, editate în Maramureș, la Cluj sau la București, între anii 1925-2001 (25 de titluri).
- Viman, Alexandru, *Cu cât cânt, atâta sunt*, Centrul Județean de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă, Baia Mare, 1989, 693 p.; Antologie muzical-poetică. Studiu introductiv de Tiberiu Alexandru. Textele folclorice sunt selecționate din repertoriul celor 72 de soliști antologați.

3. Lucrări cu caracter monografic (etnografie și folclor)

- Bilțiu, Pamfil, *Făt-Frumos cel înțelept, O sută de basme, povești, legende, snoave și povestiri din județul Maramureș*, Editura Gutinul, Baia Mare, 1994.
- Bilțiu, Pamfil, *Sculați, sculați, boieri mari! Colinde din județul Maramureș*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1996.

- Bilțiu, Pamfil**, *Fascinația magiei*. Vrăji, farmece, desfaceri din județul Maramureș, Editura Enesis, Baia Mare, 2001, 385 p.
- Bilțiu, Pamfil**, *Basme, povești, legende, povestiri, snoave și poezii populare din zona Codrului*, Editura Dacia, 2002.
- Bilțiu, Pamfil**, *Izvorul fermecat*. Basme, povești, legende, povestiri și mito-crențe din județul Maramureș, Editura Gutinul, Baia Mare, 1999, 470 p.
- Chiș Șter, Ion, Pop, Gheorghe**, *Graiul, etnografia și folclorul zonei Chioar*, Centrul de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă, Baia Mare, 1983, 462 p.
- Comiță, Constantin**, *Zona Maramureș. Matricea etnologică și paradigmele folclorului maramureșean*, Editura Umbria, Baia Mare, 2001, 369 p. Lucrare de sinteză despre folclorul din Țara Maramureșului.
- Cristea, George, Dăncuș, Mihai**, *Maramureș - un muzeu viu în centrul Europei*, Editura Fundației Culturale Române, București, 2000, 237 p.; monografie cu caracter etnografic a Țării Maramureșului.
- Dăncuș, Mihai**, *Zona etnografică Maramureș*, Editura Sport-Turism, București, 1986; monografie cu caracter etnografic a Maramureșului istoric.
- Dogaru, Ortansa**, *Ornamentele și croiul costumului popular din județul Maramureș*, Centrul de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă Maramureș, Baia Mare, 1984, 200 p.; monografia portului popular.
- Faiuc-Dobozi, Elisabeta**, *Dragomirești, străveche vatră maramureșeană*, Editura Dragoș Vodă, Cluj-Napoca, 1998, 414 p.; monografie etno-folclorică a localității Dragomirești.
- Nistor, Francisc**, *Poarta maramureșeană*, Editura Sport-Turism, București, 1977, 143 p.; monografia porților maramureșene; catalog al tipurilor de porți.
- Georgeoni, Alexandru I.**, *Cercetări asupra păstoritului în Maramureș*, Biblioteca Zootehnică (nr. 24), București, 1936, 118 p.; monografie zootehnică și etnografică despre păstorit.
- Papahagi, Tache**, *Graiul și folclorul Maramureșului*, Editura Academiei, București, 1925, LXXXIII + 240 p.

- Pop, Dumitru, *Folcloristica Maramureşului*, Editura Minerva, Bucureşti, 1970.
- Popescu-Judeţ, Gheorghe, *Jocuri populare din Oaş şi Maramureş*, Casa Regională a Creaţiei Populare, Baia Mare, 1963, 341 p.; monografia jocurilor populare din Maramureş.
- Prichiri, Constantin, *Haiducul Pintea Viteazul în tradiţia poporului nostru*, Editura Muzicală, Bucureşti, 1979, 175 p.
- Stoica, Georgeta, Pop, Mihai, *Zona etnografică Lăpuş*, Editura Sport-Turism, Bucureşti, 1984. Monografie cu caracter etnografic a Țării Lăpuşului.
- Şainelic, Maria, Şainelic, Sabin, *Zona etnografică Chioar*, Editura Sport-Turism, Bucureşti, 1986. Monografie cu caracter etnografic a Țării Chioarului.
- Ştef, Dorin, *Mioriţa s-a născut în Maramureş*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2005, 338 p. Monografia cântecului mioritic din judeţul Maramureş.
- Şteţco, Valerica, *Poezii populare din Țara Maramureşului*, seria *Folclor din Transilvania*, IX, Editura Minerva, Bucureşti, 1990. Monografia folclorică a Borşei.

V. MONOGRAFII SĂTEȘTI ȘI ZONALE

„Monografiile sunt, în general, lucrări de o mare complexitate, ele operând cu date și cifre ce cuprind toate sferele vieții spirituale și social-economice ale unei localități sau arii geografice mai largi și ale comunităților lor umane. Ca urmare, autorii lor trebuie să fie oameni cu multă împlinire intelectuală, capabili ca ani de zile să se supună unui regim aspru de studiu, analiză și sinteză a datelor documentare care penetrează trecutul, decenii, secole și chiar milenii, aceasta în raport cu vechimea subiectului.” (dr. Aurel Vaida, în prefață la *Țara Lăpușului*, de Floare Butian, Editura Galaxia Gutenberg, 2004, p. 7).

■ Baia Mare (1972)

*** *Monografia municipiului Baia Mare*, vol. I, Consiliul Popular al municipiului Baia Mare, 1972, 567 p.; autori: Aurel S. Feștilă, Ioan I. Pintilie, Ioan I. Codariu, Ioan V. Sabău, Valeriu Achim. Coordonator conf. univ. dr. Mitrofan Boca.

I. Caracterizarea fizico-geografică (Așezare, Relief, Climă, Hidrografie, Sol, Vegetație, Faună), II. Istoricul municipiului Baia Mare; III. Organizarea și structura orașului Baia Mare; IV. Economia orașului Baia Mare și evoluția ei istorică (Mineritul, Agricultură, Meșteșugurile și breslele, Călători străini despre Baia Mare); V. Dezvoltarea culturii și artei. Rezumate în limba engleză, franceză, germană, rusă.

Lucrarea a fost editată la aniversarea a 625 de ani de la atestarea documentară a municipiului Baia Mare. Se preconiza apariția a încă două volume. „Prima lucrare de acest gen, cu caracter monografic, a apărut în 1965”. (*Baia Mare - schiță monografică*, de Octavian Bandula), în *Pagini maramureșene*, Baia Mare, 1966. „Lucrarea concepută de noi cuprinde trei volume: volumul întâi tratează dezvoltarea societății omenești pe teritoriul municipiului Baia Mare din cele mai vechi timpuri și

până la revoluția burghezo-democratică din 1848. Al doilea volum va aborda evenimentele social-politico-economice și culturale de la 1848 până la 1944, iar volumul al treilea va înfățișa municipiul Baia Mare în plină construcție socialistă”, (cuvânt înainte – „autorii”).

■ Băiuț (2003)

*** *Băiuț, schiță monografică, 2003, (700 de ani)*, Primăria comunei Băiuț. Lucrare coordonată de Victor Vaum, 44 p. („broșură de uz intern”). Aniversarea a 700 de ani de activitate minieră la Băiuț.

„Lucrarea de față își propune să prezinte, în mod sintetic, personalitatea economică și spirituală a localității și zonei miniere Băiuț, din bazinul metalifer Maramureș, din cele mai vechi timpuri și până în zilele noastre...”

I. Cadrul geografic; II. Din istoricul localității și al zonei până la Marea Unire din Decembrie 1918; III. Aspecte ale dezvoltării economico-sociale între anii 1918-1989; IV. Anii de după Revoluția din Decembrie 1989. Anexe.

■ Băsești (1995)

Pop-Bistrițeanul, Irineu, *Băseștiul și ilustrul său bărbat George Pop*, Editura Carpatica, Cluj-Napoca, 1995, 157 p.; lucrare realizată cu prilejul împlinirii a 160 de ani de la nașterea lui George Pop de Băsești.

I. Istoria Băseștiului (Cadrul geografic și istoric, Câteva repere istorice, Istoria Băseștiului, după Silaghi Gligor, Mărturie „de la lume adunate”; II. Tradiție și spiritualitate etnică în satul de sub Codru (Fizionomia morală a băseșteanului, Ocupația și traiul, Gospodăria țărănească, Portul popular, Arta populară decorativă, Spiritualitate populară și zestrea obiceiurilor, Datini și obiceiuri, Folclor religios și laic, Obiceiuri păgâne și superstiții); III. Biserica din Băsești; IV. Școala din Băsești; V. George Pop de Băsești; VI. Anexe.

[O monografie în viziunea unui episcop-vicar, amendată de subiectivismul profesiei].

■ **Băsești (2000)**

Băințan, Valentin, *Băsești - „Mica Romă” de sub poalele Codrului*, Editura Cybela, Baia Mare, 2000, 578 p. Lucrare întocmită cu prilejul aniversării a 165 de ani de la nașterea marelui om de cultură național George Pop de Băsești.

Șîn realitate este o lucrare istorică - Istoria Transilvaniei și a României văzută din prisma elementului latin și a activității lui George Pop de Băsești. Lucrarea se rezumă la două componente: istorie și religie. Date despre comuna Băsești aflăm prea puține, la fel elementele de etnografie.

■ **Bârsana (1979)**

Lenghel-Izanu, Petre, *Daina mândră pân Bârsana (Schită monografică)*, Centrul de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă, Asociația folcloriștilor și etnografilor din județul Maramureș. Colecția *Câte flori pe Iza-n sus*, sub îngrijirea lui Augustin Cosmuța și Nicoară Timiș, Baia Mare, 1979.

I. Cadrul natural; II. Istoricul comunei; III. Populația; IV. Aspecte etnografice; V. Situația economică; VI. Administrația, justiția și manifestări politice; VII. Aspecte cultural-educative; VIII. Manifestări spirituale (Datini și obiceiuri străbune, Obiceiuri tradiționale familiale, Obiceiuri de peste an, Dansuri, Folclor muzical, Graiul). Anexe. (Folclor literar. Poezia lirică - hori sau doine. Balade. Poezia obiceiurilor. Basme, legende, snoave. Proverbe, zicători, ghicitori. Jocuri de copii. Folclor muzical). În total 422de texte.

Postfață de Mihai Dăncuș (p. 254-260):

Inițial, *Monografia comunei Bârsana* a fost concepută după cerințele și în spiritul liniilor directoare ale Școlii Sociologice de la București. Lucrarea, în prima fază, a fost terminată în anul 1938 (...). După Eliberare, autorul restructurează lucrarea, o aduce la zi. În anul 1958, o prezintă la un concurs de monografii școlare..., fiind distinsă cu premiul II pe țară și propusă spre publicare. Prof. dr. doc. M. Pop o susține cu căldură: „Monografia prezentată de tovarășul Petre Lenghel-Izanu este o realizare remarcabilă și susțin cu toată căldura publicarea ei”. (p. 259)

■ **Bolu Mare (2005)**

Zah, Gheorghe, Lenghel, Doina, Marian, Valerian, *Boiu Mare, județul Maramureș, Legendă și adevăr (file de istorie)*, Editura Roprint, Cluj-Napoca, 2005, 385 p.

I. File din istoria Maramureșului; II. Monografia și etnografia localității Boiu Mare (Cadrul geografic și istoric, Evoluția demografică, Școala în sat, Ocupații tradiționale, Meșteșugurile, Gospodăria țărănească, Locuința țărănească, Portul popular, Obiceiurile); III. Genealogia familiilor stabilite în sat. Glosar. Anexe (hărți, schițe, situații).

■ **Borșa (2000)**

Mihali, Nicoară, Timiș, Nicoară, *Cartea munților. Borșa, Schiță monografică*, Editura Fundației Culturale Zestrea, Baia Mare, 2000, 394 p.

I. Personalități despre Borșa; II. Așezare geografică; III. Trecutul istoric; IV. Personalități - viața culturală; V. Etnografie; VI. Ocupații; VII. Pădurile; VIII. Viața școlară; IX. Religia; X. Medicina; XI. Turismul și emigrația.

Etnografiei și folclorului îi sunt dedicate 111 pagini: Casa și gospodăria, Industria casnică, Portul popular, Obiceiuri la naștere, Nume de botez, Poezia nunții, Înfirmarea ca spectacol, Sărbătorile de iarnă, Boboteaza, Obiceiuri de Paști, Obiceiuri de șezătoare, Sânzâienele, Hora la Prislop, Dansurile, Graiul, Toponime, Dealuri și văi, Legende și povești fantastice (8 texte).

■ **Coltău (1994)**

Ghidul localității Coltău (Koltói Kalauz), Editată de Societatea Culturală Misztótfalusi Kis Miklós, Baia Mare, 1994, Caietele Emke, nr. 4, 45 p.

Despre așezarea geografică. Date din trecutul localității Coltău - Cătălina (1405-1920), Momente importante din viața lui Teleki Șandor, Petöfi la noi, Amintiri din Coltău, Plimbare prin Coltău. Autori: Metz József, Oszóczki Kálmán, Sebök Mihály, Soltz László, Varga Károly; 45 pagini + ilustrații alb-negru și harta regiunii.

■ **Cuhea (2005)**

Țelman, Ion, Mariș-Dăncuș, Ioana, Faiciuc, Elisabeta, *Cuhea în istoria și cultura Maramureșului*, Editată de Muzeul Maramureșului, Sighetu Marmăției, Asociațiunea pentru Cultura Populară Română din Maramureș, 2005, 364 p. + planșe color.

Lucrarea apare în colecția *Monografii sătești din Maramureș*; coordonatorul seriei și redactor responsabil dr. Mihai Dăncuș.

Istorie - Dumitru Andreica, Daniel Fargacs; Patrimoniu etnografic – Nicoleta Nemeș, Mirela Borz; Patrimoniu lingvistic - Elisabeta Faiciuc.

I. Istorie, II. Patrimoniu etnografic (Despre așezare, Meșteșuguri artistice, Gospodărie, Arhitectură tradițională, Portul popular, Obiceiuri tradiționale, Alte fapte de cultură specifice satului, III. Patrimoniu lingvistic (Particularități ale graiului local, Texte dialectale de limbă veche). Glosar. Anexe (texte) - Folclorul obiceiurilor din ciclul familiei, Strigături și cântece la nuntă, Cântece și versuri după mort.

■ **Culcea (2005)**

Radu, Vasile, *Culcea (1405-2005)*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2005, 74 p. Din istoria țării Chioarului, Așezarea geografică a satului, Numele satului Culcea, Momente din istoria satului Culcea, Instituțiile satului, Ocupațiile tradiționale, Graiul local, Onomastica satului. [O lucrare modestă].

■ **Cupșeni (1996)**

Biț, Valeria, *Literatura și obiceiurile vieții de familie din Maramureș*, Editura Grai și Suflet - Cultura națională, București, 1996, 131 p.

I. Cadrul istorico-geografic și etnografic al satului Cupșeni; II. Folclorul obiceiurilor vieții de familie (nașterea, nunta, înmormântarea); III. Anexe (Influențe folclorice reciproce între zonele etnografice Țara Lăpușului și Țara Chioarului).

[Studii de mică întindere, chiar telegrafice, cu caracter etnografic, însoțite pe alocuri de texte poetice. Ponderea o cuprinde anexele: texte publicate de-a valma și un studiu comparativ (Lăpuș/Chioar). Titlul cărții e pompos. În realitate este o monografie subțire cu caracter etnografic a localității Cupșeni].

La origine - lucrare de licență sub îndrumarea profesorului Nicolae Bot la Universitatea din Cluj-Napoca.

■ **Curtuișu Mare (2002)**

Selinc, Roxandra, Zah, Gheorghe, Tuns, Zamfira, *Monografia satului Curtuișu Mare, județul Maramureș*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2002, p. 356.

I. Principalele aspecte ale istoriei poporului român și ale Transilvaniei; II. Monografia și etnografia satului Curtuișu Mare (Cadrul geografic și istoric, Evoluția demografică, Biserica și școala, Ocupații tradiționale, Meșteșuguri, Gospodăria țărănească, Locuința, Postul, Obiceiuri); III. Genealogia familiilor stabilite în sat. Glosar. Anexe.

[Aspectele etnografice sunt descrise sumar, expeditiv, fără a avea o valoare documentară deosebită].

■ **Dragomirești (1998)**

Faiciuc-Dobozi, Elisabeta, *Dragomirești, străveche vatră maramureșeană*, Editura Dragoș Vodă, Cluj-Napoca, 1998, 414 p.

În capitolul *Viața tradițională* - calendarul tradițional, meteorologia populară, gospodăriile țărănești, construcții obștești și populația, cât și graiul, ocupațiile, aspectele culturale, învățământ. Sunt cercetate obiceiurile de Crăciun, Anul Nou, Sângeorz, Paști, Ispas, Rusalii, Sânzâiene, Sfânta Maria Mare, Sânmedru etc. „În total, o monografie model”. (I. Datcu, *Dicționar etnologic român*, III, 2001).

I. Cadrul natural; II. Cadrul istoric; III. Viața tradițională - Modul tradițional de organizare, Mentalitatea geografică populară; Calendarul tradițional și meteorologia populară. Gospodării țărănești, Construcțiile obștești, Populația, Medicină populară, Postul, Sistemul de denotație personală. Graiul, Ocupațiile, Aspecte culturale - Manifestări populare prilejuite de datele calendaristice; considerații asupra culturii populare (Arta populară locală, Folclorul); Muzica instrumentală. Folclor muzical; Tradiția populară religioasă. Anexe (Glosar dialectal, rezumat în limba franceză).

Conține de asemenea, fotografii-document (cu caracter etnografic) desene, schițe, hărți, precum și genealogia voievozilor

din secolul al XIV-lea). Capitolul *Viața tradițională* cuprinde 250 de pagini - o adevărată monografie etnofolclorică a localității Dragomirești. Conține numeroase texte folclorice. Glosarul dialectal este o bijuterie. [O monografie-model, scrisă după toate rigorile științifice de un specialist adevărat].

■ **Durușa (2001)**

Zah, Gheorghe, *Monografia satului Durușa, județul Maramureș*, Editura Romsver, Cluj-Napoca, 2001, 179 p. Structura clasică. „Animat de dorința de a întocmi monografia pentru fiecare sat component al comunei Valea Chioarului, precum și dragostea și atașamentul față de acest sătuc, pe cale de dispariție, m-a determinat a scrie această carte,” afirmă autorul.

■ **Fărcașa (2004)**

Prof. Ionele, Gheorghe, Iacob, Gheorghe, Covaciu, Lucica, *Monografia comunei Fărcașa, f.e.*, 2004, 128 p. (format A4).

I. Cadrul geografic; II. Evoluția istorică; III. Contribuții locale la marile evenimente istorice românești; IV. Populația; V. Învăță-mântul; VI. Viața culturală și sportivă; VII. Dimensiuni etnografice și folclorice; VIII. Religia; IX. Realizările și perspectivele locale. Capitolul dedicat etnografiei și folclorului însumează 26 de pagini și cuprinde ciclurile vieții de familie, obiceiuri de peste an, respectiv organizarea satelor, arhitectura și portul - [descrierile sunt curate, de bun simț, comparative (trecut-prezent) și sunt însoțite de fotografii].

■ **Fericea (2002)**

Zah, Gheorghe, Burde, Ioan, Pîrvu, Ludovica, *Monografia satului Fericea, județul Maramureș*, Editura Romsver, Cluj-Napoca, 2002, 234 p.

I. Scurt istoric al poporului român și al Transilvaniei; II. Monografia geografică și istorică a satului Fericea; III. Genealogia familiilor stabilite în sat. Anexe.

■ **Ieud (1995)**

Vetișanu-Mocanu, Vasile, *Cartea Ieudului*, Editura Convex, Oradea, 1995, 228 p., (format A4).

I. Îndemnuri către cunoașterea Ieudului (Toponimia locului, Dovezi arheologice, Onomastica ieudeană); II. Ieudul legendar și

istoric (Documente tradiționale orale, Mărturii istorice scrise, Vremurile voievodale, leudul în evenimentele istorice naționale); III. leudul - vatră de civilizație și cultură (Tradiții de viață materială - Composesoratele, Așezări și gospodării, Casa ieu-deană, Ocupațiile, Meșteșuguri, Portul, Tradiții de viață spirituală, Obiceiuri - la naștere, la nuntă, la înmormântare, de muncă și obiceiuri calendaristice, pastorale, Strânsul nepoatelor, Obiceiul colindatului); IV. Oamenii leudului; V. Cărturari români și străini despre leud; VI. Întâmplări (neobișnuite) la leud; VII. Anii suferinței 1940-1944; VIII. leudul după al Doilea Război Mondial; IX. Codicele de la leud. Anexe (11 texte folclorice, răspunsuri la unele întrebări din Chestionarul istoric a domnului Densusianu, București, 1893, culese din gura bătrânilor necărturari din leudul Marmației de Petre D. Bilțiu, învățător - fragment. [O lucrare bună, valoroasă și consistentă; poate un pic prea concisă].

■ **Lăpușul românesc (1997)**

Pașca, Vasile Viorel, *Lăpușul românesc (1231-1848). Monografie*. Editura Mica Doris, Târgu Mureș, 1997, 130 p. Prefață de Vasile Latiș.

O lucrare cu caracter pur istoric despre o localitate lăpușeană (Lăpușul în izvoare istorice, Urme preistorice, Maghiarii în Țara Lăpușului, Cetatea Cicea și Lăpușul, Iobăgia în Țara Lăpușului, Generația de la 1818, Anul 1848).

■ **Merișor (1993)**

*** *Merișor '93*, - 500 de ani de atestare documentară scrisă; 145 de ani de la revoluția de la 1848, Merișor, august 1993. Pliant de 16 p. alcătuit de **Augustin Micu**, cu ocazia sărbătorii Fiii Satului, 21-22 august 1993). Conține date monografice (cronologie).

■ **Mesteacăn (1994)**

Col.(r) **Zah, Gheorghe**, *Cartea satului Mesteacăn*, f.e, 1994, 324 p. Monografia și etnografia satului Mesteacăn; I. Cadrul geografic și istoric; II. Ocupații tradiționale; III. Meșteșuguri; IV. Gospodării țărănești; V. Locuința țărănească; VI. Portul popular; VII. Obiceiurile (de iarnă, de primăvară, familiale, ocazionale); VIII. Manifestări etnografice contemporane. Glosar. Genealogia familiilor stabilite în sat. Anexe.

[Cartea a fost scrisă în anii de după Revoluție când exalta în Transilvania un spirit naționalist, fapt care, din păcate, se resimte în paginile lucrării. De altfel, în prefață, autorul afirmă: „Am considerat, de asemenea, necesar ca lucrarea să aibă ca scop și informarea cititorului despre unele curente revizioniste, antiromânești, adresate în special Transilvaniei și încercărilor de-a lungul anilor de a maghiariza populația transilvană și cea a locuitorilor din satul Mesteacăn”].

[Categoriza monografiilor diletante].

■ Moisei (2000)

Coman, Gheorghe, *Moisei, străveche vatră românească*, Editura Limes, Cluj, 2000, 226 p.

Istoricul comunei Moisei (prima mențiune documentară, vechimea și originea), Cadrul natural, Clima, Populația, Situația economică, Dotări social-culturale, Învățământ și cultură, Unități pentru ocrotirea sănătății, Monumente istorice, Instituții de cultură, Lucrări de echipare edilitară, Monumente ale naturii, Nivelul de viață al locuitorilor. Un capitol distinct *Datinii, obiceiuri și folclor* (50 p.) - descriere etnografică sumară. Anexă (texte folclorice), Glosar.

„O monografie de ansamblu a Maramureșului nu poate fi concepută fără a fi întocmite, în prealabil, monografiile sociologice și folclorice ale satelor maramureșene”, afirmă autorul în *Argument*. „Modestă, fără pretenția că ar fi o monografie completă...”. [Se simte un vag stil marxist].

■ Moisei (2004)

Coman, Gheorghe, *Moisei - vatră românească*, ediția a II-a, revăzută și adăugită. Cu un cuvânt înainte de Mircea Petean, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2004, 234 p.

■ Prislop (2004)

Col.(r) Zah, Gheorghe, *Monografia satului Prislop, județul Maramureș*, Editura Roprint, Cluj-Napoca, 2004, 345 p.

■ Rohia (1994)

Birdaș, Emilian, *Satul și mănăstirea Rohia din Țara Lăpușului, județul Maramureș. Studiu monografic*, Editura Diacon Coresi, 1994; 266 p.; Emilian Birdaș, fost episcop de Alba Iulia (1975-1990),

episcopul Caransebeșului, membru de onoare al Academiei Române.

Țara Lăpușului, Cadrul geografic, Rohia, aspecte etimologice, Din trecutul satului Rohia, Aspecte demografice și edilitare, Din viața economică a satului, Viața bisericească a Rohiei, Școala și învățământul, Graiul și portul, Coordonate etnografice, Mănăstirea Sfânta Ana - Rohia, Spiritualitatea Rohiei.

[Deși are o puternică tentă ecleziastică, lucrarea este bine documentată și bine scrisă; chiar dacă aspectele etnografice sunt descrise sumar, interesant e capitolul despre grai și despre spiritualitatea Rohiei, respectiv textele folclorice].

■ Mai există: **Gherman, Comeliu**, *Materiale pentru Monografia satului Rohia*, (Manuscris. Lucrarea se află la parohia ortodoxă din satul Rohia).

■ Rona de Jos (2005)

(Pr. prof. dr.) **Bota, Ioan M.**, *Rona de Jos - Maramureș. Prezentare monografică*, Editura Viața Creștină, 2005, Cluj-Napoca, 254 p. Istoricul Ronei de Jos, Așezarea geografică, Starea economică, Populația, Viața politico-administrativă, Biserica, Învățământul, Activități cultural-artistice, Creația artistică populară, Cimitirele, Eroii satului morți în război, Glosar lexical.

Capitolul *Creația artei populare* (p. 119-199) conține: Obiceiuri legate de căsătorie, Petrecania, Botejunea, Hora, Colinde, Balade, Alte creații populare, Legende, Descânțece, Cimilituri, în total o colecție de 137 de texte (poezie populară, legende și basme) - se menționează numele informatorului, vârsta și uneori anul culegerii.

■ Rozavlea (2002)

Caia, Gheorghe, Caia, Daniela, *Rozavlea din Țara Maramureșului*, Editura Dacia, Cluj, 2002, 146 p.

Caracteristici fizico-geografici, Istoricul locului (etimologie, legenda localității), Populația (toponimie, particularitățile graiului local), Organizarea politico-administrativă, Viața spirituală (cultura, etnografia și folclorul, învățământul, activități culturale, viața religioasă). Oamenii de seamă ai localității, Satul în viziunea contemporanilor. Capitolului „Etnografie și folclor” i se

dedică 48 de pagini și cuprinde referiri despre gospodăriile țărănești, portul popular, obiceiuri de peste an, obiceiuri tradiționale familiale, literatură populară.

Lucrarea apare în cadrul programului cultural *Monografii ale localităților din Maramureș*, inițiat de Biblioteca Județeană *Petre Dulfu* Baia Mare în anul 2001. „Împreună cu doamna Laura Temian, am gândit un program cultural complex care să aibă ca finalitate editarea monografiilor localităților din județul Maramureș (...). Așadar, bibliotecarii comunali din Maramureș au pornit în anul 2001 această nobilă misiune. Primul care a reușit să finalizeze cercetarea este bibliotecarul din Rozavlea”. (Teodor Ardelean, în cuvânt înainte).

I. Cadrul natural; II. Istoricul comunei și al bisericii; III. Populația; IV. Dezvoltarea economică a comunei și ocupațiile populației; V. Tradiție și modernism în Săcel (Portul, Arhitectura și ornamentarea caselor); VI. Obiceiuri și folclor (p. 177-234) - Ciclul vieții, Obiceiuri de peste an, Obiceiuri tradiționale, credințe și folclor legate de ocupațiile săcelenilor, Cântece din folclorul săcelean (16 texte) - unele de o calitate îndoielnică.

■ Săcel (2000)

Grad, Elena, *Săcel, vatră de istorie și civilizație maramureșeană*, Editura Societatea Culturală Pro Maramureș *Dragoș Vodă*, Cluj-Napoca, 2000, 328 p.; Colecția Monographica nr. 5.; Cuvânt înainte de conf. dr. George Petrescu.

Examinare culturală a civilizația comunei în parametrii lor tradiționali și moderni. Folclorul își păstrează formele sale tradiționale, pe care autoarea le reproduce la toate capitolele: căsătorie, naștere, moarte, sărbători de peste an. (I. Datcu, *Dicționar etnologic român*, III, 2001, p. 74-75).

■ Săpânța (1998)

Pop, Gheorghe, *Săpânța cea dreaptă ca bradul*, f.e. f.a., Tipografia Moment, Baia Mare, (1998), 290 p.

I. Repere geografice (Maramureșul, Săpânța); II. Date istorice; III. Gulagul comunist; IV. Atentat la mândria Săpânței și a Maramureșului voievodal (episodul Toader Ștețco); V. Cultura populară (Legenda comunei Săpânța, Oamenii și portul,

Meșteșuguri populare, Poem liric poporan, Tradiții și legendă, Credințe și snoave, Ghicitori, Descânțece, Strigături, Bocete, Cântece populare, Balade, Poezia de dragoste, alinare); VI. Cultura bisericească.

Capitolul *Cultura populară* e destul de consistent (p. 152-252), dar majoritatea textelor folclorice sunt reproduse din Tache Papahagi, 1925.

■ Săliștea de Sus (2003)

Înv. Chiș-Bloju, Simion V., *Săliștea de Sus. Monografie*. Editura Echim, Sighetu Marmăției, 2003, 222 p.

I. Coordonate geografice; II. Toponimia; III. Repere istorice; IV. Neamuri; V. Școala; VI. Momente ale dezvoltării culturii; VII. Biserici, culte, secte; VIII. Structura socială; IX. Agricultură; X. Viața politică; XI. Comerțul; XII. Rezistența împotriva ordinii de stat; XIII. Activități medico-sanitare; XIV. Activități sanitar-veterinare; XV. Aspecte etnografice (7 p.) - Așezare, gospodăria, instalații țărănești, industrie casnică, portul popular; XVI. Datini și obiceiuri; XVII. Prăbușirea tradiției; XVIII. Intelectualii - fii ai comunei; XIX. Prestări servicii; XX. Primejdii și suferințe; XXI. Pagini de folclor (1 p.); XXII. Modernizarea comunei. Anexe.

O carte cu un sumar bogat, dar informații îndoielnice, relatare subiectivă a evenimentelor. Limbaj de lemn și îndoctrinare ideologică (de pildă la capitolul *Partide politice*, PCR-ului i se alocă 12 pagini în timp ce celorlalte partide nu li se alocă decât 1-2 pagini).

„Nu am pretenția de a fi scris o monografie completă, fără greșeli. Nu am pretenția nici că am respectat cerințele istoriografiei moderne. Nu mă deranjează nici invidia cumplită a unora sau indiferența altora, nici faptul că unii o contestă...”

[O carte în cel mai pur stil diletantist].

■ Seini (2003)

(Preot) Pop, Gheorghe și (prof.) Pop, Tomel, *Cartea cetății Zinir, Monografia orașului Seini*, Editura Enesis, Baia Mare, 2003, 446 p.

Cetate de margine de lume, Așezare geografică, climă, floră, faună, Toponimie, Istoria Seiniului, Mărturii arheologice, Istoria Parohiei Ortodoxe Seini, Școala confesională, Personalități de ieri și de azi ale Seiniului, Biserica Unită cu Roma din Seini, Viața bisericească a cultului catolic și reformat, Scurt istoric al localității Săbișa și Viile Apei, Probleme de etnografie și folclor românesc în Seini (Portul, Produse ale artei populare, Datini, obiceiuri). Glosar.

■ Seini (2004)

Mădăian, Mircea Ovidiu, *Seini. Așezare la răscruce de drumuri. Monografie.* Editura Enesis, Baia Mare, 2004, 193 p.

Așezare geografică, Scurt istoric, Relieful, Clima, Vegetația, Fauna, Religia, Organizații administrative, Economia, Cultura plantelor, Industria, Transportul, Exportul, Turismul, Conservarea naturii. (Nu conține elemente de cultură populară).

[Lucrarea a fost redactată în 1974, dar n-a fost posibilă publicarea ei. „Fatalmente, monografia poartă pecetea anilor când a fost elaborată.”]

■ Suciu de Sus (1997)

Pop, Nelu, *Suciu de Sus - vatră românească milenară,* Editura Proema, Baia Mare, 1997; 168 p.;

Istorie (de la epoca străveche la epoca modernă; Pinteza Viteazul - faptele și vitejia sa în satele Țării Lăpușului; Suciu de Sus în timpul Unirii din 1 Decembrie 1918; în timpul dictatului de la Viena; în perioada comunistă etc.); Învățămintul, cultural și instituțiile bancare; Elemente de etnografie, folclor; populația satului de-a lungul timpului; Câteva date demografice.

■ Șieu (2000)

Bota-Vlad, Năstaca, *Șieul Maramureșului, legendar, istoric și tradițional,* Editura Solstițiu, Satu Mare, 2000, 220 p.

Monografia acordă un spațiu extins tradițiilor de viață materială, obiceiuri legate de momentele importante din viața omului și cele legate de sărbătorile de peste an, creației populare și tradițiilor religioase. (v. I. Datcu, *Dicționar etnologic românesc*, III, 2001, p. 28).

■ **Șișești (1998)**

Băințan, Valentin, *Șișeștii părintelui dr. Vasile Lucaciu*, Editura Cybela, Baia Mare, 1998, 411 p.

O carte de exaltare patriotică, ușor naționalistă. Cartea este un pretext de excurs istoric, subiectiv prin excelență. Conține prea puține elemente referitoare la istoria și cultura localității Șișești (vezi capitolele Monumente din trecuta și prezenta istorie a Șișeștilor, Despre tradiția locului, Din superstițiile satelor de pe Fisculaș, Momente din istoricul învățământului zonal, Corul șișeștenilor), spații mult mai generoase sunt oferite personalității lui Vasile Lucaciu.

■ **Șișești (2003)**

*** *Șișești - vatră străbună*, Asociația *Renașterea Șișeșteană* (Colectiv de redacție: Gavril Babiciu - președintele Asociației *Renașterea Șișeșteană*, Lucia Pop - șef secție Istorie, Muzeul Județean; Gabriela Maria Liahovici - membră a Asociației). Lucrările primului simpozion, 17 august 2002. Editată de Biblioteca Județeană *Petre Dulfu*, Baia Mare, 2003, 212 p.

Volumul însumează studiile și comunicările științifice susținute în cadrul simpozionului *Șișești - vatră străbună* - 17 august 2002. Comunicările compun o schiță monografică a localității Șișești: Descoperiri arheologice și numismatice în zona Șișești, Câteva aspecte inedite privind Șișeștii și familia Lucaciu, Monumente din Șișești, Manuscrisele de la Șișești, Date geologice și morfologice, Biserica de lemn din Șurdești etc.

■ **Tăuții Măgherauș (1993)**

*** *Ghidul localității Tăuții Măgherauș* (Misztótfalusi Kalauz), Editată de Asociația Culturală Kis Miklos, Baia Mare, 1993, 37 p. + fotografii alb-negru, Caietele Emke, nr. 3. Autori Metz József, Molnár József (Magyrlapád), Molnár József (München), Oszóczki Kálmán, Romok József, Soltz László.

■ **Tohat (1998)**

Sălăjan, Iulian, *Fecondo - Tohat, Străveche vatră de sub Codru maramureșean*, Editura Dragoș Vodă, Cluj-Napoca, 1998, 143 p.

Istoric, Etnografie (gospodăria și casa), Ocupațiile, Obiceiuri și credințe populare, Obiceiuri legate de ciclul vieții, Biserica, școala și viața cultural-artistică.

■ **Tohat (2000)**

Sălăjan, Iulian, *Tohat - străveche vatră românească de sub Codru*, Editura Societății Culturale Pro Maramureș *Dragoș Vodă*, Cluj-Napoca, 2000, ediția a II-a adăugită, colecția Monographica nr. 4, 364 p.

Cadru fizico-geografic, Scurt istoric, Evoluția demografică, Biserica, Învățământul, Viața culturală, Viața economică, Oameni de seamă ai Tohatului, Etnografie (Datini legate de muncile agricole, Obiceiuri legate de ciclul vieții), Anexe.

■ **Vadu Izei (2002)**

Borlean, Ioan, *Vadu Izei și Maramureșului. În țara satelor românești*, Editată de Fundația OVR „Agro-Tur-Art”, Vadu Izei, 2002.

Mai degrabă un ghid (turistic) decât o monografie. De remarcat concepția grafică și ilustrațiile.

Cadrul geografic al Maramureșului, Principalele aspecte istorice ale zonei, Arhitectura populară a zonei, Meșteșuguri populare, Muzica populară din Maramureș, Obiceiuri calendaristice, Obiceiuri familiale, Mitologia locală, Personalități din Vadu Izei, Nume din Vadu Izei, Localități de interes turistic în zonă.

[O lucrare concisă, bine scrisă, dar fără pretenții. Fotografiiile sunt excepționale - caracter etnografic].

■ **Valea Chioarului (2001)**

Col.(r) Zah, Gheorghe, *Monografia satului Valea Chioarului, județul Maramureș*, Editura Romsver, Cluj-Napoca, 2001, 350 p.

Cadrul geografic și istoric, Evoluția demografică, Biserica și școala, Ocupații tradiționale, Meșteșuguri, Gospodăria țărănești, Locuința țărănească, Portul popular, Obiceiuri, Genealogia familiilor stabilite în sat. Anexe (hărți și situații).

■ **Valea Stejarului (2005)**

Hotea, Ioan, *Valea Stejarului. Studiu monografic și de geografie umană*, Editura Echim, Sighetu Marmației, 2005, 104 p.

I. Cadrul natural; II. Repere istorice; III. Populația; IV. Aspecte privind populația; V. Economia (Agricultura și Meșteșugurile), VI. Învățământul și sănătatea; VII. Aspecte etnografice (20 p.) - arhitectură, portul popular, graiul, antroponime, porecle, toponime. Ilustrații.

■ **Văleni (2002)**

Godja-Ou, Ioan, *Cuvinte despre satul meu - Văleni, Maramureș*, Muzeul Maramureșului, Asociațiunea pentru Cultura Poporului Român din Maramureș, Sighetu Marmației, [2002], 301 p. + VI planșe color. Lucrare îngrijită și cuvânt înainte de dr. Mihai Dăncuș. În colecția *Monografii sătești din Maramureș* (coordonatorul seriei Mihai Dăncuș).

Cadrul natural, Istoricul satului, Populația, Participarea vălenarilor la diferite evenimente istorice, Documente istorice de atestare, Biserica, Situația economică, Aspecte etnografice, Manifestări spirituale, Herdetașurile, Producțiuni folclorice, Legende și povestiri.

„Deschidem cu această carte seria de monografii ale satelor Maramureșului pe care ne-am propus să le publicăm. Încercăm în acest fel să valorificăm sub forma cuvântului tipărit multitudinea de lucrări elaborate de-a lungul anilor din ultima jumătate de secol și care au stat prin sertarele autorilor neputându-și-le tipări...”

„Vom tipări, astfel, «teze de licență», «lucrări de grad didactic», «teze de doctorat», dar și lucrări de genul celor cu care începem seria și care este rodul unei munci de mulți ani...”

„Am constatat că majoritatea lucrărilor monografice ale satelor noastre, indiferent de dominantă pe care o au, în funcție de specialitatea autorului, conțin o mare cantitate de informații de istorie orală și cu preponderență folclor... O altă bogăție imensă a acestor lucrări este multitudinea de toponime și antroponime, de cuvinte dialectale, care mai sunt în uz, dar și unele dispărute demult din limbajul curent.” (Mihai Dăncuș).

■ **Vărai (2002)**

Zah, Gheorghe, *Monografia satului Vărai, județul Maramureș*, Editura Romsver, Cluj-Napoca, 2002, 277 p.

■ **Vișeu de Sus (2001)**

*** *Între râuri. Ghid turistic și monografic despre Vișeu de Sus*, Editura Fundația Culturală Zestrea, 2001, 123 p. Editată de Fundația Pro Vișeu - Centrul de Promovare a Turismului. Monografie scrisă de Nicoară Mihali.

Legendele, Denumirea localității, Evoluția populației, Viața religioasă, Pagini de istorie, Viața școlară, Etnografie, Ocupațiile, Viața culturală, Personalități, Turism.

■ Alte monografii

Radu, Vasile, *Satele Chioarului: 1405-2005*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2005.

Radu, Vasile, *Săcălășeni: 1405-2005*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2005.

Leordean, Alexandru, *Leordina*.

Nechita, Ioan, *Oața de Jos*.

Tepei, Mihai, *Monografia comunei Budești*.

Dulfu, Gheorghe, *Monografia satului Sălsig*, (1975). Manuscris aflat în posesia familiei autorului.

■ Monografii / Lucrări de diplomă

Bufan, Niculina, *Monografia generală a satului Văleni, județul Maramureș*. (Lucrare de diplomă). Conducător științific Dumitru Pop, Cluj-Napoca, 1969, 135 p.

Miholca, Liviu, *Monografia istorică a localității Târgu Lăpuș până la 1918*. (Manuscris. Lucrare pentru obținerea gradului didactic I, aflată în posesia familiei).

Penzes, Marta, *Monografia generală a comunei Sarasău*. (Lucrare de diplomă). Conducător științific Ion Șeuleanu, Cluj-Napoca, 1974, 136 p.

Vancea, Ioan, *Schiță monografică a satului Nănești, raionul Sighet, regiunea Maramureș*. (Lucrare de diplomă). Conducător științific Dumitru Pop, Cluj-Napoca, 1963, XXVIII + 101 p.

■ Monografii zonale

Butian, Floare, *Țara Lăpușului*, Editura Galaxia Gutenberg, Târgu Lăpuș, 2004, 294 p + XXXII (ilustrații). Cuvânt înainte de prof. Vasile Latiș, prefață de dr. Aurel Vaida.

I. Coordonate geografice; II. Coordonate istorice; III. Populația Țării Lăpușului; IV. Organizarea politico-administrativ (Orașul Târgu Lăpuș, Satele aparținătoare orașului Târgu Lăpuș, Comunele Țării Lăpușului), V. Activitatea economică (Industria țărănească, Ocupații și meșteșuguri populare...); VI. Viața spirituală; VII. Elemente specifice de etnografie, 43 p. (Agricultura, Creșterea animalelor, Gospodăria țărănească, Arhitectura bisericilor, Portul popular, Obiceiuri din ciclul vieții, Obiceiuri din cursul anului, Obiceiuri de iarnă, Obiceiuri de primăvară, Obiceiuri de toamnă, Descânțece și leacuri băbești); VIII. Particularități de grai și folclor. Cântece populare și alte texte (13 p.); IX. Oameni de seamă ai zonei; X. Țara Lăpușului în viziunea contemporanilor.

Cristea, George, Dăncuș, Mihai, *Maramureș - un muzeu viu în centrul Europei*, Editura Fundației Culturale Române, București, 2000, 237 p.

I. Cadrul geografic; II. Cadrul istoric (Elemente de istorie a Maramureșului, Scurt istoric al Bisericilor din Maramureș); III. Cadrul etnografic (Așezări, date statistice, ocupațiile tradiționale, meșteșuguri țărănești, instalații tehnice țărănești, casa și gospodăria țărănească, portul popular, obiceiurile); IV. Monumente de arhitectură (Bisericile și porțile maramureșene, Decorul și simbolistica lui). Partea a II-a: Localitățile de pe văile râurilor din Maramureș + fotografii cu caracter etnografic; lucrare cu caracter monografic.

Dăncuș, Mihai, *Zona etnografică Maramureș*, Editura Sport-Turism, seria *Zone etnografice*, București, 1986. Cuvânt înainte de prof. Dumitru Pop.

Ocupații tradiționale, Meșteșuguri țărănești, Locuința țărănească, Portul popular, Obiceiurile + ilustrații.

*** *Maramureș. Monografie*, Editura Sport-Turism, seria *Județele Patriei*, București, 1980, 330 p.; Colectiv de coordonare: Ioan Retegan, Octavian Bandula, Mihai Grigorescu, Mihai Husian, Ioan Nădișan.

Cadrul natural (Relief, Climă, Hidrografie, Soluri, Floră și faună, Rezervații naturale), Istorie, Economie, Populație, Sistematiza-

rea teritoriului și dezvoltarea localității urbane și rurale, Ocrotirea sănătății, Învățământul, Știința, Viața social-politică, Activitatea cultural-artistică (Creația populară, Obiceiuri, tradiții, Arta plastică, Viața literară), Turism, Mișcarea sportivă.

Posea, Grigore, *Țara Lăpușului*, Editura Științifică, București, 1962.

Rus, Dumitru, Boț, Rozica, *Țara Lăpușului*, Editura Corvin, Deva, 2000.

Stoica, Georgeta, Pop, Mihai, *Zona etnografică Lăpuș*, Editura Sport-Turism, seria *Zone etnografice*, București, 1984.

Ocupații tradiționale, Meșteșuguri țărănești, Locuința țărăneas-că, Portul popular, Obiceiurile + ilustrații.

Șainelic, Maria, Șainelic. Sabin, *Zona etnografică Chioar*, Editura Sport-Turism, seria *Zone etnografice*, București, 1986. Cuvânt înainte de Tancred Bănățeanu.

Ocupații tradiționale. Meșteșuguri țărănești, Instalații tehnice țărănești, Portul popular, Obiceiurile (Ciclul vieții, Obiceiuri calendaristice, Aspecte zonale de folclor autentic), Manifestări etno-folclorice. Planșe cu fotografii din zonă.

VI. ANEXE

1. Dialoguri. Mese rotunde

- *** *Am descoperit un folclor tradițional viu. Masă rotundă.* Participă Pierre Goron, consilier UNESCO în probleme de folclor și artă populară și colaboratorii săi din Franța, în *Maramureș*, august 1970, p. 14. (Augustin Cosmuța)
- Bilțiu, Pamfil**, *Am descoperit mari comori pe care le-am salvat de la piere* (cu folcloristul Pamfil Bilțiu), în *Graiul Maramureșului*, 7, nr. 1747, 20 octombrie 1995, p. 1, 6, (interviu de Augustin Cosmuța).
- Bologa, Vasile**, *Centrul geometric (și geografic) al Europei este în Maramureș*, interviu realizat de Valeriu Sabău (în 1995), publicat în *Memoria Ethnologica*, nr. 4-5, 2002, p. 489.
- *** *Colocviu despre Etnografie și folclor*, în *Pentru Socialism*, nr. 4054, 3 februarie 1967, p. 1, 2. Participă: Vasile T. Doniga, Petre Lenghel Izanu, Iuliu Pop, Ioniță Andron, Victor Ilieșu, Vasile Apan, Aurel Socolan, Ioan Pop, Valeriu Achim, (de Sofia Arcan).
- Dăncuș, Mihai**, *Maramureșul intră în Europa!*, în *Ateneu*, 29, nr. 9, septembrie 1992, p. 2, (Gheorghe Pârja).
- Dăncuș, Gheorghe**, *Prezența creației populare, De vorbă cu Gheorghe Dăncuș, directorul Muzeului Etnografic al Transilvaniei din Cluj*, în *Pentru Socialism*, 13, nr. 2839, 21 februarie 1963, p. 1, 3, (de Ioan Chindriș).
- *** *Dialog cu Gheorghe Pop și Ion Chiș Șter, coordonatorii lucrării Graiul, etnografia și folclorul zonei Chioar*, în *Pentru Socialism*, 34, nr. 8728, 24 noiembrie 1983, p. 1, 2 (V.R. Ghenceanu).
- *** *Folclorul și viața. Masă rotundă organizată de ziarul local Pentru Socialism*, cu participarea: prof. univ. dr. doc. Mihai Pop, Georgeta Stoica, Anca Giurchescu, Radu Răutu, regizorul Mihai Dimiu, Ion Chiș Șter, Mihai Olos, Valeriu Achim, Francisc Nistor, Petre

Lenghel Izanu, publicat în numărul din 20 mai 1973, p. 3, republicat în *Memoria Ethnologica*, nr. 8-9, 2003, p. 830-837.

Iuga, Dumitru, *Festivalul Tânjaua de pe Mara, cu directorul Centrului Județean al Creației Populare Maramureș*, în *Glasul Maramureșului*, 1, nr. 45, 12 mai 1997, p. 1, 3, (interviu de Ion Burnar).

Kamouh, Claude, *Mă simt interesat de autonomia și autenticitatea viguroasă a culturii populare românești*, în *Maramureș*, decembrie 1979, (Augustin Cozmuța).

Kamouh, Claude, *A fost oaspetele nostru - cu etnologul francez care a studiat obiceiurile românilor din satul Breb*, în *Bányavidéki Fáklya*, 23, nr. 3729, 12 mai 1979, p. 5, (interviu de Augustin Cozmuța).

Marrant, Joel, *Am o deosebită admirație pentru Maramureș, oamenii și cultura lui*, în *Maramureș*, mai 1982, p. 9, (cu Pamfil Bilțiu).

Nandriș, John, G., *Un român pentru români*, în *Graiul Maramureșului*, 3, nr. 327-328, 18 ianuarie 1991, p. 4, (de V.R. Ghenceanu).

Nandriș, John, *Maramureșul este o pădure umană și nu trebuie defrișată*, dialog consemnat de Georgeta Maria Iuga, în *Memoria Ethnologica*, nr. 1, decembrie 2001, p. 8-10.

*** *Pentru o arhivă de folclor. Masă rotundă*. Participă prof. dr. Dumitru Pop, Nicoară Timiș, Mihai Dăncuș, Sabin Șainelic, prof. dr. doc. Mihai Pop, în *Maramureș*, decembrie, 1975, p. 7, (Ioan Chiș Șter).

Pop, Dumitru, *La 75 de ani*, interviu consemnat de Pamfil Bilțiu și Dumitru Iuga, publicat în *Memoria Ethnologica*, nr. 2-3, 2002, p. 233-236.

Pop, Dumitru, *Numai din teoretizări, cercetarea folclorică nu poate să trăiască*, în *Astra*, 6, nr. 11, noiembrie 1971, supliment *Astra literară*, p. VIII. (interviu de Augustin Cosmuța).

Pop, Dumitru, *Folclorul românesc este astăzi cu mult mai bine cunoscut decât acum câteva decenii*, în *Maramureș*, august 1978, p. 9. (interviu de Augustin Cosmuța).

Pop, Mihai, *Cultura populară are un cuvânt mare de spus în cultura românească modernă*, dialog realizat în 1992 de Dumitru Iuga și publicat în *Memoria Ethnologica*, nr. 1, decembrie 2001, p. 3-5.

- Pop, Mihai, *Estetica satului contemporan*, convorbire cu prof. univ. Mihai Pop, directorul Institutului de Etnografie și Folclor București, în *Maramureș*, mai 1971, p. 17, (de Dumitru Lazăr).
- Pop, Mihai, *Cercetarea etnografică din Valea Cosăului*, în *Maramureș*, decembrie 1973, p. 6, (interviu realizat de Albert Racz).
- Ulici, Laurențiu, *Obiceiuri de iarnă la români*. Masă rotundă în Maramureș, cu participarea profesorului Dumitru Iuga, pictorul Mihai Olos, prof. univ. dr. doc. Mihai Pop, prof. Nicoară Timiș și Laurențiu Ulici, în *Contemporanul*, nr. 1 (1574), 7 ianuarie 1977, p. 6-7; text republicat în *Memoria Ethnologica*, nr. 1, 2001, p. 148-151.

2. Filmografie etnografică

■ Centrul Creației Populare Maramureș

- *Filme realizate pe peliculă*: Nuntă în Oaș, Desfăcatul, Țara Chioarului, Noapte de Sânzâiene, Botejunea de pe Iza, Maramureș, țară veche, Joc în Glod, Duminica la Glod, Aplauze pentru Ansamblul folcloric Mara.
- *Filme realizate în perioada 1993-2001*: Tânjaua de la Hărnicești, Horea în grumaz, Șezătoare la Costeni (în colaborare), Șezătoare la Suciul de Sus (colaborare), Sânzâienele (colaborare), Maramureș today (film prezentat la Istanbul), Icoane pe sticlă din Maramureș (film prezentat în Franța), Meșteri populari din Maramureș, Nuntă în Maramureș, Instalații tehnice țărănești, Obiceiuri agrare de primăvară, Crăciun în Maramureș, Céramique de Baia Mare - la familie Bledea, Icoane sur verre, Profeții de Sfânta Mărie Mare, Fărtăția, Viflaimul din leud, Ruptu sterpelor, Obiceiuri agrare de primăvară (Cufoaia, Hărnicești - Hoteni, Șurdești), [vezi *Memoria Ethnologica*, nr. 1, Baia Mare, decembrie 2001, p. 156].
- *Arhiva CJCPCT Maramureș* numără circa 370 de casete VHS și 60 de casete mini DV. Acestea conțin diverse filmări cu ocazia festivalurilor județene și interjudețene organizate în Maramureș din 1993 până în 2005, vernisaje de expoziții și lansări de carte mai importante, înregistrări de la spectacole folclorice susținute de

ansamblurile din județ, filme înregistrate de la TVR, din emisiuni cu specific etnografic (*Zestrea românilor, Rânduiala, La porțile cerului*).

■ Felix Săteanu

- *Borșa, perla Maramureșului* (film monografic);
- *O aventură cu mocănița* (film de prezentare turistică);
- *Moșii de florii* (film etnografic; mențione la Festivalul Internațional al Filmului Etnografic - Bacău, 2003; premiul II la Festivalul Național de Film și Diaporamă Toamnă la Voroneț - Gura Humorului, 2003; premiul II la Festivalul Internațional de Film Document Art - Geneva 2003; Marele Premiu la Festivalul Filmului Religios - Curtea de Argeș, 2004; Mențione la Festivalul Internațional Eco-Etno-Folk Film Slătioara, 2004;
- *Paștele animalelor* (film etnografic; premiul II la Festivalul Național de Film și Diaporamă Toamnă la Voroneț - Gura Humorului, 2004; Premiul pentru Tradiții și folclor, la Festivalul Internațional de Film Document Art, Pucioasa, 2004; Premiu pentru Perenitate, la ediția jubiliară a Festivalului Național de Film și Diaporamă Toamnă la Voroneț, Gura Humorului, 2005.
- *Tânjaua de pe Mara* (film etnografic).

(Informațiile ne-au fost furnizate de Felix Săteanu)

■ Nicoară Mihali

- *Căutatul ursitului* (25') - Marele premiu la Festivalul de la Târgu Jiu, 1996; *Șezătorile în Țara Lăpușului - Cupșeni* (40'); *Suciu de Sus* (40') - premiul I la Festivalul de la Târgu Jiu, 1997; *Colindatul pe Valea Cosăului* (20'); *Sâmbra oilor în Oaș* - premiul II la Festivalul de la Slătioara, Vâlcea, 1999; *Obiceiuri de Paști. Învârtita Bisericii - Racșa* (25') - premiul II la Festivalul de la Curtea de Argeș, 1998; *Nunta înmormântare sau Sfârșitul creștinesc* - premiul II la Festivalul de la Sibiu, 2000; premiul I la Festivalul de la Timișoara, 2000; premiul I în Olanda, 2000; premiul I, în Ungaria, 2000; *Unda apei (Olarii din Săcel)*, (22') - premiul II la Festivalul de la Bacău, 2002; *Amurgul zeilor* (25') - premiul II la Festivalul Internațional al Filmului Etnografic, Bacău, 1998 (operator imagine Felix Săteanu); *Nopti de Sânzâiene*, premiul I la Festivalul de la Târgu Jiu, 2000; *Boboteaza în Lăpuș* (15'); *Biserici de lemn* (20'); *Desfăcutul de făcătură* (20'); *Colinde din Maramureș* (120');
- (Informațiile ne-au fost furnizate de Nicoară Mihali)

■ **Pamfil Bilțiu** (în calitate de consultant științific)

- *Obiceiuri ale pâinii în Lăpuș - Ungureni*, Studioul Al. Sahia, București;
  - *Armindenul în Costeni - Țara Lăpușului*, Studioul Al. Sahia;
  - *Moșii (Pomenirea morților) la Ungureni; la Cupșeni*, cu Institutul de Învățământ Superior Baia Mare;
  - *Înmormântarea la Cupșeni* (în colaborare cu familia Oțoiu);
  - *Moșii de Paști la Cupșeni; Ouăle încondeiate de la Cupșeni*, în colaborare cu Ansamblul Transilvania Baia Mare;
  - *Boboteaza în Țara lăpușului (Focul și apa)*, TVR, film distins cu Marele Premiu la Festivalul de film documentar *Reporterii în memorie* (Paris);
  - *Pomenile - vase comunicante între lumea de dincoace și lumea de dincolo*, TVR, București;
  - *Jocurile de copii la Cupșeni*, TVR, București;
  - *Zestrea românilor* (Obiceiuri, tradiții, artă populară), TVR;
  - *Elemente arhaice în arta populară din Maramureș*, TVR;
  - *Paștile animalelor în Țara Maramureșului* (Desești), TVR Cluj;
  - *Obiceiuri de Paști la Cupșeni*, TVR Cluj;
  - *Horea cu noduri în Țara Lăpușului*, TVR Cluj;
  - *Joc la șură la Suciul de Sus*, TVR Cluj;
  - *Vasile Șuşca din Săcel, confecționar de măști*, TVR Cluj;
  - Împreună cu *Afla TV* Baia Mare a participat la realizarea unor materiale video dedicate unor meșteri sau rapsozi populari (Anica Filip din Cupșeni, Grațian Pop din Săpânța, Nicolae Pițiș din Lăpuș, Gherasim Cârțiță din Ungureni, Gavrilă Hotico - Herenta din leud etc.)
- (Informațiile ne-au fost furnizate de Pamfil Bilțiu)

■ **Alte producții video**

- *Strânsul nepoatelor*, regia Paula Popescu-Doreanu, consultant științific Mihai Dăncuș, Studioul de filme *Alexandru Sahia*, 1973;
- *Maramureș*, film documentar realizat de cineastul italian Fabrizio Scapin în iarna anului 1999 / 2000 (57');
- *Maramureșul de soare*, Studioul cinematografic București, scenariu Valentin Munteanu, regia Mihai Bucur. Film etnografic. (v. Gheorghe Moldovan, articolul *Maramureșul de soare*, în *Maramureș*, decembrie 1971, p. 13);
- *Oloinița, Stâna, Ceramica de Săcel*, filme realizate de Adriana și Simion Oțoiu, consultant științific prof. Ion Chiș Șter; Marele Premiu la Festivalul-concurs interjudețean pe teme de etnologie și turism,

Hercules '83 (v. Eva Sîrbu, articolul *Pe teme etnologice*, în *Contemporanul*, nr. 30, 25 iulie 1980, p. 8; vezi și *Pentru Socialism*, 26 iulie 1978, p. 2, interviu cu Adriana și Simion Oțoiu, *Filmul ca instrument de cercetare etnografică*, realizat de A.C. Ioan, despre participarea la al V-lea seminar bienal al filmului etnografic și folcloric, Timișoara, 1978).

- *Mihai Dăncuș* (1974): „Secția de Etnografie a Muzeului Maramureșului din Sighetu Marmației a realizat (...) trei filme (obiceiuri) pe peliculă de 16 mm”. „Personalul muzeului a mai colaborat la unele filme documentare făcute de către studioul *Sahia. Despre omenie, Adunarea nepoatelor*. Există și alte filme cu referire la zona etnografică Maramureș - făcute de același studio în colaborare cu alți specialiști (*Tânjaua, Nuntă pe Valea Izei, Desfăcutul* etc.). Toate aceste filme făcute color, pe bandă lată, dacă ar fi transpuse pe bandă îngustă și achiziționate de această instituție ar întregi în mod armonios patrimoniul existent, ar constitui nucleul unei filmoteci de mare valoare pentru specialiști.” „Arhivele fotografice și filmotecile alături de obiectivele muzeale vor constitui peste puțin timp singurele documente care vor atesta potența creatoare a unui popor.” (Mihai Dăncuș, *Filmul documentar în muzeul etnografic*, în *Acta Musei ...*, vol. I, 2002, p. 505-508).

3. Albume etnografice

Bârcă, Ana, Dinescu, Dan, *The wooden architecture of Maramureș*, Editura Humanitas, București, 1998, 143 p.; fotografii alb-negru realizate de autori; text în limba engleză (exclusiv); ținută grafică foarte bună (tipărit în Austria).

Kosei, Miya, *Maramureș*, Editura Humanitas, București, 2000, 132 p.; fotografii color. [Cel mai izbutit album realizat după 1989].

*** *Maramureș*, Centrul Județean de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă, Asociația folcloriștilor și etnografilor din județul Maramureș, Baia Mare, 1974; 9 p. + 26 de ilustrații color; fotografii de Iuliu Pop, Francisc Nistor, Ioan Nădișan, Victor Mihiș.

*** *Maramureș*. Fotografii de Sandu Mendrea (de la studioul de artă fotografică al CPCS); text de Mihai Negulescu; 160 de ilustrații alb-negru și color cu valoare documentară și etnografică; Editura Meridiane, București, 1967, 200 p.

- *** *Maramureș*, București, Artă Grafică, 1984; Nicoară Timiș - coordonator. (Album), Scopul: „Epoca marilor izbânzii socialiste”, numeroase fotografii cu N. Ceaușescu în vizită în Maramureș; album în spirit comunist; prea puține fotografii cu caracter etnografic [prezintă mai degrabă interes sub aspect istoric].
- *** *Maramureș*, Casa Creației Populare a Regiunii Maramureș, Baia Mare, 1967, 48 p.; Cuprinde 24 de ilustrații cu caracter etnografic. Fotografii de Iuliu Pop și Ioniță Andron.
- *** *Maramureș*, Casa Creației Populare a județului Maramureș, Baia Mare, 1969, 60 p.; Cuprinde 30 de ilustrații cu caracter etnografic. Editură îngrijită de Eugen Dumitrescu și Alexandru Șainelic.
- Mendrea, Sandu**, *Maramureș*, Editura Sport-Turism, București, 1982. Prefață și comentarii de Mircea Micu. 158 de fotografii. [O lucrare splendidă sub aspect grafic. Una dintre cele mai izbutite lucrări ale genului care au apărut până în 1989].
- Nistor, Francisc**, *Ornamentații în lemn. Sculptură și arhitectură populară din zona etnografică Maramureș*, Casa Creației Populare a județului Maramureș, Baia Mare, 1969, 14 p + 64 planșe cu reproduceri. Reproduseri: porți, case, motive ornamentale, biserici, cruci.
- Nistor, Francisc**, *Măștile populare și jocurile cu măști din Maramureș*, Centrul de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă, Baia Mare, 1973, 158 p.; Catalog cu 130 de ilustrații (fotografii alb-negru) cu caracter etnografic (măști).
- Nistor, Francisc**, *Arta lemnului în Maramureș*, Centrul Județean de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă, Asociația folcloriștilor și etnografilor din județul Maramureș, Baia Mare, 1980, 258 p.; 255 de fotografii alb-negru cu valoare etnografică.
- Nistor, Francisc**, *Iarna maramureșeană*, Editura Sport-Turism, București, 1981; prefață de Tiberiu Utan; 154 p. Maramureș - vatră folclorică; Jocul Caprei; Jocul Ursului; Jocul Moșilor; Moși și Babe; Vi-flaimul; Festivalul sighetean; texte folclorice, fotografii.

Nistor, Francisc, Nistor, Sergiu, *Plaiuri maramureșene*, cuvânt înainte de Vasile Drăguț, Editura Sport-Turism, București, 1985, 30 p. + 213 fotografii alb-negru și color.

1. Sighetu Marmației și împrejurimile sale; 2. Valea Cosăului; 3. Valea Izei; 4. Valea Marei; 5. Valea Vișeuului; 6. Valea Tisei. „Francisc Nistor și feciorul său Sergiu Nistor au alcătuit o adevărată monografie în imagini a Maramureșului”.

Papahagi, Tache, *Images d'Ethnographie Roumaine* (Daco-Romaine et Roumaine), tome premier, 318 photographies, avec texte français et roumain, Cultura Națională, București, 1928, 173 p.; Tome deuxième, 431 photographies originales, avec texte français et roumain, Atelierele Grafice SOCEC & Co, București, 1930, 230 p. [Ambele volume conțin numeroase fotografii-document cu valoare etnografică, realizate în Maramureș în anii 1921-1924, respectiv 1927-1928].

Pop, Simion, *Cimitirul vesel*. Monografie sentimentală cu 116 fotografii de Ion Miclea-Mihale, prezentare artistică de Valer Munteanu, Editura pentru Turism, București, 1972, 40 p. + 60 de planșe (fotografii alb-negru și color).

Zderciuc, Boris, *Le tapis du Maramureș* (*Covorul maramureșean*), Editura Meridiane, București, 1963, 25 p. + 39 ilustrații (fotografii alb-negru realizate de Gheorghe Șerban și Sandu Mendrea). Text în limba franceză.

NOTĂ: Există și numeroase colecții particulare de fotografii cu caracter etnografic.

Anexă.

10 poezii populare maramureșene

Miorița

Sus la verdele de munte, La iarba până-n gerunte, Mărgu-și tri păcurărei Cu oile după ei. 5. Cei mai mari îs veri primari, Cel mai mic e străinic. Tăt îl suie și-l coboară Cu oile la izvoară Și-i fac legea să-l omoară. 10. - Fraților, fâtaților, Voi dacă mi-ți omorî Acolo mă d-îngropați, În strunguța oilor, În locu găleților. 15. Și-n mânuca de-a dreapta	Voi să-mi puneți trâmbița; În mânuca de-a stângă Voi să-mi puneți tilinca. Când vântuțu a sufla 20. Trâmbița a trâmbiță, Tilinca a tilincă. Și-a zini Ziua Crucii, Voi la țară-ți coborî. Măicuța v-a întreba 25. Unde i-o rămas slujba? Spuneți c-am rămas pă văi Cu oițele bălăi; Spuneți c-am rămas pă groape Cu oile cele șchioape.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Performer – Maria Codrea, 69 ani (n. 1922).

Localitatea/Data – Berbești, 1991; Țara Maramureșului.

Publicat în *Sculați, sculați, boieri mari*, P. Bilțiu și Gh. Pop, 1996, p. 120, text 93.

“Nu mai încapе îndoială că forma colind păstrează stadiul cel mai arhaic al *Mioriței* și *Meșterului Manole*. Faptul epic este redus la esența lui în conformitate cu trăsăturile specifice colindei care exploatează doar semnificația, înțelesul ce se poate desprinde din fabulație, desfășurarea narațiunii cu etalarea întâmplărilor rămânând pe plan secund, subordonată acestui țel, în opoziție cu ce se petrece în baladă”. (Ovidiu Bârlea, *Miorița colind*, în *Revista de Etnografie și Folclor*, 12 [1967], nr. 5, p. 339-347).

Meșterul Manole

- Colo-n jos pe prundurele,
Ziduiesc tri frățuiele.
Care cum zidu făcè
Pă noapte să surupè.
5. Ei așe s-o sfătuit:
Care nevasta-a vini
Cu prânzu mai dimineață
Tăt în zâd s-o zâduiască.
Nevasta lui Siminic
10. Dimineață s-o sculat
Și pă față s-o spălat
Și prânzu și l-o gătat
Și pruncii i-o așezat,
La Siminic o alergat.
15. Siminic din grai grăiè:
- Doamne, la nevasta mè,
Dă-i, Doamne, un lup 'nainte,
Doară iè s-o spăimânta
- Și prânzu și l-a vărsa
20. Și 'napoi s-a întuma.
Ea lupu l-o-nconjurat
La Siminic o alergat.
Siminic din grai grăiè:
- Doamne, la nevasta mè,
25. Dă-i, Doamne,-un lujer 'nainte,
Doară iè s-a-mpiedica
Și prânzu și l-a vărsa.
Ea leruju l-o-nconjurat
La Siminic o-alergat.
30. - Haideți, măi frați, să prânzim,
Nevasta să zâduim.
Zâduită până-n brâu,
Răsărit-o-on spic de grâu;
Zâduită până-n barbă,
35. Răsărit-o-on spic de iarbă.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Performer – Ioana Nistea, 93 ani (n. 1886).

Localitatea/Data – Rogoz, 1979; Țara Lăpușului.

Publicat în *Antologie de folclor...*, 1980, p. 116, text 103.

„*Meșterul Manole* nu este decât forma poetică a unui rit de sacrificiu, pentru a putea construi o clădire; acest rit a fost răspândit în întreaga lume (...). Deci o formă poetico-metaforică a unui lucru care a existat ca rit, după aceea a existat ca mit, iar la noi există și azi ca poezie”. (Mihai Pop, *Anul Nou - lectura unui discurs ceremonial*, în *Calendarul Maramureșului*, 1980, p. 5-8).

Povestea cerbului

- Mândru-și cântă cerbu-n codru,
 Mândru-și cântă de nu-i modru.
 Vânătorii s-o sculatu,
 Pușca-n mână și-o luatu,
 5. După cerb și-o alergatu,
 Sus în munte l-o aflatu.
 - Stai, fârta', nu mă-mpușca,
 Lasă-mi mie viața,
 Că nu-s fiara fiarelor,
 10. Că-s vâtafu oilor,
 De pe vârful munților,
 Munților cărunților.

Culegător – Gheorghe Gh. Pop

Performer – Maria Ardelean, 18 ani (n. 1956).

Localitatea/Data – Vadu Izei, 1974; Țara Maramureșului.

Publicat în *Folclor muzical*, Gheorghe Gh. Pop, 1982, p. 167, text 175.

“Colindatul tradițional a fost tot timpul însoțit de colindători mascați în cerb (...). Cerbul este ucis și învie în bucuria aparițiilor din alaiul colindului. În acest scenariu al morții și al învierii, cerbul simbolizează reînnoirea ciclică a naturii, renașterea regnului animal o dată cu cel vegetal” (Romulus Vulcănescu, *Mitologia română*, 1987, p. 509).

Mă luai, luai... (Zburătorul)

Mă luai, luai, Zi de dimineață, Pe rouă și ceață Cu rochița creață, 5. Cu secera-n brâu, La holdă de grâu. Mă-aplecăi, 'plecăi, Mănuchiuri să-mi tai, Mândră rujă-aflai, 10. La brâu o-așezai; Iar Ion din munte Cu oile multe, Strânge-o frate-n brață Și-o sărută-n față. 15. - Meri, câne cu față, Nu mă strânge-n brațe, C-a vini mama	Și m-a întreba: - Gătat-ai holda? 20. - Ba eu n-am gătat; Greu junghi m-o-apucat, Junghi fără durere, Moarte fără vreme. Mamă-sa luară 25. Două olurele Și pomi cu ele După lecurele. - Vai, mamă, nu mere! Satele-s departe, 30. Nu le poți străbate; Știu eu ce mi-i leacu: Giolju și colacu Și Ion săracu.

Culegător – Vasile Latiș

Performer – neprecizat;

Localitatea/Data – Țara Lăpușului

Publicat în *Calendarul Maramureșului*, 1980, p. 6, text 25.

“Colinda *Mă luai, luai*, larg răspândită în Transilvania și în care unii cercetători văd o colindă de doliu, a fost, credem, la origine o colindă premaritală, după câte se pare unica întrupare cu adevărat notabilă a motivului *zburătorului* în poezia populară românească...” (Dumitru Pop, în *Antologie de folclor...*, 1980, p. 119, notă).

Soarele și Luna

- Colo-n vale, păstă vale
Picatu-ș-o brumă mare;
N-o picat de gerul mare,
C-o picat de supărare:
5. Umblă-un fecior să să-nsoare,
Să ieie pă soru-sa-re.
- Soră, soră, soră mie,
Hai cu mine-n cununie!
- Io atunci, frate,-oi vini
10. Când tu, frate,-i sămâna
O holdiță de mălai
Împrejur pă lângă rai.
Iel atâta o umblat
Până ce o sămânat.
15. Iar o mârș și o rugat:
- Soră, soră, soră mie,
Hai cu mine-n cununie!
- Io atunci, frate,-oi vini
Când tu, frate,-i sămâna
20. O holdiță de săcară
Împrejur pă lângă țară.
Iel atâta o umblat
- Până ce o semănat
Iar o mârș și o rugat:
25. - Soră, soră, soră mie,
Hai cu mine-n cununie!
- Io atunci, frate,-oi vini
Când tu, frate,-i sămâna
O holdiță de tăciune
30. Împrejur pă lângă lume.
Iel atâta o umblat
Și-aceea-o sămânat,
Iar o mârș și o rugat.
- Soră, soră, soră mie,
35. Hai cu mine-n cununie!
Când în biserică-o intrat
Biserica o tremurat,
Icoanele-o lăcrămat.
Da' icoana Precistii
40. Din fundu bisericii:
- Nu iești popă cu dreptate
Să cununi soră cu frate,
Când sunt străine bugăte
Și aici și p-alte sate.

Culegător – Dumitru Pop

Performer – Emilia Pop, 48 ani (n. 1910).

Localitatea/Data – Băsești, 1958, Țara Codrului.

Publicat în *Folclor din zona Codrului*, 1978, p. 338-339, text 398.

“Lupta împotriva incestului se manifestă în legenda Soarelui și a Lunii la toate nivelele cosmice: la nivelul vieții umane, la nivelul aștrilor-oameni, între daimoni și oameni, nu numai între oameni”.
(Romulus Vulcănescu, *Mitologia...*, 1987, p. 394-395).

Balada lui Pinteia

- Pinteia-n munte să suiè,
Mândră curte zugrăvè,
Cu cătane-o d-îngrădea,
Cu frunze-o acoperea.
5. Numai Pinteia ș-o strigat:
"Dintre voi de s-a afla,
De s-a afla careva
Să meargă la Baia Mare,
După pită, după sare,
10. După vin din cel mai tare
Ce beau domnii la gustare".
Nimeni nu s-o mai aflat,
Numai a Pintii fârtat.
Numai el că și-o strigat:
15. "Mere-oi, Pinteo, mere-oi eu
De mi-ai da tu murgul tău,
Murguțul cel de vânt,
Cu potcoave de argint,
Cu coama până-n pământ;
20. De mi-i spune moartea ta,
Moartea ta din ce ți-a sta?"
"Moartea Pintii-i atâta-re:
- Trei grăunță de săcară,
Trei de grâu de primăvară,
25. La Pinteia la subsuoară;
Trei grăunțe de grâu sfânt
Ș-on plumbuț mândru de-argint,
La Pinteia fără de rând".
- El în Baie când o-ntrat,
30. Toți băieșii l-o-ntrebat:
"Spune-ne moartea Pintii!"
"Moartea Pintii nu oi spune
De mi-ați da oricât în lume".
"Spune-ne moartea Pintii,
35. Pă tine te-om omorî!"
"Moartea Pintii-i atâta-ră:
Trei grăunțe de grâu sfânt
Ș-un plumbuț mândru de-argint,
La Pinteia fără de rând".
40. "Nici acela nu-i viteaz
Care dă sfat la fârtați.
Și eu unul mi l-am dat
Și capu mi l-am mâncat".

Culegător – Iordan Datcu

Performer – neprecizat;

Localitatea/Data – Berbești; Țara Maramureșului.

Publicat în *Antologie de folclor...*, 1980, p. 291-292, text 253.

"Pă Pinteia pribeagu l-o omorât la poarta de la Baia Mare. L-o omorât cu trei grăunțe de k'iper și trei grăunțe de grâu de primăvară și trei cuiuță de potcoava calului de fier și tri grăunțe de tămâie. Când o ridicat el mâna în sus ca să spargă poarta cu băltagu - că poarta și tăt orașu' o fost închis - atunci l-o împușcat subsuoară. L-o împușcat așa dipce gloantele nu prindea în el". (**Tache Papahagi**, de la Ion Țiplea, 77 ani, Budești, 1920, în *Graiul...*, p. 306, t. XDVII).

Stâna prădată (fragment)

“...Atunci fata începu să cânte iar din trâmbiță,
de plângeau oile și răsunau munții. Din
sunetul trâmbiței se desprindeau limpede
următoarele cuvinte:

Ină, tată, ină!
Oile furatu,
În țară mânatu,
Pe mine legatu!
Eși, tată, afară,
Oile-s pe țară!

Tatăl ei, care ascultase ultima trâmbițare în
curtea bisericii, pornește cu oamenii din sat și-
și scapă de mâna pribegilor turma de oi”.

Culegător – Tache Papahagi

Performer – Tudor Tincu, 93 ani (n. 1830).

Localitatea/Data – Sat-Șugatag, 1923; Țara Maramureșului.

Publicat în *Graiul, folklorul...*, [1925], ediția 1981, p. 123-124.

“...Variantele nordice, din Maramureș și Oaș, ale motivului *stâna prădată* (...) sunt singurele variante din întreg spațiul central și sud-est european care au conservat până astăzi motivul în stadiul său primar, apropiat mitului pastoral care le-a dat viață”. (Dumitru Pop, *Stâna prădată - un motiv din sfera mitologiei pastorale*, în *Calendarul Maramureșului*, Baia Mare, 1980, p. 72-73).

Trei cocoși negri...

- Trei cocoși negri-și cântară
Zori de ziuă revărsară,
Tri feciori se deșteptară,
Tri feciori ardelenești,
5. Cu tri cai moldovenești.
Unu-i albu ca omătu,
Unu-i negru ca corbu,
Unu-i sur ca porumbu.
Să luară, să duseră
10. Până-n vârful codrului,
La fântâna corbului.
"Stați, feciori, să ne-ntrebăm
Care de unde suntem
Și care ce moarte vrem?"
15. La cel mic i s-o vinit
Fie-i moartea de cuțat,
De cuțat fără rugină
Să moară-n țară străină;
Fără lumină de său,
20. Fără om din satu său;
Fără lumină de ceară,
Fără om din a lui țară.
"Stați, feciori, și m-așteptați
- Pân-oi mere la maica
25. Și văd: cu bani m-a plăti
Ori cu părul m-a jeli?"
"Maică, măicuța mē!
Ori cu bani de mi plăti,
Ori cu părul mi jeli?"
30. "Io cu păr nu te-oi jeli,
Nici cu bani nu te-oi plăti
C-acolo nu te-am mânat
În codri cu dilcoșii,
Numa-n sat cu oamenii!"
35. "Maică, măicuța mē,
Măine pă la prânzu mare
Ne' ieși, maică, până-afară
Și-auzi puștile pușcând
Și ciorile cloncâind,
40. Corbii din mine mâncând!
Rămâi, mamă, sănătoasă
Ca și-o pară vermânoasă,
Că și io mărg sănătos
Ca un măr putregăios.

Culegător – Silviu Pop

Performer – neprecizat;

Localitatea/Data – Țara Codrului

Publicat în *Antologie de folclor...*, 1980, p. 118-119, text 106.

Mioritică prin excelență, bizară și paradoxală totodată, colinda *Trei cocoși negri* are două versiuni distincte, una profund laică, cu circulație preponderent în zona Codru, iar alta de factură religioasă, aparținând unui strat mai recent, identificată în nordul Maramureșului. (vezi Dorin Ștef, *Miorița s-a născut în Maramureș*, 2005, p.148-149).

O, moarte, ce ți-aș plăti...

- O, moarte, ce ți-aș plăti
 La mine de n-ai veni?
 Da-ț-aș aor și arjânt
 Să nu mă bagi în pământ!
5. - O, omule, ce gândești,
 Cât ai vre tu să trăiești?
 Copacu-i cu rădăcină
 Și-a lui vreme încă vine:
 Uscă-i-se crengile,
10. Sacă-i rădăcinile;
 D-apoi tu că ești de lut,
 Cum nu-i mere în pământ?
 Acolo nu trebe nemnic,
 Nici aor, nici arjânt;
15. Da-ș-ar domnii ce ș-ar da
 Numa să poată scăpa;
 Da-ș-ar aor cu chila
 Și arjânt cu feldera,
 Numa-n pământ n-ar intra.

Culegător – Romulus Făt

Performer – neprecizat;

Localitatea/Data – Dănești-Șișești, Țara Chioarului.

Publicat în *Calendarul Maramureșului*, 1980, p. 130, text 574.

“...cea mai profundă și mai relevantă colindă maramureșeană, piesă de aur în marea antologie a poeziei populare românești, deconspirând o întregă dialectică între real și ideal...” (Laurențiu Ulici, *Permanențe*, în *Calendarul Maramureșului*, 1980, p. 136-137).

La săvârșitu' lumii...

- La săvârșitu' lumii
Trâmbița-și-or înjerii
În patru cornuri de lume,
La tăt omu' p-a lui nume.
5. Și or trâmbița cu frice,
Domnii și-mpăraț' or plânje,
D-apoi noi ce-om puté zâce?
Ne-om răscumpăra cu sânge.
Nu cu aur, nici cu-arjint,
10. Ce cu suflet drept și sfânt.
Pă cei buni unde i-or pune?
I-or încuie într-un nor
La binele tuturor.
Pă cei răi unde i-or pune?
15. I-or încuie într-o piatră
Lumina să nu o vadă.
Și pă piatră mușchi a crește,
De lumină nu-i nădejde.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Performer – Măricuța Bizău, 80 ani (n. 1910).

Localitatea/Data – Ieud, 1990, Țara Maramureșului.

Publicat în *Sculați, sculați, boieri mari...*, 1996, p. 239, text 309.

RÉSUMÉ

Les origines de l'histoire du folklore de Maramures remontent au XVIIe siècle. Il y a des experts qui considèrent que le Recueil de l'érudit **Nicolae Petrovay** daté 1672 contient «les premiers écrits roumains en caractères latins de la culture roumaine» (Gh. Alexici), mais aussi «le premier texte folklorique de l'étude du folklore roumain» (Ion Petrovai). Dans les textes enregistrés par **Uibaldi, Botezat Lupu, Dumitru Țicală** et **Ioan Koman**, datés au début du XIXe siècle, on a remarqué des productions à caractère folklorique. La première intention de recueillir du folklore de Maramures appartient à **Ioniță Bădescu** et il l'a réalisée au printemps 1869, sous les auspices de la société littéraire «L'Orient» («Orientul») de Bucarest. Les premiers *cueilleurs* autochtones de folklore proviennent de l'École Préparatoire roumaine (Preparandia română), institution d'enseignement roumain inaugurée à Sighet en 1862 par l'Association pour la Culture du Peuple Roumain de Maramures. A cette époque, se font remarquer entre autres **Grigore Balint, Ilie Pop, Florian Danciu, Emil Bran, Ioan P. Koman, Gavril Timiș**.

Au début du XXe siècle paraissent les premiers recueils de folklore. **Alexandru Țiplea** (1906), **Tit Bud** (1908), **Béla Bartók** (1923), **Ion Bârlea** (1924) et **Tache Papahagi** (1925). Voilà les «collections classiques» de l'étude du folklore de Maramures.

L'époque moderne (1950-2005) débute dans un contexte totalement défavorable, étant marquée par «le fléau communiste». Le régime dictatorial va mettre son empreinte jusque sur la vie culturelle. Se fait remarquer la naissance d'un «folklore de nouveau type». En 1956, on constitue à Bucarest le **Centre de la Création Populaire** (Centrul Creației Populare), avec des filiales dans tous les départements. Une année plus tard, on voit paraître la collection de **Tiberiu Brediceanu**, qui contient «les premières mélodies populaires de Maramures qui nous sont connues» (Dumitru Pop).

Le recueil collectif «Folklore de Transylvanie» („Folclor din Transilvania”) (1962) comprend cinq collections de Maramures. Au milieu des années '60, on organise dans la région les premiers symposiums d'ethnographie et de folklore et paraissent les premiers ouvrages importants à caractère ethnographique (I.D. Ștefănescu, Francisc Nistor...). «Le Printemps de Bucarest» (1968) (Primăvara de la București) aura un effet bénéfique sur la société roumaine, attirant un relâche de la censure dans le domaine de la culture. Ainsi, en 1970, voit-on paraître d'importants ouvrages: **Dumitru Pop** - *L'étude du folklore de Maramures* (Folcloristica Maramureșului), **Petru Bițiu Dăncuș** - *Collections de chansons populaires* (Colecțiuni de hori...), *L'heure chasse l'heure* (Ceas pe ceas se alungă). En 1971 débute «la recherche échantillon» sur la Vallée de Cosău, initiée et guidée par le professeur **Mihai Pop**, directeur de l'Institut d'Ethnographie et de Folklore de Bucarest. On constitue une Association des folkloristes (1972) et d'autres ouvrages à caractère ethnographique paraissent (1973).

Dumitru Pop revient avec un premier recueil massif de folklore de la région de Codru (1978) et **Petre Lenghel Izanu** publie une monographie de la localité de Bârsana (1978).

Dans les années '80, on retient «Le Calendrier du Maramures» (Calendarul Maramureșului), la première *Anthologie de folklore de Maramureș*, la collection Vasile T. Doniga, la collection Tache Păpăhagi (réédition), une monographie musicale du Maramures historique (**Gheorghe Gh. Pop**) et une monographie linguistique, ethnographique et folklorique de la région de Chioar (**Ioan Chiș Șter, Gh. Pop**). Après 1985, un gros rideau a couvert la Roumanie.

La période 1990-2005 a été dominée par les collections publiées par le folkloriste **Pamfil Bițiu** et par l'activité prodigieuse du **Centre de la Création Populaire Maramureș** qui édite la revue «Memoria Ethnologica» et une série de volumes méritoires.

Cet ouvrage-ci contient en plus une Bibliographie générale du folklore de Maramureș.

Traducere de Eliza Pop

SUMMARY

The history of the Maramureș County folklore collections begins in the 17th century. According to some experts, Nicolae Petrovay's Codex, dated 1672, contained "the first writings in the Romanian culture using the Latin alphabet" (G. Alexici), and also "the first sample of Romanian folklore" (Ion Petrovai). Other examples have been found in the texts recorded by Uibaldi, Botezat Lupu, Dumitru Țicală and Ioan Koman, dated at the beginning of the 19th century. The first action of collecting folklore in Maramureș County was due to Ioniță Bădescu and had been achieved during the summer of 1869, under the auspices of the "Orientul" Literary Society from Bucharest. The first local folklore collectors had belonged to the Romanian Preparandia, a Romanian institution of education opened in 1862, in Sighet, by The Association for the Romanian People's Culture from Maramureș County. Among them, names such as Grigore Balint, Ilie! Pop, Florian Danciu, Emil Bran, Ioan P. Koman, Gavril Timiș should be mentioned.

The first folklore collections appeared at the beginning of the 20th century, published by Alexandru Țiplea (1906), Tit Bud (1908), Bela Bartok (1923), Ion Bârlea (1924) and Tache Papahagi (1925). These are the "classical collections" of Maramureș County folklore.

The modern era (1950 - 2005) makes its debut under completely unfavourable auspices, touched by "the dark communist curse". The dictatorial regime left its marks on the cultural life as well. The appearance of a "new kind of folklore" being one of these. In 1956, in Bucharest, The Folk Creation Center is set up, having branches in all the counties. The Tiberiu Brediceanu collection appeared one year later, and it contained "the first folk songs from Maramureș known to us" (Dumitru Pop). The collective volume "Folklore from Transylvania" (1962) contains five collections from Maramureș. The first ethnography and folklore symposiums were organised in this area, and the first important ethnographic works appeared in the middle of the '60s

(I.D. Ștefănescu, Francisc Nistor...). "The Bucharest Spring" (1968) had a profitable effect on the Romanian society, and led to a relaxation of the censorship in the cultural area. Thus, important works appeared: in 1970: Dumitru Pop - Folcloristica Maramureșului, Petru Bîlțiu Dăncuș - Colecțiuni de hori..., Ceas pe ceas se alungă. The "sample research" from the Cosău Valley started in 1971, due to the initiative and under the guidance of Mihai Pop, the manager of the Ethnography and Folklore Institute from Bucharest. A Folklorists' Association was set up in 1972 and other ethnographic works appeared in 1973.

Dumitru Pop reappeared with a first massive folklore collection from the Codru Area (1978), and Petre Lenghel Izanu published a monograph of Bârsana (1978).

For the '80s, we would mention "The Calendar of Maramureș" - the first folklore anthology from the Maramureș County, the Vasile T. Doniga collection, the Tache Papahagi collection (re-published), a monograph of the music from the old Maramureș (Gheorghe GH. Pop), and a linguistic, ethnographic, folkloric monograph of the Chioar area (Ioan Chis Ster and Gh. Pop).. After 1985, a heavy curtain covered Romania.

Remarkable achievements during 1990 – 2005 had been Pamfil Bîlțiu's collections of folklore, the period being dominated by the prodigious activity of The Maramureș Centre of Folk Creation and its publications: the "Memoria Ethnologica" review and a series of extremely valuable books.

The present book contains also a General Bibliography of the Maramureș County Folklore.

Translated into English by **Rita Gindele**

SOMMARIO

La storia del folclore di Maramures inizia nel XVII secolo. Dal codice dello studioso **Nicolae Petrovay**, del 1672, alcuni esperti sono del parere che conterrebbe “le prime scritture rumene con lettere latine di cultura rumena” (Gh. Alexici), ma anche “il primo testo folcloristico del folclore rumeno” (Ion Petrovai). Nei testi scritti di **Uibardi, Botezat Lupu, Dumitru Ticala** e **Ioan Koman**, dell’inizio del XIX secolo, si notano produzioni di carattere folcloristico. La prima azione di raccolta del folclore di Maramures appartiene a **Ionita Badescu** ed è stata realizzata nell’estate del 1869, con l’aiuto della società letteraria “Orientul” di Bucarest. I primi studiosi del costume autoctono provengono dal “Preparandiei romane”, un istituto di studio rumeno inaugurato a Sighet nel 1862, dall’Associazione per Cultura del Popolo Rumeno di Maramures. In questo periodo si fanno notare fra gli altri **Grigore Balint, Ilie Pop, Florian Danciu, Emil Bran, Ioan P. Koman, Gavril Timis**.

All’inizio del XX secolo appaiono le prime raccolte folcloristiche. **Alexandru Tiplea** (1906), **Tit Bud** (1908), **Béla Bartók** (1923), **Ion Barlea** (1924) si **Tache Papahagi** (1925). Queste raccolte rappresentano le collezioni classiche del folclore di Maramures.

L’epoca moderna (1950 – 2005) debutta sotto influenze non favorevoli, essendo segnata dal flagello comunista. Il regime dittatoriale mette l’impronta anche sulla vita culturale.

Si fa notare l’apparizione di un “folclore di tipo nuovo”. Nel 1956 si inaugura a Bucarest “Centrul Creatiei Populare”, con filiale in tutti i distretti. Un anno dopo appare la collezione di **Tiberiu Brediceanu**, che contiene “le prime musiche di Maramures sconosciute” (Dumitru Pop).

La raccolta collettiva “Folclor din Transilvania” (1962) contiene cinque collezioni di Maramures. A metà degli anni ’60 si organizzano nella regione i primi convegni di etnografia e folclore e prendono vita i

primi lavori importanti di natura etnografica. (I.D. Stefanescu, Francisc Nistor...). "Primavara de la Bucuresti" (1968) avrà un effetto benefico sulla società rumena determinando una diminuzione della censura di tipo culturale. Grazie a questo nel 1970 appaiono lavori importanti come **Dumitru Pop** - "Folcloristica Maramuresului", **Petru Biltiu Dancus** - "Colectiuni de hori"..., "Ceas pe ceas se alunga". Nel 1971 debutta "la ricerca - saggio" sulla "Valea Cosarului", iniziata e condotta dal professore **Mihai Pop**, il direttore del Istituto di Etnografia e Folclore di Bucarest. Viene alla luce una "Asociatie a folcloristilor" (1972), e appaiono altri lavori di etnografia (1973).

Dumitru Pop ritorna con una prima raccolta massiccia di folclore della zona Codru (1978), e **Petre Lenghel** pubblica una monografia della località Barsana (1978).

Negli anni '80 facciamo notare "Calendarul Maramuresului", una prima antologia del folclore del distretto Maramures, la collezione di **Vasile T. Doniga**, **Tache Papahagi** (ristampata), una monografia musicale su Maramures storico (**Gheorghe Gh. Pop**) e una monografia linguistica, etnografica e folclorica della zona Chioar (**Ioan Chis Ster**, **Gh. Pop**). Dopo il 1985 un sipario nero si spande sulla Romania.

Il periodo 1990 - 2005 è stato dominato dalle collezioni pubblicate dal folclorista **Pamfil Biltiu**, rispettivamente dall'attività prodigiosa del "Centrul Creatiei Populare Maramures", che pubblica la rivista "Memoria Etnologica" e una somma di volumi di valore.

Il seguente lavoro contiene una Bibliografia generale del folclore di Maramures.

Traducere de **Cristina Racolța**

POSTFAȚĂ

Publicarea „Istoriei folcloristicii maramureșene” nu necesită, cred eu, argumentări speciale. Aș spune doar că era firesc și necesar acest demers a lui Dorin Ștef la împlinirea celor o sută de ani de culegere și cercetare sistematică a folclorului din zonă.

Trebuie subliniat că, în toată această perioadă, s-a publicat o singură lucrare de acest gen și anume cunoscutul volum al profesorului clujean Dumitru Pop, „Folcloristica Maramureșului”, publicat în anul 1970.

Așteptată cu interes justificat, „Istoria folcloristicii maramureșene” este o realizare importantă din mai multe puncte de vedere. În primul rând, lucrarea de față are meritul de a completa perioada 1950-1970 cu informațiile care lipseau în tomul lui Dumitru Pop. În al doilea rând, se aduce la „zi”, consemnându-se cu exactitate (și aproape exhaustiv) toate datele relevante pentru fenomenul folcloric din Maramureș de după 1970 și până în prezent.

Dar, poate, cel mai important este că volumul cuprinde o secțiune dedicată Bibliografiei generale a etnografiei și folclorului maramureșean, ceea ce nu fusese inclus în lucrarea lui Dumitru Pop.

Avem, astfel, o carte importantă, respectând regulile de bază pentru a se constitui într-o adevărată și completă istorie a folcloristicii maramureșene - instrument prețios de lucru pentru studenți, profesori și toți cei interesați de frumusețea și autenticitatea culturii tradiționale din acest nord de țară.

Cu toată că este doar la a doua carte publicată, Dorin Ștef face dovada unui cercetător tenace și serios, ce a depus un efort susținut și organizat pentru a putea veni în fața specialiștilor în folclor (și nu numai) cu o lucrare importantă, necesară și de certă valoare științifică.

Trebuie remarcat în încheiere că Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Maramureș (prin Editura Ethnologica) a considerat că este o datorie de onoare să publice acest volum în anul jubiliar (fericită coincidență!) în care se împlinește o jumătate de secol de la înființarea instituției.

Am dorit să marcăm (și în acest fel) momentul nostru de bilanț și sărbătoare și cum altfel se putea mai frumos decât editând o lucrare ce consemnează istoria unui veac de culegeri și cercetări folclorice în Maramureș, perioadă în care, pe ultima sa jumătate, instituția noastră a fost un „actor” care și-a jucat rolul cu seriozitate și profesionalism, în ciuda dificultăților și vitregiilor de tot felul.

Ștefan Mariș

INDEX

Bibliografie (pentru Istoria folcloristicii)

A. Volume

- Alexandru, Tiberiu, *Béla Bartók despre folclorul românesc*, Editura Uniunii Compozitorilor, București, 1960.
- *** *Anuarul de Folclor*, vol. III-IV, Universitatea Cluj, Centrul de Științe Sociale, Sectorul de etnologie și sociologie, Cluj-Napoca, 1983.
- *** *Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei (AMET)*, Editura Mediamira, Cluj-Napoca, 2000.
- Bârlea, Ion, *Însemnări din bisericile Maramureșului*, București, 1909, Atelierele Grafice SOCEC & CO.
- Bârlea, Ovidiu, *Istoria folcloristicii românești*, Editura Enciclopedică Românească, București, 1974.
- Brauner, Harry, *Să auzi iarba cum crește*, Editura Eminescu, București, 1979.
- Candrea, I.A., Densusianu, Ovidiu, Speranția, Th. D., *Graiul nostru*, Atelierele Grafice SOCEC & CO, București, 1906 și 1908.
- Chîțimia, I.C., *Folcloriști și folcloristică românească*, Editura Academiei, București, 1968.
- Datcu, Iordan, Stroescu, S.C., *Dicționarul folcloriștilor. Folclor literar românesc*, Editura Știința și Enciclopedia, București, 1979. Prefață de Ovidiu Bârlea.
- Datcu, Iordan, *Dicționarul folcloriștilor. Folclor muzical, coregrafic și literar românesc*, Editura Litera, București, 1983.
- Datcu, Iordan, *Dicționarul etnologilor români*, Editura Saeculum I.O., București, vol. I - 1998; vol. II - 1998; vol. III - 2001.
- *** *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, Editura Academiei, București, 1979.

- Filipașcu, Alexandru, *Istoria Maramureșului*, Tipografia Universul, București, 1940.
- Gorovei, Artur, *Folclor și folcloristică*, Editura Hyperion, Chișinău, 1990; ediție de Sergiu Moraru.
- Pop, Dumitru, *Folcloristica Maramureșului*, Editura Minerva, București, 1970.
- Pop, Dumitru, *Universul culturii, tradiția și promovarea lui în cultura și viața contemporană*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2003.
- *** *Satul maramureșean, 1945-1989*, ediție îngrijită de Mihai Dăncuș, Sighetu Marmăției, 2005.
- Socolan, Aurel, *Circulația cărții românești până la 1850 în județul Maramureș*, Editura Maria Montessori, Baia Mare, 2005.
- Temian, Laura, Marinescu, Otilia. Brezovski, Ana-Maria, *Autori maramureșeni. Dicționar biobibliografic*, Editura Umbria, Baia Mare, 2000, Biblioteca Județeană *Petre Dulfu*, Maramureș.
- Theodorescu, Barbu, Păun, Octav, *Folclor literar românesc*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1967.
- Vrabie, Gheorghe, *Folcloristica românească*, București, 1969.

B. Studii și articole

- Berinde, Ion, *Folclor și folcloriști maramureșeni*, în *Pentru socialism*, 7 decembrie 1968.
- Bilțiu, Pamfil, *Un prestigios folclorist maramureșean - Pompei Hossu Longin*, în *Acta Musei...*, Sighet, 2002, vol. I.
- Bologa, Vasile, *Poezia populară din Codicele de Petrova*, în *Acta Musei...*, Sighet, 2002.
- Bot, Nicolae, Recenzie în *Anuarul de folclor*, III-IV, Cluj, 1983.
- Căpîlnean, Vasile, *Gruia și ta(ta)Novac*, în *Studii și articole*, Societatea de Științe Filologice, Baia Mare, vol. 3, 1981.
- Chioran Pomianu, Ioan, *O prestigioasă inițiativă de cercetare a culturii populare din Maramureș*, în *Astra maramureșeană*, nr. 1-2 (6-7), Baia Mare, 1998.
- Chiș Șter, Ion, *Masă rotundă* publicată în *Pentru Socialism*, 20 mai 1973.

- Cuceu, Ion, *Dumitru Pop: Folcloristica Maramureșului*, în *Maramureș*, decembrie 1970.
- Datcu, Iordan, Studiu introductiv la volumul I. Bârlea, *Literatura populară din Maramureș*, EPL, București, 1968.
- Datcu, Iordan, *Două colecții necunoscute de poezie populară din Maramureș*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 14-15, Baia Mare, 2005.
- Dăncuș, Mihai, *95 de ani de la nașterea lui Francisc Nistor, directorul întemeietor al Muzeului Maramureșului*, în *Acta Musei...*, vol. II, Sighet, 2004.
- Dăncuș, Mihai, *Atestări privind viața socială maramureșeană cu accente privind nașterea în tradiția populară*, în *Memoria Ethnologica*, nr. 1, 2004.
- Deaconu, Gheorghe, *Surse și etape în formarea și devenirea profesorului Mihai Pop. Preliminarii*, în revista *Cerc*, nr. 1, București, 2005.
- Filip, Tănase, Sabina, Georgeta, *Din istoricul preocupărilor pentru folclorul zonei Chioar*, în *Graiul, etnografie și folclorul zonei Chioar*, Centrul de Îndrumare a Creației Populare Maramureș, Baia Mare, 1983.
- Fochi, Adrian, *Contribuții la istoria folcloristicii românești*, în *REF*, 22 (1977).
- Hedeșan, Otilia, *Memoria recentă*, în *Orizont*, nr. 6, iunie 2004.
- Iuga, Dumitru, Iuga, Anamaria, *Școala Mihai Pop și cercetările etnologice maramureșene contemporane*, în revista *Cerc*, nr. 1, București, 2005.
- Lazăr, Ioan Ștefan, *Contribuții ale profesorului Mihai Pop la dezvoltarea teoriei literare moderne*, în revista *Cerc*, nr. 1, 2005, București.
- Lenghel Izanu, Petre, *Pentru o Asociație a folcloriștilor și etnografilor maramureșeni*, în *Pentru socialism*, XXII, nr. 5742, 15 iulie 1972.
- Mariș, Dumitru, *Călătoria inițiativă prin bucătăria lumii*, în *Glasul Maramureșului*, 19 februarie 2005.
- Micle, Adelaida, *Contribuția la istoria folclorului din zona Chioar*, în *Graiul, etnografia și folclorul zonei Chioar*, Baia Mare, 1983.

- Mihai, Ion M, Recenzie la volumul *Learn to sing...*, în *Graiul Maramureșului*, 29 ianuarie 2005.
- Moldovan, Gheorghe, *Maramureșul de soare*, în *Maramureș*, decembrie 1971.
- Papahagi, Tache, *Creațiunea poetică populară*, în *Grai și suflet*, an II, fascicolul 2, București, 1926.
- Petrovai, Ion, *Texte românești din Codicele de la Petrova*, în *Acta Musei...*, Sighetu Marmației, 2002, vol. I.
- Pop, Dumitru, Interviu în *Memoria Ethnologica*, nr. 2-3, 2002, Baia Mare.
- Pop, Dumitru, *Emil Bran, culegător de folclor*, în *Studii și articole*, vol. I, Baia Mare, 1970.
- Pop, Mihai, Cuvânt înainte la volumul I. Bârlea, *Literatura populară din Maramureș*, EPL, București, 1968.
- Pop, Rucsandra, *Profesorul Pop vs. Moșul*, în *Cybela*, nr. 1, august 2005.
- Preda, Teo, *Folcloriști francezi în Maramureș*, în revista *Secolul 20*, nr. 9 (117), 1970.
- Sîrbu, Eva, *Pe teme etnologice*, în *Contemporanul*, nr. 30, 25 iulie 1980.
- Thira, Viorel, *N. I. Dumitrașcu, șef de gară în Ardeal și culegător de folclor în Maramureș*, în *Acta Musei...*, vol. I, Sighet, 2002.
- Timiș, Nicoară, *Datini de iarnă la a XXXII-a ediție*, Sighetu Marmației, în *Acta Musei...*, vol. I, 2002.
- Todea, Dorel Ioan, *Modalități de valorificare a obiceiurilor și tradițiilor de iarnă în cadrul Festivalului de la Sighet*, în *Acta Musei...*, vol. I, 2002, Sighet.
- Toșa, Ioan, Oșianu, Flavia, *Tematica Anuarului Muzeului Etnografic al Transilvaniei (1957-2000)*, în AMET, Editura Mediamira, Cluj-Napoca, 2000.
- Țugui, Pavel, *Despre dezvoltarea folcloristicii și etnografiei românești în decembrie 1950-1960*, în *REF*, tomul 39, nr. 3-4, 1994.

Bibliografie (pentru 10 poezii populare din Maramureș)

- *** *Antologie de folclor din județul Maramureș*, Centrul Județean de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă Maramureș, Asociația etnografilor și folcloriștilor, Baia Mare, 1980.
- Bilțiu, Pamfil, Pop, Gheorghe, Gh.**, *Sculați, sculați, boieri mari! Colinde din județul Maramureș*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1996.
- *** *Calendarul Maramureșului*, Centrul Județean de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă Maramureș, Asociația etnografilor și folcloriștilor, Baia Mare, 1980.
- Papahagi, Tache**, *Graiul și folclorul Maramureșului*, (1925), în *Grai, folclor, etnografie*, Editura Minerva, București, 1981.
- Pop, Dumitru**, *Folclor din zona Codrului*, Centrul Județean de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă Maramureș, Baia Mare, 1978.
- Pop, Gheorghe Gh.**, *Folclor muzical din Maramureș*, Centrul de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă Maramureș, Societatea profesorilor de muzică și desen, filiala Maramureș, Asociația folcloriștilor și etnografilor din județul Maramureș, Baia Mare, 1980.

TABLĂ DE MATERII

Notă asupra ediției	3
Istoria folcloristicii maramureșene	5
I. Primele atestări documentare.....	5
Secolul al XVII-lea. Codicele Petrovay (1672) / Secolul al XVIII-lea. Cronicarii moldavi și Școala Ardeleană.	
II. Epoca veche (1800-1900)	9
Copiști maramureșeni: Uibardi, Botezat Lupu, Dumitru Țicală, Ioan Koman / 1869. Orientul. Ioniță Bădescu; S. Botezanu. Familia / Primii culegători maramureșeni: 1871. Teodor Michnea, A.P. Alexi; 1878. Grigore Balint, Ilie Pop; 1879. T. Mărgineanu; 1884. Colecție lăpușeană în manuscris; 1886 /1887. Florian Danciu; 1887/1888. Gavril Timiș, Ioana Bonațiu, Simion Sabo, Emil Bran; 1889. Ioan P. Coman, Gutinul; 1891/1892. Sieoanul; 1894. Petre Dulfu; 1897. Colecție anonimă.	
III. Epoca clasică (1900-1950).....	22
1903-1904. Vasile Goja / 1906. Alexandru Țiplea / 1908. Tit Bud / 1909. Ion Bârlea / 1910-1913. T. Brediceanu, B. Bartók, I. Bârlea / 1923. Béla Bartók, Pompei Hossu-Longin / 1924. Ion Bârlea / 1925. Tache Papahagi / 1931. Andrei Grobei / 1938. Petre Lenghel Izanu / 1945. Gheorghe Dăncuș	
IV. Epoca modernă (1950 – 2005)	44
Urgia comunistă / Folclorul de tip nou / 1956. Centrul Creației Populare / 1957. Tiberiu Brediceanu / 1962. Folclor din	

Transilvania (culegere colectivă): N.I. Dumitrașcu, Petre Lenghel Izanu, Vasile T. Doniga, Dumitru Pop / 1963. Monografii folclorice / 1964. Adrian Fochi; Pagini maramureșene / 1965. Simpozion de etnografie și folclor / 1967. Francisc Nistor / 1968. I. Bârlea (reeditare) / Primăvara de la București 1970. Dumitru Pop - Folcloristica Maramureșului; Petre Bilțiu Dăncuș - Colecțiune de hori...; Ceas pe ceas se alungă; Sesiunea de comunicări de la Sighet / 1971. Cercetarea de pe Valea Cosăului. Mihai Pop / 1972. Asociația folcloriștilor și etnografilor din Maramureș / 1978. Dumitru Pop - Folclor din Zona Codru / 1979. Petre Lenghel Izanu - Daina mândră pân Bârsana 1980. Calendarul Maramureșului; Antologie de folclor din județul Maramureș. Ion Chiș Șter; Antologie de lirică populară românească; Vasile T. Doniga - Folclor din Maramureș; Francisc Nistor - Arta lemnului / 1981. Tache Papahagi (reeditare) / 1982. Gheorghe Gh. Pop - Folclor muzical din Maramureș / 1983. Ion Chiș Șter, Gheorghe Pop - Graiul, etnografia și folclorul zonei Chioar / 1985. Petre Lenghel Izanu - Poezii și povești. 1990. Măiastra; Valerica Ștețco - Poezii populare din Țara Maramureșului; Pamfil Bilțiu - Poezii și povești populare din Țara Lăpușului / 1994. Pamfil Bilțiu - Făt Frumos cel înțelept / 1996. Pamfil Bilțiu, Gheorghe Gh. Pop - Sculați, sculați, boieri mari / 1998. Elisabeta Faiciuc-Dobozi; Gail Kligman; Claude Karnoouh / 1999. Pamfil Bilțiu - Izvorul fermecat / 2001. Elisabeta Faiciuc-Dobozi - Cântarea morților; Pamfil Bilțiu - Fascinația magiei; Memoria Ethologica / 2002. Pamfil Bilțiu - Țara Codrului... / 2004. Sanda Golopenția - Learn to sing...; Ana Olos. Folclor din Maramureș; Ion Cuceu, Constantin Corniță - Corpusul folclorului maramureșean / 2005. Pamfil Bilțiu - Folclor din Țara Maramureșului; Nuțu Roșca - Lirică populară din Maramureș; Titus Bilțiu Dăncuș - Basme și povești.

Bibliografia generală a etnografiei și folclorului maramureșean ..... 129**I. Generalități (Bibliografii, Istoriografie, Periodice despuiate)**

II. Etnografie (1. Studii cu caracter general; 2. Așezări, locuințe, gospodării. Instalații populare; 3. Arta populară - Lucrări cu caracter general; Arhitectură populară; Arta prelucrării lemnului; Textile. Port popular; Măști; Ceramică; Imagerie populară (picturi și icoane pe sticlă și lemn); 4. Ocupații; 5. Alimentație; 6. Etnoiatrie; 7. Etnobotanică; 8. Etnozoologie; 9. Etnogeologie; 10. Etnomicologie)

III. Folclor (1. Studii de folclor - Studii cu caracter general. Chestionare; Studii despre obiceiuri; Studii despre folclorul versificat și proza populară; Studii de lingvistică și dialectologie; 2. Colecții de folclor - Colecții majore; Alte colecții; Colecții minore; Colecții risipite în periodice; 3. Folclor muzical. Co-regrafie populară)

IV. Sinteze (Lucrări cu caracter general despre Maramureș; Antologii de folclor; Lucrări cu caracter monografic)

V. Monografii sătești și zonale

VI. Anexe (Dialoguri. Mese rotunde; Filmografie etnografică; Albume etnografice)

Anexă. 10 poezii populare din Maramureș.....	233
Rezumate	243
Postfață.....	249
Index.....	251

DORIN ȘTEF

ISTORIA FOLCLORISTICII MARAMUREȘENE

ISBN: (10) 973-87117-9-7; ISBN (13) 978-973-87117-9-2

<https://biblioteca-digitala.ro>